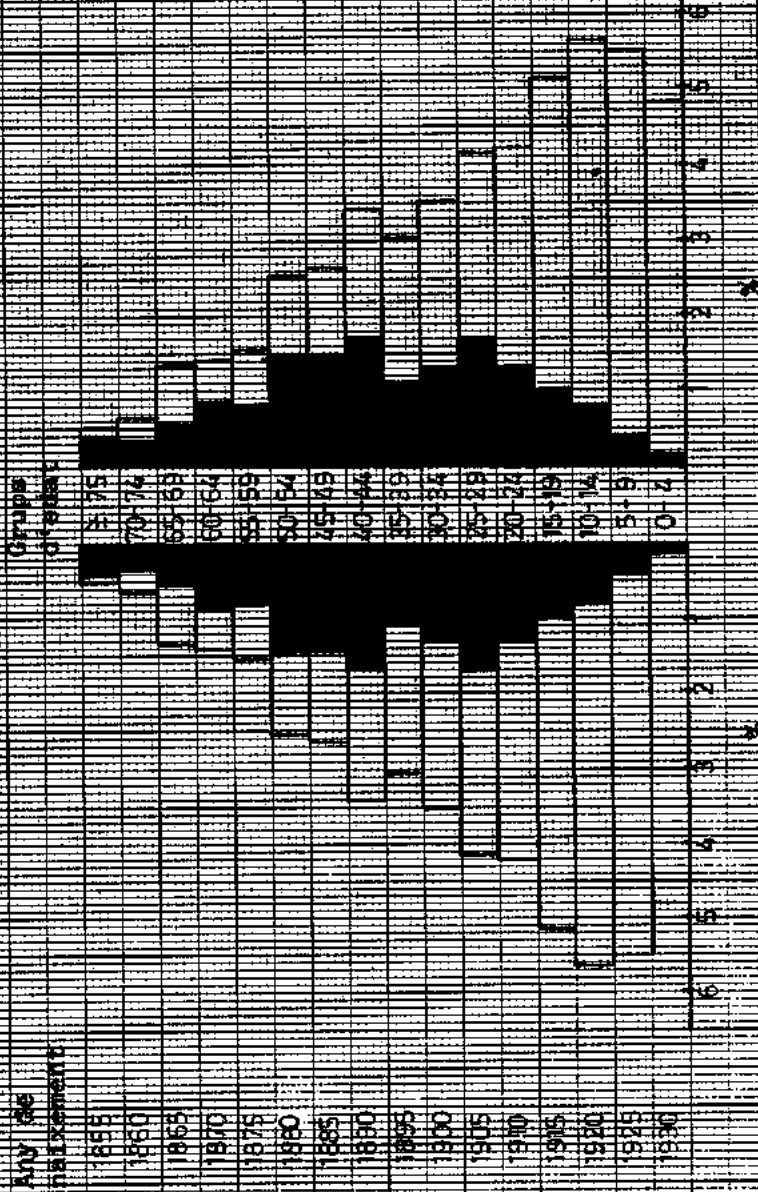

Populació total

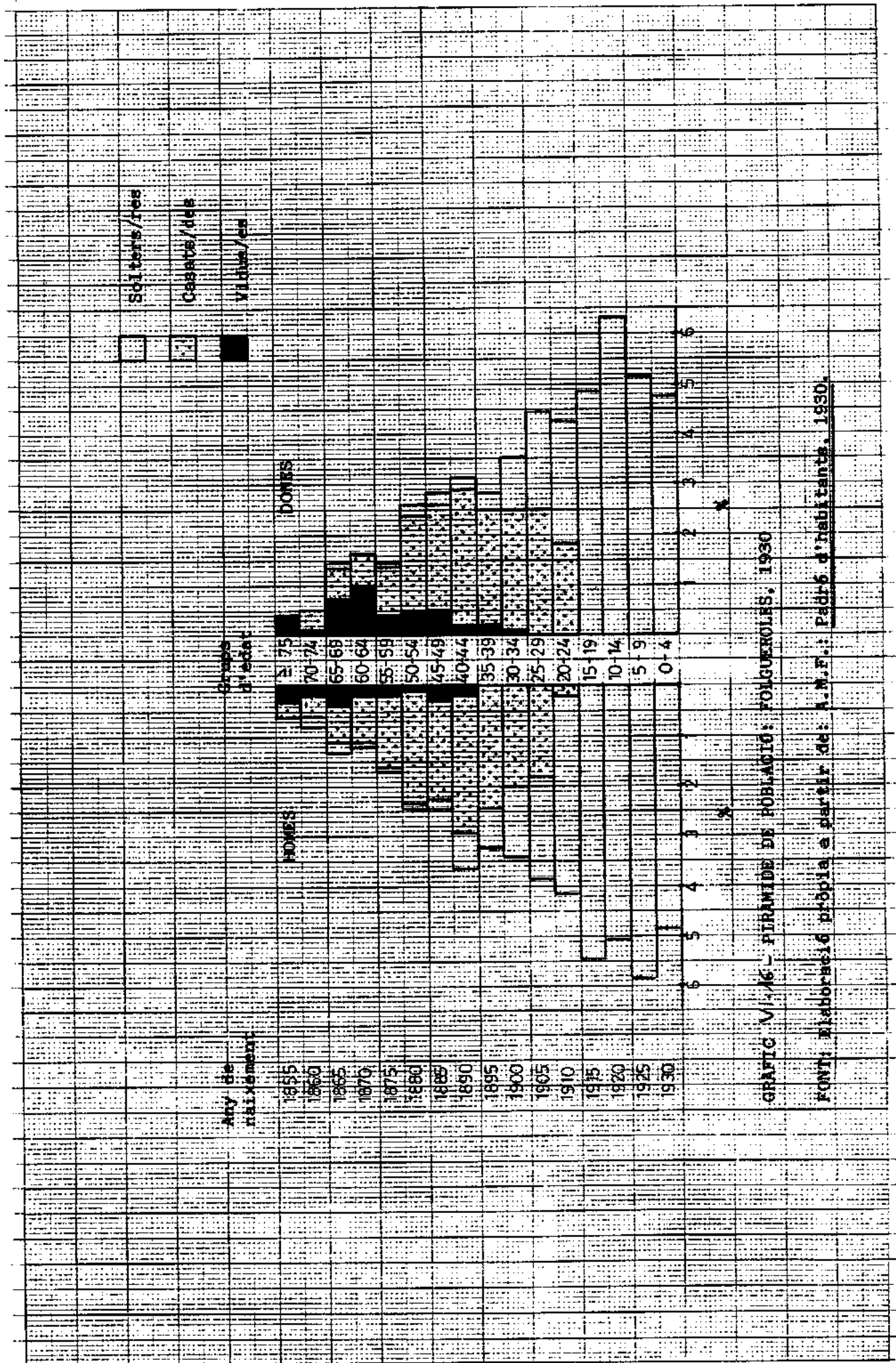
Populació masculina

GRÀFIC VI.45- PIRÀMIDE DE POBLACIÓ FONTVIEJA, 1939

FONT: Elaboració pròpia a partir del A.M.F.F. País d'habitants, 1939.

NOTA: Aquesta piràmide no inclou la població per sexes.

GRÀFIC VI-16. PIRAMIDE DE POBLACIÓ: FOLGUEROLES, 1930

FONT: Elaboració pròpia a partir de: I.N.E.: Padró d'habitants, 1930.

1940

La piràmide d'edat de l'any 1939 ens mostra un grup de 0-4 anys molt reduït (vegeu gràfic VI.17), resultat del descens de la natalitat durant la guerra civil (vegeu taula III.2 i III.3).

Un altre tret a destacar és la gran reducció del grup de 20-24 anys, que es reproduïx en la piràmide de població de 1940. Aquest és un grup fortament castigat, primer per la passa de grip de 1918 i després per la guerra civil. En haver estat un grup combatent, part dels seus components, sobretot homes, es veieren abocats a fer la guerra, amb el consegüent exili o empresonament per als més afortunats. No hem d'oblidar, però, que el dèficit d'homes en aquest grup d'edat també ve determinat pel baix nombre de nens nascuts entre 1916 i 1920 (74 nens/ 87 nenes) (vegeu taula III.3); així com per la major mortalitat infantil masculina en el mateix període (1916-1920): 26 nens per 10 nenes. Tot plegat dona un saldo clarament favorable a les dones (48 nens / 77 nenes), fet que queda reflectit als gràfics VI.18 i VI.20.

Cal destacar també el grup de *més de 75 anys*, que comença a ser relativament nombrós per primera vegada, gràcies sobretot a la població femenina (vegeu gràfic VI.18).

La piràmide de 1940 ens mostra una base semblant a la de 1939, amb un grup de 0-4 anys molt escàs, superat successivament pels grups d'edat superiors fins arribar al de 15-19 anys, que té la màxima amplitud de tota la piràmide (vegeu taula VI.24 i gràfic VI.19); aquest grup es destaca perquè els immediatament inferiors han quedat reduïts a causa del descens de la natalitat (vegeu taula III.2).

Troben una entrada considerable en el grup de 20-24 anys, encara que no tan pronunciada com la de 1939, alguns dels seus components ja s'haurien reincorporat a la vida civil, després d'un curt exili o estada en algun camp de concentració.

Així mateix, és considerable la reducció dels grups que van entre 30 i 44 anys, a conseqüència també de la guerra civil; en comparar-los amb els grups de la mateixa edat de la piràmide de 1939, podem comprovar com la minva és més pronunciada en la de 1940 (vegeu gràfics VI.17 i VI.19).

Les diferències disminueixen, en dividir ambdues poblacions (1939 i 1940) per sexes. La població masculina fou la més perjudicada per la guerra civil, principalment els grups d'edat que van entre 20 i 44 anys.

El grup de 45-49 anys deu la seva reducció al descens de la natalitat entre 1891 i 1895 (vegeu taula III.2).

El grup de *més de 75 anys* també comença a fer-se notar, sobretot entre les dones (vegeu gràfics VI.18 i VI.20).

Entre els *homes* destaquen per llur inferioritat numèrica els grups de: 0-4 anys, 20-24 anys, 30-34 anys i 40-44 anys; i entre les *dones* els de 0-4 anys i 30-34 anys (vegeu taula VI.24 i gràfic VI.20).

Entre els *nascuts al poble* és de remarcar la devallada dels grups que van entre 20 i 44 anys. Respecte als *nascuts fora* del municipi cal destacar com a més rellevants els

grups de: 25-29 anys, 35-39 anys i 50-54 anys (vegeu taula VI.24 i gràfic VI.19).

El padró d'habitants de 1940 assenyala 156 persones, les quals arribaren a Folgueroles entre els anys 1931-1940. Els grups d'edat més significatius són: 15-19 anys (14.1%), 25-29 anys (12.8%), 10-14 anys (12.2%), 5-9 anys (11.5%), 20-24 anys (10.9%), 35-39 anys (9.0%) i 30-34 anys (8.3%) (vegeu apèndix: taula VI.89). Entre els homes són els de: 15-19 anys (17.9%), 25-29 anys (14.1%), 10-14 anys (11.5%), 5-9 anys (10.3%) i 35-39 anys (10.3%) (apèndix: taula VI.104). Entre les dones: 20-24 anys (15.6%), 5-9 anys (13.0%), 10-14 anys (13.0%), 25-29 anys (11.7%) i 15-19 anys (10.4%) (vegeu apèndix: taula VI.119).

En aquest cas el grup de 25-64 anys perd la majoria absoluta (44.2%) a favor dels grups d'edat més joves: menys de 15 anys (26.9%) i 15-24 anys (25%); el grup de més de 64 anys representa un 3.8% (vegeu taula VI.32).

La mitjana d'edat és de 26.513 anys; la dels homes (25.974) és inferior respecte a la de les dones (26.961) (vegeu taula VI.33).

Taula VI.24

Distribució de la població
per sexe, edat i lloc de naixement

1940

Grups d'edat	Total		Homes	Dones	Poble	Fora
	Població	%				
	%	%	%	%	%	%
0-4 anys	6.4	7.2	5.8	9.1	1.4	
5-9 anys	8.7	10.0	7.4	10.7	5.2	
10-14 anys	10.7	10.0	11.3	13.3	6.1	
15-19 anys	12.1	13.7	10.7	14.7	7.5	
20-24 anys	9.4	7.8	10.9	10.5	7.5	
25-29 anys	8.4	8.7	8.2	7.9	9.3	
30-34 anys	5.7	5.2	6.0	4.5	7.8	
35-39 anys	6.4	5.9	7.0	4.9	9.3	
40-44 anys	5.7	5.2	6.2	5.0	7.0	
45-49 anys	6.3	6.1	6.6	5.7	7.5	
50-54 anys	6.2	6.8	5.8	4.7	9.0	
55-59 anys	4.5	4.6	4.4	3.1	7.0	
60-64 anys	3.9	4.1	3.8	2.6	6.4	
65-69 anys	2.3	2.4	2.2	1.9	2.9	
70-74 anys	1.5	1.3	1.6	0.8	2.6	
75-79 anys	1.3	0.9	1.8	0.6	2.6	
80-84 anys	0.2	---	0.4	---	0.6	
85-89 anys	0.1	---	0.2	---	0.3	

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants, 1940.*

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a població total: taula VI.10

Per a homes: taula VI.27

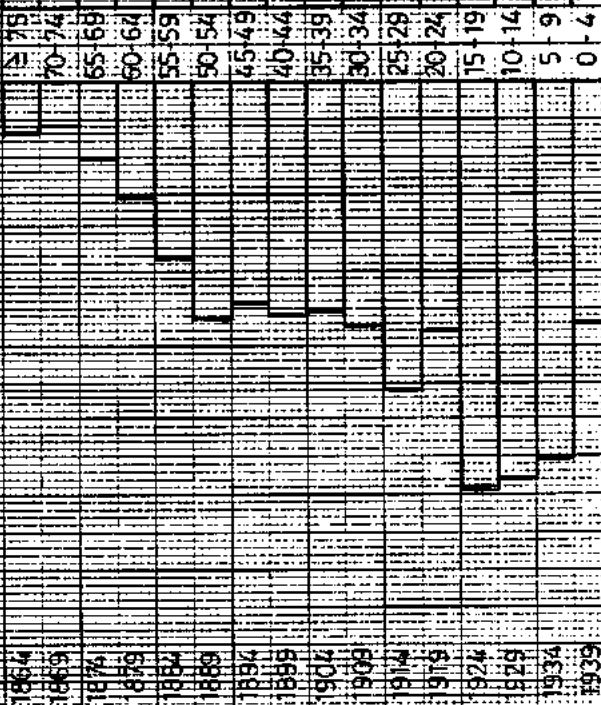
Per a dones: taula VI.44

Per a poble: taula VI.59

Per a fora: taula VI.74

ANY de
recobrament

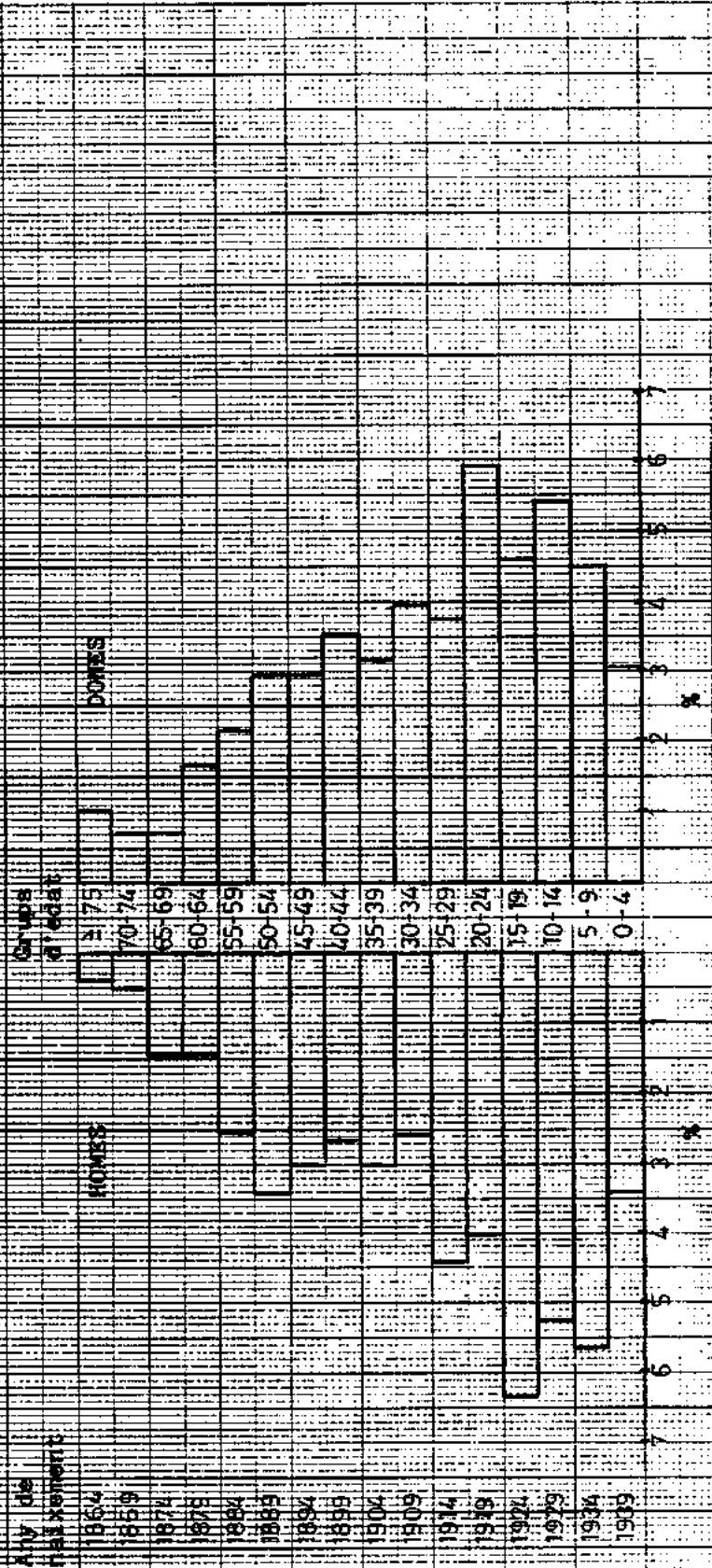
GRUPS
d'edat

GRÀFIC VII.17. PIRÀMIDE DE POBLACIÓ, VOLQUESPRES, 1939

FONT: Elaboració pròpia a partir del A.N.I.: Censo de habitants a l'OS
efectuat el recobrament, 1939.

NOTA: Aquesta piràmide no inclou la divíncia per sexes.

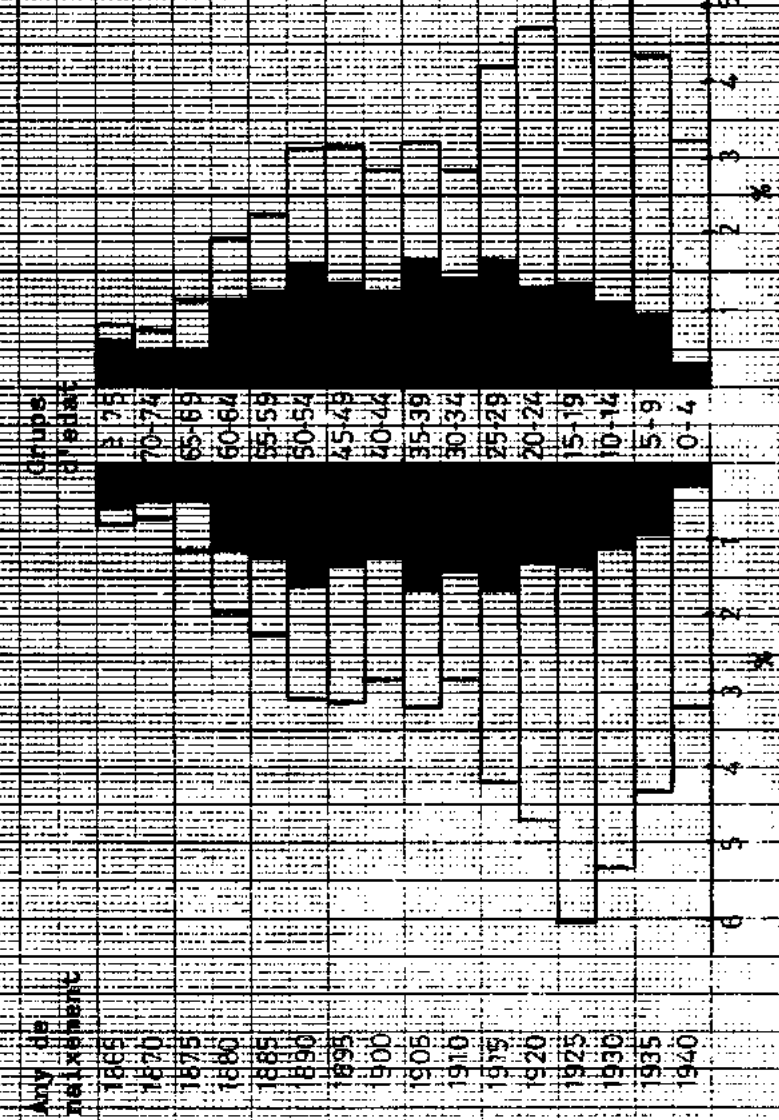
GRAFIC VI.18- PIRAMIDE DE POBLACIO: FOLGUEROLES, 1939

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.N.F.: Censo de habitants a los efectos del racionamiento, 1939.

Població immigrant

Població nativa

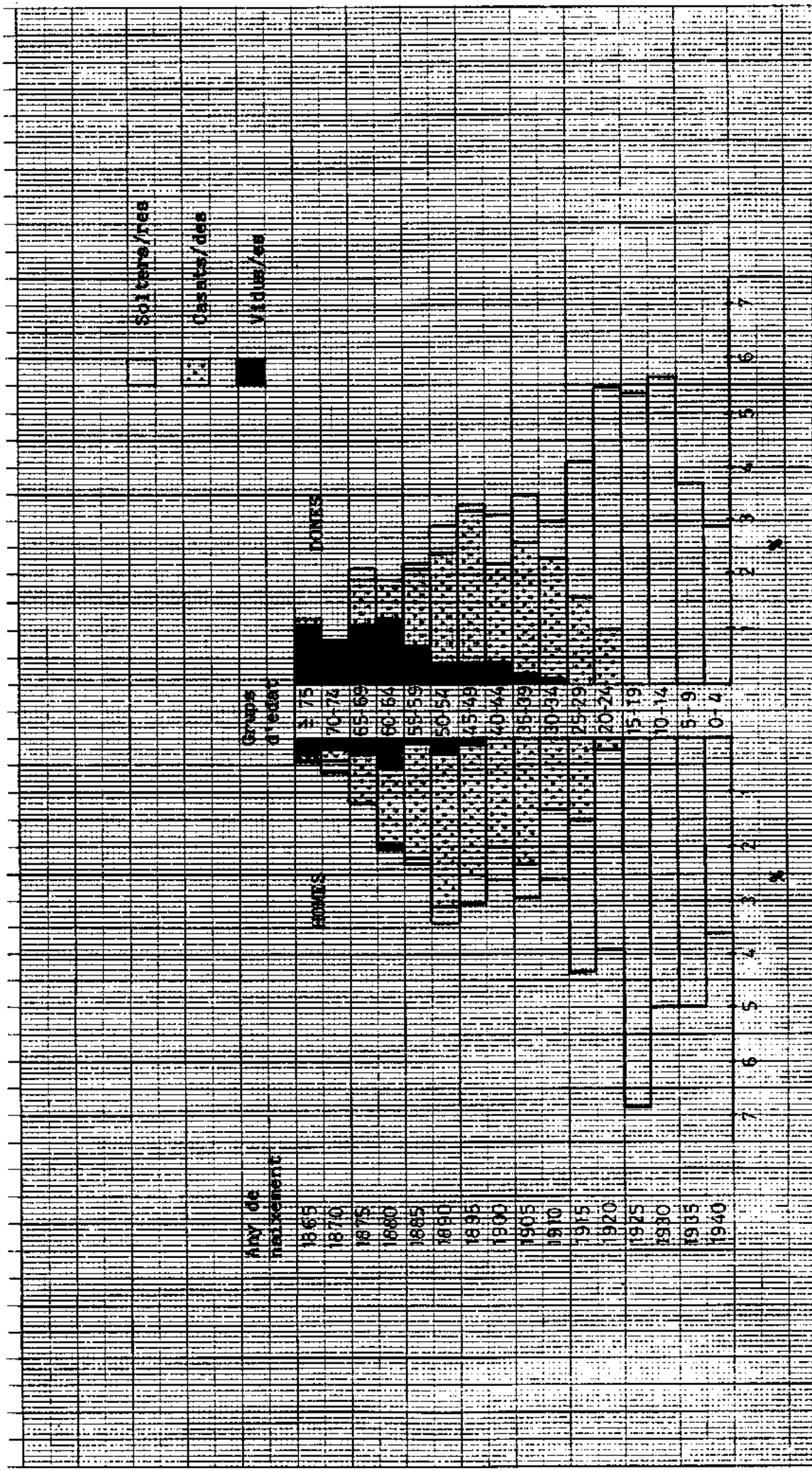

GRAFIC VI.19 - PIRAMIDE DE POBLACIÓ; FOLGUEROLES, 1940

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.N.F.: Padró d'habitants, 1940.

NOTA: Aquesta piràmide no inclou la distinció per sexes.

GRÀFIC VI.20.- PIRÀMIDE DE POBLACIÓ, FOLGUEROLES, 1940

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.P.: Padró d'habitants, 1940

1950

La població folguerolesca s'ha anat recuperant del capgirell, que va suposar la guerra civil i el primer període de postguerra. El grup de 0-4 anys de la piràmide d'edat de 1950 dona fe de l'augment de naixements entre 1946 i 1950 (vegeu taula VI.25 i gràfic VI.21).

Els grups d'edat següents (5-9 anys i 10-14 anys) reflecteixen el descens de la natalitat provocat per la guerra (vegeu taula III.2).

El grup de 20-24 anys és poc nombrós, perquè correspon a la base (0-4 anys) de la piràmide de 1930, que es caracteritzava pel descens de la natalitat (vegeu gràfic VI.15).

L'entrada del grup de 30-34 anys és conseqüència en bona part del grip de 1918, però es veu sensiblement recuperat pels immigrants, que engruixeixen principalment els tres grups d'edat, que van entre 25 i 39 anys. El grup de 35-39 anys és el que dona un percentatge més alt d'immigrants (12.1%).

Els grups d'edat entre 40 i 54 anys pensem que deuen llur disminució als exiliats a causa de la guerra civil, com ja s'ha comentat a la piràmide de població de 1940.

El grup de 55-59 anys és fruit de la disminució de naixements entre 1891 i 1895 (vegeu taula III.2).

Cal destacar el grup de 60-64 anys, engruixit pels nascuts fora del municipi. Els joves immigrants també contribueixen a augmentar el grup de 15-19 anys.

Els homes es fan notar especialment en els grups de: 15-19 anys, 25-29 anys, 35-39 anys i 60-64 anys. Les dones en els de: 25-29 anys, 50-54 anys i 55-59 anys (vegeu taula VI.25 i gràfic VI.22).

El padró d'habitants de 1950 assenyala 87 persones, les quals passaren a residir a Folgueroles entre els anys 1941 i 1950. Els grups d'edat, que més en resulten afavorits, són: 30-34 anys (18.6%), 35-39 anys (17.4%), 25-29 anys (16.3%) i 15-19 anys (14.0%) (vegeu apèndix: taula VI.90). Pel que fa als homes: 15-19 anys (21.6%), 35-39 anys (18.9%) i 30-34 anys (16.2%) (vegeu apèndix: taula VI.105). Respecte a les dones: 25-29 anys (26.5%), 30-34 anys (20.4%) i 35-39 anys (16.3%) (vegeu apèndix: taula VI.120).

El grup de 25 a 64 anys torna a ser majoritari (59.3%), seguit dels de: 15-24 anys (20.9%), menys de 15 anys (18.6%) i més de 64 anys (1.2%) (vegeu taula VI.32).

La mitjana d'edat és de 26.523 anys; la dels homes (26.730) és mínimament superior a la de les dones (26.367) (vegeu taula VI.33).

La piràmide de 1950 ens mostra una imatge diferent de les anteriors, exceptuant la de 1940, que és un cas excepcional a causa de la guerra civil. Per primera vegada la gruixudària del tronc és la característica més evident. Ens mostra una població, que està iniciant un procés d'envelliment, el qual s'accelerará en els següents trenta-cinc anys.

Taula VI.25

Distribució de la població
per sexe, edat i lloc de naixement

1950

Grups d'edat	1950				
	Total Població %	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
0-4 anys	10.2	10.3	10.2	14.3	1.6
5-9 anys	7.1	7.2	6.9	9.7	1.6
10-14 anys	7.0	7.2	6.7	8.9	2.9
15-19 anys	9.4	10.7	8.1	10.0	8.3
20-24 anys	8.5	8.9	8.1	9.5	6.4
25-29 anys	9.6	9.5	9.8	9.8	9.2
30-34 anys	7.9	7.2	8.6	6.8	10.2
35-39 anys	8.3	8.7	7.9	6.5	12.1
40-44 anys	5.4	4.9	5.9	4.4	7.6
45-49 anys	5.0	5.4	4.7	4.1	7.0
50-54 anys	5.1	4.5	5.7	4.4	6.7
55-59 anys	4.6	3.3	5.7	3.6	6.7
60-64 anys	5.3	6.0	4.7	3.8	8.6
65-69 anys	3.1	2.9	3.3	2.1	5.1
70-74 anys	2.3	2.3	2.2	1.2	4.5
75-79 anys	0.9	0.8	1.0	0.8	1.3
80-84 anys	0.1	---	0.2	0.2	---
85-89 anys	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants, 1950.*

NOTA: Vegeu també apèndix:

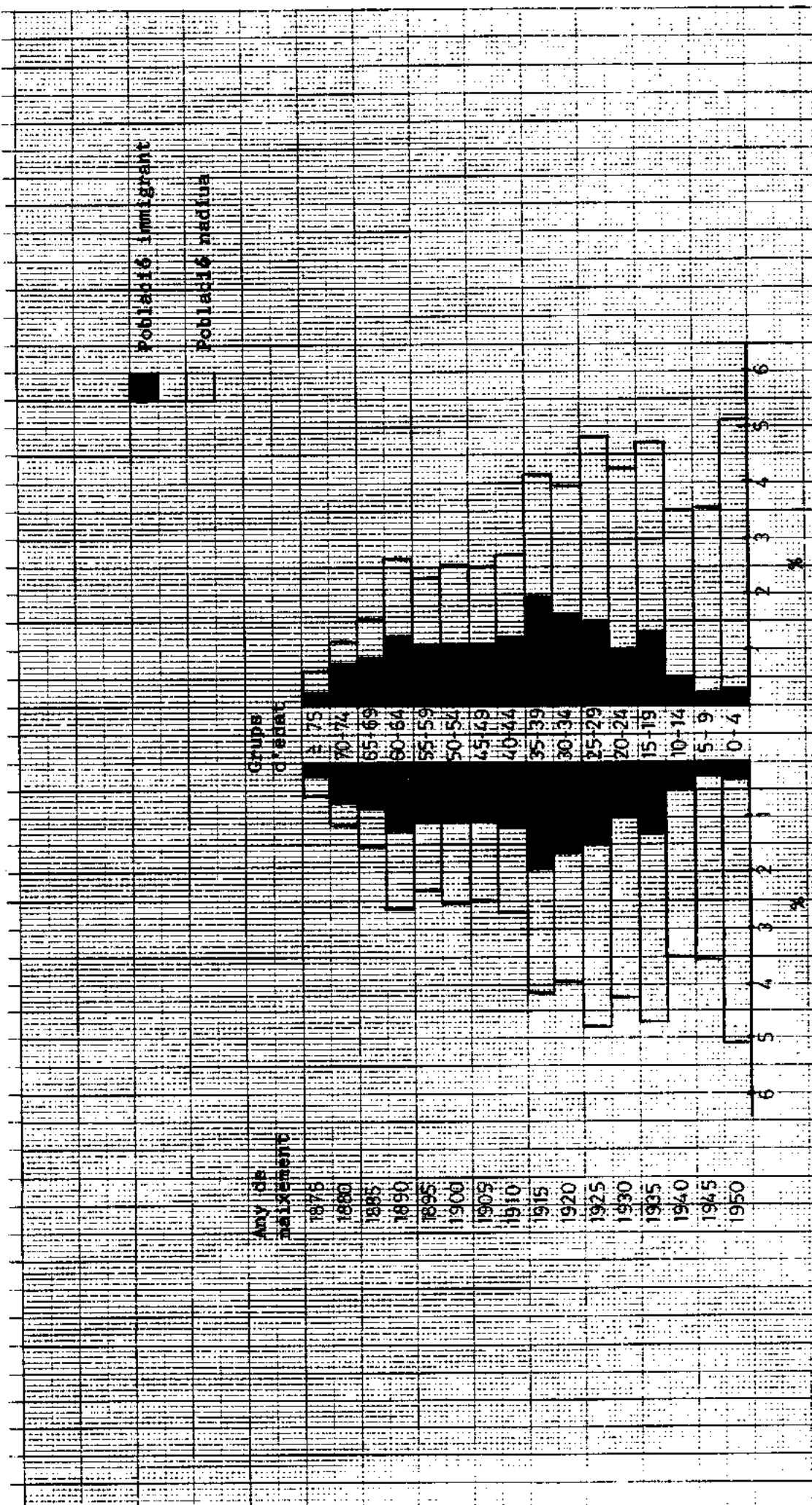
Per a població total: taula VI.11

Per a homes: taula VI.28

Per a dones: taula VI.45

Per a poble: taula VI.60

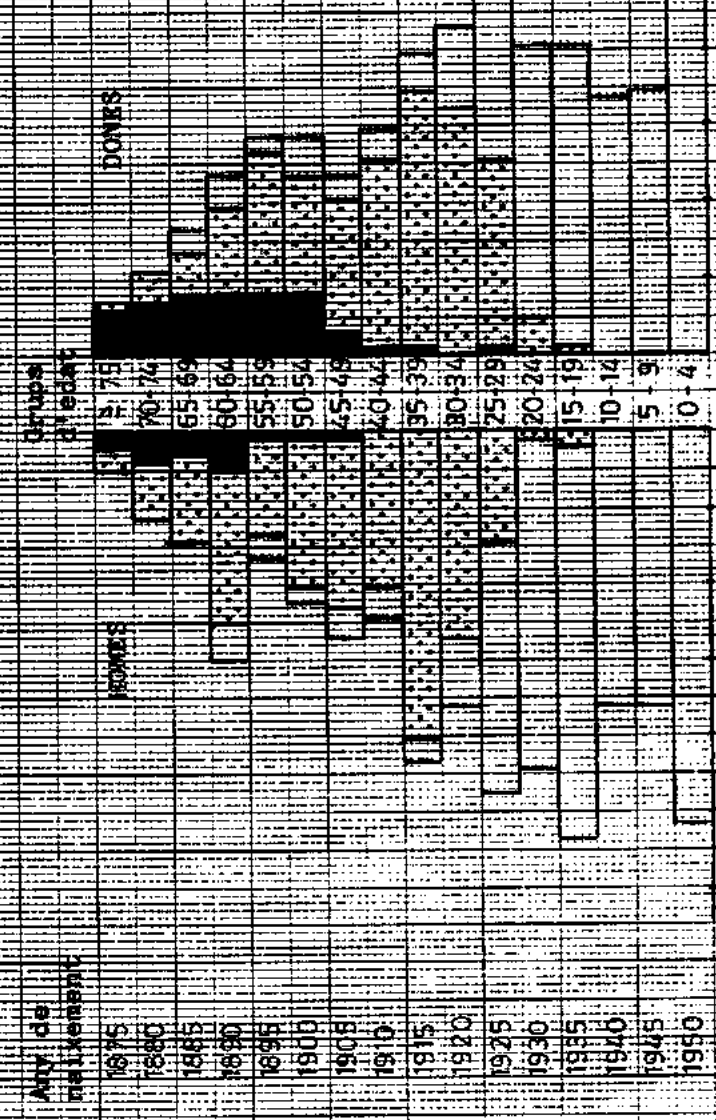
Per a fora: taula VI.75

GRÀFIC V1.2A.- PIRÀMIDE DE POBLACIÓ: FULGUEROLES, 1950

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: Padró d'habitants, 1950.
 NOTA: Aquesta piràmide no inclou la distinció per sexes.

Sollers/cas
 Casals/cas
 Vedors/cas

GRÀFIC VI.72 - PIRÀMIDE DE Població: FOLGUEROLES, 1950

Font: Elaboració pròpia a partir de l'A.N.F.I. Padró d'habitants, 1950.

1960

Al 1960 la població de Folgueroles ha entrat ja en una nova etapa demogràfica (vegeu capítol V). El descens de la natalitat és un fet consumat i irreversible. L'augment del grup de 0-4 anys de la piràmide de 1950 no té continuïtat, és únicament una reacció a la disminució de naixements provocada per la guerra civil.

L'entrada, produïda per la guerra civil, que trobàvem en piràmides anteriors, queda compensada pels immigrants de 20-24 anys (vegeu taula VI.26 i gràfic VI.23). Per contra, el grup de 25-29 anys, tot i que es manté per als nascuts fora del municipi, disminueix considerablement per als nascuts al poble, a causa del descens de la natalitat, que tingué lloc entre 1931 i 1935 (vegeu taula III.2). Els grups d'edat, que segueixen i que estan entre 30 i 54 anys, es veuen augmentats gràcies a la població immigrant.

La distinció per sexes no és massa significativa. Cal mencionar, però, un nombre més elevat de dones que no pas d'homes en els grups d'edat més avançada (vegeu taula VI.26 i gràfic VI.24).

Un fet a destacar en la piràmide de 1960 és l'amplada que tenen la majoria de grups de *més de seixanta anys*, símptoma del progressiu envelliment de la població.

El padró de 1960 menciona 112 immigrants arribats a Folgueroles *entre els anys 1951 i 1960*. La major part es reparteixen entre els grups d'edat següents: 30-34 anys (24.1%), 35-39 anys (17.0%), 20-24 anys (15.2%) i 25-29 anys (12.5%) (vegeu apèndix: taula VI.91). Entre els homes sobressurten els de: 30-34 anys (18.0%), 35-39 anys (18.0%) i 40-44 anys (14.0%) (vegeu apèndix: taula VI.106). Quant a les dones destaquen especialment els grups de: 30-34 anys (29.0%), 20-24 anys (19.4%), 25-29 anys (16.1%) i 35-39 anys (16.1%) (vegeu apèndix: taula VI.121).

Per tant, la gran majoria (74.1%) d'immigrants d'aquest període tenen entre 25 i 64 anys. Segueixen a molta distància els altres grups d'edat: 15-24 anys (16.1%), menys de 15 anys (6.3%) i més de 64 anys (3.6%) (vegeu taula VI.32).

La mitjana d'edat és de 34.009 anys, 36.280 anys per als homes i 32.177 anys per a les dones (vegeu taula VI.33).

Taula VI.26

Distribució de la població
per sexe, edat i lloc de naixement

1960

Grups d'edat	1960				
	Total Població %	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
0-4 anys	7.6	8.4	6.8	11.3	---
5-9 anys	7.7	7.3	8.0	10.9	1.2
10-14 anys	9.2	9.2	9.2	12.7	2.1
15-19 anys	7.0	7.7	6.4	10.0	1.2
20-24 anys	8.1	8.1	8.0	8.3	7.6
25-29 anys	6.1	6.5	5.8	5.2	7.9
30-34 anys	8.0	7.7	8.2	5.7	12.5
35-39 anys	8.5	8.4	8.6	7.5	10.4
40-44 anys	7.4	6.9	8.0	5.7	11.0
45-49 anys	7.2	7.9	6.6	5.8	10.1
50-54 anys	5.8	5.6	6.0	3.7	10.1
55-59 anys	4.0	3.8	4.2	3.7	4.6
60-64 anys	4.0	3.8	4.2	3.1	5.8
65-69 anys	4.0	2.7	5.2	2.8	6.4
70-74 anys	3.1	3.3	2.8	2.1	4.9
75-79 anys	1.8	1.9	1.8	1.4	2.7
80-84 anys	0.4	0.6	0.2	0.2	0.9
85-89 anys	0.2	0.2	0.2	---	0.6

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants, 1960.*

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *població total*: taula VI.12

Per a *homes*: taula VI.29

Per a *dones*: taula VI.46

Per a *poble*: taula VI.61

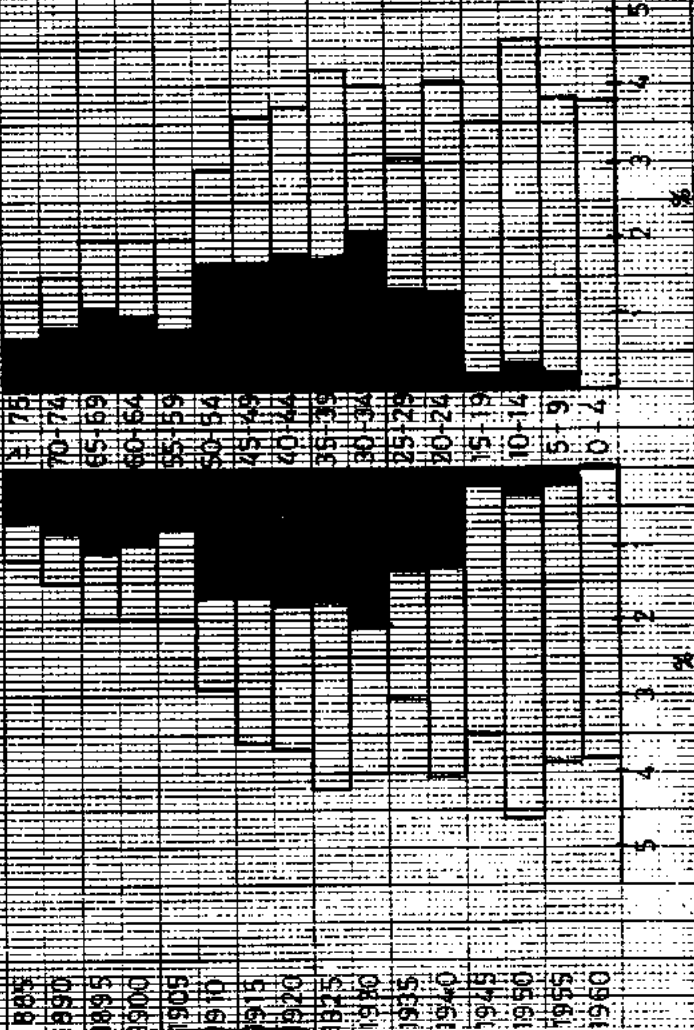
Per a *fora*: taula VI.76

poplació immigrant

poplació nativa

Any de naixement

Grups d'edat

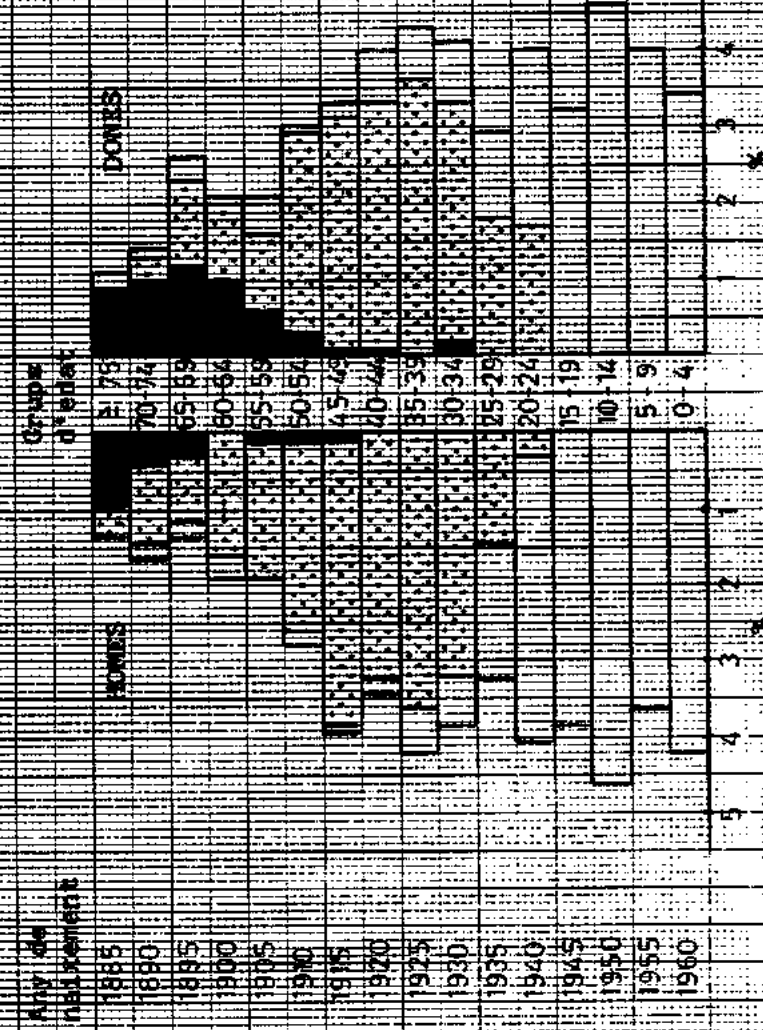

GRÀFIC VI-23 - PIRÀMIDE DE POBLACIÓ: FOLGUEROLES, 1960

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: Padró d'habitants, 1960.

NOTA: Aquesta piràmide no inclou la distinció per sexes.

Soldats/mes
 Casats/cas
 Vides/es

GRAFIC V.24 - PIRAMIDE DE POBLACIÓ: FOLGUEROLES, 1960

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F. i Pedró i habitants, 1960.

1965

De 1960 a 1965 Folgueroles perd vuit habitants. El descens de la natalitat continua i la piràmide resultant ens mostra una base cada cop més estreta. El grup de 15-19 anys és tan nombrós gràcies a l'increment de la natalitat apreciat a la piràmide de població de 1950 (0-4 anys) (vegeu gràfic VI.21).

La recessió dels tres grups d'edat, que van de 20 a 34 anys, és conseqüència del descens de la natalitat, experimentat entre 1931 i 1945 (vegeu taula III.2). En canvi, els grups que van de 35 a 49 anys són els que es veuen més afavorits per la població immigrant (vegeu taula VI.27 i gràfic VI.25); els mateixos que en el padró de 1960 corresponien als grups de 30 a 44 anys (vegeu gràfic VI.23). Cal destacar l'augment del grup de més de 75 anys (vegeu taula VI.27 i gràfic VI.25).

En el padró de 1965 hi han inscrits 88 immigrants, arribats a Folgueroles durant el *quinquenni de 1961-1965*. Els grups d'edat més rellevants són: 30-34 anys (12.5%), 25-29 anys (11.4%), 5-9 anys (10.2%), 10-14 anys (9.1%), 20-24 anys (9.1%) i 35-39 anys (9.1%) (vegeu apèndix: taula VI.92). Entre els *homes* els de: 30-34 anys (18.8%), 35-39 anys (12.5%), 5-9 anys (10.4%) i 10-14 anys (10.4%) (vegeu apèndix: taula VI.107). Entre les *dones*: 20-24 anys (15.0%), 25-29 anys (15.0%), 5-9 anys (10.0%) i 40-44 anys (10.0%) (apèndix: taula VI.122).

La majoria (52.3%) té entre 25 i 64 anys, el 23.9% menys de 15 anys, el 15.9% de 15 a 24 anys i el 8% més de 64 anys (vegeu taula VI.32).

La mitjana d'edat és de 31.068 anys, 31.563 anys per als homes i 30.475 anys per a les dones (vegeu taula VI.33).

Taula VI.27

Distribució de la població
per sexe, edat i lloc de naixement

1965

Grups d'edat	Total		Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
	Població %					
0-4 anys	7.9		9.2	6.6	11.6	1.2
5-9 anys	7.8		8.6	7.0	10.6	2.6
10-14 anys	7.9		8.0	7.8	10.5	3.2
15-19 anys	9.2		8.8	9.5	12.2	3.5
20-24 anys	6.1		6.6	5.6	7.6	3.2
25-29 anys	6.4		5.7	7.0	5.4	8.2
30-34 anys	5.6		6.2	4.9	4.0	8.5
35-39 anys	7.6		8.0	7.2	5.5	11.4
40-44 anys	8.5		7.4	9.7	7.6	10.3
45-49 anys	7.2		6.6	7.8	5.5	10.3
50-54 anys	7.1		7.8	6.4	6.0	9.1
55-59 anys	5.7		5.7	5.6	3.8	9.1
60-64 anys	4.2		3.9	4.5	3.3	5.9
65-69 anys	3.5		3.3	3.7	2.5	5.3
70-74 anys	2.5		1.4	3.5	1.9	3.5
75-79 anys	2.2		1.8	2.5	1.4	3.5
80-84 anys	0.5		0.4	0.6	0.3	0.9
85-89 anys	0.1		0.2	---	0.2	---
90-94 anys	0.1		0.2	---	---	0.3

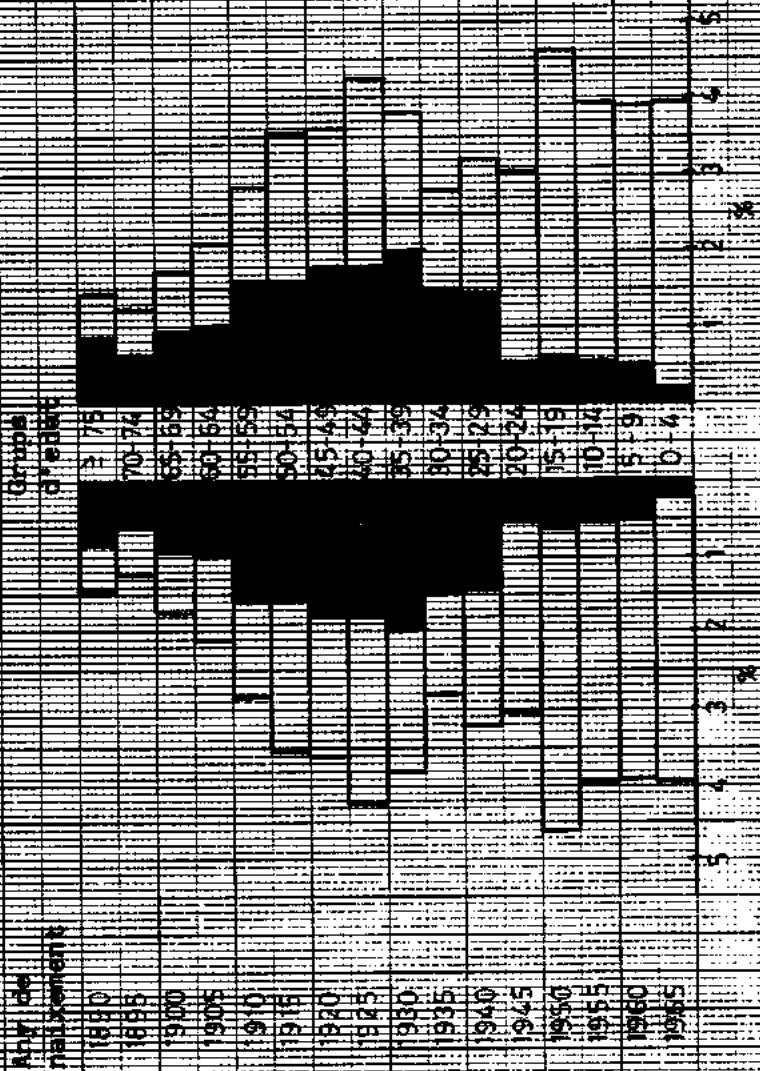
FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants de 1965*.

NOTA: Vegeu també apèndix:

- Per a població total: taula VI.13
- Per a homes: taula VI.30
- Per a dones: taula VI.47
- Per a poble: taula VI.62
- Per a fora: taula VI.77

Població immigrant

Població nativa

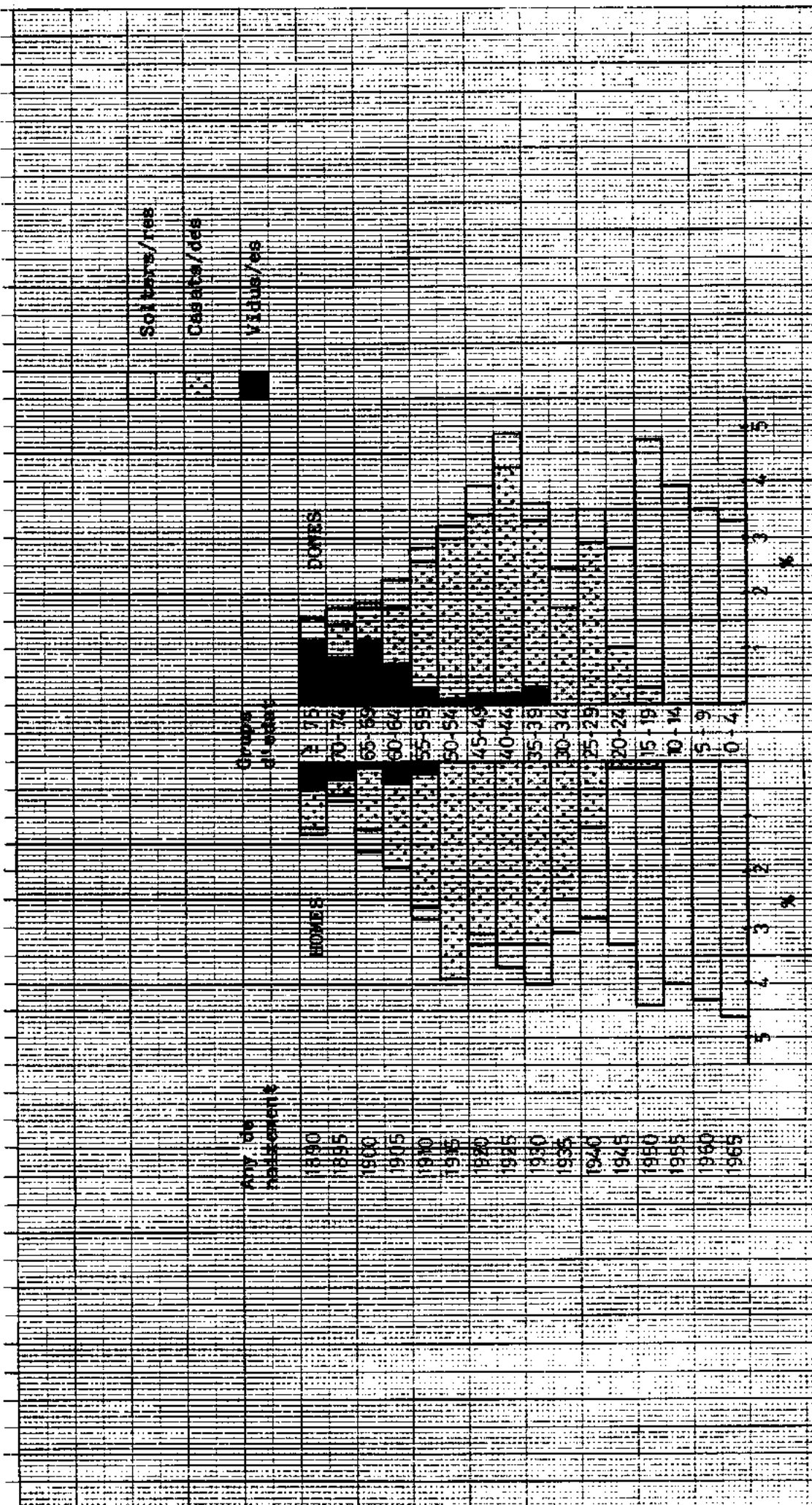

GRÀFIC VI.15- PIRÀMIDE DE POBLACIÓ: POLCERVOLES, 1965

FONT: Elaboració pròpia a partir del A.M.F.: Padró d'habitants, 1965.

NOTA: Aquesta piràmide no inclou la distinció per sexes.

GRAFIC VI.26 - PIRAMIDE DE POBLACIO: POLGUEROLES, 1965

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: Paquet d'habitants, 1965.

1970

El grup de 0-4 anys encara és molt menys nombrós a la piràmide de 1970 que en les anteriors. Tornem a trobar les entrades corresponents als anys 1931-1935, 1936-1940 i 1941-1945, per bé que un xic disminuïdes per la població immigrant, sobretot el grup de 30-34 anys; però on aquesta té una major incidència és en els tres grups d'edat, que van de 40 a 54 anys (vegeu taula VI.28 i gràfic VI.27).

El buidament dels grups d'edat entre 25 i 39 anys (sobretot els de 25-29 anys i 30-34 anys) provoquen la reducció del grup de 0-4 anys. La disminució de reproductors potencials afecta directament la natalitat, l'índex de la qual era extremadament baix (7.2 per mil) al 1970 (vegeu taula III.1).

El dèficit que s'aprecia en el grup d'edat de 50-54 anys respecte al seu immediat anterior (45-49 anys), és provocat per les característiques que determinen la generació dels nascuts entre 1916 i 1920, ja comentades a la piràmide de població de 1940.

Cal destacar un cop més l'envelliment de la població, reflectit en el constant augment dels grups de més de 64 anys, entre els que les dones són majoria (vegeu taula VI.28 i gràfic VI.28).

L'augment del grup de 45-49 anys entre les dones podria tenir la seva raó de ser en el nombre de dones immigrants de 40-44 anys, que arribaren a Folgueroles entre 1961 i 1965 (vegeu apèndix: taula VI.122), les quals fan que aquest grup d'edat (40-44 anys) ja es destaquí en la piràmide de 1965 (vegeu gràfics VI.26 i VI.28).

En el padró de 1970 hi han inscrites 39 persones, les quals es domiciliaren a Folgueroles durant els anys 1966-1970. Els grups d'edat que sobresurten, encara que no de forma massa significativa, són els de: 0-4 anys (12.8%), 5-9 anys (10.3%), 45-49 anys (10.3%) i 50-54 anys (10.3%) (vegeu apèndix: taula VI.93). Entre els homes els de: 0-4 anys (15.8%), 50-54 anys (15.8%), 5-9 anys (10.5%), 15-19 anys (10.5%), 25-29 anys (10.5%) i 45-49 anys (10.5%) (vegeu apèndix: taula VI.108). Entre les dones no en destaca cap especialment (vegeu apèndix: taula VI.123).

El grup d'edat de 25-64 anys no aconsegueix la majoria absoluta (48.7%), la qual cosa contribueix a augmentar els grups de menys de 15 anys (28.2%) i més de 64 anys (12.8%). El grup de 15 a 24 anys només obté un 10.3%. Cal tenir en compte l'increment del grup de més edat, fet que es repetirà en els padrons següents, encara que mai en una proporció tan elevada (vegeu taula VI.32).

La mitjana d'edat és de 34.513 anys; la dels homes de 32.211 anys i la de les dones de 36.700 anys (vegeu taula VI.33).

Taula VI.28

Distribució de la població
per sexe, edat i lloc de naixement

1970

Grups d'edat	Total Població %	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
0-4 anys	6.3	5.3	7.4	9.3	1.4
5-9 anys	8.0	9.4	6.6	11.1	2.2
10-14 anys	7.6	8.4	6.8	10.7	2.2
15-19 anys	8.0	8.4	7.6	10.6	3.6
20-24 anys	8.4	8.4	8.4	11.1	3.9
25-29 anys	5.7	7.1	4.3	6.0	5.3
30-34 anys	6.0	5.3	6.8	4.6	8.6
35-39 anys	5.2	6.1	4.3	3.4	8.3
40-44 anys	7.3	7.1	7.4	4.9	11.4
45-49 anys	8.6	7.3	9.9	7.2	11.1
50-54 anys	7.3	6.7	7.8	5.2	10.8
55-59 anys	6.3	7.3	5.3	5.5	7.8
60-64 anys	5.3	5.5	5.1	3.1	9.2
65-69 anys	3.5	3.5	3.9	3.1	4.7
70-74 anys	2.9	2.2	3.5	2.1	4.2
75-79 anys	2.0	0.8	3.3	1.5	3.1
80-84 anys	1.1	1.0	1.2	0.7	1.9
85-89 anys	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants, 1970.*

NOTA: Vegeu també apèndix:

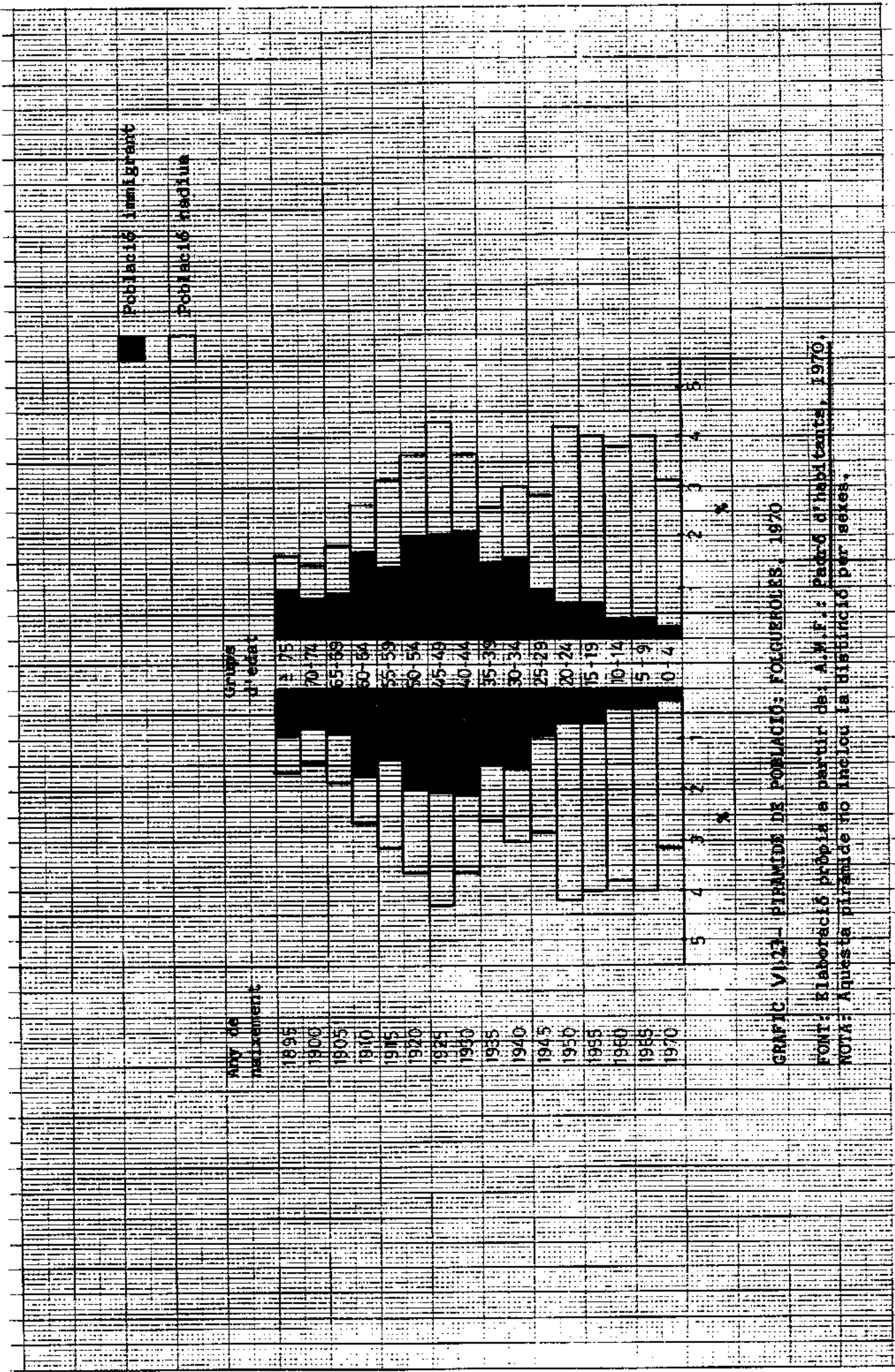
Per a *població total*: taula VI.14

Per a *homes*: taula VI.31

Per a *dones*: taula VI.48

Per a *poble*: taula VI.63

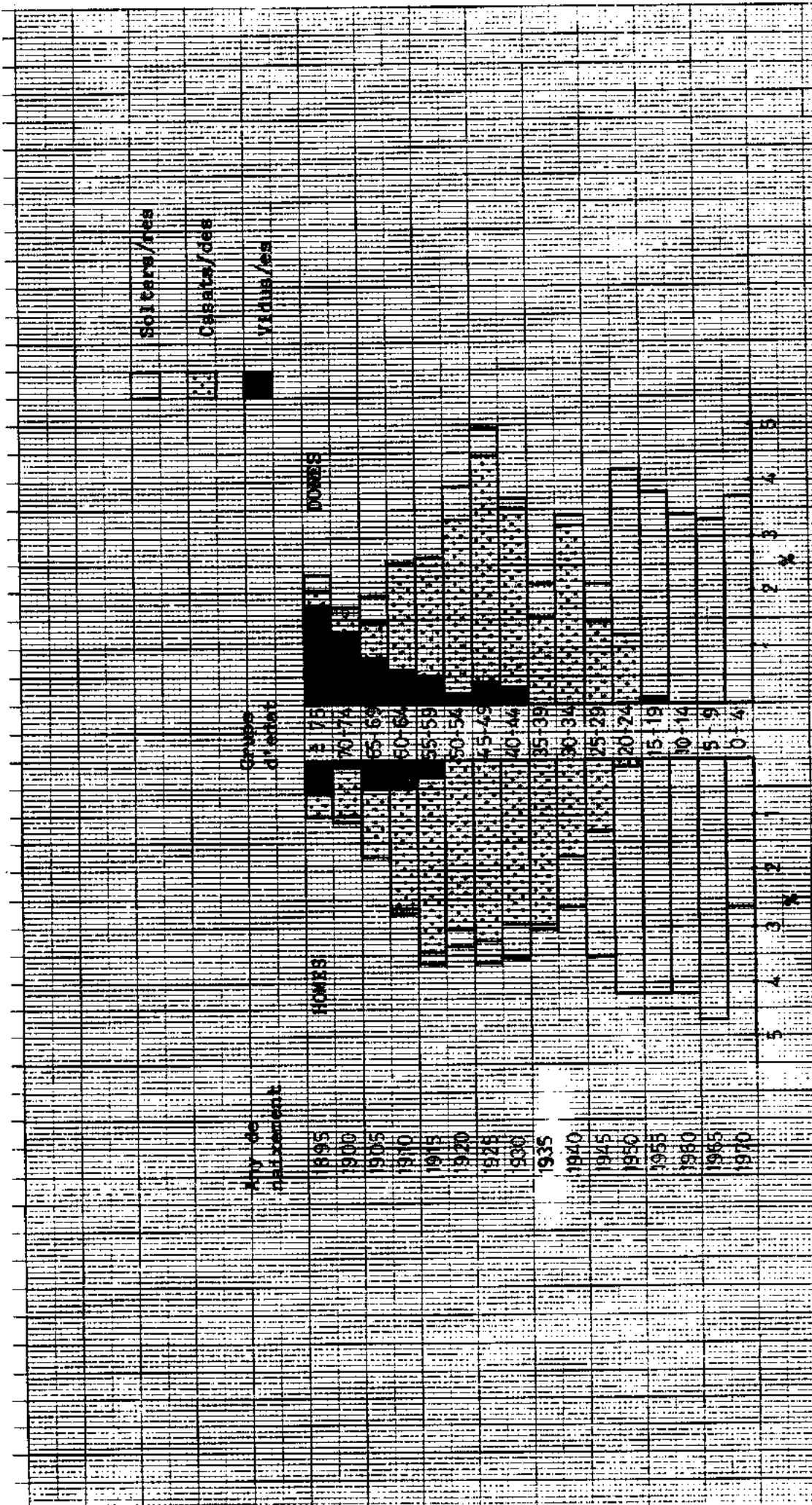
Per a *fora*: taula VI.78

GRAFIC VI.23- PIRAMIDE DE POBLACIÓ: FOGUEROLLES, 1970

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: Padró d'habitants, 1970.

NOTA: Aquesta piràmide no inclou la distinció per sexes.

GRÀFIC VI.2.8 - PIRÀMIDE DE POBLACIÓ - POLGUEROLES, 1970

FONT: Elaboració pròpia a partir de A.M.P. - Padró d'habitants, 1970.

1975

La piràmide de 1975, com la de 1970, ens mostra un perfil restrictiu, típic de poblacions envellides. La base es estreta, el tronc gruixut i el cim molt sòlid. Un cop més podem apreciar les entrades provocades pel descens de la població des de 1931 fins a 1945. A l'augment dels grups d'edat de 45-49 anys i 50-54 anys hi contribueix la immigració. Els grups de: 35-39 anys, 40-44 anys, 55-59 anys, 60-64 anys, 65-69 anys i 70-74 anys també en resulten beneficiats (vegeu taula VI.29 i gràfic VI.29). Les dones són majoria en gairebé tots els grups de més de 50 anys (vegeu taula VI.29 i gràfic VI.30).

El padró d'habitants de 1975 assenyala 118 persones arribades a Folgueroles entre els anys 1971-1975. Els grups d'edat més destacables són: 20-24 anys (17.8%), 25-29 anys (15.3%) i 10-14 anys (10.2%) (vegeu apèndix: taula VI.94). Pel que fa als homes: 10-14 anys (14.3%), 25-29 anys (14.3%) i 40-44 anys (10.7%) (vegeu apèndix: taula VI.109). Respecte a les dones: 20-24 anys (25.8%) i 25-29 anys (16.1%) (vegeu apèndix: taula VI.124).

La meitat, poc més (50.8%), té entre 25 i 64 anys, el 25.4% entre 15 i 24 anys, el 16.9% menys de 15 anys i el 6.8% més de 64 anys (vegeu taula VI.32).

La mitjana d'edat és de 31.780 anys, 32.714 anys per als homes i 30.935 anys per a les dones (vegeu taula VI.33).

Taula VI.29

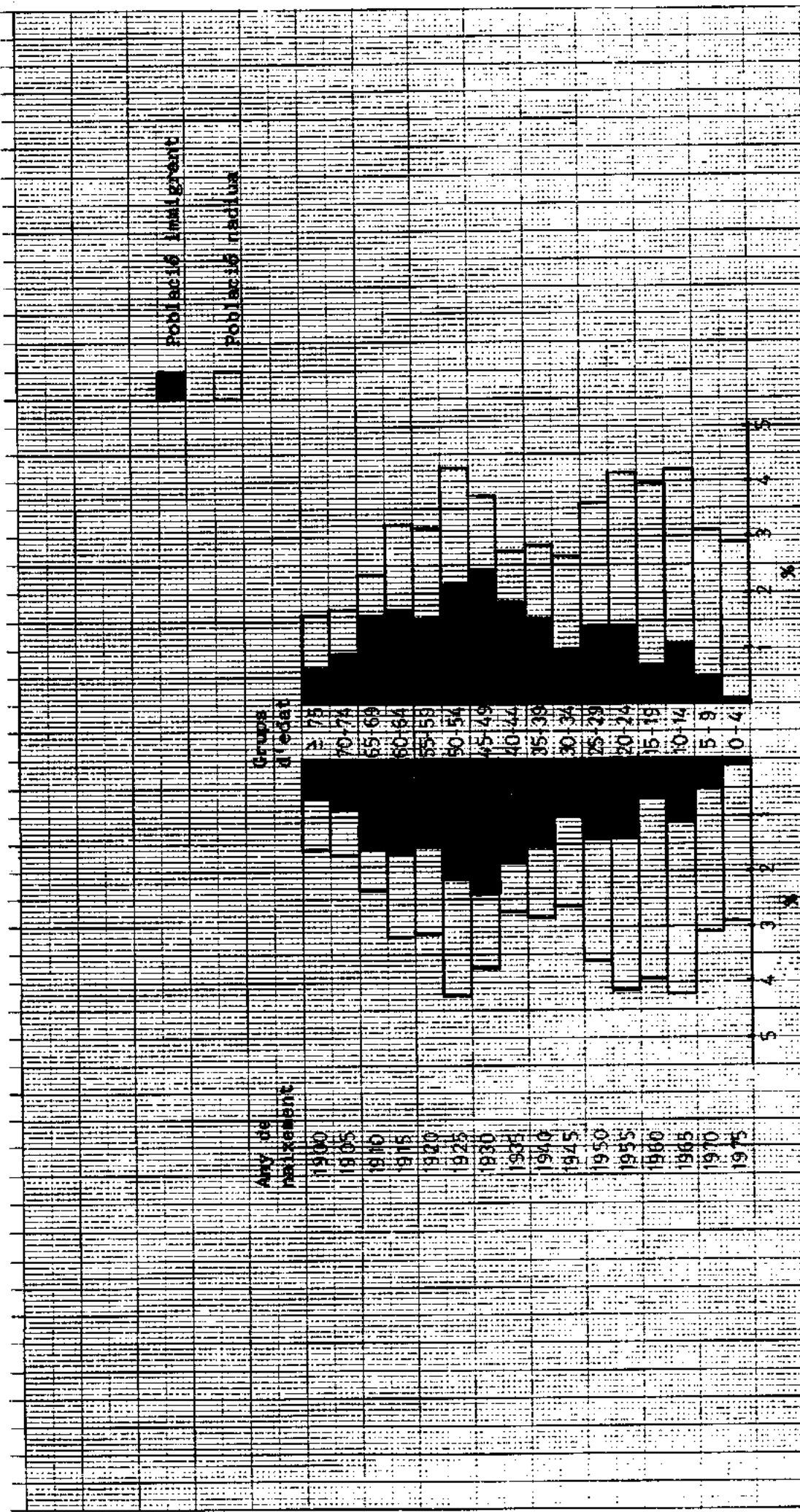
Distribució de la població
per sexe, edat i lloc de naixement

1975

Grups d'edat	Total		Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
	Població %					
0-4 anys	5.8		5.7	5.8	9.6	0.2
5-9 anys	6.2		5.5	6.8	8.7	2.5
10-14 anys	8.4		9.6	7.2	10.6	5.2
15-19 anys	7.9		8.5	7.2	10.9	3.5
20-24 anys	8.3		8.3	8.2	9.2	6.9
25-29 anys	7.2		6.9	7.4	7.5	6.7
30-34 anys	5.3		6.5	4.0	5.5	5.0
35-39 anys	5.7		4.7	6.6	4.4	7.4
40-44 anys	5.5		7.1	3.8	3.1	8.9
45-49 anys	7.5		6.7	8.2	4.6	11.6
50-54 anys	8.5		7.7	9.2	7.0	10.6
55-59 anys	6.3		5.7	6.8	5.3	7.7
60-64 anys	6.4		6.7	6.0	5.1	8.2
65-69 anys	4.7		4.5	5.0	2.6	7.9
70-74 anys	3.4		3.5	3.4	2.7	4.5
75-79 anys	1.9		1.6	2.2	2.0	1.7
80-84 anys	0.9		0.6	1.2	0.9	1.0
85-89 anys	0.4		0.2	0.6	0.3	0.5

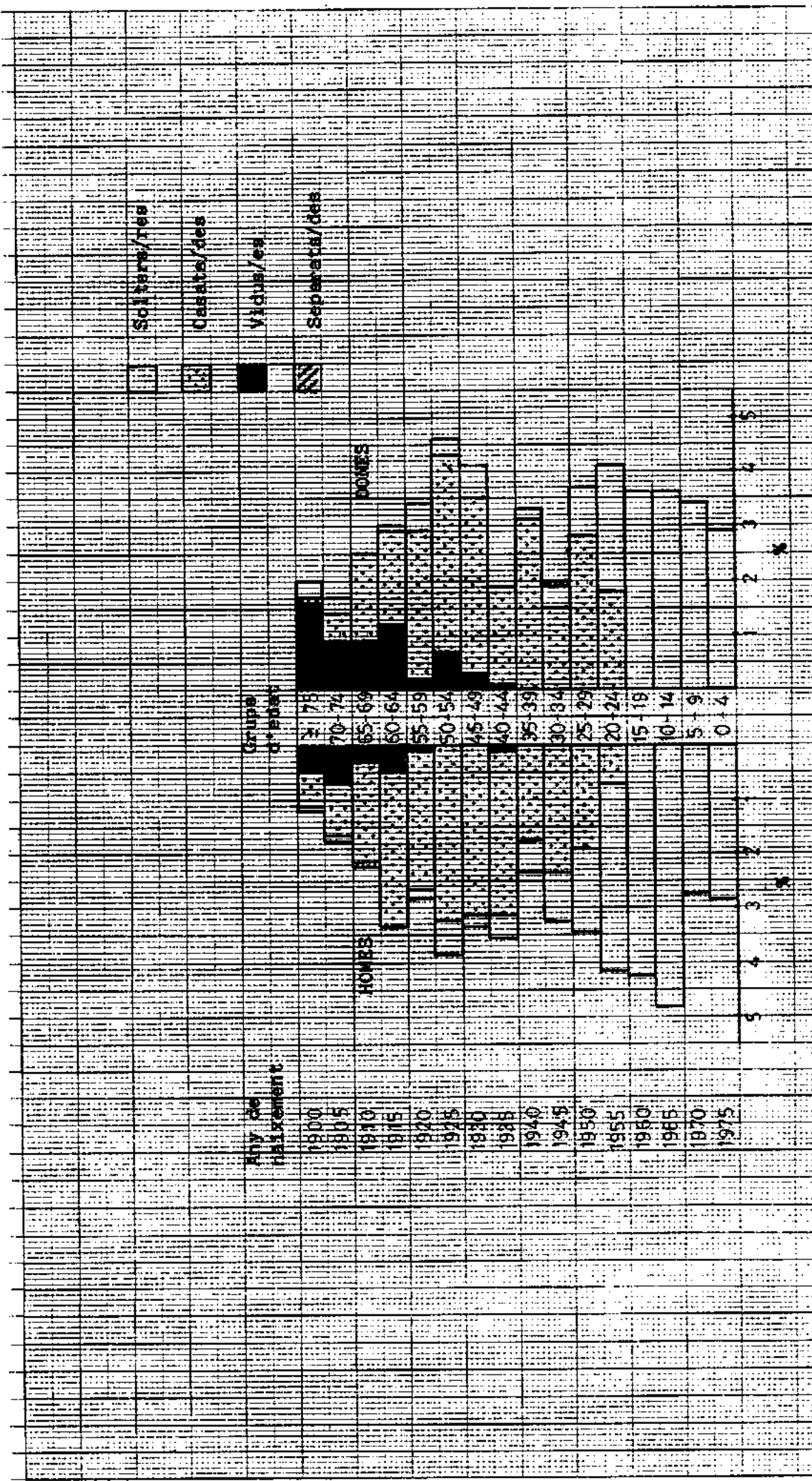
FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants, 1975.*

NOTA: Vegeu també apèndix:
 Per a població total: taula VI.15
 Per a homes: taula VI.32
 Per a dones: taula VI.49
 Per a poble: taula VI.64
 Per a fora: taula VI.79

GRÀFIC V.29 - PIRÀMIDE DE POBLACIÓ; FOLGUEROLES, 1975

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.T.; Padró d'habitants, 1975.
 NOTA: Aquesta piràmide no inclou la distinció per sexes.

GRÀFIC VI.30 - PIRÀMIDE DE POBLACIÓ: FOLSERSÅS, 1976

FONT: elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: Països d'habitants, 1975.

1981

La població de Folgueroles se'ns mostra cada cop més envellida a mesura que ens acostem als nostres dies. Tot i que la base de la piràmide de 1981 sembla haver-se aixamplat una mica, la imatge que dóna s'assembla més a un rectangle que no pas a un triangle (vegeu taula VI.30 i gràfic VI.31).

La sortida del grup de 15-19 anys és conseqüència del tímit augment, que experimentà el grup de 0-4 anys en el padró de 1965. En el seu creixement aquest grup d'edat (15-19 anys) també és ajudat per la població immigrant, arribada a Folgueroles entre 1971 i 1975, quan tenia entre 10 i 14 anys (vegeu gràfic VI.29).

La resta de grups, a mesura que avancem en l'edat, es veuen incrementats per la població nascuda fora del municipi.

En aquest cas les dones també són majoria en els grups d'edat més tardana (vegeu taula VI.30 i gràfic VI.32).

El padró d'habitants de 1981 indica 118 persones instal·lades a Folgueroles entre 1976 i 1981, entre les quals destaquen els grups d'edat següents: 5-9 anys (14.4%), 25-29 anys (13.6%), 30-34 anys (13.6%) i 35-39 anys (10.2%) (vegeu apèndix: taula VI.95). Entre els homes els de: 5-9 anys (18.5%), 30-34 anys (13.8%), 25-29 anys (12.3%) i 10-14 anys (10.8%) (vegeu apèndix: taula VI.110). Entre les dones els de: 25-29 anys (15.1%), 0-4 anys (13.2%), 30-34 anys (13.2%) i 35-39 anys (13.2%) (vegeu apèndix: taula VI.125).

La majoria (52.5%), un cop més, té entre 25 i 64 anys. Cal destacar l'augment del grup de menys de 15 anys (32.2%). La resta es reparteix entre els altres dos grups d'edat: 15-24 anys (11.9%) i més de 64 anys (3.4%) (vegeu taula VI.32).

La mitjana d'edat és de 26.636 anys, 25.923 anys per als homes i 27.509 anys per a les dones (vegeu taula VI.33).

Taula VI.30

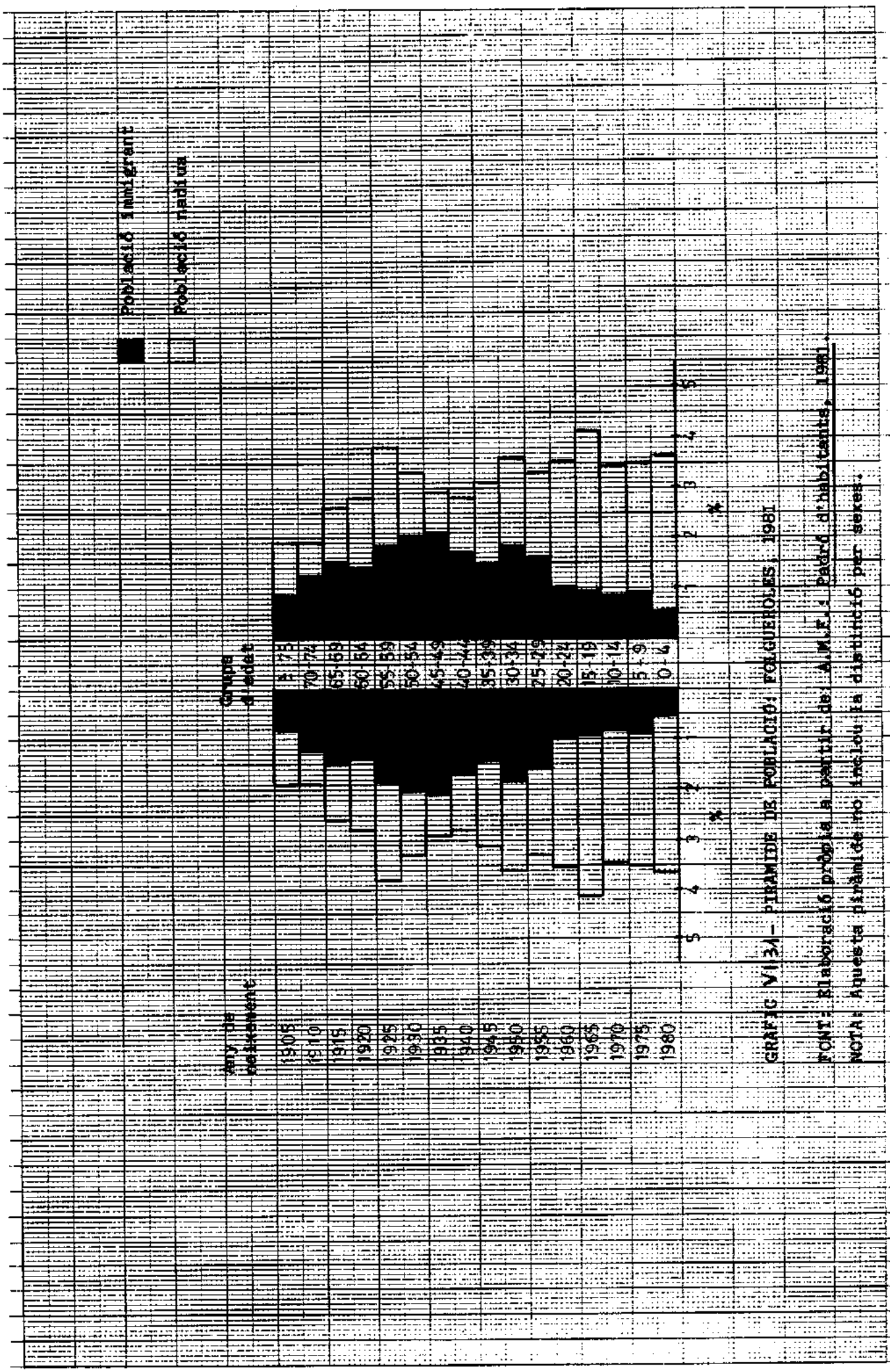
Distribució de la població
per sexe, edat i lloc de naixement

1981

Grups d'edat	Total Població %	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
0-4 anys	7.3	6.2	8.3	10.9	2.5
5-9 anys	7.0	7.6	6.3	9.1	4.1
10-14 anys	6.9	6.8	6.9	9.1	3.9
15-19 anys	8.3	9.9	6.7	11.2	4.3
20-24 anys	7.1	7.4	6.7	9.0	4.6
25-29 anys	6.6	5.8	7.3	6.0	7.3
30-34 anys	7.2	7.2	7.1	6.2	8.5
35-39 anys	6.2	7.0	5.3	5.8	6.6
40-44 anys	5.6	4.6	6.5	3.9	7.8
45-49 anys	5.8	7.4	4.1	2.8	9.6
50-54 anys	6.6	6.2	6.9	4.4	9.4
55-59 anys	7.6	7.6	7.5	6.9	8.5
60-64 anys	5.6	4.4	6.7	4.9	6.4
65-69 anys	5.2	4.8	5.5	3.9	6.9
70-74 anys	3.8	3.4	4.1	2.3	5.7
75-79 anys	2.5	2.2	2.8	2.3	2.7
80-84 anys	0.9	0.8	1.0	0.9	0.9
85-89 anys	0.3	0.2	0.4	0.5	---
90-94 anys	0.1	---	0.2	---	0.2

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants, 1981.*

NOTA: Vegeu també apèndix:
 Per a *població total*: taula VI.16
 Per a *homes*: taula VI.33
 Per a *dones*: taula VI.50
 Per a *poble*: taula VI.65
 Per a *fora*: taula VI.80

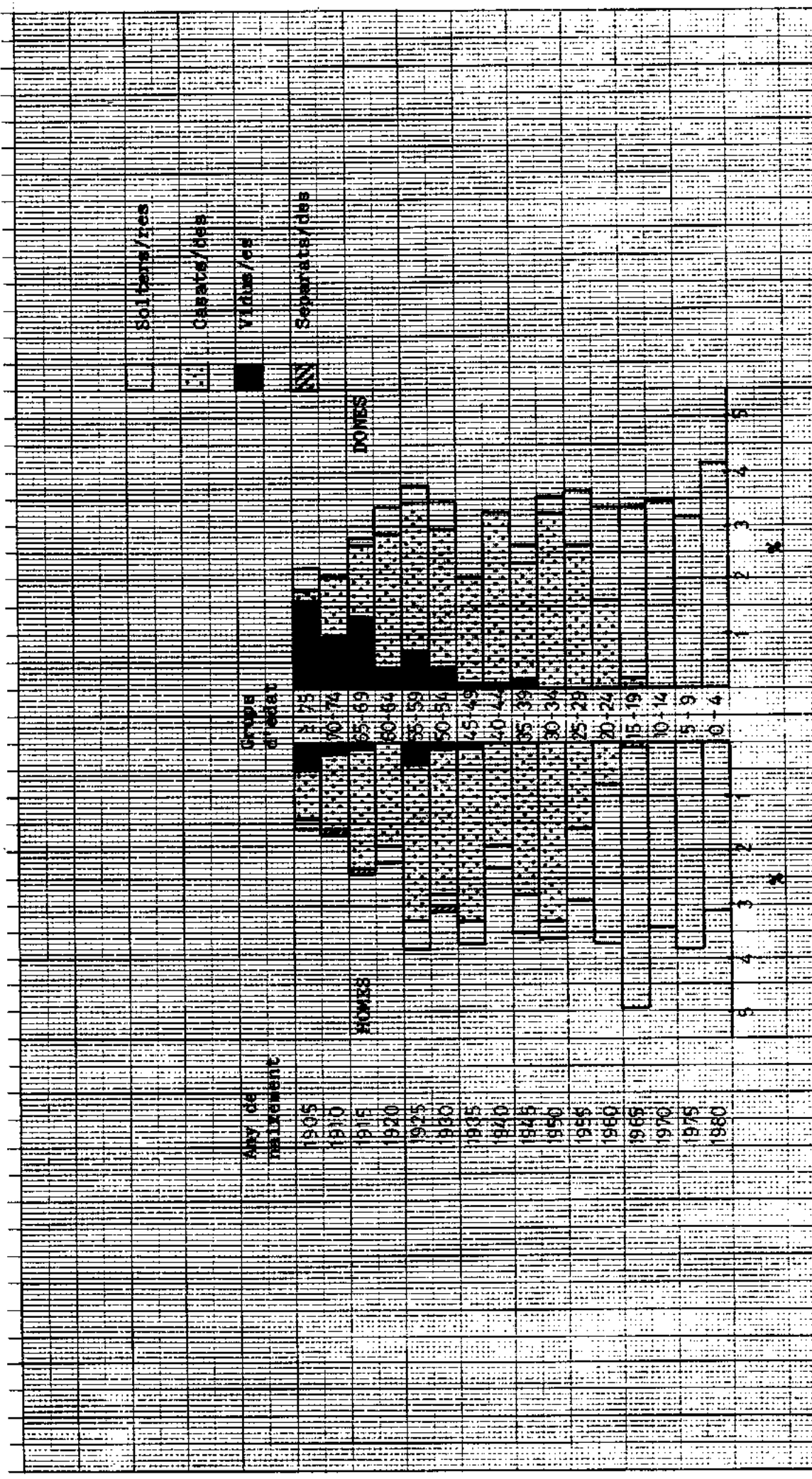

GRAFIC VII 31 - PIRAMIDE DE POBLACIÓ: FOLGUEROLES, 1981

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: Padró d'habitants, 1981.

NOTA: Aquesta piràmide no inclou la distribució per sexes.

GRÀFIC VI.13 - PIRÀMIDE DE POBLACIÓ: FOLGUEROLES, 1981

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.R. - Padró d'habitants, 1981.

1986

El grup d'edat de 0-4 anys es veu espectacularment reduït en la piràmide d'edat, construïda a partir del padró d'habitants de 1986 (vegeu taula VI.31 i gràfic VI.33). Cal dir que només hi han estat comptabilitzats els infants nascuts abans del primer de gener de 1986. El període de 1986, que contempla aquest padró, només indica quatre nadons.

Els grups entre 5 i 14 anys són les bases (0-4 anys) dels padrons de 1975 i 1981, les quals havien estat més abundants que no pas la de 1986.

El de 25-29 anys es veu engruixit en bona part pels qui han decidit emigrar de les zones urbanes i establir-se a Folgueroles, un poble de l'àrea de rural de la Plana de Vic, que està relativament ben comunicat i situat a poca distància de les dues concentracions urbanes, que afecten més directament la comarca d'Osona (Vic i Barcelona) (vegeu apèndix: taules VI.185 i VI.186. La majoria són parelles joves, que tot just acaben de casar-se o que porten pocs anys de vida matrimonial.

Les entrades, que corresponen als tres grups d'edat entre 40 i 54 anys, són conseqüència del descens de la natalitat que tingué lloc entre 1931 i 1945 (vegeu taula III.2): abans, durant i després de la guerra civil. Han estat detingudament comentades en les anteriors piràmides de població. Així mateix, el dèficit de persones entre 65 i 69 anys ha estat explicat prèviament (vegeu piràmide de població de 1940).

En la distribució per sexes (vegeu taula VI.31 i gràfic VI.34) la proporció de dones de més de 64 anys és superior a la dels homes de la mateixa edat, tot seguint la tònica iniciada en les piràmides de població immediatament anteriors (vegeu gràfics VI.28, VI.30 i VI.32).

En el padró d'habitants de 1986 hi consten 117 persones arribades a Folgueroles durant el període de 1981 a 1986. Els grups d'edat que més destaquen són: 25-29 anys (25.6%), 30-34 anys (13.7%) i 35-39 anys (10.3%) (vegeu apèndix: taula VI.96). Entre els homes sobresurten els mateixos grups: 25-29 anys (25.5%), 30-34 anys (18.2%) i 35-39 anys (10.9%) (vegeu apèndix: taula VI.111). Quant a les dones, el més rellevant és el de 25-29 anys (25.8%) (vegeu apèndix: taula VI.126).

La majoria (59.8%) té entre 25 i 64 anys, el 17.9% menys de 15 anys, el 13.7% entre 15 i 24 anys i el 8.5% més de 64 anys (vegeu taula VI.32).

La mitjana d'edat és de 30.214 anys. És superior (31.127) la dels homes respecte a la de les dones (29.403) (taula VI.33).

El fet més destacable de la piràmide de població de 1986 és l'amplitud del cim (amb majoria femenina), que per primera vegada coincideix gairebé amb la base. El grup de 0-4 anys obté un 5.3% i el de més de 75 anys un 4.9% (vegeu taula VI.31 i gràfic VI.33).

MM

Taula VI.31

Distribució de la població
per sexe, edat i lloc de naixement

1986

Grups d'edat	Total		Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
	Població %					
0-4 anys	5.3		5.6	5.1	8.8	1.4
5-9 anys	7.2		6.6	7.8	10.9	2.7
10-14 anys	7.0		7.7	6.2	9.1	4.5
15-19 anys	6.1		5.8	6.4	7.5	4.5
20-24 anys	7.2		8.7	5.7	9.5	4.5
25-29 anys	9.4		10.4	8.5	8.6	10.5
30-34 anys	6.4		6.2	6.6	4.5	8.6
35-39 anys	7.3		7.1	7.6	6.3	8.6
40-44 anys	5.9		7.1	4.7	5.7	6.2
45-49 anys	4.9		4.2	5.5	3.9	6.0
50-54 anys	5.2		6.2	4.2	2.3	8.4
55-59 anys	6.2		6.0	6.4	4.5	8.2
60-64 anys	7.3		6.9	7.6	6.6	8.0
65-69 anys	5.0		3.7	6.2	4.5	5.5
70-74 anys	4.9		4.6	5.1	3.4	6.6
75-79 anys	2.7		1.9	3.4	2.0	3.5
80-84 anys	1.9		1.2	2.6	1.8	2.1
85-89 anys	0.3		0.2	0.4	0.2	0.2

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants, 1986.*

NOTA: Vegeu també apèndix:

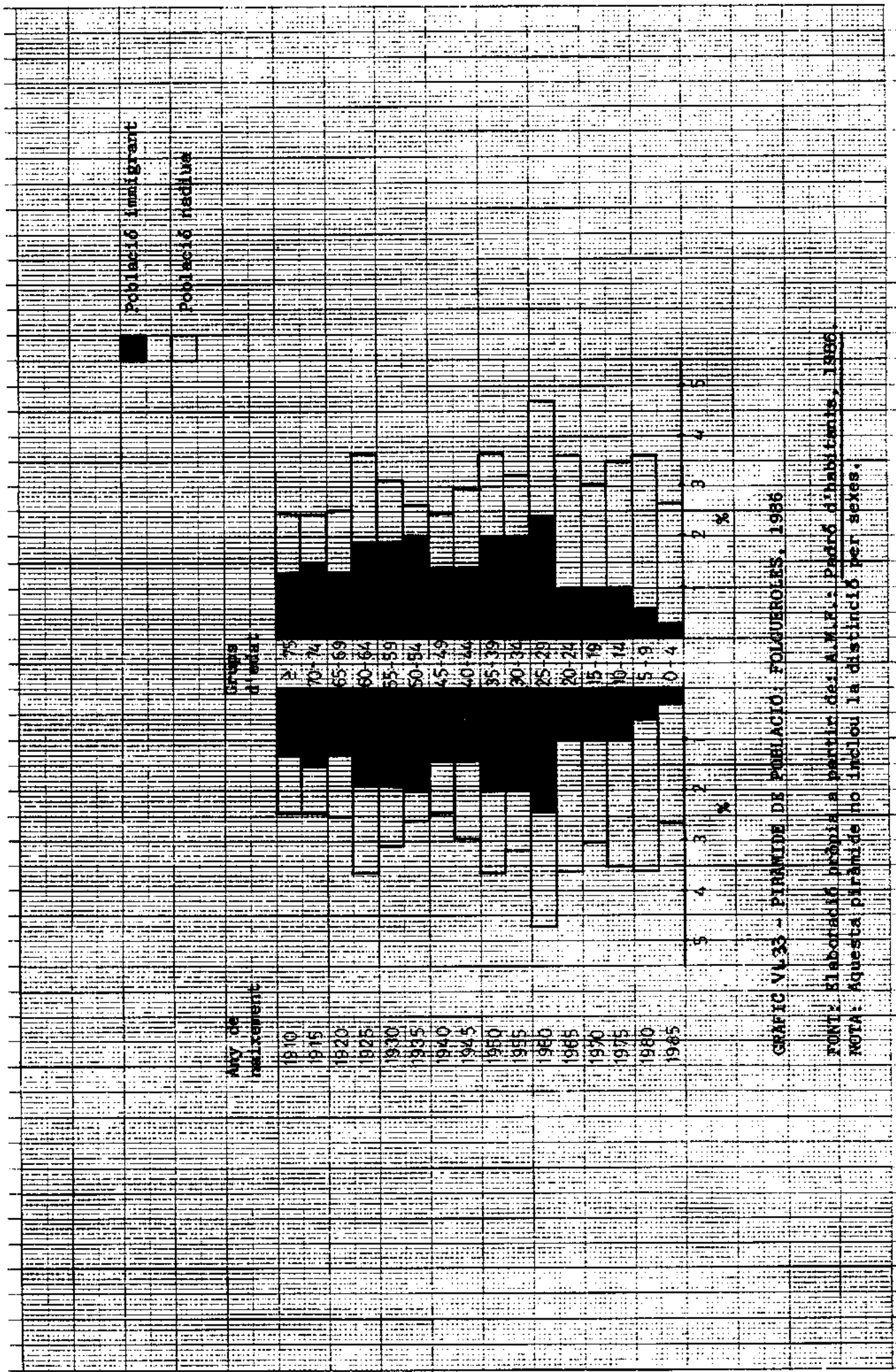
Per a *població total*: taula VI.17

Per a *homes*: taula VI.34

Per a *dones*: taula VI.51

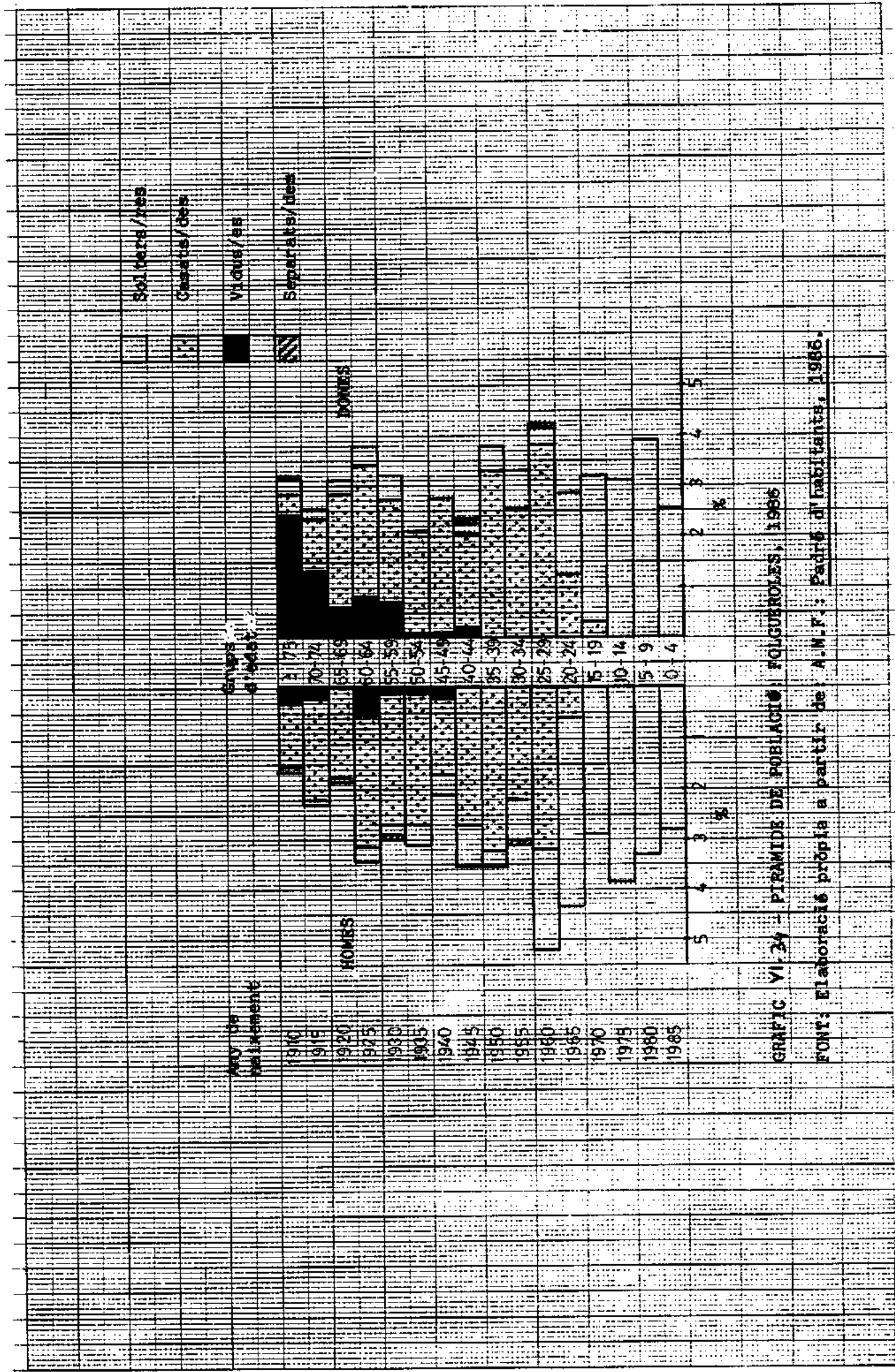
Per a *poble*: taula VI.66

Per a *fora*: taula VI.81

GRÀFIC V.1.33 - PIRAMIDE DE POBLACIÓ: FOLGUEROLES. 1986

FONT: Elaboració pròpia a partir del A.M.F.I.: Padró d'habitants, 1986.
 NOTA: Aquesta piràmide no inclou la distinció per sexes.

GRÀFIC VI.34 - PIRAMIDE DE POBLACIÓ FOLGUEROLES, 1986

FONT: Elaboració pròpia a partir de A.M.F.: Padró d'habitants, 1986.

Població immigrant

La taula VI.32 ens dóna una visió global dels grups d'edat, als quals pertany la població immigrant i que hem vist per separat, en comentar cada una de les piràmides d'edat.

El grup de *25-64 anys* té la majoria absoluta en tots els períodes, excepte en els de 1931-1940 i 1966-1970.

El grup de *menys de 15 anys* té la seva màxima incidència entre 1976 i 1981 (32.2%). En els altres períodes no arriba a superar en cap cas el trenta per cent, tot donant la puntuació més baixa en el de 1951-1960 (6.3%).

El grup de *15-24 anys* es mou entre el deu i gairebé el vint-i-set per cent.

El grup de *més de 64 anys* és el més minoritari en tot el període estudiat. Només a partir de 1961-1965 comença a tenir una certa notorietat, que es veurà confirmada en els períodes de 1966-1970 i 1981-1986. Tot i això, roman sempre en quart i últim lloc, excepte entre 1966 i 1970, que ocupa el tercer, per sobre del grup de 15-24 anys.

Els immigrants en la seva gran majoria pertanyen al grup dels adults i són, per tant, població activa.

La mitjana d'edat de la població immigrant, arribada al poble entre els cinc o deu anys anteriors a la confecció del padró d'habitants corresponent, es mou entre vint-i-sis i trenta-quatre anys. La diferència per sexes no és significativa, en unes èpoques la mitjana d'edat dels homes és superior a la de les dones i en d'altres succeeix al revés (vegeu taula VI.33).

Taula VI.32

Distribució de la població immigrant
segons el grup d'edat i el període d'arribada

(1868-1986)

Període	Menys 15 anys		15-24 anys		25-64 anys		Més de 64 anys	
	n.a.	%	n.a.	%	n.a.	%	n.a.	%
1868-1877	38	23.3	25	15.3	98	60.1	2	1.2
1878-1887	24	17.4	30	21.7	83	60.1	1	0.7
1891-1900	14	16.1	23	26.4	47	54.0	3	3.4
1901-1910	22	19.0	22	19.0	70	60.3	2	1.7
1911-1920	32	24.1	26	19.5	71	53.4	4	3.0
1911-1920*	25	21.2	21	17.8	69	58.5	3	2.5
1921-1930	17	20.7	22	26.8	42	51.2	1	1.2
1931-1940	42	26.9	39	25.0	69	44.2	6	3.8
1941-1950	16	18.6	18	20.9	51	59.3	1	1.2
1951-1960	7	6.3	18	16.1	83	74.1	4	3.6
1961-1965	21	23.9	14	15.9	46	52.3	7	8.0
1966-1970	11	28.2	4	10.3	19	48.7	5	12.8
1971-1975	20	16.9	30	25.4	60	50.8	8	6.8
1976-1981	38	32.2	14	11.9	62	52.5	4	3.4
1981-1986	21	17.9	16	13.7	70	59.8	10	8.5

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

Taula VI.33

Distribució de la població immigrant
segons la mitjana d'edat (anys) i el període d'arribada
(1868-1986)

Període	Total	Anys	Homes	Anys	Dones	Anys
1868-1877	163	29.135	68	30.279	95	28.316
1878-1887	138	30.094	74	28.568	64	31.859
1891-1900	87	29.529	30	30.000	57	29.281
1901-1910	116	29.172	53	29.962	63	28.508
1911-1920	133	27.774	59	27.119	74	28.297
1911-1920*	118	28.898	50	27.900	68	29.632
1921-1930	82	26.829	42	26.048	40	27.650
1931-1940	156	26.513	78	25.974	77	26.961
1941-1950	86	26.523	37	26.730	49	26.367
1951-1960	112	34.009	50	36.280	62	32.177
1961-1965	88	31.068	48	31.563	40	30.475
1966-1970	39	34.513	19	32.211	20	36.700
1971-1975	118	31.780	56	32.714	62	30.935
1976-1981	118	26.636	65	25.923	53	27.509
1981-1986	117	30.214	55	31.127	62	29.403

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *total*: gràfics VI.159-VI.173.

Per a *homes*: gràfics VI.174-VI.188.

Per a *dones*: gràfics VI.189-VI.203.

Lloc de naixement

Aquest apartat s'ocupa del lloc de naixement de la població resident a Folgueroles. A més de fer la distinció entre els qui han residit sempre a Folgueroles i els qui han habitat també en d'altres indrets, ens indica el nom del municipi on han nascut els immigrants, així com l'àrea geogràfica, a la que aquest correspon. Tot això ens permet tenir un coneixement complet del corrent migratori. Malauradament, no ens ha estat possible disposar d'informació fiable sobre l'altre vessant del procés migratori: l'emigració.

Folgueroles és un poble situat a l'àrea rural de la Plana de Vic i, com diu S. Roquer, els sectors rurals de la Plana de Vic "estan adaptant-se millor (que els sectors marginals d'Osona) a les noves condicions agràries i poden passar per un bon exemple d'activitat agrària comercial en el nostre país". Folgueroles seria un dels municipis, que aquest autor qualifica de poc progressius. "Llur situació a la Plana de Vic i prop dels nuclis urbans i la pròspera activitat agrària de què gaudeixen els ha permès un manteniment o un lleuger augment de la població. Ultra alguna petita activitat industrial, aquests municipis actuen freqüentment com a centres de residència de treballadors, normalment fills del propi municipi, que exerceixen llur tasca als centres urbans i industrials pròxims. El grup de petits municipis situats al voltant de Vic poden servir d'exemple del que estem afirmant."¹³

Malgrat tot, entre 1860 i 1970 el conjunt de la comarca d'Osona "presenta una extensa àrea de municipis emigratoris i uns pocs nuclis immigratoris que corresponen als municipis urbans, semiurbans i industrialitzats. La conclusió a què hom pot arribar és que la comarca d'Osona en aquest període s'ha comportat globalment com una àrea emigratòria o que tan sols ha estat capaç d'absorbir el seu propi creixement natural."¹⁴

"Amb molt d'avantatge sobre les altres àrees, són els propis municipis d'Osona els que absorbeixen la major part del moviment emigratori comarcal. És a dir, es tracta d'un moviment entre els diferents municipis de la comarca, el qual no significa, per al conjunt d'Osona, cap guany ni pèrdua demogràfica -però, sí que ho és per als seus municipis-. Es tracta, doncs, d'una migració interna, la qual representa quasi el 85% de l'emigració total d'osonencs."¹⁵

---

¹³ Roquer, S. / Vila, A. *La població d'Osona. Evolució i Estructura*, Vic: Eumo, 1981, p. 86 i 89.

¹⁴ Roquer, S. / Vila, A. op. cit. p. 97.

¹⁵ Roquer, S. / Vila, A. op. cit. p. 110.

El padró d'habitants de Folgueroles de 1920 dona el percentatge d'immigrants més baix de tot el període estudiat (vegeu taula VI.34). A partir de 1975 comença un augment progressiu de persones vingudes d'altres municipis.

L'àrea geogràfica que aporta més immigrants a Folgueroles és l'àrea rural de la Plana de Vic. Només a l'any 1986 es veu gairebé igualada per l'àrea urbana i semiurbana de la Plana de Vic (vegeu taula VI.35).

Respecte a l'àrea urbana i semiurbana de la Plana de Vic, el percentatge de 1877 és semblant al de 1981. Entre aquests dos anys hi ha una forta devaluació, que té el punt més baix a l'any 1965. A partir d'aleshores hi ha una progressiva recuperació, que fa que entre 1981 i 1986 augmenti en gairebé set punts. La causa es deu, en bona part, als vigatans, que han decidit canviar la ciutat pel poble, cercant una millor qualitat de vida.

La zona del Collsacabra-Guillerics-Montseny proporciona més habitants que no pas la zona del Lluçanès-Moianès. Una de les principals causes n'és el veïnatge. A Folgueroles el Lluçanès-Moianès és conegut també per "el Ponent", expressió que li dona un cert sentit de llunyania.

El percentatge més alt referent a les comarques limítrofes a la d'Osona el trobem l'any 1877. El segueixen en importància els anys: 1887, 1965 i 1970.

Pei que fa a les persones procedent de les comarques restants del Principat, els punts més alts tenen lloc als anys 1877 i 1887, des d'aleshores hi haurà una devaluació, que no es recuperarà fins a 1970, assolint el màxim percentatge l'any 1981. Bona part d'aquestes persones provenen de Barcelona o d'altres ciutats grans. Busquen, com les procedents de Vic, la tranquil·litat i comoditat d'un poble petit i ben comunicat. L'any 1940 és un cas excepcional, el seu increment pot ser degut als refugiats de la guerra civil.

No és fins al 1930 que comencem a trobar persones procedents de la resta de l'Estat Espanyol. A partir d'aquest any l'augment és progressiu fins arribar a 1975, en què s'estabilitza.

Són insignificants els percentatges assignats a persones procedents d'altres indrets fora de l'Estat Espanyol.

Cal dir que aquí, com en la resta del treball demogràfic, hem utilitzat la divisió de la comarca d'Osona per àrees, feta per S. Roquer¹⁶ (vegeu comentari al respecte al capítol II).

Sant Julià de Vilatorrada és un dels municipis que més es destaca en el conjunt de localitats, de les quals són originàries les persones nascudes fora de Folgueroles (vegeu taula VI.36). Durant els anys 1877, 1887 i 1900 no té rival. Gurb de la Plana li comença a fer ombra durant els anys 1910 i 1920 i arribarà a encapçalar la llista en els padrons de

¹⁶ Roquer, S. / Vila, A. op. cit.

1930 i 1940. Malgrat això, l'any 1950 *Sant Julià de Vilator* torna a ser en primera posició, però aquest cop seguida de *Vilanova de Sau* i *Vic*. A partir d'aquest moment comença a perdre importància, tot passant a ocupar un tercer lloc en els anys 1960 i 1965, per a no sobresortir més.

Vilanova de Sau en el padró de 1940 ocupa un tercer lloc, que arribarà a ser segon (junt amb *Vic*) l'any 1950 i a esdevenir primer l'any 1960. D'aleshores ençà va perdent en importància.

Tavèrnoles assoleix el punt més alt en els padrons de 1965, 1970 i 1975. I és a partir d'aquest darrer any (1975) que *Vic* es comença a manifestar com un dels municipis amb més relleu, fins arribar a 1986, en què es destaca molt per sobre dels altres.

Els municipis de l'àrea rural de la Plana de Vic, que han aportat més habitants a Folgueroles, són els de: *Sant Julià de Vilator*, *Tavèrnoles*, *Gurb de la Plana* i *Calldetenes*, amb els quals frontereja (vegeu taula VI.36). Hem de tenir en compte que cada un d'ells té un o més pobles agregats. Així, *Vilalleons* pertany a *Sant Julià de Vilator*; *Savassona* a *Tavèrnoles*; *Granollers de la Plana*, *Vespella* i *Sant Julià Sassorba* a *Gurb de la Plana*; i *Sant Martí de Riudeperes* a *Calldetenes*.

Sant Julià de Vilator ocupa el primer lloc -entre els municipis de l'àrea rural de la Plana de Vic- en els anys següents: 1877 (10.9%), 1887 (14.7%), 1900 (14.7%), 1910 (14.5%), 1920 (16.8%), 1920* (16.6%) i 1950 (11.2%); i el segon en els padrons de: 1930 (14.1%), 1940 (10.1%), 1960 (10.4%), 1965 (9.4%), 1970 (6.9%), 1975 (6.5%), 1981 (5.9%) i 1986 (5.1%).

Tavèrnoles, per la seva banda, el trobem en primera posició -a la zona rural de la Plana de Vic- durant: 1960 (10.7%), 1965 (12.3%), 1970 (11.7%), 1975 (10.3%), 1981 (8.9%) i 1986 (7.4%); en segona, al 1877 (6.4%) i al 1950 (7.3%), el darrer junt amb *Gurb de la Plana*; i en tercera, als anys: 1887 (4.8%), 1900 (6.2%), 1910 (9.0%), 1920 (8.6%), 1920* (8.5%), 1930 (9.5%) i 1940 (7.0%).

Gurb de la Plana encapçala la llista dels municipis rurals de la Plana de Vic només en els anys 1930 (16.4%) i 1940 (10.4%). És segona en els padrons de: 1887 (6.3%), 1900 (8.5%), 1910 (12.1%), 1920 (10.0%) i 1920* (10.1%). Arriba a estar en tercera posició en els de: 1877 (5.3%), 1960 (7.9%), 1975 (5.8%), 1981 (4.1%) i 1986 (3.7%).

Calldetenes és el menys significatiu dels quatre municipis limítrofes. Tot i que arriba a la tercera posició en els anys: 1965, 1970, 1981 i 1986, habitualment ocupa el quart lloc (1877, 1900, 1910, 1920, 1920*, 1930, 1950, 1960 i 1975). En els padrons de 1887 i 1940 se situa en el cinquè, en ser superat per *Malla* i *Santa Eugènia de Berga*, respectivament.

La majoria d'individus procedents de l'àrea urbana i semiurbana de la Plana de Vic, que han anat a residir a Folgueroles, són nascuts al terme municipal de *Vic* (vegeu taula VI.36). A l'any 1877 representa el 7.8% de la població

forània; al 1900, el 6.2%; al 1930, el 5.6%; al 1960, el 7%; i és a partir d'aquest any que es produeix un augment progressiu i intens, com ho demostren els padrons de 1970 (7.5%), 1975 (9.5%), 1981 (14.2%) i 1986 (21.4%). Això és degut als nouvinguts, que han canviat la ciutat per un poble com Folgueroles, situat al bell mig de la Plana, que els permet desplaçar-se als seus lloc de treball (en la majoria dels casos a la mateixa ciutat de Vic) amb relativa comoditat.

Després de Vic, i a una certa distància, més gran quan ens aproximem als nostres dies, hi trobem: *Taradell*, *Roda de Ter*, *Manlleu* i *Sant Pere de Torelló*.

Les dades que obtenim de l'àrea del *Lluçanès-Moianès* són poc significatives, en ser molt petita la quantitat de persones que procedeixen d'aquesta zona (vegeu taula VI.36).

Quan sobresurt un municipi per sobre d'un altre, com que són tan pocs individus els que fan aquesta majoria, gairebé no la podem tenir en compte. Una sola família, que s'hagués desplaçat amb tots els seus components, seria suficient per a donar aquest resultat.

Malgrat tot, podem dir que *Sobremunt* encapçala la llista dels municipis de l'àrea del *Lluçanès-Moianès* en els padrons de 1877, 1887, 1920 i 1930; *Sant Bartomeu del Grau*, en els de 1940 fins a 1986; en canvi, *Perafita* i *Olost* només en els de 1900 i 1910, respectivament.

De la zona del *Collsacabra-Guillerries-Montseny* sobresurt de forma rellevant el municipi de *Vilanova de Sau* (Guillerries). És majoritari en tots els padrons, excepte en els de 1910 i 1920 (1920*), en els que també es destaca *L'Esquirol* (vegeu taula VI.36).

Vilanova de Sau porta un avantatge de 3 a 6 punts sobre el municipi que segueix en importància. Aquesta diferència es fa més manifesta en els padrons de 1960, 1965 i 1970, en què passa a ser de 8 i 9 punts.

A més de *L'Esquirol*, ja esmentat, els altres municipis més representats són els d'*Espinelles*, *Rupit*, *Sant Sadurní d'Osona*, *Tavertet* i *Viladrau*.

Les comarques limítrofes a la d'Osona (Bages, Berguedà, Garrotxa, Ripollès, Selva i Vallès Oriental) representen un percentatge baix de les persones nascudes fora de Folgueroles, cap d'elles no arriba mai a superar el 6% (vegeu taula VI.36).

La diferència entre una i altra comarca és poc remarcable, no n'hi ha cap que sobresurti especialment. *La Selva* és potser la que més vegades punteja sobre les altres: l'any 1900, del 1920 al 1960 i també el 1975.

Només en tres dels padrons d'habitants consultats (1965, 1970 i 1986) es té en compte l'últim lloc de residència dels immigrants abans de anar a viure a Folgueroles, independentment que coincideixi o no amb el seu lloc de naixement.

Lloc de residència en el padró de 1960.— Dels inscrits en el padró de 1965 (deixant a part els 632 casos perduts), 257 (75.6%) ja residien a Folgueroles en el moment de fer l'empadronament de 1960, només 83 (24.4%) canviaren de residència.

Entre els qui l'any 1960 s'havien empadronat fora de Folgueroles, destaquen els procedents de *Tavèrnoles* (20.5%), *Sant Julià de Vilatorrada* (14.5%), *Muntanyola* (14.5%), *Vic* (9.6%) i *Vilanova de Sau* (9.6%). La resta dóna percentatges més baixos (vegeu Taula VI.37).

Així, el 44.6% dels nouvinguts durant aquests cinc anys procedeix de la *zona rural de la Plana de Vic*. La resta es reparteix entre el *Lluçanès-Moianès* (18.1%), el *Collsacabra-Guillerries-Montseny* (18.1%), l'*àrea urbana i semiurbana de la Plana de Vic* (9.6%), les *comarques limítrofes* (6.0%) i la *resta de l'Estat* (3.6%) (vegeu taula VI.38).

Lloc de residència en el padró de 1965.— A part dels 618 casos perduts, 321 persones (89.4%) de les persones censades a Folgueroles l'any 1970 ho havien estat també en aquest municipi en el padró de 1965. Unicament 38 (10.6%) s'havien empadronat en un altre municipi. La major part d'aquests darrers (34.2%) procedeix de la *resta del principat* (vegeu taula VI.39), el 13.2% de *El Ripollès*, el 13.2% de la *resta de l'Estat* i el 10.5% de *Vic*; els altres llocs donen percentatges poc importants. Hem de tenir en compte, però, a l'hora de valorar aquests resultats, que és una quantitat molt petita, només 38 individus.

A diferència del padró d'habitants de 1965, en el de 1970 ja no hi trobem una clara majoria de l'*àrea rural de la Plana de Vic*, més aviat una minoria (7.9%). Desapareixen les àrees perifèriques de la comarca d'Osona (*Lluçanès-Moianès* i *Collsacabra-Guillerries-Montseny*) en profit de: la *resta del Principat* (34.2%), les *comarques limítrofes* (23.7%), i la *resta de l'Estat* (13.2%) (vegeu taula VI.40).

Última residència dels immigrants abans d'establir-se a Folgueroles (padró de 1986).— El padró de 1986 té en compte l'últim lloc, on habitaren les persones immigrants abans d'establir-se a Folgueroles, independentment de si hi havien nascut o no i del temps que feia que l'havien abandonat.

De les persones nascudes fora de Folgueroles el 26.7% procedien de *Vic*. Segueixen a molta distància: *Tavèrnoles* (9.5%), *resta del Principat* (8.2%), *Vilanova de Sau* (7.3%), *Sant Julià de Vilatorrada* (6.6%) i *Calldetenes* (6.2%). La resta assoleix un percentatge molt més baix (vegeu taula VI.41).

En aquest cas l'*àrea rural de la Plana de Vic* torna ésser en primer lloc (37.1%), encara que seguida de molt aprop per l'*àrea urbana i semiurbana de la Plana de Vic* (32.9%). La resta d'indrets dóna percentatges molt inferiors, només la zona del *Collsacabra-Guillerries-Montseny* (12.8%) manté una certa importància (vegeu taula VI.42).

La major part (35.5%) de les 38 persones nascudes fora del Principat, que al 1986 residien a Folgueroles, procedien

de Vic, on hi havien residit durant un temps abans de passar a Folgueroles. Només un 19.4% tenia la seva última residència a la *resta de l'Estat Espanyol*, és a dir Folgueroles era el primer municipi català on residien. Amb la informació que tenim no podem saber si Vic havia estat el primer municipi de Catalunya escollit o abans d'ell n'hi havien hagut d'altres. El 16.1% procedia de la *resta del Principat* i el 12.9% de *Vilanova de Sau* (vegeu taula VI.43).

D'aquesta manera, la major part (38.7%) dels individus nascuts fora de Catalunya, abans d'arribar a Folgueroles, residiren en algun dels municipis de l'àrea urbana i semiurbana de la Plana de Vic (vegeu taula VI.44); Vic, principalment (vegeu taula VI.43).

Pel que fa a l'edat de les persones nascudes fora del Principat, la gran majoria tenien entre 25 i 64 anys en els padrons d'habitants de 1981 (77.1%) i 1986 (78.9%) (vegeu taules VI.45 i VI.46).

Fins al període de 1961-1965 la major part d'immigrants, arribats a Folgueroles entre els cinc i deu anys anteriors al padró d'habitants corresponent, procedien de l'àrea rural de la Plana de Vic (vegeu taula VI.47).

A partir de 1966-1970 la zona urbana i semi-urbana de la Plana de Vic pren el relleu, a excepció del quinquenni 1971-1975 en el que es veu lleugerament superada per l'àrea rural.

Entre 1981 i 1986 l'àrea urbana i semi-urbana de la Plana de Vic aporta gairebé la meitat dels nous residents.

Pel que fa a les altres zones, cal destacar: la del *Collsacabra-Guilleries-Montseny* des de 1901-1910 a 1921-1930; les *comarques limítrofes* entre 1961 i 1965; la *resta del Principat* en els quinquennis de 1966-1970 i 1976-1981; la *resta de l'Estat* entre 1961-1965 i 1971-1975 sobretot. Respecte a *altres indrets*, la seva representació és ínfima.

Gairebé la totalitat dels immigrants procedents de la *resta de l'Estat* entre 1931 i 1940 arribaren a Folgueroles durant la segona meitat dels anys trenta (1936-1940). Són els *refugiats* a causa de la guerra civil, dels quals els vells del poble encara avui es recorden.

Heus aquí una relació dels llocs originaris de la població immigrant, que més es destaquen en cada un dels períodes. En el de 1868-1877: Vic (9.3%). En el de 1878-1887: Sant Julià de Vilatorrada (16.7%). En el de 1891-1900: Sant Julià de Vilatorrada (23%). En el de 1901-1910: L'Esquirol (16.9%) i Gurb de la Plana (12.7%). En el de 1911-1920: Sant Julià de Vilatorrada (13%). En el de 1911-1920*: Sant Julià de Vilatorrada (12.2%). En el de 1921-1930: Gurb de la Plana (27.1%). En el de 1931-1940: Vic (9.6%), Sant Julià de Vilatorrada (9.6%) i poblacions de la resta del Principat (9.6%). En el de 1941-1950: Calldetenes (12.6%), Vic (11.5%) i Vilanova de Sau (10.3%). En el de 1951-1960: Tavèrnoles (13.4%), Vilanova de Sau (10.7%) i poblacions de la resta del Principat (10.7%). En el de 1961-1965: Tavèrnoles (13.6%), poblacions de El Ripollès (13.6%), Vic (12.5%) i poblacions de la resta de l'Estat (11.4%). En el de 1966-

1970: poblacions de la resta del Principat (33.3%) i de la resta de l'Estat (12.8%). En el de 1971-1975: Vic (14.8%), poblacions de la resta del Principat (14.8%) i de la resta de l'Estat (13.9%). En el de 1976-1981: Vic (26.3%) i poblacions de la resta del Principat (24.6%). En el de 1981-1986: Vic (43.6%). (Per a més informació vegeu apèndix: taules VI.172-VI.186).

Taula VI.34

Heu residit sempre a Folgueroles?
(1877-1986)

Anys	Sí	%	No	%
1877	574	61.3	362	38.7
1887	435	61.4	274	38.6
1900	474	64.5	261	35.5
1910	494	65.8	257	34.2
1920	671	70.3	283	29.7
1920*	587	70.1	250	29.9
1930	692	69.5	304	30.5
1940	618	64.2	345	35.8
1950	663	67.8	315	32.2
1960	652	66.5	328	33.5
1965	631	64.9	341	35.1
1970	615	63.1	360	36.9
1975	586	59.1	405	40.9
1981	573	56.7	437	43.3
1986	565	53.7	487	46.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

Taula VI.35

Area de procedència dels immigrants
(1877-1986)

	1877	1887	1900	1910	1920
	%	%	%	%	%
Area urbana i semiurbana de la Plana de Vic	20.1	15.1	15.4	13.7	14.6
Area rural de la Plana de Vic	35.7	42.3	40.9	44.1	43.9
Lluçanès-Moianès	8.4	8.5	9.3	7.0	8.2
Collsacabra-Guillerries-Montseny	13.9	13.2	16.2	22.3	20.7
Comarques limítrofes	14.2	12.9	11.6	7.4	8.9
Resta del Principat	7.8	7.7	5.8	4.3	2.9
Resta de l'Estat	---	---	---	---	---
Altres indrets	---	0.4	0.8	1.2	0.7

Taula VI.35 (continuació)

	1920*	1930	1940	1950	1960
	%	%	%	%	%
Area urbana i semiurbana de la Plana de Vic	13.4	14.8	13.3	13.4	12.5
Area rural de la Plana de Vic	43.3	47.7	42.3	46.3	43.3
Lluçanès-Moianès	8.5	6.3	8.4	7.0	5.5
Collsacabra-Guillerries-Montseny	20.6	19.1	18.8	19.5	20.4
Comarques limítrofes	10.1	8.9	7.5	9.3	9.5
Resta del Principat	3.2	2.0	7.2	2.6	5.8
Resta de l'Estat	---	0.7	1.7	1.6	2.7
Altres indrets	0.8	0.7	0.6	0.3	0.3

Taula VI.35 (continuació)

	1965	1970	1975	1981	1986
	%	%	%	%	%
Area urbana i semiurbana de la Plana de Vic	11.8	13.6	14.8	19.7	27.1
Area rural de la Plana de Vic	40.0	35.3	34.8	29.1	27.9
Lluçanès-Moianès	4.7	3.9	4.3	3.0	2.7
Collsacabra-Guillerries-Montseny	22.1	20.6	19.0	16.2	13.6
Comarques limítrofes	12.9	12.5	10.8	11.4	10.3
Resta del principat	2.6	7.2	9.3	12.6	10.7
Resta de l'Estat	5.3	6.7	7.5	7.1	7.2
Altres indrets	0.6	0.3	0.5	0.9	0.6

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: taules VI.127-VI.141

Taula VI.36

Lloc de naixement dels immigrants
(1877-1986)

	1877	1887	1900	1910	1920
	%	%	%	%	%
Area urbana i semiurbana de la Plana de Vic					
Balenyà	---	0.4	---	---	0.4
Centelles	---	---	0.8	---	---
Manlleu	0.8	1.1	0.8	0.8	2.5
Roda de Ter	2.5	2.2	1.9	0.8	0.4
St. Hipòlit de Voltregà	1.9	1.5	1.2	0.8	0.7
St. Pere de Torelló	1.4	0.7	0.4	3.1	1.4
Taradell	3.9	3.3	3.1	2.3	2.5
Tona	0.8	0.7	---	0.4	1.4
Torelló	0.8	1.1	1.2	0.4	0.4
Vic	7.8	4.0	6.2	5.1	5.0
Area rural de la Plana de Vic					
Calldetenes	4.2	3.7	5.4	3.5	4.6
Folgueroles(1)	0.6	1.1	---	---	0.4
Gurb de la Plana	5.3	6.3	8.5	12.1	10.0
Malla	3.6	4.4	1.2	0.8	1.1
Masies de Roda	---	---	---	0.8	---
Masies de Voltregà	---	---	---	0.4	---
Orís	---	0.7	---	---	---
St. Julià de Vilatorrada	10.9	14.7	14.7	14.5	16.8
St. Martí de Centelles	---	---	---	---	---
St. Vicenç de Torelló	0.8	0.7	0.4	0.4	0.7
Sta. Cecília de Voltregà	0.8	1.5	0.4	0.4	---
Sta. Eugènia de Berga	1.1	3.7	2.7	0.8	0.4
Sta. Eulàlia de Riuprimer	0.8	0.7	1.2	1.2	0.7
Seva	1.1	---	0.4	0.4	0.7
Tavernoles	6.4	4.8	6.2	9.0	8.6
Lluçanès-Moianès					
Alpens	---	---	---	---	0.4
Collsuspina	0.8	0.4	0.4	---	0.4
Lluçà	---	---	0.4	1.2	1.8
Muntanyola	0.3	1.5	0.8	0.4	0.7
Olost	0.3	0.7	1.2	1.6	---
Oristà	0.3	0.7	0.4	1.2	0.7
Perafita	---	1.5	2.7	1.2	1.1
Prats de Lluçanès	0.8	0.4	0.4	---	---
St. Agustí de Lluçanès	0.8	---	---	---	---
St. Bartomeu del Grau	1.1	---	0.4	0.4	0.4
St. Boi de Lluçanès	1.4	1.1	1.5	0.8	0.7
St. Matí del Bas	0.3	0.4	---	---	---
Sobremunt	2.2	1.8	1.2	0.4	2.1
Sora	---	---	---	---	---

Taula VI.36 (continuació)

	1877	1887	1900	1910	1920
	%	%	%	%	%
Collsacabra-Guilleries-					
Montseny					
El Brull	0.3	0.4	0.4	---	---
Espinelves	0.8	2.2	1.5	1.6	1.8
L'Esquirol (Sta. M. Corcó)	1.9	0.7	1.9	7.8	5.7
Pruit	---	---	0.4	0.4	0.7
Rupit	0.8	0.7	1.5	0.4	1.1
St. Sadurní d'Osormort	1.4	0.7	3.1	2.0	5.0
Tavertet	1.9	1.1	0.8	1.2	0.4
Viladrau	0.8	---	1.9	2.7	1.1
Vilanova de Sau	5.8	7.4	4.6	6.3	5.0
Comarques limítrofes					
Bages	2.2	1.8	2.3	2.0	1.4
Berguedà	3.1	3.3	0.4	0.4	1.8
Garrotxa	3.3	2.9	2.7	2.0	1.4
Ripollès	1.7	2.2	1.5	1.2	1.1
Selva	3.3	1.8	4.6	1.6	2.5
Vallès Oriental	0.6	0.7	---	0.4	0.7
Resta del Principat	7.8	7.7	5.8	4.3	2.9
Resta de l'Estat	---	---	---	---	---
Altres indrets	---	0.4	0.8	1.2	0.7

Taula VI.36 (continuació)

	1920*	1930	1940	1950	1960
	%	%	%	%	%
Area urbana i semiurbana de la Plana de Vic					
Balenyà	0.4	0.3	0.3	0.3	---
Centelles	---	---	0.6	---	---
Manlleu	2.0	2.0	1.4	0.3	0.6
Roda de Ter	0.4	1.0	1.2	1.6	1.5
St. Hipòlit de Voltregà	0.4	0.3	0.3	---	---
St. Pere de Torelló	1.6	2.6	1.4	1.3	1.8
Taradell	2.4	1.6	0.9	0.6	1.5
Tona	1.2	1.3	0.9	---	---
Torelló	0.4	---	---	0.3	---
Vic	4.5	5.6	6.4	8.9	7.0
Area rural de la Plana de Vic					
Calldetenes	4.5	3.9	3.2	7.0	5.2
Folgueroles(1)	0.4	---	1.4	0.3	---
Gurb de la Plana	10.1	16.4	10.4	7.3	7.9
Malla	1.2	1.0	1.2	1.3	0.9
Masies de Roda	---	---	0.6	1.0	0.6
Masies de Voltregà	---	---	0.6	0.3	0.6
Orís	---	---	---	---	---
St. Julià de Vilatorrada	16.6	14.1	10.1	11.2	10.4
St. Martí de Centelles	---	---	---	---	---
St. Vicenç de Torelló	0.8	0.3	0.6	0.3	0.3
Sta. Cecília de Voltregà	---	0.7	0.6	2.9	2.1
Sta. Eugènia de Berga	0.4	0.7	4.3	4.5	1.5
Sta. Eulàlia de Riuprimer	---	0.7	2.6	1.0	1.2
Seva	0.8	0.3	0.3	1.9	1.8
Tavèrnoles	8.5	9.5	7.0	7.3	10.7
Lluçanès-Moianès					
Alpens	0.4	---	---	---	---
Collsuspina	---	0.3	0.3	0.3	0.6
Lluçà	2.0	1.3	1.2	1.0	1.2
Muntanyola	0.8	1.0	0.9	0.6	0.6
Olost	---	---	---	---	---
Oristà	0.8	0.7	0.6	0.6	---
Perafita	1.2	1.0	1.2	0.3	---
Prats de Lluçanès	---	---	---	---	0.3
St. Agustí de Lluçanès	---	---	---	---	---
St. Bartomeu del Grau	0.4	0.3	3.8	3.2	1.8
St. Boi de Lluçanès	0.8	---	---	---	---
St. Matí del Bas	---	---	---	---	---
Sobremunt	2.0	1.6	0.6	1.0	0.9
Sora	---	---	---	---	---

Taula VI.36 (continuació)

	1920*	1930	1940	1950	1960
	%	%	%	%	%
Collsacabra-Guilleries-					
Montseny					
El Brull	---	---	---	---	---
Espinelves	2.0	1.0	0.9	1.3	1.5
L'Esquirol (Sta. M. Corcó)	5.3	3.3	3.5	2.2	2.1
Pruit	0.4	1.0	0.9	0.6	1.2
Rupit	1.2	1.3	2.0	2.2	0.6
St. Sadurní d'Osormort	4.9	3.0	0.9	1.6	2.1
Tavertet	0.4	1.3	1.2	1.3	1.2
Viladrau	1.2	1.3	1.2	1.3	0.6
Vilanova de Sau	5.3	6.9	8.4	8.9	11.0
Comarques limítrofes					
Bages	1.6	3.0	0.6	1.6	1.5
Berguedà	2.0	---	1.4	1.0	0.9
Garrotxa	1.6	1.3	1.2	1.6	0.9
Ripollès	1.2	1.3	1.4	1.6	2.1
Selva	2.8	3.3	2.3	2.9	3.7
Vallès Oriental	0.8	---	0.6	0.6	0.3
Resta del Principat	3.2	2.0	7.2	2.6	5.8
Resta de l'Estat	---	0.7	1.7	1.6	2.7
Altres indrets	0.8	0.7	0.6	0.3	0.3

Taula VI.36 (continuació)

	1965	1970	1975	1981	1986
	%	%	%	%	%
Area urbana i semiurbana de la Plana de Vic					
Balenyà	---	0.3	0.5	0.5	0.8
Centelles	---	---	---	---	---
Manlleu	0.6	0.6	0.5	0.9	1.0
Roda de Ter	1.8	2.5	2.0	1.6	1.4
St. Hipòlit de Voltregà	---	---	0.8	0.7	0.6
St. Pere de Torelló	1.5	1.1	0.8	0.7	0.6
Taradell	0.9	1.1	0.5	0.7	0.6
Tona	---	0.3	0.3	0.5	0.6
Torelló	---	0.3	---	---	---
Vic	7.0	7.5	9.5	14.2	21.4
Area rural de la Plana de Vic					
Calldetenes	5.9	5.6	4.5	4.1	3.7
Folgueroles(1)	0.3	---	0.8	---	0.8
Gurb de la Plana	5.6	4.2	5.8	4.1	3.7
Malla	0.6	0.6	0.3	---	0.2
Masies de Roda	0.6	0.6	0.8	0.5	0.4
Masies de Voltregà	0.6	0.6	1.0	1.6	2.5
Orís	---	---	---	---	0.2
St. Julià de Vilatorca	9.4	6.9	6.5	5.9	5.1
St. Martí de Centelles	---	---	---	---	0.2
St. Vicenç de Torelló	0.6	0.6	0.5	0.9	0.8
Sta. Cecília de Voltregà	1.2	1.7	0.5	0.2	0.2
Sta. Eugènia de Berga	0.9	0.6	0.8	0.9	0.8
Sta. Eulàlia de Riuprimer	0.9	0.8	1.0	0.5	0.4
Seva	1.5	1.7	1.5	1.4	1.4
Tavèrnoles	12.3	11.7	10.3	8.9	7.4
Lluçanès-Moianès					
Alpens	---	---	0.5	---	---
Collsuspina	0.3	0.6	0.5	0.5	0.4
Lluçà	0.6	0.3	---	0.2	0.2
Muntanyola	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2
Olost	---	---	---	---	---
Oristà	---	---	0.3	0.2	0.2
Perafita	---	---	---	---	---
Prats de Lluçanès	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2
St. Agustí de Lluçanès	---	---	---	---	---
St. Bartomeu del Grau	2.3	1.7	1.8	1.4	1.0
St. Boi de Lluçanès	---	---	0.3	---	0.4
St. Matí del Bas	---	0.3	0.5	0.2	---
Sobremunt	0.9	0.3	---	---	---
Sora	---	0.3	---	---	---

Taula VI.36 (continuació)

	1965	1970	1975	1981	1986
	%	%	%	%	%
Collsacabra-Guilleries-					
Montseny					
El Brull	---	---	---	---	---
Espinelves	1.5	1.4	2.3	1.8	1.6
L'Esquirol (Sta. M. Corcó)	3.2	2.8	1.5	1.1	2.1
Pruit	0.9	1.1	1.3	0.9	0.2
Rupit	0.6	0.8	0.8	0.9	0.8
St. Sadurní d'Osormort	2.3	1.9	2.0	1.4	1.2
Tavertet	1.5	1.4	2.3	2.7	1.2
Viladrau	0.6	0.6	0.5	0.5	0.4
Vilanova de Sau	11.4	10.6	8.5	6.9	6.0
Comarques limítrofes					
Bages	2.6	1.4	1.5	3.0	2.7
Berguedà	0.3	1.1	1.0	0.7	0.4
Garrotxa	0.9	1.1	1.3	1.6	0.8
Ripollès	5.3	4.2	2.8	3.0	2.7
Selva	3.5	4.2	3.5	2.5	2.7
Vallès Oriental	0.3	0.6	0.8	0.7	1.0
Resta del Principat	2.6	7.2	9.3	12.6	10.7
Resta de l'Estat	5.3	6.7	7.5	7.1	7.2
Altres indrets	0.6	0.3	0.5	0.9	0.6

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*. Hem tingut en compte per a la comarca d'Osona la classificació feta per Santiago Roquer i Assumpta Vila a *La població d'Osona*, Vic: EUMO, 1981.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

(1) En aquesta taula, en principi, no hi hauria d'haver cap persona nascuda a Folgueroles. Però s'hi inclouen les persones que han deixat el poble per una temporada (matrimoni o feina) i, passat un període de temps més o menys llarg, hi han tornat a residir.

NOTA: Vegeu també apèndix: taules VI.142-VI.156).

Taula VI.47

Distribució de la població immigrant
segons l'àrea de procedència i el període d'arribada

(1868-1986)

Període	U.P. %	R.P. %	L.M. %	C.G. %	C.L. %	R.C. %	R.E. %	A.I. %
1868-1877	24.8	29.8	11.8	12.4	15.5	5.6	---	---
1878-1887	18.1	45.7	8.7	9.4	9.4	8.7	---	---
1891-1900	10.3	49.4	4.6	14.9	13.8	6.9	---	---
1901-1910	19.5	39.0	5.1	26.3	8.5	0.8	---	0.8
1911-1920	17.6	35.9	8.4	23.7	10.7	3.8	---	---
1911-1920*	16.5	36.5	7.8	22.6	12.2	4.3	---	---
1921-1930	10.6	49.4	2.4	24.7	10.6	1.2	1.2	---
1931-1940	16.0	35.9	10.9	14.7	8.3	9.6	3.8	0.6
1941-1950	16.1	41.4	1.1	17.2	12.6	5.7	5.7	---
1951-1960	14.3	38.4	2.7	17.0	9.8	10.7	6.3	0.9
1961-1965	14.9	27.6	3.4	19.5	21.8	---	11.5	1.1
1966-1970	28.2	7.7	2.6	2.6	12.8	33.3	12.8	---
1971-1975	21.7	24.3	2.6	13.9	7.8	14.8	13.9	0.9
1976-1981	30.5	16.9	---	5.1	11.0	24.6	9.3	2.5
1981-1986	48.7	13.7	2.6	7.7	10.3	10.3	6.8	---

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

U.P.= Àrea urbana i semiurbana de la Plana de Vic.

R.P.= Àrea rural de la Plana de Vic.

L.M.= Lluçanès-Moianès.

C.G.= Collsacabra-Guillerics-Montseny.

C.L.= Comarques limítrofes.

R.C.= Resta del Principat.

R.E.= Resta de l'Estat Espanyol.

A.I.= Altres indrets.

NOTA: Vegeu també apèndix: taules VI.157-VI.171.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Vic	10	8	9.6	9.6	7.6
Calldetenes	11	4	4.8	4.8	14.5
St. Julia Vilatorca	18	12	14.5	14.5	28.9
Sta. Eugènia Berga	22	4	4.8	4.8	33.7
Tavernoles	25	17	20.5	20.5	54.2
Muntanyola	27	12	14.5	14.5	68.7
St. Bartomeu Grau	35	3	3.6	3.6	72.3
L Esquirol	42	6	7.2	7.2	79.5
Tavertet	46	1	1.2	1.2	80.7
Vilanova Sau	48	8	9.6	9.6	90.4
Bages	49	1	1.2	1.2	91.6
Ripollès	52	4	4.8	4.8	96.4
Resta Estat	56	3	3.6	3.6	100.0
Total		83	100.0	100.0	

Valid cases 83   Missing cases 0

Taula VI.37 - Lloc de residència dels immigrants en l'empadronament de 1960 - Padró d'habitants de 1965.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Urbana Plana	1	8	9.6	9.6	9.6
Rural Plana	2	37	44.6	44.6	54.2
Liçanes-Molanes	3	15	18.1	18.1	72.3
Collsac-Guiller-Mont	4	15	18.1	18.1	90.4
Comarques limitrofes	5	8	6.0	6.0	96.4
Resta Estat	7	3	3.6	3.6	100.0
Total		83	100.0	100.0	

Valid cases 83   Missing cases 0

Taula VI.38 - Àrea geogràfica de procedència dels immigrants en l'empadronament de 1960 - Padró d'habitants de 1965.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Tona	8	1	2.6	2.6	2.6
Torelló	9	1	2.6	2.6	5.3
VIC	10	4	10.5	10.5	15.8
St. Julia Vilatorrada	18	1	2.6	2.6	18.4
St. Vicenç Torelló	20	1	2.6	2.6	21.1
Sta. Eulàlia Riuprimer	23	1	2.6	2.6	23.7
Ripollès	52	5	13.2	13.2	36.8
Selva	53	3	7.9	7.9	44.7
Valles Oriental	54	1	2.6	2.6	47.4
Resta Principat	55	13	34.2	34.2	81.6
Resta Estat	56	5	13.2	13.2	94.7
Altres indrets	57	2	5.3	5.3	100.0
Total		38	100.0	100.0	
Valid cases	38	Missing cases	0		

Taula VI.39 - Lloc de residència dels immigrants en l'empadronament de 1965 - Padró d'habitants de 1970.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Urbana Plana	1	6	15.8	15.8	15.8
Rural Plana	2	3	7.9	7.9	23.7
Comarques limitrofes	5	9	23.7	23.7	47.4
Resta Principat	6	13	34.2	34.2	81.6
Resta Estat	7	5	13.2	13.2	94.7
Altres indrets	8	2	5.3	5.3	100.0
Total		38	100.0	100.0	
Valid cases	38	Missing cases	0		

Taula VI.40 - Àrea geogràfica de procedència dels immigrants en l'empadronament de 1965 - Padró d'habitants de 1970.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Balenyà	1	4	.8	.9	.9
Centelles	2	1	.2	.2	1.1
Manlleu	3	7	1.4	1.5	2.6
Roda de ter	4	10	2.1	2.2	4.9
St. Hipòlit Voltreg.	5	2	.4	.4	5.3
Taradell	7	1	.2	.2	5.5
Tona	8	2	.4	.4	6.0
Torelló	9	1	.2	.2	6.2
Vic	10	121	24.8	26.7	32.9
Cardener	11	28	5.7	6.2	39.1
Gurb Plana	13	20	4.1	4.4	43.5
Malla	14	1	.2	.2	43.7
Masies Roda	15	2	.4	.4	44.2
Masies Voltregar	16	11	2.3	2.4	46.6
St. Julia Vilatorrada	18	30	6.2	6.6	53.2
St. Martí Centelles	19	3	.6	.7	53.9
St. Vicenç Torelló	20	4	.8	.9	54.7
Sta. Cecília Voltreg	21	8	1.6	1.8	56.5
Sta. Eugènia Berga	22	10	2.1	2.2	58.7
Sta. Eulàlia Riuprim	23	1	.2	.2	58.9
Seva	24	7	1.4	1.5	60.5
Tavernoles	25	43	8.8	9.5	70.0
Colisuspina	27	1	.2	.2	70.2
Lluçà	28	1	.2	.2	70.4
Oriola	31	1	.2	.2	70.6
Prats Lluçanès	33	1	.2	.2	70.9
St. Bartomeu Grau	35	5	1.0	1.1	72.0
Sora	39	1	.2	.2	72.2
Espineles	41	1	.2	.2	72.4
L'Esquirol	42	6	1.2	1.3	73.7
Fruita	43	1	.2	.2	74.0
St. Sadurní D'ormort	45	14	2.9	3.1	77.0
Tavertet	46	2	.4	.4	77.5
Viladrau	47	1	.2	.2	77.7
Vilanova Sau	48	33	6.8	7.3	85.0
Bages	49	8	1.6	1.8	86.8
Garrotxa	51	1	.2	.2	87.0
Ripollès	52	7	1.4	1.5	88.5
Selva	53	4	.8	.9	89.4
Valles Oriental	54	5	1.0	1.1	90.5
Resta Principat	55	37	7.6	8.2	98.7
Resta Estat	56	8	1.6	1.8	100.0
.	.	34	7.0	Missing	
Total		487	100.0	100.0	
Valid cases	453	Missing cases	34		

Taula VI.4) - Últim lloc de residència dels immigrants abans d'establir-se a Folgueroles - Padró d'habitants 1986.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Urbana Plana	1	147	30.6	32.9	32.9
Rural Plana	2	168	34.5	37.1	70.0
Lluçanès-Moianès	3	10	2.1	2.2	72.2
Collsac-Guillier-Mont	4	58	11.9	12.8	85.0
Comarques limitrofes	5	23	4.7	5.1	90.1
Resta Principat	6	37	7.6	8.2	98.2
Resta Estat	7	8	1.6	1.8	100.0
	9	34	7.0	Missing	
		-----	-----	-----	
	Total	487	100.0	100.0	
Valid cases	453	Missing cases	34		

Taula VI.42 - Última àrea geogràfica de residència dels immigrants abans d'establir-se a Folgueroles - Padró d'habitants de 1986.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Manlleu	3	1	2.6	3.2	3.2
Vic	10	11	28.9	35.5	38.7
St. Vicenç Torelló	20	1	2.6	3.2	41.9
Tavernoles	25	2	5.3	6.5	48.4
Vilanova Sau	48	4	10.5	12.9	61.3
Bages	49	1	2.6	3.2	64.5
Resta Principat	55	5	13.2	16.1	80.6
Resta Estat	56	6	15.8	19.4	100.0
		7	18.4	Missing	
		-----	-----	-----	
	Total	38	100.0	100.0	
Valid cases	31	Missing cases	7		

Taula VI.43 - Últim lloc de residència dels nascuts fora del Principat abans d'establir-se a Folgueroles - Padró d'habitants de 1986.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Urbana Plana	1	12	31.6	38.7	38.7
Rural Plana	2	3	7.9	9.7	48.4
Collsac-Guiller-Mont	4	4	10.5	12.9	61.3
Comarques limítrofes	5	1	2.6	3.2	64.5
Resta Principat	6	5	13.2	16.1	80.6
Resta Estat	7	6	15.8	19.4	100.0
	9	7	18.4	Missing	
Total		38	100.0	100.0	
Valid cases	31	Missing cases	7		

Taula VI.44 - Última àrea geogràfica de residència dels nascuts fora del Principat abans d'establir-se a Folgueroles - Padró d'habitants de 1986.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Ménys de 15 anys	1	3	8.6	8.6	8.6
15-24 anys	2	2	5.7	5.7	14.3
25-64 anys	3	27	77.1	77.1	91.4
Més de 64 anys	4	3	8.6	8.6	100.0
Total		35	100.0	100.0	
Valid cases	35	Missing cases	0		

Taula VI.45 - Edat dels nascuts fora del Principat - Padró d'habitants de 1981.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Ménys de 15 anys	1	1	2.6	2.6	2.6
15-24 anys	2	3	7.9	7.9	10.5
25-64 anys	3	30	78.9	78.9	89.5
Més de 64 anys	4	4	10.5	10.5	100.0
Total		38	100.0	100.0	
Valid cases	38	Missing cases	0		

Taula VI.46 - Edat dels nascuts fora del Principat - Padró d'habitants de 1986.

Resum

Homes i dones es van alternant en majoria en la població folguerolesa des de 1860 fins a 1986. Entre la població immigrant les dones superen els homes en la major part dels períodes estudiats.

Els solters/res (tots els grups d'edat) disminueixen en acostar-nos als nostres dies a causa del descens de la natalitat. En considerar únicament el grup de solters/res entre 15 i 49 anys, ens adonem que el grau de solteria entre els folguerolencs no ha variat gaire des de mitjans del segle XIX fins avui.

Els homes es casen a una edat més tardana que no pas les dones, gairebé mai no ho fan abans dels vint anys i són pocs els que ho fan abans dels vint-i-cinc.

La gran majoria de persones vídues són dones.

La majoria d'immigrants consten com a casats en el padró d'habitants corresponent. Els solters/res són majoritàriament homes; en canvi, la gran majoria de casats/des són dones. Els vidus/es representen un percentatge molt petit; tot i això, destaquen les dones. La diferència entre homes i dones, pel que fa a l'estat civil (homes solters - dones casades), ens indica que moltes dones passen a residir a Folgueroles per raons matrimonials.

Actualment la població folguerolesa està en un procés progressiu d'envelliment, degut sobretot al fort descens de la natalitat.

Avui el grup de dones gaudeix d'una mitjana d'edat superior a la dels homes en gairebé tres punts, per bé que no sempre ha estat així.

El progressiu envelliment de la població es posa clarament de manifest a partir de 1930. A mesura que ens acostem als nostres dies, els grups d'edat més joves disminueixen i augmenten els d'edat més avançada.

La població nadiua representa la immensa majoria en els grups d'edat infantils, però en el període de joventut comença a perdre protagonisme, fins que en les edats adultes s'anivella amb la població immigrant, per acabar essent minoria en la vellesa.

El perfil de les piràmides de població ve determinat per diferents factors. Heus aquí els més destacables: alt índex de mortalitat infantil; augment de la taxa de mortalitat global; disminució de la mortalitat infantil; increment o descens de la natalitat; guerres, epidèmies i altres malvestats; emigració o immigració; etc. Per bé que es puguin considerar independentment, aquest factors estan interrelacionats entre si. Una guerra o epidèmia provocarà un augment de la mortalitat i un descens de l'índex de natalitat, en disminuir el nombre de matrimonis, a causa de les condicions econòmiques desfavorables; així mateix, una guerra pot provocar també un procés emigratori (exili), com

fou el cas de la guerra civil espanyola (1936-1939), del qual la població masculina fou la que en resultà més afectada. L'emigració, per raons econòmiques o d'altre tipus, també pot influir negativament en la natalitat, si són els productors més joves qui se'n van, amb la qual cosa disminueixen els reproductors potencials de la població. En canvi, la recuperació econòmica després d'un període molt depressiu, així com l'obtenció d'una bona collita pot influir favorablement en la nupcialitat i de rebot en la natalitat. La immigració també pot contribuir a rejuvenir la població, si són productors joves els que arriben, o envellir-la, si són persones de la tercera edat. En poblacions poc nombroses la resta entre naixements i defuncions de menors d'un any també pot determinar la diferència entre ambdós sexes en alguns grups d'edat.

La piràmide de població de 1877, amb una base molt ampla, és el típic exemple d'una població jove amb un índex de natalitat alt i una taxa de mortalitat infantil molt alta. Al 1920 la mortalitat infantil ha disminuït considerablement, però la natalitat encara és elevada; la piràmide d'edat, que en resulta, és la d'una població jove amb una base ampla i un tronc que va estrenyent-se progressivament fins arribar a un cim força puntxagut. El descens de la natalitat comença a fer-se evident a la piràmide de 1930. La gruixudària del tronc és un tret destacable a partir de 1950. Al 1960 la reducció del nombre de naixements és un fet consumat i irreversible; els grups d'edat de més de seixanta anys comencen a destacar per la seva grandària i aniran augmentant a mesura que ens acostem als nostres dies, fins a donar un perfil típic de poblacions envellides: base estreta, tronc gruixut i cim sòlid. A partir de 1975 és clara la majoria de dones en gairebé tots els grups d'edat més avançada.

La mitjana d'edat de la població immigrant, arribada a Folgueroles durant els cinc o deu anys anteriors a la confecció del padró d'habitants corresponent, es mou entre vint-i-sis i trenta-quatre anys. La diferència per sexes no és significativa. La gran majoria d'ells tenen entre 25 i 64 anys, en conseqüència són població activa.

La zona rural de la Plana de Vic és l'àrea geogràfica que aporta més immigrants a Folgueroles al llarg de tot el període estudiat. Només en el padró d'habitants de 1986 es veu igualada per l'àrea urbana i semiurbana de la mateixa Plana, de la que Vic és el nucli urbà que dona un percentatge més elevat.

Sant Julià de Vilatorrada és un dels municipis que més es destaca en el conjunt de localitats, de les que són originàries les persones nascudes fora de Folgueroles. Segueixen en importància: Gurb de la Plana, Vilanova de Sau, Tavèrnoles i Vic.

Els municipis de l'àrea rural de la Plana de Vic, que han proporcionat més habitants a Folgueroles, són els fronterers: Sant Julià de Vilatorrada, Tavèrnoles, Gurb de la Plana i Calldetenes.

Al llarg de tot el període estudiat (1877-1986) la

majoria de persones procedents de l'àrea urbana i semiurbana de la Plana de Vic, que han passat a residir a Folgueroles, són nascudes al terme municipal de Vic.

Sobremunt és el municipi del Lluçanès-Moianès, que més sobresurt, malgrat que la població procedent d'aquesta àrea geogràfica sigui poc nombrosa.

Vilanova de Sau és el municipi, que destaca de forma indiscutible entre els del Collsacabra-Guillerries-Montseny.

Entre les comarques limítrofes a Osona, les quals aporten un percentatge baix d'immigrants, no en destaca cap especialment.

El lloc de residència dels immigrants (independentment que coincideixi o no amb el de naixement) no es té en compte en els padrons d'habitants, únicament s'indica en els de: 1965, 1970 i 1986. Així, el lloc de residència dels empadronats fora de Folgueroles l'any 1960 fou majoritàriament l'àrea rural de la Plana de Vic i les àrees marginals d'Osona (Lluçanès-Moianès i Collsacabra-Guillerries-Montseny). En canvi, en l'empadronament de 1965 tenen un major protagonisme les comarques limítrofes, la resta del Principat i la resta de l'Estat. Finalment, l'última residència de la major part d'immigrants, abans d'establir-se a Folgueroles, independentment del període d'arribada, segons el padró d'habitants de 1986, fou l'àrea rural de la Plana de Vic, seguida de molt a prop de l'àrea urbana i semiurbana de la mateixa Plana, de la que Vic és amb molt el municipi més citat.

La major part dels individus nascuts fora de Catalunya, abans d'arribar a Folgueroles, residiren en algun dels municipis de l'àrea urbana i semiurbana de la Plana de Vic: Vic, principalment. Respecte a l'edat dels nascuts fora del Principat, la gran majoria tenia entre 25 i 64 anys en els padrons de 1981 i 1986, és a dir, eren població activa.

Per acabar, fins al quinquenni 1961-1965 la major part dels immigrants, arribats a Folgueroles durant els cinc o deu anys anteriors a la confecció del padró d'habitants corresponent, procedien de l'àrea rural de la Plana de Vic. A partir de 1966-1970 la zona urbana i semiurbana d'aquesta Plana esdevé protagonista.

VII. ESTRUCTURA DE LA POBLACIO ACTIVA

El capítol que ens ocupa, dedicat a l'estructura de la població segons la seva activitat (actius, mestresses de casa i inactius), està dividit en tres grans apartats. El primer tracta de la professió o ocupació del conjunt de la població, activa i inactiva; el segon de la taxa d'activitat i el tercer de la distribució sectorial de la població activa segons les indústries i serveis, en què s'ocupa.

Els padrons d'habitants (1860-1986), base del nostre estudi, no consideren les dones dedicades a les feines de casa com a població activa, sinó inactiva. Aquesta divisió no reflecteix la realitat, ja que la seva activitat, per bé que no remunerada, és decisiva per al bon funcionament de la nostra societat. Per aquesta raó les hem comptabilitzades a part, només caldrà sumar els seus percentatges als dels actius, per a tenir una visió real de la taxa d'activitat de la població folguerolesa.

La població activa de Folgueroles ha rebut i segueix rebent la influència de les evolucions, tant agrícola com industrial, que han configurat la comarca d'Osona en general i la Plana de Vic en particular.

"L'agricultura que es desenvolupà a Osona durant el segle XVIII i primera meitat del XIX es podria definir com una agricultura tradicional en lenta però contínua evolució, de manera que, al mateix temps que assolía la seva culminació, fixava les bases per a la nova agricultura comercial que havia de sorgir posteriorment. Es podria definir com un sistema mixt de policultiu i ramaderia."¹

Segons S. Roquer, el procés d'industrialització, experimentat per la comarca d'Osona des de mitjans del segle XIX, es pot dividir en tres períodes essencials:

"Un primer període de l'expansió industrial se situaria aproximadament des de 1840 fins a finals de segle, però especialment des de 1870. És l'època de la industrialització dels municipis de la Plana de Vic situats a la vora del Ter, gràcies a la força motriu de les aigües d'aquest riu. Al mateix temps que el conjunt de la comarca experimentava una certa davallada demogràfica, aquests municipis de la vall del Ter, des d'Orís fins a Roda de Ter, coneixen un important augment demogràfic gràcies a llur industrialització.

"El segon període d'expansió industrial comença ja entrant el segle XX i s'estén pel primer terç d'aquest, afectant no solament els municipis de la vall del Ter -els quals continuen llur expansió- sinó també Vic, Taradell i els pobles de l'alt Congost, especialment Centelles. Aquestes poblacions tenien una vella tradició industrial del segle XVIII, però llur allunyament de les vies fluvials cabdaloses no els permeté d'industrialitzar-se quan ho feien les del Ter. Un cop superada la servitut de l'aigua i gràcies, també, a la millora de les comunicacions -especialment del ferrocarril- s'incorporaren al sector industrial osonenc. D'aquesta forma queda dibuixat ja el mapa industrial d'Osona, una llarga i estreta faixa que travessa la comarca de nord a sud, (...).

"L'últim període d'expansió industrial d'Osona correspon aproximadament a la dècada 1960-1970, durant la qual -malgrat la instal·lació d'algunes indústries al Lluçanès i a Collsacabra- la concentració industrial a l'àrea abans descrita no ha fet altra cosa que augmentar."²

¹ Roquer, S. / Vila, A. *La població d'Osona. Evolució i estructura*, Vic: Eumo, 1981, p. 38.

² Roquer, S. / Vila, A. op. cit. pp. 44 i 46.

Seguint al mateix autor, les tres principals branques industrials a Osona són la tèxtil, la metal·lúrgica i la de la construcció; encara que les branques bàsiques són les dues primeres. La indústria tèxtil, que és la branca més important, es troba bastant repartida; no és aquest el cas de la metal·lúrgica, localitzada en pocs municipis. La indústria de la construcció es troba molt repartida, distribuïda normalment en empreses petites. Les altres branques industrials tenen una importància molt inferior en el conjunt de la comarca.³

Passem seguidament a veure quina ha estat l'evolució ocupacional en el cas concret de Folgueroles.

---

³ Roquer, S. / Vila, A. op. cit. p. 50.

Professió o ocupació

El que pretén aquest apartat és donar una visió global de la diversitat d'oficis i ocupacions amb llurs variants, que podem trobar en els padrons d'habitants estudiats, segons l'època i el criteri de la persona o persones que els confeccionaren. Alhora podem veure també l'evolució que en aquest aspecte ha sofert la població de Folgueroles al llarg de 125 anys (1860-1986). Com ha passat de ser una comunitat eminentment agrícola a una d'industrial, i com el sector terciari cada cop va ocupant un lloc més preeminent.

La professió o ocupació és assenyalada en els padrons estudiats de forma bastant arbitrària.

L'omissió més flagrant afecta l'ofici o feina de les dones. Des de 1860 fins a 1930 són qualificades de "doméstiques". Les dones de Folgueroles han estat treballant a les fàbriques tèxtils, de la ribera del Ter sobretot, des de la segona meitat del segle XIX fins avui, malgrat que en els padrons d'habitants no hi consti. Actualment aquesta tradició (que queda reflectida en els censos a partir de 1940) s'ha vist minvada a causa de la forta crisi que pateix el sector.

Un altre inconvenient és que en els padrons d'habitants de 1860 i 1877 només es contempla l'ofici del cap de casa. No consta cap professió o ocupació per a les dones ni per a la majoria dels restants homes adults de la família. Això fa que el nombre de casos perduts sigui molt elevat: 62.3% (1860) i 63.2% (1877).

A més, la qualificació de jornaler agrícola, bracer o agricultor depèn del criteri, que en cada padró tingui la persona o persones que inscriuen els habitants. Normalment sol ser el secretari del poble. D'aquí provenen les oscil·lacions, que es veuen en els percentatges, que s'atribueixen a aquest ofici en cada un dels padrons. Si el percentatge assignat a bracer és alt, baixaran els que corresponguin a jornaler agrícola i a agricultor, i viceversa.

A vegades s'entreveu una certa "lògica" en la qualificació abans esmentada. En els padrons del segle XIX el cap de casa consta com a "labrador" i els seus germans i fills com a "jornaleros del campo". Aquesta diferenciació la trobem principalment en el poblament disseminat. En algunes ocasions el fill primogènit també és titllat de "labrador", però en cap cas els seus germans, que en són de "jornaleros del campo".

El mateix succeeix al cens de 1940, on el cap de casa i el fill hereu de la majoria de famílies pageses consten com a "agricultores" i els altres fills com a "obrereros agrícolas".

També en casos molt reduïts, i si la dona és cap de família (perquè és vídua o té el marit absent), se la

considera "jornalera del campo", "jornalera propietaria" o "agricultora".

Un cas curiós és el d'un home qualificat de "jornalero pobre" al cens de 1860.

També hem trobat, excepcionalment, altres oficis masculins assignats a dones. Així, al padró de 1940 hi ha una nena menor de quinze anys, que fa d'escloper. Pot ser que no sigui un error i que efectivament treballés prop de casa seva, a una casa anomenada ca l'Escloper, on, com el nom indica, es feien esclops.

En aquest mateix padró de 1940 hi ha una dona que és "cerrajero" (manyà). És molt probable que sigui un error, però com que no ho podem saber del cert, la comptabilitzem com a tal.

Per contra, també hem trobat algun home (censos de 1981 i 1986) assenyalat com a filador, que treballa al bataner. El més probable és que sigui muntador, mecànic, encarregat, etc., ja que la filatura als nostres dies és una feina majoritàriament pròpia de dones.

Des de 1970 fins a 1986 tot ajudant és considerat un peó, tant els manobres, com les sobreres (les ajudants de les filadores i teixidores), com qualsevol obrer industrial no qualificat. Posteriorment, seran destriats en l'apartat següent dedicat a les diferents indústries.

Els estudiants de professió o ocupació, que no són membres de la família, tot i que formen part del grup residencial, són qualificats de servents en la relació o parentiu amb el cap de família. La majoria d'ells són seminaristes, que oferien els seus serveis, tant intel·lectuals com físics, a canvi de la manutenció i residència a la casa de pagès. Els trobem principalment al segle XIX.

Molt menys sovint del que caldria esperar trobem l'assignació de la professió de servents o criats a individus, que realment feien aquesta feina. Sabem que ho són perquè no tenen cap parentiu amb la família, amb qui conviuen, i perquè en llur relació amb el cap de casa consten com a servents. Però al lloc de la professió o ocupació hi trobem anotat: "bracero", "jornalero del campo" o "obrero agrícola", si són homes, i "domèstica", si són dones. Per contra, moltes de les persones absents, que no consten a la població de fet i, per tant, tampoc a les nostres estadístiques, són al·ludides com a "sirviente", si són dones (anaven a servir a altres cases fora del poble), i pastor, "aprendiz", etc., si són nois.

El fet que els censos de 1860 i 1877 no contemplin la professió o ocupació de les dones i de la major part dels homes adults en distorciona els resultats, puix que en aquests dos padrons els treballadors agrícoles representen més del 50% de la població, si deixem de banda els valors perduts; altrament, comptabilitzant-los, resulten el 19.6% (1860) i el 20.7% (1877), percentatges que s'assemblen als donats pels padrons d'habitants posteriors (vegeu taula VII.1).

Hem de tenir en compte que els padrons d'habitants no són del tot fiables i que algunes de les professions que no

apareixen en determinats censos, no és que en aquell moment no n'hi hagués cap representant, sinó que la seva manca és deguda a omissions involuntàries o fins i tot intencionades.

De totes les professions o ocupacions, amb les corresponents variants, que contempla la taula V.1, només set es troben en tots els padrons estudiats: *agricultor*, *picapedrer*, *modista-sastre*, *fuster*, *paleta*, *comerç-botiga* i *professorat*.

En uns censos només es considera *agricultor* al cap de casa i en d'altres a tota persona que es dediqui al conreu de la terra. A *comerç-botiga* hi entra qualsevol tipus de botiga que no sigui una carnisseria, que es matin el bestiar o un forn de pa; els titllats de mercader, dependent, "tendero" i "traperero" també han estat computats aquí. El qualificatiu de *professorat* fa referència sobretot als mestres d'escola, però també als professors d'institut i altres centres.

Seguidament fem una relació de la freqüència (de major a menor) dels oficis o ocupacions al llarg del període estudiat. No es refereix a la freqüència en un determinat padró, sinó la quantitat de censos que almenys una vegada fan referència a un determinat ofici o ocupació. Seguirem l'ordre establert a la taula V.1, que està confeccionat en funció de les indústries i serveis, a les quals pertany cada ofici.

Cada una de les set ocupacions, que segueixen, manca només en un dels padrons d'habitants consultats (emmarcat entre parèntesi): *pastor* (1886), *treballador forestal* (1860), *forner-pastisser* (1887), *ferrer* (1940), *persona religiosa* (1950), *feines de la llar* (1860, tot i que a 1877 gairebé no hi ha representació) i *escolar o estudiant* (1975, perquè en aquest padró ha estat agrupat junt amb els menors).

Per *treballador forestal* s'entén: serrador, arrossegador, "leñador", "rematante" i "forestal". Per *persona religiosa*: rector de la parròquia, vicari, monges que es dedicaven a l'ensenyament de les nenes del poble, sacerdots que oferien els seus serveis a les cases de pagès més benestants i tota classe de religiosos o religioses. Hem preferit el qualificatiu de *feines de la llar*, al de mestressa de casa, per a designar les persones que es dediquen a aquestes tasques, perquè hem trobat moltes nenes que també se les assenyala com a "domésticas". Per *escolar o estudiant* se suposa els qui encara van a l'escola (ensenyament primari o E.G.B.) i els qui cursen estudis d'un grau més elevat (institut, formació professional o universitat).

L'ofici de *barber-perruquera* el trobem a tots els padrons del segle XX, però no als del segle XIX (1860, 1877 i 1887). No consta *persona sanitari* als padrons de 1920, 1920* i 1930. L'etiqueta de *persona sanitari* fa referència a: metges, A.T.S., veterinari, etc., i també a una comadrona que hem trobat al cens de 1940.

No es fa menció de cap *menor no escolaritzat* als padrons de 1860, 1877, 1975 (són agrupats amb els estudiants) i 1981. Es tracta dels infants menors de cinc o sis anys, que encara no van a l'escola. En els darrers padrons la xifra ha baixat molt, la causa (a més del descens de la natalitat) és que actualment a Folgueroles hi ha una guarderia infantil, que admet canalla a partir de dos anys.

Les *feines de caire administratiu*, referents a l'administració local (ajuntament) o d'empresa, les trobem a partir de 1920 i fins a 1986. En aquest grup hi entren també els "oficinistas" i els "escribientes".

L'ofici de *llauneria* (aigua, gas i electricitat) també apareix per primera vegada al cens de 1920 i avui encara perdura.

Hi ha constància de *servents o criats* durant la segona meitat del segle XIX (1860, 1877, 1887 i 1900) i de 1920 a 1960. Ajuden en les feines de la casa, si són dones, i en l'ofici o negoci del cap de família, si són homes. Si només tenim en compte l'ofici, els titllats de servents es redueixen considerablement. És més fiable contemplar-los des de la perspectiva del parentiu amb el cap de família, cosa que farem més endavant.

L'ofici de *carnisser* el trobem en tots els padrons des de l'any 1930 fins a 1986. Hi són comptabilitzades també les dones, que són titllades d'"embotidoras" i els homes que ho són de "chacineros" i "cortantes".

Les següents professions o ocupacions surten en vuit padrons diferents: *jornaler agrícola, mecànic, manyà, xòfer, propietari-a i incapacitat permanent*.

El qualificatiu de *jornaler agrícola* ("jornalero", "jornalero del campo" o "obrero agrícola") es fa servir en els padrons de 1860, 1877, 1920, 1920*, 1930, 1940, 1960 i 1965.

Els *mecànics i muntadors* hi són presents de de 1940 fins a 1986.

Els *manyans* ("cerrajeros") i *metal·lúrgics* fan acte de presència als censos següents: 1920, 1920*, 1930, 1940, 1960, 1965, 1981 i 1986.

L'ofici de *xòfer* apareix per primera vegada l'any 1940 i perdura fins a 1986. Es refereix tant al transport de viatgers com al de bestiar, i també a materials i mercaderies de divers origen i procedència.

El considerar que ser *propietari o propietària* ("hacendado" o usufructuària) és una professió o ocupació deixa de tenir lloc a partir de 1940, però aquesta qualificació la trobem des de 1860 fins a 1930. Sol fer referència a cases de pagès benestants.

El concepte actual d'*invalidesa permanent* per al treball o *incapacitat laboral* no apareix fins a 1960, per bé que en dues ocasions anteriors (1860 i 1940) s'al·ludeix a un estat d'invalidesa diferent (subnormal, sord-mud, sec, etc.).

Set nominacions són per a: *bracer, moliner, teixidor-a, pellaire, cisteller, contramestre-encarregat i carreter*.

L'atribut de *bracer* per als treballadors del camp el trobem des de 1877 fins a 1930, amb més o menys incidència segons els padrons.

El poble de Folgueroles va tenir molí, on anar a molinar el gra i *moliner* per a moldre'l, des de 1910 fins a 1960, segons consta als censos d'aquests anys. Això no vol dir que el molí pogués continuar funcionant alguns anys més tard o que ho hagués fet abans de 1910. Avui encara hi ha una casa anomenada El Molí, que feia aquesta funció durant l'època que ens ocupa. Com també encara eren visibles -fins a la seva destrucció al setembre de 1990- les restes d'un antic molí a la vora del torrent, prop d'una font que n'ha conservat el nom (Font del Molí).

L'ofici de *teixidor*, assignat als homes, apareix al 1860, 1877 i 1887. Tot i que les dones començaren a treballar al sector tèxtil abans d'iniciar-se el segle XX, no són considerades teixidores fins a 1970.

La feina de *pellaire* o *curtidor* no s'introdueix als padrons fins a 1950, moment de l'inici de la darrera embranzida industrialitzadora de la comarca.

L'ofici de *cisteller* no és constant, apareix i desapareix segons les anades i vingudes (o defuncions) dels diferents cistellers que s'han instal·lat al poble. Així, n'hi ha constància als censos de 1920, 1920* i 1930; als de 1960, 1965 i 1970; i, finalment, al de 1986.

La tasca d'*encarregat-contramestre* la trobem des de 1950 fins a 1986.

L'ocupació de *carreter* al segle XIX només és assenyalada en el padró de 1860, però al segle XX hi és present des de 1910 fins a 1960, exceptuant 1940.

A sis padrons diferents hem trobat els següents oficis o ocupacions: *aprenent, matador de bestiar, obrer-a tèxtil, tapicer, guarnimenter, sabater, enguixaire, planxista, tragner, carter-a i jubilat o pensionista*.

Del procés d'*aprenentatge*, que requereix qualsevol ofici, no sempre en queda constància als padrons d'habitants. Només apareix en els següents: 1877, 1920, 1920*, 1975, 1981 i 1986.

El *matador*, de porcs principalment, és una figura tradicional a Folgueroles, on anys enrera cada família matava almenys un porc per a passar l'hivern. Aquest ofici no queda reflectit en la majoria de padrons, tot i que des de 1950 fins a 1986 (excepte 1975) s'esmenta el matador o "matarife", que treballa a les fàbriques d'embotits de la Plana de Vic.

La denominació d'*obrer-a tèxtil* o *tèxtil*, simplement, es refereix sobretot a les filadores i teixidores, sense especificar-ne l'especialitat. Abarca els anys 1940, 1950, 1960, 1965 i 1986. Al 1877 es dona un cas d'un home assenyalat com a "fabricante".

Els *tapicers* apareixen per primer cop al padró de 1940; en tornarem a trobar al de 1960 i també en els de 1970 fins a 1986.

De la feina de *guarnimenter* ("bastero") n'hi ha constància des de 1930 fins a 1970.

En el període de temps que va de 1950 a 1970 al poble de Folgueroles hi ha un *sabater* ("zapatero remendón"), que es guanya la vida arreglant sabates. Hem de suposar que els sabaters que surten als padons de 1860 i 1877 feien semblantment, però d'ells no en tenim cap altre referència.

De 1960 a 1986 trobem els oficis d'*enguixaire* i *planxista*.

Els *traginers* tenen llur màxima representació al segle XIX (1860, 1877 i 1887), però en trobem també als padons de 1930 i 1940, i fins i tot al de 1965.

La tasca de *carter* comença a aparèixer al cens de 1940, però no és fins a 1960 que inicia una continuïtat, que arriba fins avui, exceptuant el padró de 1975.

La categoria de *jubilat* o *pensionista* no té lloc fins a 1960, encara que de forma molt feble i esporàdica. Es comptabilitzava els homes vells de l'època com a persones actives, segons l'ofici que havien tingut, i a les dones velles com a mestresses de casa. Les dones, que havien treballat a la fàbrica i eren jubilades, no constaven tampoc com a tals, sinó com a mestresses de casa. Respecte als homes, molts d'ells, si la salut els ho permetia i, sobretot, si havien estat ocupats en feines agrícoles, continuaven feinejant-hi. Raó per la qual no és tant desvieixedora la classificació, com en un principi es podria pensar. Ho seria molt més si no s'hagués tingut en compte a partir de 1960, època en què el procés industrialitzador ja era molt avançat i moltes persones havien deixat les feines agrícoles per a passar a les fàbriques. Pel que fa a les dones, abans de 1960 no era infreqüent que una fabricant continués treballant a una edat superior als seixanta-cinc anys, si la salut li ho permetia; però com que les dones treballadores no sempre han estat comptabilitzades com a tals, la distorsió no és pas més gran que en d'altres ocupacions.

Cinc nominacions tenen: *manobre*, *ramader*, *negociant bestiar*, *hosteler-taberner*, *filadora*, *pintor*, *fonedor*, *ràdio-tècnic*, *impressor* i *telefonista*.

El *manobre* o ajudant de paleta apareix al 1920 (1920*) i el tornem a trobar al 1940, 1960 i 1965. A partir de 1970 i fins a 1986 serà comptabilitzat com a peó de la indústria de la construcció. Hem decidit fer-ho així, perquè aquests últims padons ens proporcionen una informació més detallada, que ens permetrà treure-li millor profit a l'apartat dedicat a indústries i serveis.

Ramader, entès com una persona que es dedica primordialment a la cria de bestiar, sense dedicar-se gens o gairebé gens a l'agricultura, és un concepte modern en els padons d'habitants, sobretot des de 1970 a 1986. Fins a aquest moment a Folgueroles hi trobem el pagès, que es dedica a l'agricultura com a feina principal i que, a més a més, també té alguns caps de bestiar. Malgrat tot, com a cas excepcional, al cens de 1940 hi consten dos ramaders.

El *negociant* ("negociante" o "tratante de ganado"), que compra i ven animals, apareix per primera vegada al cens de

1860, però no el tornarem a trobar, i encara de forma esporàdica, fins als padrons de 1930, 1940, 1960 i 1965.

Només hem trobat un *taberner* al 1860. Això ens confirma que no tots els oficis eren comptabilitzats, ja que hem de suposar que alguna taberna o hostal, per petit que fos, hi devia ser a Folgueroles durant la segona meitat del segle XIX. De ben segur que hi era a la primera meitat del segle XX. Però no és fins al període de 1960 a 1970, que trobem algú que es dedica a l'*hosteleria*. Encara que els padrons de 1975 i 1981 no contemplin l'ocupació d'hosteler, al poble hi ha havia un hostal o fonda, el qual encara avui té les portes obertes.

Les *filadores*, igual que les teixidores, han sigut a Folgueroles des del segle passat, però els padrons no se'n fan ressó fins a 1970. Cal dir, com a excepció, que al cens de 1887 hi ha un home que es dedicava a la filatura.

Tampoc no tenim constància d'una regularitat en l'ofici de *pintor* fins al 1970, per bé que el cens de 1940 en mencioni algun.

Troblem *fonedors* ("fundidores") de 1940 a 1970, *ràdio-tècnics* de 1965 a 1986, *impressors* de 1960 a 1986 (exceptuant 1965) i *telefonistes* de 1950 a 1975.

De quatre nominacions hi ha les professions o ocupacions següents: *peó*, *planxadora*, *escloper* i *personal de neteja*.

Els padrons d'habitants de 1970 a 1986 són el suficientment complets, com hem dit suara, per a proporcionar-nos l'ofici i a més la indústria a la qual pertany. És per això, que hem qualificat de *peó* totes les persones que no tenien una feina qualificada, és a dir, que ajudaven l'oficialia. Posteriorment veurem a quina indústria pertanyen (vegeu taula VII.2).

L'ofici de *planxadora* apareix des de 1960 fins a 1975 i el d'*escloper* de 1940 a 1965.

El *personal de neteja* surgeix al 1970 i perdura fins avui. Encara que a la taula VII.1 només hi són comptabilitzades les persones que treballen per a una empresa. Les dones del poble que van a hores "a fer feines" a altres cases, no consten com a tals, sinó com a mestresses de casa.

Les següents ocupacions o professions apareixen en tres dels padrons estudiats: *tractorista agrícola* (1965, 1970 i 1986), *control del producte* (1970, 1975 i 1981), *interiorista-decoradora* (1965, 1970 i 1981), *arquitecte-aparellador-delineant* (1975, 1981 i 1986) i *servei militar* (1975, 1981 i 1986).

Els *tractoristes agrícoles* són els propietaris de maquinària agrícola, que es dediquen a fer feines del camp per als petits pagesos, que no en disposen. Fan la mateixa funció que abans feien els qui disposaven de carro i mules o eugues o bous i es guanyaven la vida prestant-ho als pagesos, que no els era possible tenir-ne.

Els qui *controlen els productes* són: els classificadors, les empaquetadores i les repassadores.

Com podem comprovar, la gran majoria són ocupacions o professions molt modernes que apareixen, a tot estirar, al

1965.

Entre les ocupacions o oficis que només mereixen dues nominacions destaquen: *agricultor-ramader* (1981 i 1986), *carboner* (1860 i 1887), *miner* (1981 i 1986), *tintorera* (1887 i 1981), *rajoler* ("ladrillero") (1860 i 1877), *químic* (1981 i 1986), *informàtica* (1981 i 1986), *guarda* (1981 i 1986), *cangur-assistent*a (1981 i 1986), *peó neteja de camins* (1960 i 1965), *pobre* (1860 i 1877) i *aturat* (1981 i 1986).

En aquesta relació hi trobem oficis (*carboner i rajoler*) i ocupacions (*pobre*), que des del segle XIX no han tornat a constar als padrons; els primers perquè s'han perdut i la segona, encara que no hagi desaparegut, avui no és reconeguda com a tal.

Per contra, a l'altra cara de la moneda en trobem de totalment noves: l'*atur* i la *informàtica*; i d'altres que no són habituals en aquest municipi: *miner i químic*.

Des de començaments dels vuitanta la importància de la *ramaderia* a Folgueroles és un fet tan evident que els padrons se'n comencen a fer ressó.

La noia, que fa de *cangur*, cuida nens petits i la dona, que fa d'*assistenta*, té cura de les persones grans.

Finalment, els oficis o ocupacions, que hem trobat només en un dels padrons i que no s'han tornat a repetir en cap d'altre, són els següents per ordre d'antiguitat; *dida* (1877), *campaner* (1877), *esmolet* (1887), *teuler* (1887), *confiter* (1920), *rellotger* (1920), *capador de bestiar* (sobretot de porcs) (1930), *enterrador* ("sepulturero") (1940), *boter* ("tonelero") (1950), *transportista* ("recadero") (1960), *agutzil* (1960), *rentista* (1960), *carrosser* ("carrocero") (1965), "*obero-a metal-plàstic*" (1965), *jardiner* (1965) *matalasser* ("colchonero") (1970), *construc-tor d'escombres* de brucs (1970), *engrassador* (1970), *forjador* (1975), *músic* (1975) i *estudiant o menor* (1975).

Passem a continuació a desglossar per indústries els peons i aprenents, que hem trobat des de 1970 fins a 1986.

La major part dels *peons* treballen en el ram de la construcció, són els manobres. Cal considerar també el percentatge dels treballadors no qualificats, que s'ocupaven en el sector metal·lúrgic durant els anys 1981 i 1986 (vegeu taula VII.2). Així com els de la indústria tèxtil, que apareixen en els padrons d'habitants de 1975 i 1981. El peonatge en l'agricultura-ramaderia únicament és destacable en el de 1975.

La majoria d'*aprenents* del padró de 1975 volen ser fusters. Al 1981 la meitat estan en el ram de la construcció, així com l'únic que apareix en el de 1986 (vegeu taula VII.3).

La immensa majoria de les persones, que en llur relació amb el cap de família, són assenyalades com a *servents o criats*, tenen una ocupació o professió relacionada amb les feines agrícoles (homes) i amb les feines de la llar (dones) (vegeu taula VII.4).

A la segona meitat del segle XIX trobem capellans, que presten els seus serveis a les cases de pagès; així com seminaristes, que fan la va i ve al seminari de Vic. Encara que tinguin un status social més elevat que el dels mossos i minyones, són comptabilitzats com a servents, perquè en realitat fan aquesta funció, són remunerats a canvi de prestar uns serveis religiosos o educatius. Aquí també hi entraria la persona ensenyant, que hi ha al padró de 1887.

Gràcies a la informació oral, ens costa que a la primera meitat del segle XX les cases de pagès més fortes continuaven disposant de religiosos, per bé que el padró no se'n faci ressó. Aquesta mancança pot ser deguda a que alguns queden camuflats en ser germans de l'hereu, els quals després d'haver fet el vots religiosos, han tornat a viure a la casa pairal, on hi presten llurs serveis.

A més de fer de mosso a les cases de pagès, també es podia trobar feina fent-ne al costat d'algun traginer, carreter o forner, com ens indica la taula VII.4. Ells són la mostra de tots els que es dedicaven a aquesta feina i que no consten en els padrons; malgrat tot, eren minoria respecte als mossos agrícoles.

Taula VII.1

Professió o ocupació (1860-1986)

	1860	1877	1887	1900	1910
	%	%	%	%	%
Aprenent	---	1.5	---	---	---
Peó	---	---	---	---	---
Manobre	---	---	---	---	---
Jornaler agrícola	43.9	0.3	---	---	---
Bracer	---	50.0	20.5	21.5	22.3
Agricultor	8.3	6.1	4.0	4.5	3.4
Tractorista agrícola	---	---	---	---	---
Agricultor-ramader	---	---	---	---	---
Ramader	---	---	---	---	---
Capador	---	---	---	---	---
Negociant bestiar	0.3	---	---	---	---
Pastor	1.7	4.7	1.0	1.6	1.5
Treballador forestal	---	2.0	0.8	0.7	0.4
Carboner	0.3	---	0.1	---	---
Jardiner	---	---	---	---	---
Picapedrer	7.7	9.9	5.2	6.7	5.8
Miner	---	---	---	---	---
Matador de bestiar	---	---	---	---	---
Carnicer, embotidora	---	---	---	---	---
Moliner	---	---	---	---	0.1
Forner-pastisser	0.3	0.3	---	0.3	0.5
Confiter	---	---	---	---	---
Hosteler-taberner	0.3	---	---	---	---
Obrer-a tèxtil	---	0.3	---	---	---
Filadora	---	---	0.1	---	---
Teixidor-a	4.6	4.7	0.8	---	---
Modista-sastre	2.0	1.5	0.3	0.1	0.1
Planxadora	---	---	---	---	---
Tintorera	---	---	0.1	---	---
Pellaire	---	---	---	---	---
Tapicer	---	---	---	---	---
Matalasser	---	---	---	---	---
Guarnimenter	---	---	---	---	---
Fuster	1.4	1.5	0.7	0.4	0.5
Boter (<i>tonelero</i>)	---	---	---	---	---
Escloper	---	---	---	---	---
Sabater	0.3	0.3	---	---	---
Cisteller	---	---	---	---	---
Costructor d'escombres	---	---	---	---	---
Terrer	---	---	---	---	---
Rajoler (<i>ladrillero</i>)	1.1	1.2	---	---	---
Teuler	---	---	0.1	---	---
Paleta	2.0	0.9	0.3	0.4	0.5
Llauner-electricista	---	---	---	---	---
Enguixaire	---	---	---	---	---
Pintor	---	---	---	---	---
Esmolet	---	---	0.1	---	---

Taula VII.1 (continuació)

	1860	1877	1887	1900	1910
	%	%	%	%	%
Forjador	---	---	---	---	---
Ferrer	0.6	0.6	0.6	0.3	0.3
Mecànic	---	---	---	---	---
Planxista	---	---	---	---	---
Carrosser	---	---	---	---	---
Fonedor	---	---	---	---	---
Manyà	---	---	---	---	---
Engrassador	---	---	---	---	---
Obrer-a metall-plàstic	---	---	---	---	---
Contramestre-encarregat	---	---	---	---	---
Ràdio-tècnic	---	---	---	---	---
Rel·lotger	---	---	---	---	---
Impressor	---	---	---	---	---
Químic	---	---	---	---	---
Perruquera-barber	---	---	---	0.1	0.3
Traginer	1.4	2.3	0.3	---	---
Carreter	0.3	---	---	---	0.1
Xòfer	---	---	---	---	---
Transportista (recadero)	---	---	---	---	---
Comerç-botiga (dependent-a)	0.6	0.9	0.4	0.5	0.3
Administració en general	---	---	---	---	---
Control del producte	---	---	---	---	---
Interiorista	---	---	---	---	---
Arquitecte (aparellador-delineant)	---	---	---	---	---
Informàtica	---	---	---	---	---
Músic	---	---	---	---	---
Campaner	---	0.3	---	---	---
Agutzil	---	---	---	---	---
Enterrador	---	---	---	---	---
Carter-a	---	---	---	---	---
Telefonista	---	---	---	---	---
Guarda	---	---	---	---	---
Servents-criats	8.8	2.0	2.7	0.3	---
Cangur-assistent	---	---	---	---	---
Dida	---	0.3	---	---	---
Personal de neteja	---	---	---	---	---
Peó de camí (neteja)	---	---	---	---	---
Personal sanitari	0.3	0.3	0.1	0.1	0.1
Personal religiós	1.4	2.0	0.3	0.4	0.9
Professorat	0.6	0.3	0.4	0.4	0.1
Rentista	---	---	---	---	---
Propietari-a	3.4	0.6	0.3	0.1	0.4
Pobre	2.6	1.7	---	---	---

Taula VII.1 (continuació)

	1860	1877	1887	1900	1910
	%	%	%	%	%
Jubilat, pensionista	---	---	---	---	---
Incapacitat permanent	0.3	---	---	---	---
Feines de la llar	---	0.9	34.6	32.8	29.5
Servei militar	---	---	---	---	---
Escolar o estudiant (seminarista)	5.7	2.9	15.7	12.8	17.0
Menor no escolaritzat	---	---	10.3	15.9	15.8
Estudiant o menor	---	---	---	---	---
Aturat, busca feina	---	---	---	---	---

Taula VII.1 (continuació)

	1920	1920*	1930	1940	1950
	%	%	%	%	%
Aprenent	0.1	0.1	---	---	---
Peó	---	---	---	---	---
Manobre	0.1	0.1	---	0.6	---
Jornaler agrícola	4.9	4.1	3.2	7.9	---
Bracer	13.1	13.3	12.2	---	---
Agricultor	2.8	3.1	2.6	13.7	20.6
Tractorista agrícola	---	---	---	---	---
Agricultor-ramader	---	---	---	---	---
Ramader	---	---	---	0.2	---
Capador	---	---	0.1	---	---
Negociant bestiar	---	---	0.2	0.3	---
Pastor	1.6	1.6	0.5	0.1	0.1
Treballador forestal	0.3	0.4	0.2	0.1	0.4
Carboner	---	---	---	---	---
Jardiner	---	---	---	---	---
Picapedrer	5.9	6.5	6.7	3.5	5.1
Miner	---	---	---	---	---
Matador de bestiar	---	---	---	---	0.2
Carnicer, embotidora	---	---	0.3	0.5	0.4
Moliner	0.3	0.4	0.2	0.1	0.1
Forner-pastisser	0.1	0.1	0.4	0.6	0.6
Confiter	0.1	---	---	---	---
Hosteler-taberner	---	---	---	---	---
Obrer-a tèxtil	---	---	---	12.6	12.8
Filadora	---	---	---	---	---
Teixidor-a	---	---	---	---	---
Modista-sastre	0.2	0.1	0.1	0.2	0.3
Planxadora	---	---	---	---	---
Tintorera	---	---	---	---	---
Pellaire	---	---	---	---	0.8
Tapicer	---	---	---	0.1	---
Matalasser	---	---	---	---	---
Guarnimenter	---	---	0.1	0.1	0.2
Fuster	0.4	0.5	0.8	0.7	0.9
Boter (<i>tonelero</i>)	---	---	---	---	0.1
Escloper	---	---	---	0.3	0.2
Sabater	---	---	---	---	0.1
Cisteller	0.2	0.2	0.1	---	---
Costructor d'escombres	---	---	---	---	---
Terrer	---	---	---	---	0.2
Rajoler (<i>ladrilero</i>)	---	---	---	---	---
Teuler	---	---	---	---	---
Paleta	1.0	1.0	2.1	1.4	2.7
Llauner-electricista	0.1	0.1	---	0.1	0.2
Enguixaire	---	---	---	---	---
Pintor	---	---	---	0.1	---
Esmolet	---	---	---	---	---

Taula VII.1 (continuació)

	1920	1920*	1930	1940	1950
	%	%	%	%	%
Forjador	---	---	---	---	---
Ferrer	0.5	0.4	0.4	---	0.3
Mecànic	---	---	---	0.2	1.5
Planxista	---	---	---	---	---
Carrosser	---	---	---	---	---
Fonedor	---	---	---	0.1	0.3
Manyà	0.5	0.6	0.6	0.4	---
Engrassador	---	---	---	---	---
Obrer-a metall-plàstic	---	---	---	---	---
Contramestre-encarregat	---	---	---	---	0.1
Ràdio-tècnic	---	---	---	---	---
Rellotger	0.1	---	---	---	---
Impressor	---	---	---	---	---
Químic	---	---	---	---	---
Perruquera-barber	0.2	0.2	0.3	0.6	0.5
Traginer	---	---	0.1	0.1	---
Carreter	0.1	0.1	0.1	---	0.2
Xòfer	---	---	---	0.4	0.4
Transportista (recadero)	---	---	---	---	---
Comerç-botiga (dependent-a)	0.6	0.5	1.7	0.7	0.6
Administració en general	0.2	0.2	0.3	0.3	0.2
Control del producte	---	---	---	---	---
Interiorista	---	---	---	---	---
Arquitecte (aparellador-delineant)	---	---	---	---	---
Informàtica	---	---	---	---	---
Músic	---	---	---	---	---
Campaner	---	---	---	---	---
Agutzil	---	---	---	---	---
Enterrador	---	---	---	0.1	---
Carter-a	---	---	---	0.1	---
Telefonista	---	---	---	---	0.1
Guarda	---	---	---	---	---
Servents-criats	0.1	0.1	0.1	1.5	0.5
Cangur-assistentia	---	---	---	---	---
Dida	---	---	---	---	---
Personal de neteja	---	---	---	---	---
Peó de camí (neteja)	---	---	---	---	---
Personal sanitari	---	---	---	0.1	0.1
Personal religiós	0.3	0.4	0.3	0.1	---
Professorat	0.5	0.6	0.2	0.1	0.5
Rentista	---	---	---	---	---
Propietari-a	0.3	0.4	0.4	---	---
Pobre	---	---	---	---	---

Taula VII.1 (continuació)

	1920	1920*	1930	1940	1950
	%	%	%	%	%
Jubilat, pensionista	---	---	---	---	---
Incapacitat permanent	---	---	---	0.3	---
Feines de la llar	32.2	29.9	34.1	27.0	25.1
Servei militar	---	---	---	---	---
Escolar o estudiant (seminarista)	18.0	19.4	18.7	17.6	14.0
Menor no escolaritzat	15.0	15.7	12.7	6.8	9.3
Estudiant o menor	---	---	---	---	---
Aturat, busca feina	---	---	---	---	---

Taula VII.1 (continuació)

	1960	1965	1970	1975	1981	1986
	%	%	%	%	%	%
Aprenent	---	---	---	1.1	1.0	0.1
Peó	---	---	2.8	5.4	2.3	1.4
Manobre	0.2	0.4	---	---	---	---
Jornaler agrícola	0.1	0.1	---	---	---	---
Bracer	---	---	---	---	---	---
Agricultor	16.5	14.0	11.4	8.2	0.1	2.6
Tractorista agrícola	---	0.2	0.5	---	---	0.2
Agricultor-ramader	---	---	---	---	5.6	2.1
Ramader	---	---	0.2	0.6	0.2	0.3
Capador	---	---	---	---	---	---
Negociant bestiar	0.1	0.1	---	---	---	---
Pastor	0.2	0.3	0.1	0.3	0.1	---
Treballador forestal	1.0	0.8	0.6	0.6	0.2	0.2
Carboner	---	---	---	---	---	---
Jardiner	---	0.1	---	---	---	---
Picapedrer	4.2	3.4	1.8	1.1	1.3	0.9
Miner	---	---	---	---	0.1	0.1
Matador de bestiar	0.2	0.3	0.4	---	0.3	0.3
Carnicer, embotidora	0.6	1.1	0.7	0.2	0.4	0.7
Moliner	0.1	---	---	---	---	---
Forner-pastisser	0.5	0.4	0.4	0.3	0.5	0.6
Confiter	---	---	---	---	---	---
Hosteler-taberner	0.2	0.2	0.2	---	---	0.3
Obrer-a tèxtil	14.7	12.9	---	---	---	0.9
Filadora	---	---	4.0	2.3	1.8	1.1
Teixidor-a	---	---	5.2	3.1	2.7	1.4
Modista-sastre	0.8	0.9	0.8	0.1	0.3	0.4
Planxadora	0.2	0.2	0.2	0.1	---	---
Tintorera	---	---	---	---	0.1	---
Pellaire	1.0	1.6	1.8	1.0	1.1	1.7
Tapicer	0.1	---	0.1	0.1	0.1	0.2
Matalasser	---	---	0.1	---	---	---
Guarnimenter	0.1	0.1	0.1	---	---	---
Fuster	1.0	1.4	2.3	2.0	2.0	1.8
Boter (<i>tonelero</i>)	---	---	---	---	---	---
Escloper	0.2	0.2	---	---	---	---
Sabater	0.1	0.1	0.1	---	---	---
Cisteller	0.3	0.2	0.2	---	---	0.1
Costructor d'escombres	---	---	0.1	---	---	---
Terrer	---	---	---	---	---	---
Rajoler (<i>ladrillero</i>)	---	---	---	---	---	---
Teuler	---	---	---	---	---	---
Paleta	1.9	2.9	4.0	3.3	3.3	3.1
Llauner-electricista	0.4	0.3	0.5	0.8	1.1	0.9
Enguixaire	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
Pintor	---	---	0.3	0.3	0.2	0.2
Esmolet	---	---	---	---	---	---

Taula VII.1 (continuació)

	1960	1965	1970	1975	1981	1986
	%	%	%	%	%	%
Forjador	---	---	---	0.1	---	---
Ferrer	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.1
Mecànic	2.0	1.9	1.7	1.0	1.7	2.4
Planxista	0.1	0.2	0.2	0.1	0.3	0.1
Carrosser	---	0.1	---	---	---	---
Fonedor	0.2	0.2	0.2	---	---	---
Manyà	0.1	0.2	---	---	0.1	0.1
Engrassador	---	---	0.1	---	---	---
Obrer-a metall-plàstic	---	1.0	---	---	---	---
Contramestre-encarregat	0.9	1.0	0.8	1.1	1.3	0.5
Ràdio-tècnic	---	0.1	0.2	0.3	0.4	0.3
Relloger	---	---	---	---	---	---
Impressor	0.1	---	0.1	0.1	0.1	0.2
Químic	---	---	---	---	0.1	0.1
Perruquera-barber	0.9	0.7	0.7	0.6	0.4	0.9
Traginer	---	0.1	---	---	---	---
Carreter	0.1	---	---	---	---	---
Xòfer	1.0	0.8	1.1	1.2	1.0	1.5
Transportista (recadero)	0.1	---	---	---	---	---
Comerç-botiga (dependent-a)	0.2	0.4	1.2	1.7	2.9	3.2
Administració general	1.3	1.4	2.4	2.8	3.6	3.9
Control del producte	---	---	0.1	0.3	0.3	---
Interiorista	---	0.1	0.1	---	0.1	---
Arquitecte (aparellador-delineant)	---	---	---	0.2	0.2	0.1
Informàtica	---	---	---	---	0.1	0.3
Músic	---	---	---	0.1	---	---
Campaner	---	---	---	---	---	---
Agutzil	0.1	---	---	---	---	---
Enterrador	---	---	---	---	---	---
Carter-a	0.1	0.1	0.1	---	0.1	0.1
Telefonista	0.1	0.1	0.1	0.1	---	---
Guarda	---	---	---	---	0.1	0.1
Servents-criats	0.1	---	---	---	---	---
Cangur-assistentia	---	---	---	---	0.1	0.3
Dida	---	---	---	---	---	---
Personal de neteja	---	---	0.1	0.2	0.2	0.3
Peó de camí (neteja)	0.1	0.1	---	---	---	---
Personal sanitari	0.1	0.2	0.3	0.4	0.4	0.9
Personal religiós	0.2	0.3	0.3	0.3	0.1	0.1
Professorat	0.7	0.5	0.7	0.9	1.9	2.3
Rentista	0.1	---	---	---	---	---
Propietari-a	---	---	---	---	---	---
Pobre	---	---	---	---	---	---

Taula VII.1 (continuació)

	1960	1965	1970	1975	1981	1986
	%	%	%	%	%	%
Jubilat, pensionista	0.1	3.0	4.5	11.9	13.3	18.7
Incapacitat permanent	0.2	0.2	0.2	1.0	10.6	2.2
Feines de la llar	21.2	20.3	21.5	21.0	15.2	13.1
Servei militar	---	---	---	0.1	0.3	0.3
Escolar o estudiant (seminarista)	16.6	17.5	17.0	---	18.7	19.6
Menor no escolaritzat	7.8	6.3	6.6	---	---	3.8
Estudiant o menor	---	---	---	22.7	---	---
Aturat, busca feina	---	---	---	---	2.0	4.5

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: taules VII.1-VII.19. Els padrons d'habitants de 1975, 1981 i 1986 recullen la informació referent a l'ocupació de forma diferent a com s'ha fet en els censos anteriors; raó per la qual les taules de l'apèndix VII.14, VII.15 i VII.16 es complementen, respectivament, amb les taules VII.17, VII.18 i VII.19.

Taula VII.2

Peonatge per indústries i serveis
(1970-1986)

	1970		1975		1981		1986	
	n.a.	%	n.a.	%	n.a.	%	n.a.	%
Explotació agrícola-ramadera	1	3.8	9	16.7	1	4.3	1	6.7
Explotació forestal	1	3.8	-	---	-	---	-	---
Pedreres	-	---	3	5.6	1	4.3	-	---
Alimentació	-	---	3	5.6	1	4.3	-	---
Tèxtil-confecció	1	3.8	8	14.8	6	26.1	1	6.7
Cuir-pells	-	---	3	5.6	1	4.3	-	---
Construcció	15	57.7	22	40.7	7	30.4	5	33.3
Metal·lúrgia	2	7.7	3	5.6	5	21.7	5	33.3
Altres oficis o indústries	5	19.2	1	1.9	1	4.3	-	---
Comerç	-	---	-	---	-	---	1	6.7
Sanitat	-	---	1	1.9	-	---	-	---
Altres serveis	1	3.8	1	1.9	-	---	2	13.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1970-1986)*.

Taula VII.3

Aprenentatge per indústries i serveis
(1975-1986)

	1975		1981		1986	
	n.a.	%	n.a.	%	n.a.	%
Pedreres	-	---	1	10.0	-	---
Alimentació	1	9.1	-	---	-	---
Fusta	6	54.5	3	30.0	-	---
Construcció	1	9.1	5	50.0	1	100.0
Metal·lúrgia	3	27.3	-	---	-	---
Altres serveis	-	---	1	10.0	-	---

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1975-1986)*.

Taula VII.4

Ocupació real dels servents o criats
(1860-1986)

	1860	1877	1887	1900	1910
	%	%	%	%	%
Peó	---	---	---	---	---
Jornaler agrícola	26.4	---	---	---	---
Bracer	---	50.0	27.8	28.6	33.3
Agricultor	---	---	---	---	---
Agricultor-ramader	---	---	---	---	---
Pastor	7.5	7.1	---	---	---
Fornier-pastisser	---	---	---	---	---
Traginer	---	7.1	5.6	---	---
Carreter	---	---	---	---	---
Servents-criats	58.5	21.4	44.4	3.6	---
Personal religiós	1.9	7.1	---	3.6	---
Professorat	---	---	5.6	---	---
Feines de la llar	---	---	16.7	64.3	66.7
Seminarista (estudiant)	5.7	7.1	---	---	---

Taula VII.4 (continuació)

	1920	1920*	1930	1940	1950
	%	%	%	%	%
Peó	---	---	---	---	---
Jornaler agrícola	---	---	---	35.0	---
Bracer	---	---	25.0	---	---
Agricultor	---	---	---	5.0	47.1
Agricultor-ramader	---	---	---	---	---
Pastor	---	---	---	---	5.9
Fornier-pastisser	---	---	---	5.0	5.9
Traginer	---	---	---	---	---
Carreter	---	---	25.0	---	---
Servents-criats	50.0	50.0	25.0	50.0	5.9
Personal religiós	---	---	---	---	---
Professorat	---	---	---	---	---
Feines de la llar	50.0	50.0	25.0	5.0	35.3
Seminarista (estudiant)	---	---	---	---	---

Taula VII.4 (continuació)

	1960	1965	1970	1975	1981	1986
	%	%	%	%	%	%
Peó	---	---	20.0	33.3	---	---
Jornaler agrícola	---	---	---	---	---	---
Bracer	---	---	---	---	---	---
Agricultor	46.2	42.9	---	---	---	---
Agricultor-ramader	---	---	---	---	---	---
Pastor	7.7	---	---	66.7	---	---
Forner-pastisser	---	---	---	---	---	---
Traginer	---	---	---	---	---	---
Carreter	---	---	---	---	---	---
Servents-criats	---	---	---	---	---	---
Personal religiós	---	---	---	---	---	---
Professorat	---	---	---	---	---	---
Feines de la llar	46.2	57.1	80.0	---	---	50.0
Seminarista (estudiant)	---	---	---	---	---	---
Jubilat-da	---	---	---	---	25.0	---
Està treballant	---	---	---	---	75.0	50.0

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: taules VII.20-VII.35.

Taxa d'activitat de la població

Aquest apartat tracta de l'activitat de la població: població activa i població inactiva. La primera ha estat desglossada en actius i mestresses de casa o persones dedicades a les feines de la llar. També s'ha tingut en compte la relació existent entre el grau d'activitat i el sexe, així com el lloc de naixement i l'edat.

Tant com ens acostem als nostres dies, les persones dedicades a les feines de la llar, segons els padrons d'habitants, disminueixen considerablement, alhora que augmenten les qualificades d'inactives (vegeu taula VII.5).

La minva de persones inscrites com a mestresses de casa s'inicia a partir de 1940, quan les dones, que treballen fora de la llar, són comptabilitzades en el padró d'habitants com a població activa. Des d'aleshores aquestes ja no són assenyalades com a mestresses de casa, tot i que continuen portant-ne tot els pes. Avui encara són molt pocs els homes que les ajuden en aquests afers.

Per aquesta raó els actius augmenten a partir de 1940, malgrat que des de 1975 fins 1986 hi hagi una devallada, a causa de la crisi econòmica, que repercutirà principalment en les dones (sector tèxtil) deixant-les a l'atur. Bona part d'elles tornaran a ser comptabilitzades com a mestresses de casa, malgrat que treballin a hores o a preu-fet en alguna indústria de l'economia submergida. Un exemple, n'és l'aturada de la fàbrica tèxtil, que hi havia al mateix poble de Folgueroles.

En aquest estudi considerem que les persones, que es dediquen a les tasques de casa, són població activa. Però com que el padró d'habitants no ho considera d'aquesta manera, hem cregut convenient desglossar-ho en tres columnes. Així, hem de sumar les columnes d'actius i les de feines de casa per a obtenir el total de la població, que en aquest estudi es considera activa.

Tot i comptabilitzar les persones dedicades a les feines de la llar com a població activa, veiem com aquesta disminueix a mesura que ens acostem a 1986, en augmentar la població inactiva.

Cal remarcar que el percentatge d'actius tan elevat, que donen els padrons de 1860 i 1877, és degut a la gran quantitat de casos perduts. Només hi consten els oficis o ocupacions dels caps de família.

Taxa d'activitat segons el sexe

El món del treball fora de casa ha sigut sempre majoritàriament masculí. Per contra, el món domèstic ha estat, i és, considerat propi del sexe femení.

El fet més remarcable que ens mostra la taula VII.6 és que cap home no ha estat assenyalat per fer les feines de casa.

En el grup dels actius, malgrat que les dones sempre són minoria, aquestes augmenten a partir de 1940, en que es té en compte la seva professió fora de la llar. Tot i que moltes dones s'han vist reduïdes a l'atur a causa de la crisi econòmica que pateix el país i que també ha afectat la comarca, sobretot el sector tèxtil, no per això aquest grup ha disminuït, sinó que a partir de 1981 sembla que té tendència a augmentar. La causa en són les dones, que han trobat el camí per accedir al món del treball, sobretot les més joves, fora de la tradicional i gairebé única parcel·la del ram tèxtil.

Cal destacar també el lent però progressiu avanç de les dones inactives. Aquest augment cal adjudicar-lo a les dones de més de 60 anys, que abans eren comptabilitzades com a mestresses de casa i en els padrons més recents ho són com a població inactiva (vegeu taula VII.7).

Taxa d'activitat segons el lloc de naixement

Entre la població activa els originaris de Folgueroles sempre són majoria, tot i que aquesta sembla que comença a disminuir en el padró de 1986. L'augment de la població forània en sis punts des de 1981 a 1986 és degut principalment a les parelles joves, que han preferit Folgueroles a la ciutat com a lloc de residència.

Respecte a les feines de la casa (exceptuant 1877 en què aquest valor no és tingut en compte), són majoria les dones nascudes fora del municipi de Folgueroles. Els padrons de 1920 i 1930 són l'excepció. Però des de 1940 aquesta majoria va en un agment progressiu fins arribar al 72.8% de 1986, gairebé les tres quartes parts del total de dones dedicades a aquests afers.

A mantenir aquesta diferència hi podrien contribuir les dones que han passat a residir a Folgueroles a causa del seu matrimoni. També hi pot influir el trasllat de la totalitat de la família, dedicada a l'agricultura, que espera millorar el seu estatus econòmic, en instal·lar-se en alguna de les masoveries buides; en aquest darrer cas les dones sempre consten com a mestresses de casa. Un altre factor a considerar és, que entre les dones joves són més nombroses les filles del poble que no pas les nascudes fora i gairebé totes les dones joves no casades tenen alguna activitat laboral fora de casa.

Pel que fa referència a la població inactiva, els nascuts al poble sempre són majoria. En els primers padrons del nostre estudi està formada principalment per la canalla, en ser molt alt l'índex de natalitat. Els vells seran assenyalats majoritàriament com a inactius a partir del padró de 1965, que és precisament quan els inactius vinguts de fora comencen a augmentar de forma espectacular, en vint anys gairebé vint-i-sis punts. En els darrers padrons el factor decisiu és la població forània de la tercera edat, que ha

escollit el poble de Folgueroles per a viure-hi els últims anys de la seva vida. El padró de 1940 fuig d'aquesta tònica, però hem de tenir en compte que és un moment excepcional, tot just acabada la guerra civil.

La taula VII.8 ens confirma el que dèiem anteriorment (taula VII.7). És la mateixa relació entre el grau d'activitat i el lloc de naixement, però vista des d'una altra perspectiva.

Es veu d'una forma encara més clara que el percentatge de dones que es dediquen a les *feines de casa*, dins de cada població, és molt més elevat en la forània, per bé que només en dues ocasions superi la ratlla del 50%. Tot i això, cal destacar el fort descens que es produeix en els darrers deu anys (1975-1986). Aquesta devallada també és pronunciada en la població nadiua. La raó la podríem trobar en la relativa facilitat que les dones, sobretot les més joves, han tingut en aquests últims anys per a accedir a un lloc de treball fora de la llar.

És cert que les dones de Folgueroles fa més d'un segle que treballen majoritàriament al sector tèxtil, però aquest treball sempre s'havia vist com un complement per a l'economia familiar i no com un mitjà d'independència econòmica. Per això tota dona, que en casar-se podia deixar la fàbrica i ocupar-se exclusivament de les feines de la casa, era considerada una privilegiada, que havia fet un bon casament. Avui, però, han canviat les coses i la dona veu el treball fora de casa com una forma de mantenir una certa independència econòmica, encara que a vegades el sou no sigui massa crescut. Les dones joves, que es casen, ja no consideren que el deixar la feina sigui un privilegi. Ans al contrari, bona part de les dones casades, que ja tenen els fills una mica grans, intenten trobar-ne.

El percentatge d'actius també és més elevat en els nascuts fora del poble, que no pas en els autòctons. És fàcil d'entendre, si tenim en compte que arriben a Folgueroles, que ja tenen uns quants anys, la majoria d'ells en edat adulta.

En el que sí són minoria els nouvinguts és en el grup dels inactius, tot i que a partir de 1975 l'augment és espectacular, produït per les persones de més de seixanta anys.

L'increment dels inactius en la població nascuda a Folgueroles també és remarcable. Així mateix, la causa també n'és el grup de més edat, que ha vist com en els darrers anys s'allargava considerablement la seva esperança de vida.

Taxa d'activitat segons l'edat

Gairebé la totalitat dels nens *menors de 15 anys* d'ambdós sexes consten com a població inactiva (vegeu taula VII.9). Els padrons de 1860 i 1877 són una excepció; com ja hem comentat anteriorment, són deficientes en aquest aspecte. A partir de 1887 cal tenir present, però, els nens i nenes actius, que tenen alguna ocupació, la qual els proporciona

una remuneració econòmica o bé l'alimentació i l'estada (se'ls "fa la vida"), malgrat que no sobrepassin mai la vintena d'individus en cap dels padrons consultats.

La majoria dels actius pertanyen al grup de 10 a 14 anys, però també n'hi ha que en tenen entre 5 i 9. Fins a 1910 apareixen nens actius de 5 a 9 anys en cada padró (1860, 1877, 1887, 1900 i 1910), però a partir de 1920 ja només en trobem al tercer grup d'edat (10-14 anys). Quant més ens acostem als nostres dies, més garanties hi ha que la majoria de canalla activa hagi fet els catorze anys. Al padró de 1887 hi trobem un nen de 0-4 anys d'edat entre la població activa. Gairebé segur que és un error d'inscripció (vegeu apèndix: gràfics VII.48-VII.63).

Respecte a les nenes de 5 a 9 anys, en trobem d'actives únicament als padrons de 1860, 1900 i 1920. Aquesta diferència la podem atribuir al fet que les nenes des de molt petites acostumen a ajudar en les feines de la pròpia casa, però no es considera que s'hi dediquin plenament, per això és més baixa la freqüència de nenes de 5 a 9 anys declarades actives o dedicades a les feines de la llar. La tasca dels menors de 15 anys solia ser: anar a servir o treballar a la indústria tèxtil, per a les nenes, i fer de pastor o ajudar en les feines agrícoles, per als nens. Al padró de 1877 hem trobat una nena, que feia de pastora. Al de 1975 la majoria de nenes actives fan de dependents en alguna botiga.

A la dècada dels vuitanta només una nena, entre els menors de 15 anys, consta com a persona activa, que busca feina per primera vegada

Amb aquests resultats podem veure com el treball infantil ha anat disminuint des del segle passat fins avui. Les lleis han obligat l'escolarització dels menors i han prohibit llur accés al món laboral abans d'una edat determinada. Això no vol dir que el treball infantil de caps de setmana o a hores fora de l'escola no haguí existit i, en casos esporàdics, no continuí existint. Solen ser famílies que es dediquen totalment al conreu de la terra o que disposen d'algun comerç o negoci pròpis.

La gran majoria d'homes de 15 a 24 anys és població activa (vegeu taula VII.9), tot i que des de 1960 sembla que poc a poc comença a minvar. La causa de l'increment dels inactius és la facilitat que els joves tenen per a continuar llurs estudis. En cap cas, no és deguda a l'atur juvenil.

Respecte a les dones d'aquesta mateixa edat (15-24 anys), la immensa majoria d'elles són assenyalades com a mestresses de casa des de 1887 fins a 1930. És a partir de 1940 que aquest índex baixa, per augmentar el de dones actives, que des d'aleshores supera sempre el 50%. Malgrat tot, com ja hem comentat abans, això no és del tot fiable, ja que en els padrons anteriors a 1940 les dones que treballaven al sector tèxtil no eren considerades actives sinó "domésticas".

Cal remarcar també l'augment de la inactivitat femenina a partir de 1970, la qual, com en el cas dels nois, és deguda a la continuació dels estudis (B.U.P., F.P. i estudis superiors), un cop acabada l'E.G.B.

Gairebé la totalitat dels homes que tenen entre 25 i 64 anys són població activa (vegeu taula VII.9). A partir de 1965 comença a disminuir, en ser comptabilitzats els jubilats; però no és fins a 1975 que comença a fer-se sentir la crisi econòmica, tot fent que els homes de 55 a 64 anys es trobin més fàcilment a l'atur i que es vegin obligats a acceptar una jubilació anticipada.

L'any 1975 també és dolent per a les dones, que baixen a un índex d'activitat semblant al de 1940, any en què comencen a ser titllades d'actives. El període de màxima activitat va de 1960 a 1965. Després s'iniciarà una davallada, que tocarà fons l'any 1975, per a començar a remuntar-se el 1981 i recuperar-se del tot l'any 1986. Les dones dedicades a les feines de casa augmenten o disminueixen, segons pugui o baixi l'índex d'activitat. Les dones fan de mà d'obra barata, que s'utilitza quan es necessita i es torna a casa, quan ja no fa falta.

Malgrat que en els darrers anys sembla que l'activitat femina ha augmentat, també ho ha fet la inactivitat, a causa sobretot de la crisi que pateix especialment el sector tèxtil, la qual ha deixat bona part de les antigues fabricantess sense feina i amb una jubilació anticipada, abans dels seixanta anys.

Des de 1860 fins a 1960 la pràctica totalitat dels homes de més de 64 anys són declarats actius (vegeu taula VII.9). És a partir del padró de 1965 que es comença a fer-ne constar la inactivitat (jubilació). Encara que els inactius ja són majoria al padró de 1975, no és fins als anys vuitanta que els jubilats són gairebé la totalitat d'aquest grup d'edat.

Hem trobat homes actius de més de 64 anys en tots els padrons consultats, però el seu nombre disminueix a mesura que ens acostem als nostres dies. Al padró de 1986 només n'hi hem trobat un, però al 1860 eren divuit i el nombre més elevat l'han donat els padrons de: 1960 (41 individus), 1950 (30 individus), 1930 (24 individus), 1965 (23 individus) i 1940 (21 individus). La gran majoria d'ells es dedicaven a l'agricultura.

Fins al 1970 quasi totes les dones de més de 64 anys són declarades mestresses de casa. És molt escassa, per no dir nul·la, la pràctica laboral fora de la llar. Però des de 1975 la jubilació passa a implicar la gran majoria d'elles.

Cal que tinguem present, malgrat tot, que les dones que consten com a jubilades (perquè han treballat fora de casa o perquè s'han pagat alguna assegurança i ara cobren una pensió) continuen ocupant-se de les feines domèstiques, amb més o menys dedicació, segons el seu estat de salut i el nombre o sexe dels membres de la seva família. Si no hi ha cap altra dona, tot el pes de la casa recaurà sobre ella i, si n'hi ha d'altres, però aquestes treballen fora de la llar, també se n'emportarà una bona part.

El nombre de dones actives de més de 64 anys, que consten en els padrons, és molt escàs, en comparació amb el dels homes de la mateixa edat, el nombre màxim és de dues o tres

per padró. Les ocupacions assenyalades són: serventa (1860 i 1887), religiosa (1910), professora (1920 i 1965), obrera tèxtil (1960), carnicera (1970) i hostelera (1970).

Taxa d'activitat de la població immigrant segons el període d'arribada

La taula VII.10 ens indica que el grau d'inactivitat és molt baix entre la població immigrant, deixant a part el període de 1868-1877 (que correspon al padró de 1860, el qual només té en compte la professió del cap de família). Comença a ser important en el quinquenni 1966-1970, baixa en el període següent, per a tornar a ser important a partir de la segona meitat dels anys setanta.

Com ja hem comentat abans, en el treball que ens ocupa les mestresses de casa són considerades població activa; en conseqüència, la gran majoria de la població immigrant durant els períodes estudiats és població activa. Cal destacar, que a mesura que ens acostem als nostres dies les dones immigrants, qualificades com a mestresses de casa, disminueixen considerablement.

Taula VII.5

Activitat de la població
(1860-1986)

Any	Actius		Feines de casa		Inactius	
	n.a.	%	n.a.	%	n.a.	%
1860	309	88.0	---	---	42	12.0
1877	323	93.9	3	0.9	18	5.2
1887	277	39.1	245	34.6	186	26.3
1900	282	38.4	241	32.8	212	28.8
1910	278	37.4	218	29.3	248	33.3
1920	326	34.5	304	32.2	315	33.3
1920*	288	34.7	248	29.9	294	35.4
1930	327	34.1	327	34.1	305	31.8
1940	459	48.2	257	27.0	236	24.8
1950	503	51.5	245	25.1	228	23.4
1960	529	54.0	208	21.2	243	24.8
1965	511	52.7	197	20.3	262	27.0
1970	489	50.2	209	21.5	276	28.3
1975	428	43.4	207	21.0	351	35.6
1981	426	42.2	154	15.2	430	42.6
1986	442	42.5	136	13.1	461	44.4

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padrò d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

Taula VII.6

Activitat de la població per sexes
(1860-1986)

Any	Actius		Feines de casa		Inactius	
	Homes %	Dones %	Homes %	Dones %	Homes %	Dones %
1860	92.2	7.8	---	---	61.9	38.1
1877	94.4	5.6	---	100.0	66.7	33.3
1887	96.4	3.6	---	100.0	60.2	39.8
1900	98.2	1.8	---	100.0	57.5	42.5
1910	98.6	1.4	---	100.0	52.0	48.0
1920	98.2	1.8	---	100.0	49.2	50.8
1920*	97.9	2.1	---	100.0	49.7	50.3
1930	99.4	0.6	---	100.0	51.8	48.2
1940	71.9	28.1	---	100.0	52.8	47.2
1950	72.6	27.4	---	100.0	52.6	47.4
1960	66.5	33.5	---	100.0	52.3	47.7
1965	67.1	32.9	---	100.0	54.6	45.4
1970	69.7	30.3	---	100.0	54.0	46.0
1975	72.6	27.4	---	100.0	51.3	48.7
1981	68.5	31.4	---	100.0	47.9	52.1
1986	64.9	35.1	---	100.0	48.8	51.2

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VII.1-VII.16.

Taula VII.7

Activitat de la població per lloc naixement
(1877-1986)

Any	Actius		Feines de casa		Inactius	
	Poble %	Fora %	Poble %	Fora %	Poble %	Fora %
1877	57.9	42.1	66.7	33.3	72.2	27.8
1887	55.6	44.4	46.1	53.9	90.3	9.7
1900	61.0	39.0	42.3	57.7	94.3	5.7
1910	59.7	40.3	44.5	55.5	91.5	8.5
1920	64.1	35.9	55.3	44.7	90.8	9.2
1920*	63.9	36.1	50.8	49.2	92.2	7.8
1930	67.0	33.0	54.4	45.6	91.1	8.9
1940	67.1	32.9	42.8	57.2	81.3	18.7
1950	69.0	31.0	42.0	58.0	93.0	7.0
1960	63.7	36.3	39.9	60.1	95.5	4.5
1965	62.6	37.4	39.6	60.4	88.9	11.1
1970	61.1	38.9	39.2	60.8	85.0	15.0
1975	60.4	39.6	31.4	68.6	74.4	25.6
1981	58.2	41.8	29.2	70.8	65.1	34.9
1986	52.5	47.5	27.2	72.8	63.1	36.9

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VII.17-VII.31.

Taula VII.8

Activitat de la població per lloc de naixement
(1877-1986)

Any	Folgueroles			Fora del municipi		
	Actius %	F. C. %	Inact. %	Actius %	F. C. %	Inact. %
1877	92.6	1.0	6.4	95.8	0.7	3.5
1887	35.4	26.0	38.6	45.1	48.4	6.6
1900	36.3	21.5	42.2	42.1	53.3	4.6
1910	33.8	20.0	46.2	43.9	47.8	8.2
1920	31.5	25.3	43.1	41.5	48.2	10.3
1920*	31.7	21.7	46.6	41.8	49.0	9.2
1930	32.4	26.4	41.2	38.0	52.5	9.5
1940	50.6	18.1	31.4	44.2	43.0	12.9
1950	52.4	15.6	32.0	49.7	45.2	5.1
1960	51.7	12.7	35.6	58.5	38.1	3.4
1965	50.7	12.4	36.9	56.3	35.1	8.6
1970	48.7	13.4	37.9	53.1	35.5	11.5
1975	44.3	11.1	44.6	42.1	35.4	22.4
1981	43.3	7.9	48.9	40.8	24.9	34.3
1986	41.4	6.6	52.0	43.8	20.7	35.5

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VII.17-VII.31.

Taula VII.9

Activitat de la població per edats
(1860-1986)
Menys de 15 anys

Any	Homes		Dones		
	Act. %	Inact. %	Act. %	F. C. %	Inact. %
1860	53.8	46.2	83.3	---	16.7
1877	57.9	42.1	---	---	100.0
1887	12.0	88.0	---	11.3	88.8
1900	11.8	88.2	2.1	3.2	94.7
1910	9.6	90.4	---	6.3	93.7
1920	9.6	90.4	---	7.0	93.0
1920*	9.0	91.0	---	5.2	94.8
1930	3.2	96.8	---	4.6	95.4
1940	3.3	96.7	3.4	5.9	90.7
1950	5.0	95.0	3.4	6.0	90.5
1960	4.2	95.8	5.0	0.8	94.2
1965	4.0	96.0	2.9	1.0	96.2
1970	2.7	97.3	2.0	---	98.0
1975	3.9	96.1	5.1	1.0	93.9
1981	1.0	99.0	1.8	---	98.2
1986	1.0	99.0	---	---	100.0

Taula VII.9 (continuació)
De 15 a 24 anys

Any	Homes		Dones		
	Act. %	Inact. %	Act. %	F. C. %	Inact. %
1860	91.4	8.6	100.0	---	---
1877	95.6	4.4	84.6	7.7	7.7
1887	96.6	3.4	10.5	87.7	1.8
1900	98.6	1.4	---	100.0	---
1910	93.0	6.3	---	100.0	---
1920	97.6	2.4	---	98.9	1.1
1920*	96.9	3.1	---	98.2	1.8
1930	96.4	3.6	---	96.5	3.5
1940	92.9	7.1	57.0	39.3	3.7
1950	94.7	5.3	57.5	38.8	3.8
1960	85.5	14.5	66.7	30.6	2.8
1965	93.3	6.7	65.3	29.2	5.6
1970	84.1	15.9	67.1	22.4	10.5
1975	81.9	18.1	50.0	26.3	23.7
1981	83.7	16.3	69.2	13.2	17.6
1986	73.3	26.7	62.5	15.6	21.9

Taula VII.9 (continuació)
De 25 a 64 anys

Any	Homes		Dones		
	Act. %	Inact. %	Act. %	F. C. %	Inact. %
1860	95.7	4.3	43.5	---	56.5
1877	100.0	---	58.3	16.7	25.0
1887	100.0	---	1.1	97.8	1.1
1900	99.5	0.5	1.7	98.3	---
1910	98.9	1.1	1.7	98.3	---
1920	98.6	1.4	2.6	97.4	---
1920*	98.5	1.5	2.7	97.3	---
1930	98.6	1.4	0.5	99.5	---
1940	99.5	0.5	26.7	73.3	---
1950	99.6	0.4	34.0	66.0	---
1960	99.6	0.4	46.5	53.5	---
1965	98.4	1.6	45.3	50.8	3.9
1970	96.9	3.1	37.5	58.9	3.6
1975	90.2	9.8	28.7	64.7	6.6
1981	85.3	14.7	32.5	52.9	14.6
1986	84.2	15.8	42.9	43.3	13.8

Taula VII.9 (continuació)
Més de 64 anys

Any	Homes		Dones		
	Act. %	Inact. %	Act. %	F. C. %	Inact. %
1860	100.0	---	33.3	---	66.7
1877	94.7	5.3	---	---	100.0
1887	100.0	---	22.2	77.8	---
1900	100.0	---	---	100.0	---
1910	93.8	6.3	16.7	83.3	---
1920	100.0	---	10.0	90.0	---
1920*	100.0	---	14.3	85.7	---
1930	96.0	4.0	---	100.0	---
1940	100.0	---	---	100.0	---
1950	100.0	---	---	100.0	---
1960	97.6	2.4	5.9	92.2	2.0
1965	63.9	36.1	2.0	88.0	10.0
1970	52.6	47.4	3.4	78.0	18.6
1975	17.6	82.4	---	29.0	71.0
1981	8.8	91.2	---	9.9	90.1
1986	1.7	98.3	---	10.8	89.2

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*. * Reconegut oficialment per l'I.N.E.
NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VII.32-VII.47.

Taula VII.10

Distribució de la població immigrant
segons l'activitat i el període d'arribada

(1868-1986)

Període	Actius		Feines de casa		Inactius	
	n.a.	%	n.a.	%	n.a.	%
1868-1877	55	96.5	1	1.8	1	1.8
1878-1887	64	46.4	61	44.2	13	9.4
1891-1900	31	35.6	48	55.2	8	9.2
1901-1910	46	39.3	52	44.4	19	16.2
1911-1920	52	39.1	56	42.1	25	18.8
1911-1920*	44	37.6	53	45.3	20	17.1
1921-1930	30	35.7	33	39.3	21	25.0
1931-1940	63	40.9	50	32.5	41	26.6
1941-1950	42	48.8	30	34.9	14	16.3
1951-1960	70	62.5	34	30.4	8	7.1
1961-1965	38	44.2	27	31.4	21	24.4
1966-1970	9	23.7	13	34.2	16	42.1
1971-1975	48	41.7	40	34.8	27	23.5
1976-1981	50	42.3	20	16.9	48	40.7
1981-1986	62	53.9	17	14.8	36	31.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

117

Distribució sectorial de la població activa

Aquest apartat s'ocupa de la professió de la població activa per indústries i serveis. En fa un repàs dels més significatius a Folgueroles entre 1860 i 1986, alhora que ens informa de la incidència que tenen en la població segons el sexe i el lloc de naixement dels individus, que s'hi ocupen. Presta especial atenció a la procedència dels agricultors-ramaders nascuts fora del municipi. Així mateix, ens informa de la distribució sectorial de la població activa per sexe i lloc de naixement; dels nombre d'aturats de cada sector; de la localització de l'activitat principal, tant dels treballadors com dels escolars o estudiants, i del mitjà de transport que s'utilitza per a accedir-hi.

La població folguerolencs s'ocupa majoritàriament en els següents sectors, per ordre d'importància: agricultura-ramaderia, tèxtil, pedra, construcció, fusta, metal·lúrgia, comerç, cuirs-peïls, ensenyament i alimentació.

Des de 1860 fins a 1930 l'*agricultura* ha ocupat la majoria de la població activa folguerolencs, relacionada poc o molt amb la *ramaderia* (jornaler agrícola, bracer, agricultor, tractorista agrícola, agricultor-ramader, ramader, capador i pastor) (vegeu taula VII.11).

Hem de recordar un cop més, que les dones, que treballaven en el sector tèxtil, no foren comptabilitzades com a població activa en la confecció d'aquests padrons (1860-1930). Per això cal tenir en compte que aquesta majoria no és tal o és més retallada en els anys anteriors a 1940. No per aquesta raó, però, Folgueroles deixa de ser un poble eminentment agrícola, puix que la major part de les fabricantess provenen d'un mode de producció domèstic. L'activitat industrial de les dones no és res més que un complement monetari. Són mà d'obra barata, un primer pas cap a una societat cada cop més industrialitzada. Són l'anomenat proletariat-camperol, que, segons C. Meillassoux, "sólo recibe del capitalismo los medios para la reconstitución inmediata de su fuerza de trabajo, pero no para su mantenimiento y su reproducción, medios que él se procura en el marco de la economía doméstica."⁴

El canvi d'una societat agrària a una d'industrial comença a ser definitiu a partir de 1950. D'aleshores ençà els pagesos inicien un descens progressiu i accelerat, sobretot en el quinquenni de 1975 a 1981. Malgrat tot, continuen essent majoria relativa fins al 1975, encara que perseguits d'aprop (1960 i 1970), i en un cas superats (1965), pels obrers/res tèxtils (vegeu taula VII.11).

⁴ Meillassoux, C. *Mujeres, graneros y capitales*, México: siglo XXI, 1982, p. 189.

"L'activitat agrària actual d'Osona es caracteritza per un sistema comercial, amb clara especialització ramadera, portat per un nombre reduït de població activa que obté una productivitat relativament alta gràcies a una altra transformació moderna com és la mecanització -tant a l'agricultura com a la ramaderia- i que ha assolit un cert nivell de benestar."⁵

La gran importància que el sector tèxtil (obrer-a tèxtil, filador-a, teixidor-a, modista-sastre; i contramestre-encarregat de 1965 endarrera) ha tingut a Folgueroles, sobretot en la població femenina, la veiem finalment reflectida a partir del padró de 1940 (26.6%), on supera clarament el ram de la pedra (7.2%) (vegeu taula VII.11). Aquesta diferència disminueix l'any 1950, però es torna a engrandir al 1960, per arribar al 1981, quan els obrers tèxtils superen fins i tot els que es dediquen a l'agricultura i la ramaderia.

El percentatge de 1940 només és superat en dues ocasions: 1960 (30.4%) i 1965 (28.2%). Des de 1970 va perdent importància, a causa de la persistent crisi que pateix el sector, fins arribar al padró de 1986 (11.8%), que és la cota més baixa de tot el període estudiat. És evident, però, que en els darrers anys aquest sector ha continuat davallant. El definitiu tancament de la fàbrica tèxtil de Folgueroles n'és una prova.

Els *picapedrers* són la segona força fins a 1930 (vegeu taula VII.11). Igual que el sector agrari, sofreixen un fort descens des de 1940, en ser comptabilitzat el ram tèxtil. Per tant, la baixada no és tal, tot i que hem de tenir present que bona part de la població picapedrera va plegar files al costat de la República i que, un cop finalitzada la guerra civil, es va veure abocada a l'exili o als camps de concentració. Al 1950 molts d'ells ja havien tornat i el percentatge augmenta més de dos punts i mig. Però seguidament (1960) s'inicia el descens definitiu, que portarà al 2.7% de 1986.

Avui podem dir que aquest ofici és pràcticament perdut. Els picapedrers de l'antiga escola, que encara sobreviuen, ja són vells i no exerceixen, i els pocs joves, que s'hi dediquen, no practiquen l'ofici d'una forma tradicional, sinó que s'han vist obligats a actualitzar-se i a mecanitzar totalment els seus tallers.

Als padrons de 1981 i 1986 hem trobat un home que diu que és miner de professió. L'hem computat junt amb els picapedrers en aquest apartat, que en un principi portava el nom de *pedreres i mines*; però, en veure que podia distorcionar la realitat, l'hem substituït pel de *pedreres*.

El sector de la *construcció* (terrer, teuler, rajoler, paleta, llauner-electricista, enguixaire, pintor, interiorista, arquitecte-aparellador-delineant) ha estat el que ha pujat d'una forma més evident (vegeu taula VII.11). Des de

---

⁵ Roquer, S. / Vila, A. *La població d'Osona. Evolució i estructura*, Vic: Eumo, 1981, p. 44.

1860 fins a 1920 no havia arribat mai al 4%. L'any 1930 comença a fer-se notar tot col·locant-se en tercera posició (6.1%), però aquest ascens es veu estroncat per la guerra civil. Al 1950 es recupera (6%), per anar pujant fins a 1975 (16.2%), en què tocarà sostre. Tot i això, no superarà mai el sector agrari, només l'igualarà als anys 1981 i 1986. El padró d'habitants de 1991 és molt probable que mostri una gran puixança d'aquest sector, deguda al constant increment, que ha gaudit des de 1986.

Hem considerat que el ram de la fusta (fuster, boter, escloper) té prou importància per sí sola en la població activa folguerolenc, per tal de considerar-la independentment del ram de la construcció (paletes, principalment); malgrat que hi està estretament relacionada, ja que segueixen les mateixes oscil·lacions (vegeu taula VII.11).

La indústria *metal·lúrgica* (forjador, ferrer, mecànic, planxista, carrosser, fonedor, manyà, engrassador, "obrero metal-plàstic") comença a despuntar al 1950 (4.2%), per arribar a un moment molt òptim (7.4%) a la meitat dels anys seixanta, al qual seguirà un lleuger descens, però es recuperarà a l'inici dels vuitanta (7.4%) i arribarà a assolir el punt més alt en el padró de 1986 (7.6%) (vegeu taula VII.11).

Al 1930 el *comerç* (negociant de bestiar, botiguer, dependent-a), coneix un fugaç increment (5.5%), però no es tornarà a incentivar fins a 1970 (3.4%) i no serà superat fins a 1981 (8.4%), per arribar al 9.3% de 1986 (vegeu taula VII.11).

Sota el nom de *cuirs-pells* hi trobem la professió de pellaire, sobretot, però també les de tapicer, guarnimenter, colleraire i sabater. El percentatge de treballadors folguerolencs en el sector de la pell no és en cap moment massa elevat. Comença a pujar a l'any 1950 (2.2%), té un bon moment al 1975 (4.9%) i continua en línia ascendent fins a 1986 (6.4%) (vegeu taula VII.11).

El nombre de persones, que han optat professionalment per l'*ensenyament* no és apreciable fins a començaments dels anys vuitanta: 1981 (4.9%) i 1986 (6.4%) (vegeu taula VII.11).

El sector de l'*alimentació* (matador de bestiar, carnicer, embotidora, moliner, forner-pastisser, confiter) també s'ha de tenir en compte a partir de 1975 (vegeu taula VII.11).

Fins aquí les indústries o serveis que es destaquen d'una forma especial entre la població activa de Folgueroles. La resta, amb percentatges molt baixos, engloba les següents ocupacions o professions:

Explotació forestal: treballador forestal i carboner.
Transports: traginer, carreter, xòfer i transportista.
Comunicacions: campaner, agutzil, carter i telefonista.
Sanitat: personal sanitari.

Per acabar, dues agrupacions, que cadascuna d'elles ha fet de calaix de sastre per a professions o ocupacions de diferents sectors.

Altres oficis-indústries (sector secundari) és refereix a: jardiner, planxadora, tintorer, matalasser, cisteller, constructor d'escombres de brucs, ràdio-tècnic, rellotger, impressor, químic i control del producte. Tret de 1887, en què apareix un tintorer, no es fa esment de cap d'aquests oficis o indústries fins a 1920. D'aleshores ençà el percentatge més alt el trobem al padró de 1970 (2.3%) (vegeu taula VII.11).

Altres serveis (sector terciari) fa referència a: hosteler, perruquera-barber, administració en general, informàtica, música, guarda, servents-criats, cangur-assistentia, personal de neteja, peó de camí (neteja), personal religiós, enterrador, dida i esmolet. Podríem distingir dos pols: un al començament del nostre estudi (1860) i l'altre al final (1986) (vegeu taula VII.11). A la segona meitat del segle XIX la gran majoria de persones que s'agrupen en aquest apartat són servents-criats i personal religiós. Per contra, l'augment que s'aprecia al padró de 1986 (9.8%) és degut a la creixent importància que avui té el sector terciari entre la població activa folguerolesca. Entremig destaquen 1940, que encara és a causa dels servents-criats, i 1960, 1965 i 1981, que es distingeixen per la quantitat de persones ocupades en feines de caire administratiu.

Professió per indústries i serveis segons el sexe i el lloc de naixement

En contemplar la professió per indústries o serveis, segons el sexe i el lloc de naixement, un cop més cal tenir en compte, que els oficis de les dones no són comptabilitzats fins el padró de 1940. És per això que la distribució canvia totalment en algunes de les professions típicament femenines en arribar a aquesta data.

Comencem per l'*explotació agrícola-ramadera* (vegeu taula VII.12). Segons els padrons d'habitants, aquesta és una ocupació eminentment masculina. Encara que les dones col.laborin poc o molt en l'explotació de la terra o la cria del bestiar, sempre consten com a mestresses de cases. Tot i això, la realitat queda ben reflectida, ja que l'ocupació principal d'elles és la cura de la casa, el marit i els fills, a més del bestiar menut (conills, gallines, ànecs, etc.), si n'hi ha. Molt poques vegades, i encara en casos excepcionals, fan les feines de la terra i tenen al seu càrrec el bestiar gros. Malgrat tot, hem trobat dones, molt poques, titllades de: "braceras", "jornaleras agrícolas", etc. En alguns casos pot ser un error d'inscripció, però en d'altres deu ser certa llur condició; o bé perquè han esdevingut el cap de família (vídues o amb el marit absent) i els seus fills varons fan aquest ofici, o bé perquè en

determinats casos (1986) són dones que realment el practiquen, en compartir les tasques de la terra i del bestiar amb el seu marit.

Així, per exemple, al padró de 1860 trobem quatre dones que es dediquen a les feines agrícoles. Una és qualificada de "jornalera propietària" i les altres de "jornaleras del campo". Totes són vídues o casades amb el marit absent. Tant al 1877 com al 1900 trobem una dona que fa de pastora. Al 1920 en trobem una que consta com a agricultora; de la mateixa categoria en trobem dues al 1986, a més d'una altra que fa d'agricultora i ramadera.

Pe'l que respecta a la distribució segons el lloc de naixement, els nascuts a Folgueroles sempre són lleugera majoria (excepte en el padró de 1887), per bé que no massa aclaparadora. Bona part dels pagesos nascuts fora procedeixen d'altres pobles rurals de la Plana de Vic, però també són nombrosos els originaris de les zones rurals perifèriques d'Osona (Les Guilleries, sobretot), així com els que han vingut de la zona urbana o semiurbana de la Plana. A partir de 1965 destaquen els procedents de les comarques limítrofes d'Osona (vegeu taula VII.28).

Només els homes es dediquen a l'*explotació forestal*. Fins a 1930 gairebé tots són nascuts a Folgueroles (vegeu taula VII.13). No és fins a 1940 que els nascuts fora del municipi esdevenen la gran majoria. Entre ells es destaquen els procedents de Les Guilleries (Vilanova de Sau, principalment). En tot el període estudiat només hem trobat un carboner (1860).

L'ofici de *picapedrer* ha tingut una llarga tradició a Folgueroles (vegeu taula VII.14). Ha estat l'ofici per excel·lència entre els homes, que no optaven per les feines del camp: "o fer de pagès o fer de picapedrer". Per tant, no ens ha d'estranyar que els fills del poble superin àmpliament als vinguts de fora. Només en els últims quinze o vint anys sembla que aquests darrers adquireixin una certa importància, que no és tal, si tenim en compte que just en aquest període s'inicia la decadència de la professió.

El sector de l'*alimentació* també ha estat sempre majoritàriament a mans masculines (vegeu taula VII.15). A partir a 1940 hi trobem algunes dones, totes assenyalades com a carniceres o embudidores, únicament al padró de 1986 n'hi ha una que és qualificada de pastissera, no perquè ho sigui d'ofici, sinó perquè treballa en una pastisseria.

No hi ha una majoria clara per als nascuts al poble o per als forànis, passa a una banda o a l'altra segons els padrons, i per curts períodes de temps. La causa és que, en ser molts pocs individus -sobretot al segle passat i durant tota la primera meitat del present-, tant sols canviés de domicili el carnicer-a o el forner-pastisser, la distribució variava ostensiblement. La instal·lació de fàbriques d'embotits a la comarca i l'augment del nivell de vida han fet que els treballadors d'aquest ram augmentin i s'estabilitzin.

El sector *tèxtil-confecció* ha tingut majoria femenina almenys des de finals del segle XIX. Segons informació oral, sembla ser, que anteriorment els obrers de les fàbriques tèxtils eren homes, però varen ser rellevats per les dones, que eren una mà d'obra molt més barata. Això creà greus enfrontaments entre els vaguistes, que reivindicaven els seus llocs de treball, i les dones de Folgueroles, que, en fer d'esquirols, inclús havien de ser custodiades fins a la fàbrica per la guardia civil.

La majoria femenina es fa evident a partir de 1940, que és quan es comença a fer constar l'ocupació o professió de les dones en els padrons d'habitants (vegeu taula VII.16). Des d'aleshores els nascuts al poble superen crecudament als nascuts fora. Abans d'aquesta data només tenim constància de quatre teixidores en el padró de 1877.

Respecte als homes, consten com a teixidors i sastes en els padrons de la segona meitat del segle XIX, i des de 1900 fins a 1930 únicament com a sastres. A partir de 1940 els pocs homes, que treballen a les fàbriques tèxtils, fan les feines de: encarregat, contramestre, muntador, etc. La tasca de filar i teixir està totalment en mans femenines.

Les modistes apareixen per primer cop al padró de 1950 i els sastres fan la seva última aparició en el de 1965.

L'apartat que hem anomenat *cuir-pells*, per bé que minoritari, no comença a tenir una certa importància fins a 1950, moment en que s'inicia l'última tongada de mà d'obra procedent del sector primari cap a la indústria, en aquest cas les pelleries de la Plana de Vic (vegeu taula VII.17). En l'esmentat padró surt per primera vegada la professió de pellaire ("curtidor" o "pellejero"). Anteriorment a 1965 havíem trobat sabaters (1860, 1877), guarnimenters (1930, 1940) i un tapicer (1940) (vegeu taula VII.1).

És una ocupació pròpia d'homes, només s'atribuirà a una (1960, 1965, 1970, 1975 i 1981) o dues dones (1986).

Els nascuts fora de Folgueroles esdevenen majoria en aquest ram a partir de 1960.

El sector de la *fusta* és exclusivament masculí i majoritàriament dels nascuts al poble (vegeu taula VII.18). El cas de la nena esclopera, que apareix al padró de 1940 i que ja hem comentat anteriorment, tant pot ser que sigui un error d'inscripció com que sigui cert, ja que vivia prop d'un escloper.

Els fusters són qui majorment representen el sector, tot i que també hem trobat esclopers (1940, 1950, 1960 i 1965) i un boter (1950) (vegeu taula VII.1).

El ram de la *construcció* està també en mans masculines. Les dones, que aparèixen a partir de 1965, fan únicament feines administratives. Aquí també la majoria és natural de Folgueroles (vegeu taula VII.19).

La major part són paletes i manobres; seguits dels llaners-electricistes, els quals no aparèixen en els

padrons d'habitants fins l'any 1920. Al 1960 trobem els primers enguixaires. Els pintors no surten de forma continuada fins al padró de 1970. Anteriorment hi havien hagut dos terrers (1950) i quatre rajolers (1860 i 1877) (vegeu taula VII.1).

El sector *metal·lúrgic* també es destaca per una predominància masculina i una aclaparadora majoria de treballadors nascuts al poble, malgrat que disminueixi a mesura que ens acostem a 1986 (vegeu taula VII.20).

Al padró de 1940 consta una dona com a manyà. Segurament que és un error d'inscripció, però no ho podem assegurar. L'augment femení que s'aprecia al padró de 1965 és degut a les nou dones titllades d'"obreras metal·plàstic". Les altres que apareixen en els anys següents fan feines d'oficina, controlen l'acabat del producte o són mà d'obra no especialitzada.

Respecte als homes, trobem ferrers des de 1860 fins a 1986, exceptuant 1940. A partir d'aquesta data hi ha mecànics (1940-1986) i fonedors (1940-1970). Hem trobat també manyans (1920-1940, 1960, 1965, 1981 i 1986) i planxistes (1960-1986), alhora que hem localitzat un carrosser (1965), un engrassador (1970) i un forjador (1975) (vegeu taula VII.1).

La taula VII.21 es refereix a *altres oficis-indústries* (jardiner, planxadora, matalasser, cisteller, constructor d'escombres de brucs, ràdio-tècnic, rellotger, impressor, químic i control del producte). No és massa significativa, ja que fa de calaix de sastre per a les ocupacions o professions, que han estat molt minoritàries al llarg del període estudiat. No apareixen fins al padró de 1920. Gairebé totes són fetes pels homes. Només l'ocupació de planxadora és pròpia de les dones. El control del producte és majoritàriament femení, però també hi ha representació masculina en els padrons de 1975 i 1981.

Es distribueixen en el temps de la forma següent: jardiner (1965), planxadora (1960-1975), matalasser (1970), cisteller (1920, 1920*, 1930, 1960, 1965, 1970 i 1986), constructor d'escombres de brucs (1970), ràdio-tècnic (1965-1986), rellotger (1920), impressor (1960, 1970-1986), químic (1981, 1986) i control del producte (1970-1981) (vegeu taula VII.1).

La relació entre els nascuts a Folgueroles i els arribats d'altres municipis tampoc no és significativa, degut a l'escàs nombre d'individus que representen cada professió. Malgrat tot, podem dir que les ocupacions de: jardiner, planxadora, matalasser, cisteller i químic són cada una d'elles exercides totalment o majoritàriament pels nascuts fora del municipi. En canvi les de: constructor d'escombres de brucs, ràdio-tècnic, rellotger i impressor estan representades per individus nascuts al poble. En el control del producte la distribució és gairebé igualitària entre uns i altres.

Fins a 1965 l'*activitat comercial* (comerç-botiga,

dependent-a i negociant de bestiar) era exercida gairebé sempre pels homes, segons els padrons d'habitants. Però a partir de 1970 les dones esdevenen majoria, deguda sobretot a la quantitat de noies, que fan de dependentes a les botigues de Vic principalment (vegeu taula VII.22).

També hem considerat *comerç* l'activitat practicada pels negociants de bestiar (1860, 1930, 1940, 1960 i 1965), que consistia en la compra i venda d'animals criats pels pagesos de la zona (vegeu taula VII.1). Així com un mercader, que apareix al padró de 1860.

Respecte a la relació amb el lloc de naixement, no podem dir que hi hagi un clar predomini dels uns sobre els altres. En ser una mostra molt reduïda, puja i baixa amb molta facilitat.

A *transports* (traginer, carter, xòfer i transportista) podem veure l'evolució que aquest sector ha fet al llarg dels cent vint-i-cinc anys estudiats (vegeu taula VII.23). De bon primer hi havia els traginers o "arrieros" (1860, 1877, 1887, 1930, 1940 i 1965) i els carreters (1860, 1910, 1920, 1920*, 1930, 1950 i 1960). Posteriorment (1940-1986), amb l'arribada de l'automòbil, aparegueren els xòfers, de camions principalment. De transportistes o "recaderos", n'hem trobat un al padró de 1960 (vegeu taula VII.1).

El transport és una tasca totalment masculina. Només hi consta una dona (1981), que es dedica a afers administratius.

En aquest cas tampoc no és significatiu el lloc de naixement.

L'apartat, que hem denominat *comunicacions* (vegeu taula VII.24), inclou sobretot les professions de carter-a (1940, 1960, 1965, 1970, 1981 i 1986) i telefonista (1950-1975) (vegeu taula VII.1). Però també hi hem adjuntat un campaner (1877) i un agutzil (1960), per considerar que, en aquell temps, la seva feina era comunicar quelcom a la comunitat, l'un com a emissari de l'església i l'altre com a missatger de l'ajuntament.

Però que fa al sexe, el campaner i l'agutzil han estat homes; el telèfon ha sigut sempre una feina de dones; en canvi, el correu ha estat en mans d'un o altre sexe segons l'època.

Tot i que la mostra, un cop més, és molt poc nombrosa, sembla que els nascuts fora del poble tenen una major predisposició envers aquestes ocupacions.

Altra volta es fan paleses les limitacions dels padrons d'habitants, ja que a Folgueroles, almenys fins a les darreries dels anys seixanta, sempre hi havia hagut una persona encarregada de tocar les campanes. Actualment (1990) ho fa el mateix rector de la parròquia.

Les dones dedicades a l'ensenyament sempre han estat més nombroses que no pas els homes (exceptuant 1910 i 1930). Aquests ensenyants arribaren procedents d'altres municipis fins a 1940. Però d'aleshores ençà els nascuts al poble seran majoria, tret de 1975 i 1986 (vegeu taula VII.25).

Abans de la guerra civil hi havia el mestre, per als nens, i les "monges", que s'ocupaven de l'educació de les nenes. Posteriorment hi continuà havent el mestre per als nois, però les "monges" foren substituïdes per dues mestres, una s'ocupava de les nenes a partir de sis anys i l'altra dels més petits (nens i nenes).

El nombre d'ensenyants inscrits al padró augmenta en acostar-nos als nostres dies. La causa n'és el bon nombre de nascuts al poble i d'arribats de fora, que han escollit aquesta professió, per bé que no l'exerceixin al mateix municipi.

El nom de *sanitat* fa referència a tota persona, que practiqui una professió relacionada amb la salut dels homes (metges, infermeres, comadrones, etc) o dels animals (veterinaris).

De 1860 a 1910 només hi ha inscrit el metge, que sempre és nascut fora del poble (vegeu taula VII.26). Als padrons de 1920, 1920* i 1930 no hi consta cap professional de la sanitat; dels pacients folguerolencs se n'ocupava el metge de Sant Julià de Vilatorrada, que tenia unes hores de consulta a la setmana al mateix poble de Folgueroles. L'única referència a una comadrona l'hem localitzada al padró de 1940. Als padrons de 1950 i 1960 torna a aparèixer un metge, aquest cop de la mà d'una associació anomenada *La Germandat*, la qual no vol que el poble continuï sense tenir-ne un de resident.

La primera representació femenina té lloc l'any 1965, la qual serà majoritària en els padrons venidors.

Els nascuts fora del poble sempre s'han destacat, excepte en els padrons de 1965 i 1970.

Altres serveis (hosteler, perruquera-barber, administració en general, informàtica, música, guarda, servents-criats, cangur-assistentia, personal neteja, peó camí, personal religiós, dida, esmolet i enterrador) fa de calaix de sastre per a les professions minoritàries del sector terciari (vegeu taula VII.27), igual que altres oficis-indústries en fa per al sector secundari.

Cal dir en primer lloc que els barbers-perruqueres, els servents-criats, l'administració en general i el personal religiós són les quatre categories que més es repeteixen al llarg dels padrons consultats.

Respecte a l'hosteleria, hem trobat un taberner al padró de 1860 i hostelers als de 1960, 1965, 1970 i 1986 (vegeu taula VII.1).

De 1900 a 1930 a Folgueroles només hi hagué barbers, els quals prestaven llurs serveis a ambdós sexes. Al 1940 apareix la primera perruquera per a dones, que tornem a trobar al 1950. Les perruqueres poc a poc van augmentant en nombre, però encara són minoria als padrons de 1960 i 1965. No és fins a 1970 que esdevenen majoria, per arribar a 1986, en què hi ha nou perruqueres per a un sol barber. Avui (1990) no n'hi ha cap, de barber, i molts nois joves han optat per a fer-se arreglar els cabells a les perruqueries per a dones.

L'administració en general sempre ha estat majoritàriament en mans dels homes des de 1920, exceptuant 1975. Les dones hi consten des de 1960 i poc a poc van fent-se un lloc gairebé igual al dels homes, sinó en qualitat, sí en quantitat.

Trobem servents o criats des de 1860 fins a 1960 (excepte 1910) i personal religiós (rector, vicari i religiosos/ses) des de 1860 fins a 1986 (excepte 1950) (vegeu taula VII.1).

Són representades per homes les professions següents: esmolet (1887), enterrador (1940), però de camí (1960, 1965), guarda (1981), músic (1975) i informàtica (1981, 1986).

El personal de neteja (1970-1986) és mixte, homes i dones. Trobem assistència a vells o infants, a càrrec de les dones (1981, 1986). Finalment, al padró de 1877 hi hem localitzat una dona que feia de dida.

Com que la varietat en nombre i ocupació és molt alta, no té gaire sentit comentar la procedència dels individus, la qual es decantarà cap a una banda o una altra, segons el nombre i diversitat de les professions, que contempli cada padró.

Procedència dels agricultors-ramaders nascuts fora de Folgueroles

La taula VII.28 ens indica la zona o zones, que han contribuït més en l'aportació d'agricultors-ramaders al poble de Folgueroles (s'han comptabilitzat únicament els nascuts fora del municipi). Vegeu l'apèndix (gràfics VII.95-VII.109), per a observar la distribució de les altres indústries i serveis. Els agricultors-ramaders mereixen un comentari a part, a causa de la seva importància en l'economia folguerolenc durant tot el període estudiat.

Els agricultors-ramaders nascuts fora de Folgueroles provenen principalment d'altres pobles de l'àrea rural de la Plana de Vic (vegeu taula VII.28). La major part dels pagesos nascuts fora del municipi no procedeixen de les zones rurals marginals de la comarca d'Osona (Lluçanès-Moianès i Collsacabra-Guillerics-Montseny), sinó de la mateixa àrea rural de la Plana de Vic. És cert que, en el cas que ens ocupa, Les Guillerics tenen un pes considerable en la procedència dels immigrants, però sempre a molta distància de la zona rural de la Plana (vegeu taules VI.35 i VI.36).

A partir de 1940 l'àrea del Lluçanès-Moianès comença a adquirir una major importància, però sempre lluny de la que continua tenint la zona rural de la Plana de Vic.

A més a més, cal tenir en compte la participació força destacada que té l'àrea urbana i semiurbana de la comarca, que fins a 1960 supera el Lluçanès-Moianès.

Les comarques limítrofes també hi fan el seu paper, el qual esdevindrà cada cop més important des de 1965. Al 1981 s'igualaran en importància amb la zona rural de la Plana de Vic, per a passar a ocupar el primer lloc en el padró

d'habitants de 1986.

La relació entre el lloc de naixement de les persones nascudes fora del poble i les altres indústries i serveis, en ser més minoritàries, no és massa significativa. Fins a 1970 els pagesos-ramaders suposen més del 50% de la població immigrant. Des de 1940 tenim constància de les dones no nascudes a Folgueroles, que treballaven al sector tèxtil, la major part d'elles en tots els padrons fins a 1986 procedien de l'àrea rural de la Plana de Vic. A partir de 1970 -moment en què el ram de la construcció comença a tenir una certa importància entre les persones procedents d'altres municipis- la zona rural de la Plana de Vic, tot i que es destaca per sobre de les altres àrees geogràfiques, comença a perdre punts (vegeu apèndix: gràfics VII.95-VII.109).

Evolució sectorial de la població activa segons el sexe i el lloc de naixement

El sector *primari* ha estat el més important fins a 1930, en ocupar la majoria de la població activa (vegeu taula VII.29). A començaments de segle (1900-1910) augmenta la seva capacitat gràcies a la reactivació econòmica, que esperonà el sector, superada ja la crisi agrària de la segona meitat del segle XIX. Però a partir de 1940, i com a conseqüència d'incloure-hi les treballadores del sector tèxtil, va perdent importància en benefici del sector secundari, el qual prendrà el relleu des de 1950 fins avui. De 1940 ençà trobem dos altres períodes també molt negatius per al sector agrari: 1950-1960, en què perd vuit punts, i 1975-1986, durant el que en disminueix onze. Sembla ser que la davallada cada cop és més pronunciada. Per contra, el sector *secundari* ocupa la majoria de la població activa des de 1950 i mantindrà aquest protagonisme fins a 1986. En aquest moment es posa de manifest la forta puixança del sector *terciari*, iniciada el 1975, any en què el sector secundari sembla que ha tocat sostre.

Els padrons del segle XIX (1860, 1877 i 1887), que fugen de la tònica marcada pel sector terciari en aquella època, deuen el seu increment als servents o criats, que s'ocupaven de les labors domèstiques. Quan en el padró d'habitants s'especifica que les feines dels servents o criats són de caire agrícola o ramader, aquests són computats al sector primari.

El sector *primari* s'ha caracteritzat sempre per ser predominantment masculí, les dones hi han tingut ben poca, o cap, representació (vegeu taula VII.30).

El sector *secundari* ha estat representat gairebé de forma total pels homes fins a 1930. Però, com ja hem comentat anteriorment, això no reflecteix la realitat, ja que les treballadores del sector tèxtil no hi són comptabilitzades fins l'any 1940. Precisament en aquest padró (1940) les dones superen els homes i esdevenen majoria (55.6%). Això ens fa pensar que, si en els padrons anteriors elles haguessin estat computades, la predominància masculina no

hauria estat tal. Però a partir de 1950 la balança es torna decantar a favor dels homes, aquest cop de forma definitiva. Malgrat la importància que encara té la mà d'obra femenina en el ram del tèxtil, el padró d'habitants de 1950 es fa ressó de l'inici del darrer traspàs de mà d'obra agrícola (homes) cap a les indústries de la comarca. Per aquesta raó la majoria masculina en el sector secundari ha anat en augment des d'aleshores; sobretot en èpoques de crisi econòmica les dones, en ser mà d'obra no especialitzada, són reduïdes més fàcilment a l'atur.

El sector terciari és predominantment masculí fins a 1975, quan la població activa femenina esdevé majoritària (61.1%), a causa de la relativa facilitat que les dones, sobretot les més joves, han tingut per a accedir a diferents serveis, promocionats des d'aleshores. La qual cosa no vol dir, que sigui una feina molt ben remunerada, ans al contrari, la majoria són dependents de comerços i auxiliars administratives. Però tot això ha suposat, que la capa més jove de la població activa femenina tingués un accés bastant fàcil i ràpid al món del treball.

Les dones, que formen el sector terciari a la segona meitat del segle XIX, són serventes o minyones principalment, però també hi trobem religioses i alguna mestra o professora. Respecte als homes, que ocupen el sector terciari d'aquest període, destaquen també els servents o mossos (que el padró no els adjudica un treball agrícola o ramader); però també hi ha representació de sacerdots, comerciants i metges.

La procedència dels qui estan ocupats en el sector primari és sempre lleugerament favorable als nascuts al poble (tret de 1887 i 1975) (vegeu taula VII.31). Malgrat això, no hem d'oblidar la importància que la població immigrant té en aquest sector; són pagesos, procedents sobretot d'altres municipis de l'àrea rural de la Plana de Vic, que passen a ocupar les masoveries buides, a la recerca de millors terres de conreu.

Els nascuts al poble predominen clarament entre els qui treballen en el sector secundari. De 1960 cap aquí, però, comença a augmentar el percentatge dels nascuts fora, degut a què també es veuen afectats pel trasllat de mà d'obra agrícola cap a la indústria.

El sector terciari és favorable als nascuts fora de Folgueroles fins a 1920; són els criats, religiosos, mestres d'escola i metges, que comentàvem anteriorment. De 1950 a 1975 el predomini és per als del poble, degut principalment als qui treballen al comerç i a l'administració en general. En la dècada dels vuitanta l'inclinació torna a canviar i la majoria passa altra volta als immigrants, els quals ocupen una gamma de serveis força variada.

Distribució sectorial de la població activa immigrant segons el període d'arribada

La gran majoria d'immigrants actius s'ocupen en el sector

primari (explotació agrícola-ramadera) fins a 1940 (vegeu taula VII.32). A partir d'aquest moment els padrons d'habitants comencen a tenir en compte la professió de les dones treballadores (indústria tèxtil), raó per la qual augmenta el sector secundari; malgrat tot, el sector agrícola continua essent majoritari. Entre 1941 i 1950 la proporció de població immigrant, que s'ocupa en el sector secundari, gairebé iguala la que treballa en el primari.

De 1951-1960 a 1971-1975 la majoria d'immigrants treballaven en el sector industrial. Entre 1976 i 1981 és el sector de serveis el que obté la majoria. Finalment, en el darrer quinquenni estudiat (1981-1986) el terciari disminueix en benefici del secundari, però mantenint ambdós un cert equilibri.

Cal remarcar que en el quinquenni de 1961-1965 els immigrants, que s'ocupen en el sector secundari, es distribueixen principalment entre la indústria alimentària (15.8%) i la metal·lúrgica (10.5%); l'explotació agrícola-ramadera representa encara un 42.1%. La construcció (33.3%) sobresurt en el període de 1966-1970. Entre 1971 i 1975 la construcció (14.9%) continua dominant el sector secundari, però la indústria tèxtil (10.6%) torna a adquirir una certa notorietat; en aquest cas, el màxim percentatge (25.5%) torna a ser per a l'explotació agrícola-ramadera.

A 1976-1981 el ventall és més ample, tot abarçant per ordre d'importància: comerç (22.4%), altres serveis (16.3%), alimentació (12.2%), construcció (10.2%) i ensenyament (10.2%), entre d'altres. De 1981-1986 les principals indústries o serveis, en les quals s'ocupa la població immigrant són les següents: altres serveis (16.7%), metal·lúrgia (11.7%), ensenyament (11.7%) i comerç (10%) (vegeu apèndix: taules VII.52-VII.66).

Entre els immigrants nascuts fora de Catalunya no n'hi ha cap que s'ocupi en el sector primari. Malgrat que bona part d'ells tinguin una activitat terciària, la majoria treballen en el sector secundari. El padró de 1981 n'adjudica deu (62.5%) a la indústria i sis (37.5%) a serveis i el de 1986 onze (55%) al segon sector i nou (45%) al tercer.

Població activa ^{EN}atur

L'atur té poca incidència entre la població folguerolesca. Segons els padrons de 1981 i 1986 només quinze (1.5%) i vint-i-una (2%) persones, respectivament, patien aquesta situació laboral, de les quals les dues terceres parts eren homes (vegeu gràfics VII.1 i VII.2). El primer, que cal destacar, és que cap dels aturats s'ocupava en el sector primari. Tots els homes eren treballadors del sector secundari. En canvi, el sector terciari tenia representació entre les dones, malgrat que aquestes també haguessin tingut una activitat predominantment secundària.

Aquests percentatges d'atur a la dècada dels anys vuitanta són força fiables, almenys pel que respecta als homes. Això no vol dir que la població masculina no hagi patit les conseqüències de la crisi econòmica. El que ha

succeït és que a bona part dels aturats se'ls ha donat la jubilació per anticipat, els qui tenien una edat avançada, i a la resta, els dos anys d'atur. Però aquests darrers han trobat una altra feina molt ràpidament, raó per la qual l'atur no sempre ha estat un perjudici.

La situació d'atur ha tingut una repercussió molt diferent entre els dones. Les qui ja estaven a prop de la jubilació, igual que els homes, l'han obtinguda anticipadament. Però la realitat ha estat molt diferent per a les casades de mitjana edat, les quals han quedat sense feina i sense possibilitats de tornar-ne a trobar, i l'única sortida ha estat l'economia submergida. Aquestes en els padrons d'habitants no consten com a aturades, sinó com a mestresses de casa. És per això que, en fer crisi el ram del tèxtil, les dones folguerolenques n'han patit greument les conseqüències.

Els gràfics VII.3 i VII.4 ens mostren la relació d'aturats per indústries, que com podem observar no fa justícia a les dones. Entre els homes la construcció és el ram que més aturats va produir a la primera meitat dels anys vuitanta. Avui (1990) la realitat és ben diferent, tots els oficis, que estan relacionats amb la construcció, han conegut una forta reactivació econòmica; fins i tot alguns pronòstics asseguren que estan treballant per sobre de la seva capacitat i que, passat l'any 1992, tornaran a patir una forta recessió econòmica.

L'ocupació de les dues dones, que consten en la construcció (1981) i en la metal·lúrgia (1986), és purament administrativa.

Localització de l'activitat principal

A continuació, i per a finalitzar, analitzarem la *localització de l'activitat principal* dels habitants censats en els padrons de 1981 i 1986, que són els únics de tots els estudiats, que ens aporten aquesta informació.

El 1986 més de la meitat de la població (54.5%) exercia la seva activitat principal fora de Folgueroles (vegeu taula VII.33).

En la localització de l'activitat principal s'han tingut en compte també els escolars i estudiants, a més de la població laboral activa. Així, l'any 1981 gairebé la meitat d'ells (47.6%) treballaven o estudiaven al mateix poble de Folgueroles, el 33.3% a Vic, el 5.3% a Sant Julià de Vilatorrada i el 4.9% a Roda de Ter (vegeu taula VII.34). La resta de poblacions donen percentatges insignificants. Només cal mencionar el 2.5%, que treballa o estudia a la resta del Principat (Barcelona, principalment).

En el darrer padró (1986) l'activitat principal realitzada al mateix poble ha baixat una mica (45.9%) i s'ha incrementat la realitzada a Vic (35.5%); també ha baixat Sant Julià de Vilatorrada (2.4%); en canvi, Roda de Ter s'ha mantingut (4.6%) i la resta del principat (Barcelona) ha pujat lleugerament (3.2%), en relació amb el padró anterior (vegeu taula VII.35).

En contemplar la localització de l'activitat principal segons el sexe, el padró de 1981 ens mostra, que a Folgueroles (73.7%), Vic (57.7) i Sant Julià de Vilatorça (56.7%) predominen els homes; en canvi, a Roda de Ter dominen les dones (85.7%), gràcies a la seva indústria tèxtil (vegeu gràfic VII.5). En el padró de 1986 aquesta correlació es manté amb algunes variants, els homes continuen essent majoria a Folgueroles (66.5%) i a Vic (58.1%), però les dones, a més de mantenir la majoria a Roda de Ter (81.5%), també l'aconsegueixen a Sant Julià de Vilatorça (64.3%) (vegeu gràfic VII.6). Pel que fa a la resta del Principat, un any (1981) sobresurten les dones (64.3%) i l'altre (1986) destaquen els homes (52.6%).

Si tenim present el lloc de naixement, veiem com la majoria dels nascuts a Folgueroles practiquen llur activitat principal al mateix poble: 1981 (51.7%) i 1986 (55.7%); en segon lloc sempre hi trobem el municipi de Vic (vegeu taules VII.36 i VII.37). Respecte als immigrants, al 1981 la major part d'ells (40.8%) també treballava o estudiava a Folgueroles; en canvi, al 1986 la part més gran (44.4%) ho feia a Vic (vegeu taules VII.38 i VII.39); entre els nascuts fora cal destacar l'increment dels qui treballen o estudien a la resta del Principat (Barcelona, sobretot), els quals superen la mitjana de la població total (vegeu taules VII.34 i VII.35), tant en el padró de 1981 (4.7%) com en el de 1986 (4.1%). Entre els nascuts fora de Catalunya la major part també exerceix la seva activitat principal a Folgueroles (1981: 46.7% i 1986: 40%); Vic sempre queda en segon lloc (vegeu taules VII.40 i VII.41).

La majoria de la població treballadora i estudiantil realitza la seva activitat a l'àrea rural de la Plana de Vic, tant en el padró de 1981 (57%) com en el de 1986 (53.4%) (vegeu taules VII.42 i VII.43).

A l'inici dels anys vuitanta (1981) la majoria dels treballadors de Folgueroles (61.4%) realitzaven la seva activitat a l'àrea rural de la Plana de Vic (vegeu gràfic VII.7) contra el 35.7%, que l'exercia a la zona urbana i semiurbana de la mateixa Plana. Però en ser a mitjans de la dècada (1986) es posa de manifest el descens de la primera àrea esmentada (50.1%) en benefici de la segona (44.7%) (vegeu gràfic VII.8).

Respecte als escolars i estudiants, el padró de 1981 (vegeu gràfic VII.7) reflecteix els problemes d'infraestructura escolar, que patí el poble al final dels anys setanta, arrel dels quals una bona part de la canalla en edat escolar passaren a les escoles de Vic o al Col·legi del Roser de Sant Julià de Vilatorça. Però el padró de 1986 ens indica que el problema s'ha resolt i que la majoria dels infants (60.5%) tornen a completar els seus estudis d'E.G.B. a les escoles del poble (vegeu gràfic VII.8).

La forma de desplaçament al lloc, on es realitza l'activitat principal, sol ser preferentment transport individual

(cotxe particular). L'any 1981 (vegeu taula VII.44) aquest sistema de transport ja sobresurt (43.4%) per sobre dels altres i al 1986 esdevé majoritari (57.1%) (vegeu taula VII.45). Cal mencionar l'alt percentatge de persones, que encara va als seus lloc de treball o estudi a peu, tant en el padró de 1981 (25.6%) com en el de 1986 (23.6%).

El transport individual per anar al lloc de treball és utilitzat majoritàriament pels homes (1981: 72.5% i 1986: 70.9%) (vegeu gràfics VII.9 i VII.10). En canvi, el bus de l'empresa és el mitjà de desplaçament al lloc de l'activitat principal per a moltes dones (1981: 66.7% i 1986: 63.2%). La majoria de dones, que treballen a les fàbriques tèxtils de Roda de Ter, fan servir el bus de l'empresa (1981: 92.9% i 1986: 63%) (vegeu gràfics VII.11 i VII.12). La major part dels qui utilitzen el transport individual (1981: 50.6% i 1986: 42.3%) tenen el lloc de treball a Vic. Pràcticament tots els qui van a peu treballen a Folgueroles.

Els nens i nenes, que van a l'escola de Folgueroles, hi van a peu (1981: 91.2% i 1986: 91.5%). En canvi, els qui hi van a Vic, es desplacen majoritàriament (1981: 58.4% i 1986: 52.2%) en automòbil particular, però es de destacar la quantitat de canalla que utilitza el bus escolar⁶ (1981: 41.6% i 1986: 37.7%), que és el mateix cotxe que fa la línia regular entre Vic i Folgueroles, i és també l'autobús, que porta i recull la canalla del poble, que cursa els seus estudis al Col·legi del Roser de Sant Julià de Vilatorça (vegeu gràfics VII.11 i VII.12).

---

⁶ En ambdós padrons d'habitants (1981 i 1986) el bus i el bus de l'empresa o escolar són sinònims en la pràctica totalitat de casos, que fan referència als escolars o estudiants. És el mateix autobús, que fa la línia Folgueroles-Sant Julià de Vilatorça-Callitenes-Vic, el qual transporta els escolars que cursen estudis a Vic i a Sant Julià de Vilatorça.

Taula VII.11

Professió de la població activa
per indústries i serveis

(1860-1986)

	1860	1877	1887	1900	1910
	%	%	%	%	%
Explotació agric.-ramad.	61.2	66.0	65.0	72.0	72.7
Explotació forestal	0.3	2.2	2.5	1.8	1.1
Pedreres	8.7	10.7	13.4	17.4	15.5
Alimentació	0.3	0.3	---	0.7	1.8
Tèxtil-confecció	7.4	6.9	3.2	0.4	0.4
Cuir-pells	0.3	0.3	---	---	---
Fusta	1.6	1.6	1.8	1.1	1.4
Construcció	3.6	2.2	1.1	1.1	1.4
Metal.lúrgia-mecànica	0.6	0.6	1.4	0.7	0.7
Altres oficis-indústries	---	---	0.4	---	---
Comerç	1.0	0.9	1.1	1.4	0.7
Transports	1.9	2.5	0.7	---	0.4
Comunicacions	---	0.3	---	---	---
Ensenyament	0.6	0.3	1.1	1.1	0.4
Sanitat	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4
Altres serveis	12.0	4.7	7.9	2.1	3.2

Taula VII.11 (continuació)

	1920	1920*	1930	1940	1950
	%	%	%	%	%
Explotació agric.-ramad.	64.9	63.8	54.7	45.3	40.2
Explotació forestal	0.9	1.0	0.6	0.2	0.8
Pedreres	17.2	18.8	19.6	7.2	9.9
Alimentació	1.5	1.4	2.8	2.6	2.6
Tèxtil-confecció	0.6	0.3	0.3	26.6	25.6
Cuir-pells	---	---	0.3	0.4	2.2
Fusta	1.2	1.4	2.4	2.2	2.4
Construcció	3.4	3.5	6.1	4.6	6.0
Metal.lúrgia-mecànica	3.1	2.8	3.1	1.5	4.2
Altres oficis-indústries	0.9	0.7	0.3	---	---
Comerç	1.8	1.4	5.5	2.2	1.2
Transports	0.3	0.3	0.6	1.1	1.2
Comunicacions	---	---	---	0.2	0.2
Ensenyament	1.5	1.7	0.6	0.2	1.0
Sanitat	---	---	---	0.2	0.2
Altres serveis	2.5	2.8	3.1	5.4	2.4

Taula VII.11 (continuació)

	1960	1965	1970	1975	1981	1986
	%	%	%	%	%	%
Explotació agric.-ramad.	31.2	27.8	25.5	23.3	15.3	13.5
Explotació forestal	1.9	1.6	1.9	2.1	1.5	1.2
Pedreres	7.8	6.5	3.8	3.3	4.0	2.7
Alimentació	2.6	3.5	3.6	5.2	6.2	7.4
Tèxtil-confecció	30.4	28.2	24.4	19.1	17.0	11.8
Cuir-pells	2.5	3.5	4.2	4.9	4.0	6.4
Fusta	2.3	3.1	4.6	6.4	5.9	4.7
Construcció	4.9	7.4	13.3	16.2	15.3	13.5
Metal.lúrgia-mecànica	5.1	7.4	5.5	5.6	7.4	7.6
Altres oficis-indústries	1.1	1.2	2.3	1.2	2.0	1.7
Comerç	0.6	1.0	3.4	4.0	8.4	9.3
Transports	2.3	1.8	1.9	1.2	1.0	1.2
Comunicacions	0.6	0.4	0.4	0.2	0.2	0.2
Ensenyament	1.3	1.0	1.5	2.1	4.9	6.4
Sanitat	0.2	0.4	0.6	1.2	1.2	2.5
Altres serveis	5.3	5.3	3.2	4.0	5.7	9.8

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: taules VII.36-VII.51.

Taula VII.12

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Explotació agrícola-ramadera

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	97.9	2.1	---	---
1877	99.5	0.5	50.0	50.0
1887	100.0	---	48.9	51.1
1900	99.5	0.5	54.7	45.3
1910	100.0	---	55.5	44.5
1920	99.5	0.5	55.9	44.1
1920*	99.5	0.5	55.7	44.3
1930	100.0	---	53.6	46.4
1940	100.0	---	57.2	42.8
1950	100.0	---	58.9	41.1
1960	100.0	---	56.4	43.6
1965	100.0	---	54.2	45.8
1970	100.0	---	53.7	46.3
1975	100.0	---	52.5	47.5
1981	100.0	---	54.8	45.2
1986	94.6	5.4	58.2	41.8

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.13

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Explotació forestal

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	100.0	---	---	---
1877	100.0	---	71.4	28.6
1887	100.0	---	71.4	28.6
1900	100.0	---	100.0	---
1910	100.0	---	100.0	---
1920	100.0	---	100.0	---
1920*	100.0	---	100.0	---
1930	100.0	---	100.0	---
1940	100.0	---	---	100.0
1950	100.0	---	---	100.0
1960	100.0	---	---	100.0
1965	100.0	---	12.5	87.5
1970	100.0	---	11.1	88.9
1975	100.0	---	11.1	88.9
1981	100.0	---	16.7	83.3
1986	100.0	---	20.0	80.0

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.14

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Pedreres

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	100.0	---	---	---
1877	100.0	---	94.1	5.9
1887	100.0	---	86.5	13.5
1900	100.0	---	91.8	8.2
1910	100.0	---	90.7	9.3
1920	100.0	---	92.9	7.1
1920*	100.0	---	92.6	7.4
1930	100.0	---	92.2	7.8
1940	100.0	---	90.9	9.1
1950	100.0	---	88.0	12.0
1960	100.0	---	85.4	14.6
1965	100.0	---	81.8	18.2
1970	100.0	---	83.3	16.7
1975	100.0	---	78.6	21.4
1981	100.0	---	75.0	25.0
1986	100.0	---	72.7	27.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.15

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Alimentació

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	100.0	---	---	---
1877	100.0	---	100.0	---
1887	---	---	---	---
1900	100.0	---	100.0	---
1910	100.0	---	20.0	80.0
1920	100.0	---	40.0	60.0
1920*	100.0	---	25.0	75.0
1930	100.0	---	87.5	12.5
1940	91.7	8.3	50.0	50.0
1950	92.3	7.7	53.8	46.2
1960	71.4	28.6	57.1	42.9
1965	66.7	33.3	38.9	61.1
1970	58.8	41.2	58.8	41.2
1975	54.5	45.5	50.0	50.0
1981	60.0	40.0	44.0	56.0
1986	60.0	40.0	36.7	63.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.16

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Tèxtil-confecció

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	100.0	---	---	---
1877	81.8	18.2	77.3	22.7
1887	100.0	---	77.8	22.2
1900	100.0	---	---	100.0
1910	100.0	---	---	100.0
1920	100.0	---	---	100.0
1920*	100.0	---	---	100.0
1930	100.0	---	---	100.0
1940	8.2	91.8	82.0	18.0
1950	2.3	97.7	72.9	27.1
1960	6.2	93.8	65.2	34.8
1965	8.3	91.7	66.7	33.3
1970	12.1	87.9	62.1	37.9
1975	19.8	80.2	63.0	37.0
1981	20.6	79.4	62.3	37.7
1986	18.6	81.4	56.3	43.8

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.17

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Cuir-pells

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	100.0	---	---	---
1877	100.0	---	100.0	---
1887	---	---	---	---
1900	---	---	---	---
1910	---	---	---	---
1920	---	---	---	---
1920*	---	---	---	---
1930	100.0	---	100.0	---
1940	100.0	---	100.0	---
1950	100.0	---	81.8	18.2
1960	92.3	7.7	46.2	53.8
1965	94.4	5.6	44.4	55.6
1970	95.0	5.0	45.0	55.0
1975	81.0	19.0	42.9	57.1
1981	93.3	6.7	31.3	68.8
1986	88.0	12.0	46.2	53.8

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.18

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Any	Fusta			
	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	100.0	---	---	---
1877	100.0	---	100.0	---
1887	100.0	---	100.0	---
1900	100.0	---	66.7	33.3
1910	100.0	---	75.0	25.0
1920	100.0	---	75.0	25.0
1920*	100.0	---	75.0	25.0
1930	100.0	---	87.5	12.5
1940	90.0	10.0	80.0	20.0
1950	100.0	---	75.0	25.0
1960	100.0	---	75.0	25.0
1965	100.0	---	81.3	18.8
1970	100.0	---	72.7	27.3
1975	100.0	---	81.5	18.5
1981	100.0	---	75.0	25.0
1986	100.0	---	68.4	31.6

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.19

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Construcció

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	100.0	---	---	---
1877	100.0	---	71.4	28.6
1887	100.0	---	66.7	33.3
1900	100.0	---	66.7	33.3
1910	100.0	---	75.0	25.0
1920	100.0	---	81.8	18.2
1920*	100.0	---	80.0	20.0
1930	100.0	---	85.0	15.0
1940	100.0	---	76.2	23.8
1950	100.0	---	90.0	10.0
1960	100.0	---	80.8	19.2
1965	97.4	2.6	68.4	31.6
1970	100.0	---	60.3	39.7
1975	98.5	1.5	66.7	33.3
1981	98.1	1.9	66.1	33.9
1986	100.0	---	60.0	40.0

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.20

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Metal·lúrgia-mecànica

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	100.0	---	---	---
1877	100.0	---	50.0	50.0
1887	100.0	---	75.0	25.0
1900	100.0	---	100.0	---
1910	100.0	---	100.0	---
1920	100.0	---	100.0	---
1920*	100.0	---	100.0	---
1930	100.0	---	90.0	10.0
1940	85.7	14.3	85.7	14.3
1950	100.0	---	85.7	14.3
1960	100.0	---	88.9	11.1
1965	76.3	23.7	76.3	23.7
1970	96.2	3.8	73.1	26.9
1975	95.8	4.2	70.8	29.2
1981	92.9	7.1	66.7	33.3
1986	86.2	13.8	54.8	45.2

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.21

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Altres oficis-indústries

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	---	---	---	---
1877	---	---	---	---
1887	100.0	---	---	100.0
1900	---	---	---	---
1910	---	---	---	---
1920	100.0	---	100.0	---
1920*	100.0	---	100.0	---
1930	100.0	---	---	100.0
1940	---	---	---	---
1950	---	---	---	---
1960	66.7	33.3	16.7	83.3
1965	66.7	33.3	16.7	83.3
1970	50.0	50.0	72.7	27.3
1975	40.0	60.0	80.0	20.0
1981	66.7	33.3	50.0	50.0
1986	85.7	14.3	57.1	42.9

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.22

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Comerç

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	100.0	---	---	---
1877	66.7	33.3	66.7	33.3
1887	100.0	---	33.3	66.7
1900	100.0	---	50.0	50.0
1910	100.0	---	50.0	50.0
1920	100.0	---	83.3	16.7
1920*	100.0	---	75.0	25.0
1930	100.0	---	77.8	22.2
1940	100.0	---	70.0	30.0
1950	83.3	16.7	83.3	16.7
1960	66.7	33.3	66.7	33.3
1965	80.0	20.0	60.0	40.0
1970	31.3	68.8	75.0	25.0
1975	11.8	88.2	82.4	17.6
1981	33.3	66.7	50.0	50.0
1986	29.7	70.3	50.0	50.0

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.23

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Transports

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	100.0	---	---	---
1877	100.0	---	62.5	37.5
1887	100.0	---	---	100.0
1900	---	---	---	---
1910	100.0	---	100.0	---
1920	100.0	---	---	100.0
1920*	100.0	---	---	100.0
1930	100.0	---	50.0	50.0
1940	100.0	---	40.0	60.0
1950	100.0	---	50.0	50.0
1960	100.0	---	33.3	66.7
1965	100.0	---	33.3	66.7
1970	100.0	---	44.4	55.6
1975	100.0	---	---	100.0
1981	75.0	25.0	50.0	50.0
1986	100.0	---	40.0	60.0

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.24

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Comunicacions

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	---	---	---	---
1877	100.0	---	100.0	---
1887	---	---	---	---
1900	---	---	---	---
1910	---	---	---	---
1920	---	---	---	---
1920*	---	---	---	---
1930	---	---	---	---
1940	100.0	---	---	100.0
1950	100.0	---	100.0	---
1960	66.7	33.3	33.3	66.7
1965	50.0	50.0	---	100.0
1970	---	100.0	---	100.0
1975	---	100.0	---	100.0
1981	---	100.0	---	100.0
1986	---	100.0	---	100.0

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.25

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Ensenyament

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	---	100.0	---	---
1877	---	100.0	---	100.0
1887	33.3	66.7	---	100.0
1900	33.3	66.7	---	100.0
1910	100.0	---	---	100.0
1920	20.0	80.0	---	100.0
1920*	20.0	80.0	---	100.0
1930	50.0	50.0	---	100.0
1940	---	100.0	---	100.0
1950	20.0	80.0	60.0	40.0
1960	14.3	85.7	71.4	28.6
1965	20.0	80.0	60.0	40.0
1970	28.6	71.4	57.1	42.9
1975	22.2	77.8	44.4	55.6
1981	31.6	68.4	60.0	40.0
1986	28.0	72.0	46.2	53.8

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.26

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Sanitat

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	100.0	---	---	---
1877	100.0	---	---	100.0
1887	100.0	---	---	100.0
1900	100.0	---	---	100.0
1910	100.0	---	---	100.0
1920	---	---	---	---
1920*	---	---	---	---
1930	---	---	---	---
1940	---	100.0	---	100.0
1950	100.0	---	---	100.0
1960	100.0	---	---	100.0
1965	50.0	50.0	100.0	---
1970	33.3	66.7	66.7	33.3
1975	20.0	80.0	40.0	60.0
1981	20.0	80.0	20.0	80.0
1986	10.0	90.0	10.0	90.0

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.27

Professió per indústries i serveis
segons el sexe i el lloc de naixement
(1860-1986)

Altres serveis

Any	Homes %	Dones %	Poble %	Fora %
1860	51.4	48,6	---	---
1877	26.7	73.3	13.3	86.7
1887	63.6	36.4	50.0	50.0
1900	71.4	28.6	16.7	83.3
1910	55.6	44.4	11.1	88.9
1920	87.5	12.5	37.5	62.5
1920*	87.5	12.5	37.5	62.5
1930	90.0	10.0	60.0	40.0
1940	52.0	48.0	48.0	52.0
1950	58.3	41.7	66.7	33.3
1960	60.7	39.3	82.1	17.9
1965	63.0	37.0	88.9	11.1
1970	66.7	33.3	80.0	20.0
1975	64.7	35.3	82.4	17.6
1981	65.2	34.8	39.1	60.9
1986	52.5	47.5	40.0	60.0

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *homes* i *dones*: gràfics VII.64-VII.79.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VII.80-VII.94.

Taula VII.28

Procedència dels agricultors-ramaders
nascuts fora de Folgueroles
(1877-1986)

	1877 %	1887 %	1900 %	1910 %	1920 %
Area urbana i semiurbana de la plana de Vic	20.2	16.3	14.4	13.3	15.0
Area rural de la Plana de Vic	40.4	45.7	42.2	44.4	44.1
Lluçanès-Moianès	7.7	10.9	12.2	7.8	9.7
Collsacabra-Guillerries- Montseny	13.5	13.0	21.1	26.7	24.7
Comarques limítrofes	12.5	9.8	6.7	5.6	5.4
Resta del Principat	5.7	4.3	2.2	1.1	1.1
Resta de l'Estat	---	---	---	---	---
Altres indrets	---	---	1.1	1.1	---

Taula VII.28 (continuació)

	1920* %	1930 %	1940 %	1950 %	1960 %
Area urbana i semiurbana de la plana de Vic	12.3	19.3	15.7	16.0	15.3
Area rural de la Plana de Vic	44.4	42.2	39.3	43.2	38.9
Lluçanès-Moianès	9.9	8.4	13.5	13.6	13.9
Collsacabra-Guillerries- Montseny	25.9	22.9	20.2	13.6	16.7
Comarques limítrofes	6.2	6.0	6.7	7.4	4.2
Resta del Principat	1.2	1.2	4.5	3.7	5.5
Resta de l'Estat	---	---	---	2.5	5.5
Altres indrets	---	---	---	---	---

Taula VII.28 (continuació)

	1965	1970	1975	1981	1986
	%	%	%	%	%
Area urbana i semiurbana de la plana de Vic	12.3	14.3	4.4	---	4.3
Area rural de la Plana de Vic	35.4	37.5	31.1	32.1	26.1
Lluçanès-Moianès	15.4	10.7	13.3	10.7	13.0
Collsacabra-Guillerics-Montseny	15.4	16.1	15.6	17.9	8.7
Comarques limítrofes	15.4	17.8	17.8	32.1	39.1
Resta del Principat	4.6	1.8	15.6	7.1	8.7
Resta de l'Estat	1.5	1.8	2.2	---	---
Altres indrets	---	---	---	---	---

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VII.95-VII.109.

Taula VII.29

Distribució sectorial de la població activa
(1860-1986)

Any	Sector primari		Sector secundari		Sector terciari	
		%		%		%
1860	190	61.5	70	22.7	49	15.9
1877	217	67.2	77	23.8	29	9.0
1887	187	67.5	59	21.3	31	11.2
1900	208	73.8	60	21.3	14	5.0
1910	205	73.7	59	21.2	14	5.0
1920	214	65.6	92	28.2	20	6.1
1920*	186	64.6	84	29.2	18	6.3
1930	181	55.4	114	34.9	32	9.8
1940	209	45.5	207	45.1	43	9.4
1950	206	41.0	266	52.9	31	6.2
1960	175	33.1	300	56.7	54	10.2
1965	151	29.5	309	60.5	51	10.0
1970	130	27.4	293	61.7	52	10.9
1975	108	25.4	263	61.9	54	12.7
1981	68	16.8	250	61.7	87	21.5
1986	60	14.7	227	55.8	120	29.5

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

Taula VII.30

Distribució sectorial de la població activa
(segons el sexe)
(1860-1986)

Any	Sector primari		Sector secundari		Sector terciari	
	Homes %	Dones %	Homes %	Dones %	Homes %	Dones %
1860	97.9	2.1	100.0	---	59.2	40.8
1877	99.5	0.5	94.8	5.2	55.2	44.8
1887	100.0	---	100.0	---	67.7	32.3
1900	99.5	0.5	100.0	---	71.4	28.6
1910	100.0	---	100.0	---	71.4	28.6
1920	99.5	0.5	100.0	---	75.0	25.0
1920*	99.5	0.5	100.0	---	72.2	27.8
1930	100.0	---	100.0	---	93.8	6.3
1940	100.0	---	44.4	55.6	67.4	32.6
1950	100.0	---	52.3	47.7	64.5	35.5
1960	100.0	---	47.3	52.7	64.8	35.2
1965	100.0	---	51.5	48.5	64.7	35.3
1970	100.0	---	60.3	39.7	51.9	48.1
1975	100.0	---	67.9	32.1	38.9	61.1
1981	100.0	---	70.0	30.0	42.4	57.6
1986	94.9	5.1	73.4	26.6	38.1	61.9

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VII.110-VII.125.

Taula VII.31

Distribució sectorial de la població activa
(segons el lloc de naixement)
(1877-1986)

Any	Sector primari		Sector secundari		Sector terciari	
	Poble %	Fora %	Poble %	Fora %	Poble %	Fora %
1877	50.7	49.3	87.0	13.0	34.5	65.5
1887	49.7	50.3	83.1	16.9	38.7	61.3
1900	55.8	44.2	88.3	11.7	21.4	78.6
1910	56.1	43.9	81.4	18.6	21.4	78.6
1920	56.5	43.5	87.0	13.0	40.0	60.0
1920*	56.5	43.5	86.9	13.1	33.3	66.7
1930	54.1	45.9	87.7	12.3	65.6	34.4
1940	56.9	43.1	81.2	18.8	48.8	51.2
1950	57.8	42.2	78.2	21.8	64.5	35.5
1960	53.1	46.9	69.7	30.3	64.8	35.2
1965	51.7	48.3	66.7	33.3	70.6	29.4
1970	50.8	49.2	63.8	36.2	65.4	34.6
1975	49.1	50.9	65.0	35.0	63.0	37.0
1981	51.5	48.5	61.6	38.4	47.1	52.9
1986	55.0	45.0	55.1	44.9	41.7	58.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VII.126-VII.150.

Taula VII.32

Distribució sectorial de la població activa immigrant
(segons el període d'arribada)
(1868-1986)

Període	Sector primari		Sector secundari		Sector terciari	
		%		%		%
1868-1877	41	74.5	3	5.5	11	20.0
1878-1887	48	75.0	7	10.9	9	14.1
1891-1900	29	93.5	1	3.2	1	3.2
1901-1910	37	80.4	5	10.9	4	8.7
1911-1920	41	78.8	4	7.7	7	13.5
1911-1920*	33	75.0	4	9.1	7	15.9
1921-1930	24	80.0	4	13.3	2	6.7
1931-1940	38	60.3	10	15.9	15	23.8
1941-1950	20	47.6	18	42.9	4	9.5
1951-1960	21	30.0	42	60.0	7	10.0
1961-1965	17	44.7	19	50.0	2	5.3
1966-1970	1	11.1	6	66.7	2	22.2
1971-1975	14	29.8	24	51.1	9	19.1
1976-1981	4	8.2	20	40.8	25	51.0
1981-1986	4	6.7	27	45.0	29	48.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1877-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Folgueroles	1	272	25.8	45.3	45.3
Fora	2	326	30.9	54.5	100.0
.	.	456	43.3	Missing	
		-----	-----	-----	
Total		1054	100.0	100.0	
Valid cases	598	Missing cases	456		

Taula VII.33 - Localització de l'activitat principal - Població total - 1986

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Balenya	1	1	.1	.2	.2
Centelles	2	1	.1	.2	.4
Manlleu	3	2	.2	.4	.7
Roda de Ter	4	28	2.8	4.9	5.6
St. Hipòlit Voltreg.	5	2	.2	.4	6.0
Taradell	7	1	.1	.2	6.2
Vic	10	189	18.7	33.3	39.5
Calldetenes	11	6	.6	1.1	40.6
Folgueroles	12	270	26.7	47.6	88.2
Gurb Plana	13	7	.7	1.2	89.4
Masies Voltregar	16	2	.2	.4	89.8
St. Julia Vilatorca	18	30	3.0	5.3	95.1
Sta. Eugènia Berga	22	7	.7	1.2	96.3
Tavernoles	25	1	.1	.2	96.5
St. Bartomeu Grau	35	2	.2	.4	96.8
Viladrau	47	1	.1	.2	97.0
Vilanova Sau	48	1	.1	.2	97.2
Bages	49	1	.1	.2	97.4
Valles Oriental	54	1	.1	.2	97.5
Resta Principat	55	14	1.4	2.5	100.0
.	.	443	43.9	Missing	
		-----	-----	-----	
Total		1010	100.0	100.0	
Valid cases	567	Missing cases	443		

Taula VII.34 - Localització de l'activitat principal - Població total - 1981

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Balenys	1	1	.1	.2	.2
Centelles	2	1	.1	.2	.3
Manlleu	3	9	.9	1.5	1.9
Roda de Ter	4	27	2.6	4.6	6.4
Taradell	7	2	.2	.3	6.8
Vic	10	210	19.9	35.5	42.2
Calldetenes	11	11	1.0	1.9	44.1
Folgueroles	12	272	25.8	45.9	90.0
Gurb Plana	13	8	.8	1.4	91.4
Masies Roda	15	3	.3	.5	91.9
Masies Voltregar	16	1	.1	.2	92.1
St. Julia Vilatorca	18	14	1.3	2.4	94.4
Sta. Eugenia Berga	22	3	.3	.5	94.9
Tavernoles	25	4	.4	.7	95.6
St. Bartomeu Grau	35	1	.1	.2	95.8
St. Sadurni Osonort	45	1	.1	.2	95.9
Vilanova Sau	48	2	.2	.3	96.3
Ripollès	52	1	.1	.2	96.5
Vallès Oriental	54	2	.2	.3	96.8
Resta Principat	55	19	1.8	3.2	100.0
.	.	462	43.8	Missing	
Total		1054	100.0	100.0	
Valid cases	592	Missing cases	462		

Taula VI.35 - Localització de l'activitat principal - Població total - 1986

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Balenyà	1	1	.2	.3	.3
Centelles	2	1	.2	.3	.6
Roda de Ter	4	15	2.6	4.2	4.8
St. Hipòlit Voltreg.	5	1	.2	.3	5.1
Vic	10	112	19.5	31.6	36.7
Calldetenes	11	3	.5	.8	37.6
Folgueroles	12	183	31.9	51.7	89.3
Gurb Plana	13	6	1.0	1.7	91.0
Masies Voltregar	16	2	.3	.6	91.5
St. Julià Vilatorca	18	21	3.7	5.9	97.3
Sta. Eugènia Berga	22	3	.5	.8	98.3
Tavernoles	25	1	.2	.3	98.6
St. Bartomeu Grau	35	1	.2	.3	98.9
Resta Principat	55	4	.7	1.1	100.0
.	.	219	38.2	Missing	
Total		573	100.0	100.0	
Valid cases	354	Missing cases	219		

Taula VII.36 - Localització de l'activitat principal - Població nadiua - 1981

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Balenyà	1	1	.2	.3	.3
Manlleu	3	2	.4	.6	.9
Roda de Ter	4	15	2.7	4.3	5.1
Vic	10	102	18.1	29.1	34.3
Calldetenes	11	6	1.1	1.7	36.0
Folgueroles	12	175	34.5	55.7	91.7
Gurb Plana	13	6	1.1	1.7	93.4
Masies Roda	15	2	.4	.6	94.0
St. Julià Vilatorca	18	8	1.4	2.3	96.3
Tavernoles	25	2	.4	.6	96.9
St. Bartomeu Grau	35	1	.2	.3	97.1
Ripollès	52	1	.2	.3	97.4
Resta Principat	55	9	1.6	2.6	100.0
.	.	215	38.1	Missing	
Total		565	100.0	100.0	
Valid cases	350	Missing cases	215		

Taula VII.37 - Localització de l'activitat principal - Població nadiua - 1986

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Manlleu	3	2	.5	.9	.9
Roda de Ter	4	13	3.0	6.1	7.0
St. Hipòlit Voltreg.	5	1	.2	.5	7.5
Taradell	7	1	.2	.5	8.0
Vic	10	77	17.6	36.2	44.1
Cardeneres	11	3	.7	1.4	45.5
Folgueroles	12	87	19.9	40.8	66.4
Gurb Plana	13	1	.2	.5	66.9
St. Julià Vilatorca	18	9	2.1	4.2	71.1
Sta. Eugènia Berga	22	4	.9	1.9	73.0
St. Bartomeu Grau	35	1	.2	.5	73.4
Viladrau	47	1	.2	.5	73.9
Vilanova Sau	48	1	.2	.5	74.4
Bages	49	1	.2	.5	74.8
Vallès Oriental	54	1	.2	.5	75.3
Resta Principat	55	10	2.3	4.7	100.0
.	.	224	51.3	Missing	
Total		437	100.0	100.0	

Valid cases 213 Missing cases 224

Taula VII.38 - Localització de l'activitat principal - Població immigrant - 1981

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Centelles	2	1	.2	.4	.4
Manlleu	3	7	1.4	2.9	3.3
Roda de Ter	4	12	2.5	5.0	8.3
Taradell	7	2	.4	.8	9.1
Vic	10	107	22.0	44.4	53.5
Cardeneres	11	5	1.0	2.1	55.6
Folgueroles	12	77	15.8	32.0	67.6
Gurb Plana	13	2	.4	.8	68.4
Masies Roda	15	1	.2	.4	68.8
Masies Voltregar	16	1	.2	.4	69.2
St. Julià Vilatorca	18	6	1.2	2.5	71.7
Sta. Eugènia Berga	22	3	.6	1.2	72.9
Tavernoles	25	2	.4	.8	73.8
St. Sadurni Osonort	45	1	.2	.4	74.2
Vilanova Sau	48	2	.4	.8	75.0
Vallès Oriental	54	2	.4	.8	75.9
Resta Principat	55	10	2.1	4.1	100.0
.	.	246	50.5	Missing	
Total		487	100.0	100.0	

Valid cases 241 Missing cases 246

Taula VII.39 - Localització de l'activitat principal - Població immigrant - 1986

1221

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Roda de Ter	4	2	5.7	13.3	13.3
Vic	10	3	8.6	20.0	33.3
Folgueroles	12	7	20.0	46.7	80.0
Sta. Eugènia Berga	22	1	2.9	6.7	86.7
Viladrau	47	1	2.9	6.7	93.3
Vilanova Sau	48	1	2.9	6.7	100.0
.	.	20	57.1	Missing	
Total		35	100.0	100.0	
Valid cases	15	Missing cases	20		

Taula VII.40 - Localització de l'activitat principal - Nascuts fora de Catalunya - 1981

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Manlleu	3	1	2.6	5.0	5.0
Roda de Ter	4	2	5.3	10.0	15.0
VIC	10	3	13.2	25.0	40.0
Folgueroles	12	8	21.1	40.0	80.0
Sta. Eugènia Berga	22	1	2.6	5.0	85.0
St. Sadurni d'Osona	45	1	2.6	5.0	90.0
Vilanova Sau	48	1	2.6	5.0	95.0
Resta Principat	55	1	2.6	5.0	100.0
.	.	18	47.4	Missing	
Total		38	100.0	100.0	
Valid cases	20	Missing cases	18		

Taula VII.41 - Localització de l'activitat principal - Nascuts fora de Catalunya - 1986

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Urbana Plana	1	224	22.2	39.5	39.5
Rural Plana	2	323	32.0	57.0	96.5
Lluçanès-Moianès	3	2	.2	.4	96.8
Collsac-Guiller-Mont	4	2	.2	.4	97.2
Comarques limitrofes	5	2	.2	.4	97.5
Resta Principat	6	14	1.4	2.5	100.0
	9	443	43.9	Missing	
		-----	-----	-----	
	Total	1010	100.0	100.0	
Valid cases	567	Missing cases	443		

Taula VII.42 - Zona on es localitza l'activitat principal - Població total - 1981

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Urbana Plana	1	250	23.7	42.2	42.2
Rural Plana	2	316	30.0	53.4	95.6
Lluçanès-Moianès	3	1	.1	.2	95.8
Collsac-Guiller-Mont	4	3	.3	.5	96.3
Comarques limitrofes	5	3	.3	.5	96.8
Resta Principat	6	17	1.8	3.2	100.0
	9	462	43.8	Missing	
		-----	-----	-----	
	Total	1034	100.0	100.0	
Valid cases	592	Missing cases	462		

Taula VII.43 - Zona on es localitza l'activitat principal - Població total - 1986

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Bus	2	1	.1	.2	.2
Tren	3	8	.8	1.5	1.7
Bus empresa o escola	4	102	10.1	18.8	20.4
Trans. individual	5	236	23.4	43.4	63.8
A peu	7	139	13.8	25.6	89.3
No es desplaça	8	58	5.7	10.7	100.0
.	.	466	46.1	Missing	
Total		1010	100.0	100.0	
Valid cases	544	Missing cases	466		

Taula VII.44 - Mitjà de transport (per a realitzar l'activitat principal) -
Població total - 1981

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Bus	1	33	3.1	5.6	5.6
Tren	2	6	.6	1.0	6.6
Bus empresa o escola	4	38	3.6	6.4	13.1
Trans. individual	5	337	32.0	57.1	70.2
Moto, bici	6	21	2.0	3.6	73.7
A peu	7	137	13.2	23.6	77.3
No es desplaça	8	16	1.5	2.7	100.0
.	.	464	44.0	Missing	
Total		1054	100.0	100.0	
Valid cases	590	Missing cases	464		

Taula VII.45 - Mitjà de transport (per a realitzar l'activitat principal) -
Població total - 1986

SEXE Sexe by SECTOR Professió per sectors

SECTOR Page 1 of 1

SEXE	Count	Row Pct	Col Pct	Total
Home	1	100.0	100.0	10
	1	71.4	66.7	66.7
	1	66.7		
Dona	2	80.0	20.0	33.3
	1	28.6	100.0	100.0
	1	26.7	6.7	6.7
Column Total	14	93.3	6.7	13

Chi-Square Value DF Significance

Pearson	2.14266	1	.14323
Continuity Correction	.13393	1	.71434
Likelihood Ratio	2.34388	1	.12578
Mantel-Haenszel	2.00000	1	.15730
Fisher's Exact Test:			
One-Tail			.33333
Two-Tail			.33333

Minimum Expected Frequency = .333
 Cells with Expected Frequency < 5 = 3 DF 4 (75.0%)

Number of Missing Observations: 0

5221

SEXE Sexe by SECTOR Professi6 per sectors

SECTOR Page 1 of 1

SEXE	Count	Row Pct	Col Pct	Tot Pct	Sector 5	Sector T	Row Total
Home	1	100.0	73.7	66.7	14	1	14
Dona	2	71.4	26.3	23.8	5	2	7
		28.6	100.0	9.5	1	2	33.3
Column Total	19	90.3	9.5	21			100.0

Chi-Square

Value

DF

Significance

Pearson	4.42105	1	.03550
Continuity Correction	1.72697	1	.18880
Likelihood Ratio	4.83290	1	.02792
Mantel-Haenszel	4.21053	1	.04017
Fisher's Exact Test:			
One-Tail			.10000
Two-Tail			.10000

Minimum Expected Frequency = .667
 Cells with Expected Frequency < 5 = 2 DF 4 (50.0%)

Number of Missing Observations: 18

Gràfic VI.2 - Relació entre el sexe i la distribució sectorial dels aturats - 1986

1226

SEXE Sexe by IND Profesió per Industries

SEXE	IND	Count	IND				Row Total	Row Pct
			7	8	10	12		
Home	1	2	1	1	7	10	66.7	
		20.0	10.0	70.0				
		100.0	100.0	87.5				
Dona	2	1	1	1	2	5	33.3	
		20.0	20.0	40.0	20.0	100.0		
		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		
Column Total		2	1	8	2	15		
		13.3	6.7	53.3	13.3	100.0		

Chi-Square	value	DF	Significance
Pearson	11.06250	5	.03012
Likelihood Ratio	13.06710	5	.02276
Mantel-Haenszel	2.46479	1	.11642

Minimum Expected Frequency = .333
 Cells with Expected Frequency < 5 = 11 DF 12 (91.7%)

Number of Missing Observations: 0

Gràfic VII.3 - Relació entre el sexe i l'antiga activitat dels aturats - 1981

SEXE Sexe by IND Profesió per Indústries

SEXE	Count	IND	Pedres i mares	Tèxtils	Cuirers	pa	Fusta	Construc	Metal.lú	Comerc	Ensenyam	Row Total
	Pct		ent	ent	ent	ent	ent	ent	ent	ent	ent	
1	5	7	8	9	10	11	13	16	14	66.7		
Home	14.3	7.1	7.1	7.1	57.1	7.1	14.3	14.3	14.3	100.0	100.0	100.0
2	2	1	1	1	8	1	1	1	1	1	1	7
Done	9.5	4.8	4.8	4.8	38.1	4.8	4.8	4.8	4.8	4.8	4.8	33.3
Column Total	2	5	4	1	1	1	1	1	1	1	1	21
	9.5	23.8	4.8	4.8	38.1	4.8	4.8	4.8	4.8	4.8	4.8	100.0

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 15.15000 7 .03412
 Likelihood Ratio 18.95698 7 .00832
 Mantel-Haenszel .43245 1 .51079

Minimum Expected Frequency = .333
 Cells with Expected Frequency < 5 = 15 OF 16 (93.8%)

Number of Missing Observations: 18

SEXES SEXE BY LOCALIT Localització de l'activitat principal

SEXES	LOCALIT													Row Total
	Count	Batemya	Centelle	Manlleu	Roda de	St. Hipò	Taradell	Vic	10	12	13	18	18	
1	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
Home	1	2	2	4	4	2	1	109	3	199	4	2	358	
	100.0	100.0	100.0	14.3	11.1	100.0	100.0	30.4	50.0	58.9	51.1	100.0	43.1	
	.2	.4	.4	7.7	4.9	0.0	.2	16.2	.3	35.1	.7	.4		
Dona	2	1	5	24	11.5	1	1	80	3	71	3	3	209	
	100.0	100.0	100.0	82.7	42.3	100.0	100.0	42.3	50.0	34.0	1.4	42.9	36.9	
	.2	.2	.2	7.2	12.1	.2	.2	12.1	.3	12.3	.3	.5		
Column Total	1	2	7	28	20	2	1	189	6	270	7	2	567	
	.2	.4	.2	4.9	33.3	.4	.2	33.3	1.1	47.6	1.2	.4	100.0	

SEXES	LOCALIT													Row Total
	Count	St. Juli	St. Eus	Tavernol	St. Bart	Villedrau	Vilanova	Sages	10	11	12	13	14	
1	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
Home	17	6	1	1	1	1	1	49	5	5	5	5	358	
	47.7	17.7	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	38.3	1.4	1.4	1.4	1.4	63.1	
	3.0	1.1	.2	.2	.2	.2	.2	12.1	.3	.3	.3	.3		
Dona	13	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	209	
	42.3	14.3	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	36.9	
	2.3	.2	.2	.2	.2	.2	.2	.2	.2	.2	.2	.2		
Column Total	30	7	2	2	2	2	2	50	6	6	6	6	567	
	5.3	1.2	.4	.4	.4	.4	.4	33.3	1.1	1.1	1.2	.4	100.0	

Chi-Square Value DF Significant

Pearson Likelihood Ratio Mantel-Haenszel

Minimum Expected Frequency = .369
Calls with Expected Frequency < 5 = 30 DF 40 (75.0%)

Number of Missing Observations: 443

Gràfic VIII.5 - Relació entre el sexe i la localització de l'activitat principal - 1981

1229

SEXES BENE BY LOCALIT Localització de l'activitat principal

SEXES	LOCALIT	Count	LOCALIT										Row Total	
			Batanyà	Cantelles	Manlleu	Roda de Ter	Taradell	Vic	Castell de	Folgueroles	Gurb	Palafrugell		Ripollès
Home	1	100.0	1	2	3	4	7	10	11	12	13	15	16	356
	2	100.0	1	2	3	5	2	122	6	181	4	1	1	60.1
Dones	1	100.0	1	4	5	18.5	100.0	54.5	38.6	50.0	50.0	66.7	100.0	236
	2	100.0	1	22	9.5	81.5	37.3	45.5	38.6	1.7	4	2	1	36.9
Column Total		210	2	27	9	4.6	2	11	77.2	1.4	5	3	2	592

SEXES	LOCALIT	Count	LOCALIT										Row Total	
			St. Juli	St. Vicens	Sug. Iavernol	St. Bart	Roda	Vilanova	Ripollès	Vallès	Pla	Maçanès		Maçanès
Home	1	35.7	3	2	2	1	1	2	1	1	1	1	10	356
	2	64.3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	60.1
Dones	1	100.0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	236
	2	100.0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	36.9
Column Total		210	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	592

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 47.22263 19 .00033
 Likelihood Ratio 55.67424 19 .00032
 Mantel-Haenszel 50.00000 19 .00037

Minimum Expected Frequency = .377 28 OF 40 (70.0%)
 Cells with Expected Frequency < 5 =

Number of Missing Observations: 462

Gràfic VII.6 - Relació entre el sexe i la localització de l'activitat principal - 1986

SITU Situació laboral e ocupacional by ZONA Zona on treballa

SITU	ZONA						Row Total
	1	2	3	4	5	6	
Count							
Row Pct							
Col Pct							
Tot Pct							
2	136	234	2	2	2	5	381
Esta treballant	35.7	61.4	.5	.5	.5	1.3	67.2
7	60.7	72.4	100.0	100.0	100.0	35.7	
Escolar o estudi	24.0	41.3	.4	.4	.4	.9	
	88	89				9	186
	47.3	47.8				4.8	32.8
	39.3	27.6				64.3	
	15.5	15.7				1.6	
Column Total	224	323	2	2	2	14	567
	39.5	57.0	.4	.4	.4	2.5	100.0

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 17.53153 5 .00357
 Likelihood Ratio 18.86751 5 .00203
 Mantel-Haenszel .00712 1 .93274

Minimum Expected Frequency = .656
 Cells with Expected Frequency < 5 = 7 DF 12 (58.3%)

Number of Missing Observations: 443

Gràfic VII.7 - Relació entre la situació ocupacional i la zona on es realitza l'activitat principal - 1981

SITU Situació laboral o ocupacional by ZONA Zona activitat principal

SITU	ZONA						Row Total
	1	2	3	4	5	6	
Count	173	194	1	3	3	13	387
Row Pct	44.7	50.1	.3	.8	.8	3.4	65.9
Col Pct	70.3	61.6	100.0	100.0	100.0	68.4	
Tot Pct	29.5	33.0	.2	.5	.5	2.2	
Està treballant	73	121				6	200
Escolar o estudi	36.5	60.5				3.0	34.1
	29.7	38.4				31.6	
	12.4	20.6				1.0	
Column Total	246	315	1	3	3	19	587
	41.9	53.7	.2	.5	.5	3.2	100.0

Chi-Square	Value	DF	Significance
Pearson	6.42993	5	.13408
Likelihood Ratio	10.64493	5	.05889
Mantel-Haenszel	.09738	1	.75500

Minimum Expected Frequency = .341
 Cells with Expected Frequency < 5 = 6 DF 12 (50.0%)

Number of Missing Observations: 467

Gràfic 11.8 - Relació entre la situació ocupacional i la zona on es localitza l'activitat principal - 1986

1232

SEXE Sexe by TRANS Mitja de transport

TRANS

SEXE	Count	Row Pct	Col Pct	Tot Pct	Bus	Tren	Bus empr	Trans.	A	No	de	Row
					essa		oes	ndividua	7	espaça		Total
					4	3	4	5	7	8		
Home	1				34	2	171	86	46	337		
					10.0	.6	50.4	25.4	13.6	62.3		
					33.3	25.0	72.5	61.9	79.3			
					6.3	.4	31.4	15.8	8.5			
Dona	2				68	6	65	53	12	205		
					33.2	2.9	31.7	23.9	5.7	37.7		
					66.7	75.0	27.5	38.1	20.7			
					12.5	1.1	11.9	9.7	2.2			
Column Total	1				102	8	236	139	58	544		
Total	.2				18.8	1.5	43.4	25.6	10.7	100.0		

Chi-Square	Value	DF	Significance
Pearson	60.36434	3	.00000
Likelihood Ratio	60.21536	5	.00000
Mantel-Haenszel	18.01307	1	.00002

Minimum Expected Frequency = .377
 Cells with Expected Frequency < 5 = 4 of 12 (33.3%)

Number of Missing Observations: 466

Gràfic VII.9 - Relació entre el sexe i el mitjà de transport per a realitzar l'activitat principal - 1981

SEXE Sexe by TRANS Mitjà de transport

TRANS

Count	1	2	3	4	5	6	7	8	Row Total
Home	11	3	14	239	20	64	8	359	60.8
	3.1	.8	3.9	66.6	5.6	17.8	2.2		
	33.3	50.0	36.8	70.9	95.2	46.0	50.0		
	1.9	.5	2.4	40.5	3.4	10.8	1.4		
Dona	22	3	24	98	1	75	8	231	39.2
	9.5	1.2	10.4	42.4	.4	32.5	3.3		
	66.7	50.0	63.2	29.1	4.8	54.0	50.0		
	3.7	.5	4.1	16.6	.2	12.7	1.4		
Column Total	33	6	38	337	21	139	16	390	100.0
	5.6	1.0	6.4	57.1	3.6	23.6	2.7		

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 58.32917 6 .00000
 Likelihood Ratio 61.20050 6 .00000
 Mantel-Haenszel .21984 1 .63916

Minimum Expected Frequency = 2.349
 Cells with Expected Frequency < 5 = 2 OF 14 (14.3%)

Number of Missing Observations: 464

Gràfic VII.10 - Relació entre el sexe i el mitjà de transport per a realitzar l'activitat principal - 1986

TRANS Mitjà de transport by LOCALIT Localització de l'activitat principal
 Control ling for:
 Situació laboral o ocupacional Value = 2 Està treballant

Page 1 of 2

TRANS	LOCALIT																		Row Total										
	1	2	3	4	5	7	10	11	12	13	18	1	2	3	4	5	7	10		11	12	13	18						
Count Row Pct Col Pct Tot Pct	Balanya		Cantalles		Manlleu		Roda de Ter		Stc Hipp		Taradell Vtc		Caldete		Folguero		Pis		Curb		na		Stc	Julli	Stc	Julli			
	1		2		3		4		5		7		10		11		12		13		na		18	18	18	18			
Bus																													
Tren																													
Bus empresa o es																													
Trans. Individual																													
A peu																													
No es desplaça																													
Column Total	.3	.3	.6	.2	.7	.7	.2	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3	.3		
Row Total																													

Gràfic VII.44 - Relació entre la localització de l'activitat principal i el mitjà de transport - Població activa - 1981

TRANS Mitjà de transport by LOCALIT Localització de l'activitat principal
 Controlling for Situació laboral o ocupacional Value = 2 Està treballant

LOCALIT	LOCALIT								Row Total
	Pla. Euz Tavernoi	St. Bart Viladran	Vilanova	Valles P	Reste Pr	Inc	Rest	35	
Count	22	25	35	47	48	34	35	35	
Row Pct									
Col Pct									
Tot Pct									
TRANS									
Bus	2							1	
Tren	3							3	
Bus empresa o us	4							44	
Trans. individuals	5	1	1	1	1	1	2	170	
A peu	7	3	6	6	6	6	12	47.0	
No es desplaça	8	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	40.0	86	
Column Total	1.9	.3	.3	.3	.3	.3	1.4	362	
Total	1.9	.3	.3	.3	.3	.3	1.4	100.0	

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 581.19750 85 .00000
 Likelihood Ratio 359.64114 85 .00000
 Mantel-Haenszel .00516 1 .94003

Negative Expected Frequency < .003 96 OF 108 (90.7%)
 Cells with Expected Frequency

Gràfic VIII.4 - Relació entre la localització de l'activitat principal i el mitjà de transport - Població activa - 1981 (continuació).

TRANS Mitja de transport by LOCALIT Localització de l'activitat principal
 Controlling for
 SITU Situació laboral o ocupacional Value = 7 Escolar o estudiant

Page 1 of 1

TRANS	LOCALIT							Rev Total	Significance
	Vic	10	12	13	16	18	Reste Pr inclogut		
Tren	Count Rev Pct Col Pct Tot Pct	32 77.6 71.9 18.4	1 2.3 2.8	1 2.3 2.8	1 2.3 2.8	1 2.3 2.8	100.0 22.7 2.9	5 2.9	
Bus empresa o as	Count Rev Pct Col Pct Tot Pct	4 9.1 8.4 2.1	1 2.3 2.8	1 2.3 2.8	1 2.3 2.8	25 56.7 14.4	100.0 22.7 2.9	58 33.3	
Trans. Individual	Count Rev Pct Col Pct Tot Pct	45 77.6 78.4 23.9	5 11.4 11.7	1 2.3 2.8	1 2.3 2.8	3 6.7 1.7	100.0 22.7 2.9	58 33.3	
A peu	Count Rev Pct Col Pct Tot Pct	52 95.1 94.9 24.9	1 2.3 2.8	1 2.3 2.8	1 2.3 2.8	1 2.3 2.8	100.0 22.7 2.9	53 30.5	
Column Total	Count Rev Pct Col Pct Tot Pct	77 44.3	57 32.6	1 .6	1 .6	29 16.7	174 100.0	9 5.2	

Chi-Square Value DF Significance
 Pearson 275.54923 13 .00000
 Likelihood Ratio 237.82673 13 .00000
 Mantel-Haenszel 12.89134 1 .00033

Minimum Expected Frequency = .029 15 OF 24 (62.5%)
 Cells with Expected Frequency < 5

Number of Missing Observations: 474

Gràfic VIII.4 - Relació entre la localització de l'activitat principal i el mitjà de transport -
 Població estudiantil - 1981 (continuació).

TRANS Mitja de transport by LOCALIT Localització de l'activitat principal
 Controlling for
 Situació laboral o ocupacional Value = 2 Està treballant

Page 1 of 2

LOCALIT	LOCALIT										Total		
	1	2	3	4	7	10	11	12	13	15		16	
Count Row Pct Col Pct Tot Pct	Balmes	Canelles	Manlleu	Roda de Ter	Taradell	Vic	Castells	Folguera	Cardener	Pla	Masies	R. Masies	V. d'Alger
TRANS													
Bus	1					4							
						100.0							
						3.0							
						1.0							
Tren													
Bus empresa o es				17		9							
				33.0		20.1							
				63.0		6.7							
				4.4		2.3							
Trans. individual	1												
	100.0												
				7		120							
				2.3		42.3							
				33.3		89.9							
				2.3		31.3							
Motociclet													
				1		16.7							
				16.7		.3							
				3.3		.3							
A peu													
No es desplaça													
(Continued)	1	3	6	27	5	134	10	101	6	3	1	384	
Total	.3	.3	2.1	7.0	.5	34.9	2.6	41.9	1.6	.8	.3	100.0	

Gràfic VII.12 - Relació entre la localització de l'activitat principal i el mitjà de transport -
 Població activa - 1986

TRANS mitja de transport by LOCALIT Localització de l'activitat principal
 Controlling for laboral o ocupacional Value = 2 Està treballant

TRANS	LOCALIT								Row Total	
	St. Juli Sta. Eul. Tavernol Sta. Bart. St. Sado Vilanova Vallès D. Rest. Pr. a Vilatorrada	Sta. Casu. Pr. 35	Sta. Casu. Pr. 43	Sta. Casu. Pr. 48	Sta. Casu. Pr. 54	Sta. Casu. Pr. 55	Rest. Pr. 55	Rest. Pr. 55		
Bus	1								4	1.0
Tren	2								2	.5
Bus express o es	4								32	8.3
Trans. Individua	5	1	4	4	2	2	2	11	284	74.0
Moto.bici	6	18	14	14	100	100	100	3.9	6	1.6
A peu	7	50	100	100	100	100	100	84.6	40	10.4
No es desplaça	8							2.9	16	4.2
Column Total	1.0	.8	1.0	.4	.3	.5	.5	3.4	384	100.0

Chi-Square	Value	DF	Significance
Pearson	316.21821	108	.00000
Likelihood Ratio	217.57155	108	.00000
Mantel-Haenszel	.68976	1	.40625

Minimum Expected Frequency = .005 121 DF 132 (91.0%)
 Cells with Expected Frequency < 5

Gràfic VII.12 - Relació entre la localització de l'activitat principal i el mitjà de transport - Població activa - 1986 (continuació).

TRANS Mitja de transport by LOCALIT Localització de l'activitat principal
 Controlling for
 Situació laboral o ocupacional Value = 7 Escolar e estudiant

Page 1 of 1

Count Row Pct Col Pct	LOCALIT							Row Total
	Hantieu 3	Vic 10	Calldeta 11	Folguero 12	Gurb Pla 13	St. Juli 14	Reste Pr incont. 15	
1 Bus	1 3.4 100.0	26 89.7 37.7 13.4				2 6.7 20.0 1.0		29 14.9
2 Tran							4 100.0 20.0 2.1	4 2.1
4 Bus empresa o es						6 100.0 20.0 3.1		6 3.1
5 Trans. Individus		36 87.8 52.2 18.8	1 2.4 100.0 .5	2 5.9 100.0 1.0	4 11.9 100.0 1.0	1 3.0 10.0 1.5	2 5.0 20.0 2.5	41 21.1
6 Motocicli		4 11.9 8.7 3.1		8 23.8 4.1		1 3.0 10.0 1.5		13 7.7
7 A peu		1 3.0 1.4 .5		97 28.0 31.5 50.0		1 3.0 10.0 1.5		99 51.0
Column Total	1 .5	69 35.6	1 .5	106 54.6	1 .2	19 5.2	5 2.6	194 100.0

Chi-Square	Value	DF	Significance
Pearson	446.38087	30	.00000
Likelihood Ratio	290.40887	30	.00000
Mantel-Haenszel	3.66890	1	.05611

Minimum Expected Frequency = .021 33 OF 42 (78.6%)
 Cells with Expected Frequency < 5 =

Number of Missing Observations: 476

Gràfic Vll.12 - Relació entre la localització de l'activitat principal i el mitjà de transport -
 Població estudiantil - 1986 (continuació).

Resum

De totes les professions o ocupacions, contemplades en els padrons d'habitants consultats, únicament set es troben en cada un d'ells: agricultor, picapedrer, modista-sastre, fuster, paleta, comerç-botiga i professorat.

La major part dels individus, qualificats de peons, treballen en el ram de la construcció, són els manobres. Els aprenents, que més sobresurten, pretenen ser fusters o paletes.

La immensa majoria dels anomenats servents o criats tenen una ocupació relacionada amb les feines agrícoles, si són homes, i amb les tasques de la llar, si són dones.

En acostar-nos als nostres dies, les persones dedicades a les feines de casa disminueixen sensiblement. Aquesta minva s'inicia en el padró de 1940, on per primer cop les dones, que treballen fora de la llar, són inscrites com a població activa i no com a mestresses de casa, raó per la qual la població activa augmenta en els padrons d'habitants a partir de 1940. Des de 1975 fins a 1986 la població activa femenina és qui sentirà més d'aprop la crisi econòmica.

El món del treball fora de casa és considerat propi del sexe masculí, de la mateixa manera que el món domèstic ho és del femení. La prova n'és que mai les feines de la llar no s'han adjudicat a cap home al llarg dels cent vint-i-cinc anys estudiats (1860-1986).

En el moment (1940) que es té en compte la professió de la dona, el sector tèxtil puja espectacularment.

Pel que fa a la relació de l'activitat segons l'edat, cal indicar que gairebé la totalitat dels menors de 15 anys d'ambdós sexes consten com a població inactiva. La majoria dels qui són considerats actius tenen entre 10 i 14 anys. El treball infantil ha anat disminuint notòriament de del segle passat fins avui.

El nombre de dones entre 25 i 64 anys, que treballen fora de casa, baixa sensiblement a partir dels anys setanta, a causa de la crisi econòmica, que ha afectat seriosament el sector tèxtil.

El grau d'inactivitat és molt baix entre els immigrants, són fonamentalment població activa. A mesura que ens acostem als nostres dies les dones forànies, que són assenyalades com a mestresses de casa, disminueixen considerablement.

L'agricultura, relacionada poc o molt amb la ramaderia, ha estat l'activitat principal de la població folguerolesca fins als anys cinquanta. D'aleshores ençà l'embranchada industrialitzadora ha sigut decisiva en el canvi de relació de forces. Els sectors que més es destaquen són els següents: tèxtil, pedra, construcció, fusta, metal·lúrgia, cuirs-pells i alimentació, entre les indústries, i comerç i ensenyament, entre els serveis.

Els homes dominen en tots els sectors, excepte en els de:

tèxtil, comunicacions i ensenyament, que són majoritàriament femenins. El comerç manté un cert equilibri, fins a 1965 és adjudicat als homes i a partir de 1970 es destaquen les dones.

Pel que fa al lloc de naixement, la població nadiua és majoritària a: agricultura-ramaderia, pedreres, tèxtil-confecció, fusta, construcció, metal·lúrgia i comerç. La població immigrant només sobresurt a: cuirs-pells, transports, comunicacions i sanitat. A la resta d'indústries i serveis (forestal, alimentació, altres oficis-indústries, ensenyament i altres serveis) ambdues poblacions s'igualen, no n'hi a cap que destaquí significativament per sobre de l'altra.

Els agricultors-ramaders nascuts fora de Folgueroles provenen principalment d'altres municipis de l'àrea rural de la Plana de Vic. Les Guilleries també hi tenen un paper destacable, però a molta distància de la zona rural de la Plana.

El sector primari ha estat el més important fins a 1930, en ocupar la majoria de la població activa. A partir de 1940, i com a conseqüència d'incloure-hi les treballadores del ram del tèxtil, va perdent importància en benefici del sector secundari, el qual ocuparà la majoria de la població activa des de 1950 fins a 1986. Actualment es fa evident la forta alça del sector terciari, iniciada l'any 1975.

El sector primari s'ha caracteritzat per ser predominantment masculí. El sector secundari també ho és fins a 1940, quan comencen a ser comptabilitzades les dones, però a partir de 1950 torna a ser favorable a la població masculina, amb el transvasament de mà d'obra agrícola cap a la indústria. El sector terciari és predominantment masculí fins a 1975, moment en el qual la població femenina esdevé majoritària.

Els nascuts a Folgueroles es destaquen entre els qui s'ocupen en el sector primari, els quals dominaran clarament també en el sector secundari; en canvi, en el sector terciari dominen els uns o els altres segons les èpoques.

Entre els immigrants actius -arribats a Folgueroles entre els cinc o deu anys anteriors a la confecció del padró d'habitants corresponent- la majoria s'ocupen en el sector primari. En el període de 1941-1950 la proporció gairebé és igualada pels qui treballen en el sector secundari. Des d'aleshores la majoria té una activitat secundària fins a la segona meitat dels anys setanta, que predomina el sector de serveis. A començaments dels vuitanta els sectors secundari i terciari mantenen ambdós un cert equilibri.

Entre els immigrants nascuts fora de Catalunya no s'hi ha cap que s'ocupi en el sector primari, la majoria treballen en el secundari.

L'atur té poca incidència entre la població folguerolenc. Cap dels aturats no procedeix del sector primari. Tots els homes són treballadors del secundari. Per contra, el terciari té representació entre les dones aturades, malgrat que aquestes hagin tingut una activitat predominantment

secundària (tèxtil).

La majoria dels treballadors i escolars o estudiants tenen la localització de llur activitat principal fora de Folgueroles, a l'àrea rural de la Plana de Vic. Les poblacions més assenyalades són: Vic, Sant Julià de Vilatorça i Roda de Ter; i fora de la comarca, Barcelona.

Entre els treballadors, Roda de Ter té predominància femenina. Sant Julià de Vilatorça té importància entre la població escolar.

El mitjà de desplaçament al lloc on es realitza aquesta activitat principal, sol ser preferentment transport individual, el qual és utilitzat majoritàriament pels homes. Les dones, per contra, fan servir més l'autobús de l'empresa.

La major part dels qui utilitzen el transport individual tenen el lloc de treball a Vic. Pràcticament tots els qui hi van a peu, treballen o estudien a Folgueroles. Els estudiants, que es desplacen a Vic, utilitzen majoritàriament el bus escolar, així com els que cursen estudis a Sant Julià de Vilatorça.

VIII. GRAU D'INSTRUCCIO DE LA POBLACIO

Els padrons també indiquen el nivell d'instrucció de cada un dels habitants inscrits. Aquesta informació és l'objecte d'aquest darrer capítol de l'estudi demogràfic de Folgueroles. De 1860 a 1970 només es fa constar si sap llegir i escriure. Els darrers padrons (1975, 1981 i 1986) ja donen una informació més completa.

A més del grau d'analfabetisme de la població folguerolesca, el que resulta interessant és la comparació d'ambdós sexes per edats.

En aquest cas també s'ha tingut en compte el grau d'instrucció segons el lloc de naixement.

La variable grau o nivell d'instrucció destaca per la seva poca rigurositat a l'hora d'indicar-la en els padrons d'habitants, per part de les persones que els confeccionaren. Tant en els de finals del segle passat com en els de finals del segle XX. Tot i això, malgrat algunes incongruències, aquesta variable ens proporciona una visió prou clara del procés que ha seguit l'alfabetització de la població folguerolesca al llarg dels cent vint-i-cinc anys estudiats.

Els menors no escolaritzats, sempre que ens ha estat possible, no els hem comptabilitzat en la instrucció. Han de sumar-se als analfabets i això distorciona el resultat. Entren només en el padró de 1860 i en els de 1975, 1981 i 1986.

La instrucció per als menors la incloem al padró de 1860, perquè hi consta i, en canvi, no es menciona l'escolarització en cap cas. No creiem, però, que el grau de distorció sigui molt elevat, ja que l'analfabetisme estava molt extès entre la població adulta. A més, seria arbitrari assenyalar una determinada edat (5 o 6 anys) i comptabilitzar els que estiguin per sota com a menors no escolaritzats. Es tracta d'una societat en la que els nens contribuïen amb el seu treball a l'economia familiar des de molt petits i el grau d'escolarització era pràcticament inexistent.

Respecte als tres últims padrons (1975, 1981 i 1986), se'ns ha fet difícil destriar els *menors no escolaritzats*, perquè no se'ls contempla independentment, sinó que són agrupats junt amb els *escolars i estudiants* (1975) o amb persones que estan *en una altra situació* (1981 i 1986). Tot això fa que augmenti el nombre d'analfabets. Però les coses tornen al seu lloc, quan relacionem el grau d'instrucció i els grups d'edat. Si el grup de menys de 15 anys té un grau d'analfabetisme alt, vol dir que hi han estat inclosos els menors no escolaritzats o els menors, que van a la guarderia o l'escola de pàrvuls.

Un altre inconvenient, que hem trobat també en els tres darrers padrons, és el nivell d'instrucció adjudicat als escolars, que sempre és el de: *primària incompleta* o *primària completa*. La qual cosa contribueix a què el grau d'instrucció de tota la població sigui molt més baix. Però un cop més, queda destriat en la relació amb els quatre grups d'edat. Les persones de més de vint-i-cinc anys, que tenen

els estudis primàris, que existien abans d'aparèixer l'E.G.B., també se'ls ha adjudicat *primària incompleta*.

De 1860 a 1950 la instrucció consisteix en saber si saben o no llegir i escriure. Així continua en els padrons d'habitants de 1960, 1965 i 1970, però en el nostre estudi ho hem englobat tot junt, sota el nom d'*instrucció*, degut a què en aquests padrons sempre que hi havia una afirmació (sí) per a una de les variables (llegir) també hi era per a l'altra (escriure), i el mateix en cas de negació (no). En els darrers anys només els menors eren analfabets; però ens consta que hi havia persones adultes, no gaires, que també ho eren i, en canvi, s'indicava que sabien llegir i escriure.

En els tres últims padrons (1975, 1981 i 1986) la instrucció és dividida en diferents valors, com podem veure a la taula VIII.4).

Grau d'instrucció segons el sexe i el lloc de naixement.

El procés educatiu s'ha d'explicar per contrast i en relació amb l'estructura i la dinàmica de la societat que el genera i el nodreix. A la Plana de Vic el sistema agrari tradicional entrà en crisi a la segona meitat del segle XIX, però els sectors socialment conservadors no perden la seva hegemonia social, cultural i educativa fins a la guerra civil (1936-1939), i encara per un curt període de temps.¹

"L'Església mantenia el poder i el control social mitjançant el domini dels centres escolars (...), la beneficència i a través d'innombrables obres socials."²

Fins a 1877 més de la meitat de la població folguerolenc (63.3%) era analfabeta, no sabia *llegir* (vegeu taula VIII.1). A partir de 1887 consta que la majoria (53.6%) en sap, però no és fins a 1950 que en té coneixement quasi la totalitat de la població (91.2%).

"Cap a la fi del segle, l'analfabetisme havia disminuït considerablement als nuclis urbans de la comarca, mentre que seguia essent elevat a la ruralia."³

"Hom pot fer-se ràpidament una idea de l'estat de l'ensenyament a la Plana de Vic a finals del segle XIX i principis del XX: pràcticament a tots els pobles hi havia col.legis de religiosos o religioses o bé aquests eren suplerts per escoles parroquials a les quals

---

¹ Solà i Gussinyer, P. "Pistes de recerca per a una història social de l'educació comuna en el medi rural: la comarca d'Osona (1900-1950)", a *Elements per a la història de l'educació a Osona*. Actes de les 5enes. Jornades d'història de l'educació als Països Catalans (del 31 de març al 2 de ^{abril} 1982), Vic: Eumo, 1984, p. 212-215.

² Albareda, J. i altres, *Història d'Osona*, Vic: Eumo, 1984, p. 230.

³ Albareda, J. i altres, op. cit. p. 189.

cal afegir els centres estatals on l'ensenyament era també confessional."⁴

"(...): si pensem que l'escola de l'estat no té a les zones de població dispersa altre competidor institucional que l'Església (i que els valors d'ambdues almenys fins a 1.931 són convergents), veurem clarament fins a quin punt la població rural veia condicionat el seu accés a la "modernitat". Majorment les capes baixes."⁵

Pel que fa a la diferència entre sexes, les dones de Folgueroles assoleixen un grau més elevat d'analfabetisme. Des de 1877 la majoria d'homes (53.6%) ja saben llegir. En canvi, les dones no arriben a ser majoria (55.4%) fins a 1920. Al 1950 homes (91.6%) i dones (90.8) obtenen gairebé els mateixos percentatges d'alfabetització.

"(...) el 1.907 les dones constituïen més o menys la meitat del proletariat industrial de Manlleu comptaven amb un nivell d'alfabetització notablement inferior al dels homes (...)."⁶

"Cal suposar que els objectius (i per tant els nivells assolits) d'aprenentatge a les escoles elementals (en especial pel que fa a noies) eren baixíssims, encara a principis de segle, i a les darreres dècades del precedent. El domini de les tècniques instrumentals bàsiques (lecto-escriptura, càlcul) no quedava pas garantit a les escoles de noies. Cal, però, reconèixer que la progressió de l'alfabetització és constant de 1.900 a 1.940. Progrés lineal, però amb grans diferències inicials tant pel que fa a subcomarques, com pel que fa a sexes."⁷

Respecte al lloc de naixement, a partir de 1887 la majoria dels nascuts al poble (69.3%) saben llegir; per contra, els vinguts de fora són majoritàriament analfabets (51.4%) fins a 1910. L'any 1950, però, ambdues procedències arriben a un nivell semblant: poble (90.6%) i fora (92.3%).

No és fins a 1910 que la majoria de la població folguero-lenca (54.5%) sap escriure. Des d'aleshores el percentatge ha anat augmentant progressivament fins a arribar a l'any 1950, en què gairebé tothom (91.2%) practica l'escriptura (vegeu taula VIII.2).

En fer una distribució per sexes, veiem que en aquest cas també les dones pateixen un grau més alt d'analfabetisme que no pas els homes. La majoria d'ells (51.3%) saben escriure des de 1877. En canvi, les dones, que coneixen l'escriptura, no seran majoria (67.1%) fins a 1930. Malgrat tot, ambdós sexes gairebé s'anivellen a l'any 1950 (homes, 91.6% i dones, 90.8%).

En considerar el lloc de naixement, la majoria dels nascuts al municipi (61.6%) saben escriure des de 1887; en

---

⁴ Albareda i Salvador, J. "L'escola laica a la Plana de Vic a principis del segle XX", a *Elements per a la història de l'educació a Osona*. Actes de les 5enes. Jornades d'història de l'educació als Països Catalans (del 31 de març al 2 d'abril de 1982), Vic: Eumo, 1984, p. 188.

⁵ Solà i Gussinyer, P. op. cit. p. 217.

⁶ Albareda i Salvador, J. op. cit. p. 202.

⁷ Solà i Gussinyer, P. op. cit. p. 222.

canvi, els nascuts fora no arribaran a ser majoria (53%) en aquest aspecte fins a 1920. Aquí també ambdós grups es posen a una altura semblant en arribar 1950, lleugerament superior en la població immigrant (92.3%), respecte de la població nadiua (90.6%).

De 1960 a 1970 continuen els resultats de 1950, però augmentats (vegeu taula VIII.3). L'alfabetització abarca practicament tota la població, sense distinció de sexe ni lloc de naixement.

La taula VIII.4 ens indica que el percentatge d'analfabets augmenta en passar els anys, contràriament al que hauríem d'esperar. A més de la comptabilització dels menors no escolaritzats, que ja hem comentat anteriorment, l'augment, dels anys 1981 i 1986 sobretot, és degut a què els adults que *tenen dificultats* en la lectura i en l'escriptura han estat agrupats amb els analfabets, ja que en aquests padrons el primer valor de la variable nivell d'instrucció diu: *No sap llegir ni escriure o hi té dificultats*. També hi han estat adjuntats els escolars, que encara no dominen del tot les tècniques de lectura i escriptura.

Al padró de 1975 consta, que més de la meitat de la població folguerolesca (62.4%) tenia la primària incompleta, la majoria són adults, que anaren a l'escola estatal, però no arribaren a obtenir el títol d'estudis primaris. La primària completa o 1a. etapa d'E.G.B. és assignada als qui anaren a l'escola fins als catorze anys, tot completant així els estudis primaris, que s'exigien en la seva època. El batxillerat elemental és equivalent a la 2a. etapa d'E.G.B. i el batxillerat superior al B.U.P o C.O.U.

En passar als padrons de 1981 i 1986, veiem com una bona part d'aquestes persones, que llegeixen i escriuen, però *hi tenen dificultats*, han estat comptabilitzades junt amb les que no saben llegir ni escriure. D'aquí vé la notable diferència entre un padró (1975) i els altres (1981 i 1986), la qual augmentarà o disminuirà en funció del criteri que tingui la persona, que confecciona cada un dels padrons (no sempre és la mateixa). No és igual titllar d'analfabeta una persona que no sap llegir ni escriure en absolut, que una que ho sap fer, però *amb dificultats*.

La relació entre el grau d'instrucció i el sexe o el lloc de naixement no és significativa per al període de 1975 a 1986. Totes quatre subpoblacions segueixen la tònica marcada pel total de la població (vegeu gràfics VIII.1-VIII.6).

Ara potser és el moment de reflexionar breument sobre què significa ser o no analfabet en cada un dels períodes estudiats. És evident que no és pas el mateix no saber llegir ni escriure a finals del segle passat que a finals del segle XX.

Ens hauríem de preguntar si (tenint en compte el context social i cultural de cada època) no estaria en el mateix nivell d'analfabetisme (que les persones de més de 60 anys, que avui tenen "dificultats en llegir i escriure") l'individu, que avui sap llegir i escriure, perquè ha anat a

l'escola (ja que és obligatòria per a tothom), però no fa l'ús que caldria esperar dels coneixements apresos. És a dir, no llegeix mai (o pràcticament mai) llibres i ben pocs diaris o revistes; no sap interpretar un text, si no és escrit en un llenguatge molt senzill i planer. Quant a l'escriptura, redacta molt malament i només escriu algun text en molt comptades ocasions. Sap llegir i escriure, però és un analfabet en el context cultural, en què es mou: una societat altament complexa, en la qual qui té el saber també té el poder, i l'un i l'altre cada cop estan en mans d'una minoria més reduïda. A través dels mitjans de comunicació, la televisió sobretot, es fomenta una actitud passiva, en acceptar la informació donada tal com arriba, sense una elaboració crítica pròpia. En canvi, l'individu de finals del segle passat o principis d'aquest en prou feines sabia llegir i escriure, o no en sabia gens, però dins el seu context cultural no era analfabet, ja que controlava la major part dels ressorts que feien funcionar el seu entorn, en aquest cas un món rural. No li calia saber llegir i escriure per sobreviure i desenvolupar-se. Sabia quan calia sembrar i quan collir, les plantes que el podien ajudar a superar una malaltia i les que li podien ser contraproductives, i com havia de conduir el bestiar per poder treure'n el millor profit.

Grau d'instrucció segons el sexe i l'edat.

Vegem a continuació la relació existent entre el grau o nivell d'instrucció de la població folguerolencal al llarg dels cent vint-i-cinc anys estudiats, distribuïda en quatre grups d'edat.

Des de 1887 la gran majoria de menors de 15 anys ja saben llegir (vegeu taula VIII.5). Aquest mateix any també és punt de partida per al grup de 15 a 24 anys. Per contra, el de 25 a 64 anys no assolix majoria fins a 1910, any en què també s'hi constitueix el grup de més de 64 anys, per bé que no queda assegurada fins el 1930.

Així, podem dir que a partir del padró de 1910 la majoria de les persones, que integraven cada un dels grups d'edat, sabia llegir. No hem d'oblidar, però, l'elevat nombre d'individus, que encara no en sabien, principalment entre els qui integraven els grups de 25-64 anys i més de 64 anys.

Cal destacar, que en el grup de més de 64 anys hi ha un retrocés a l'any 1920, el qual fa que no s'arribi al cinquanta per cent.

Respecte a l'escriptura (vegeu taula VIII.6), la majoria (68.2%), que trobem entre els menors de 15 anys en el padró de 1887, no sembla ser massa fiable, ja que en els anys següents guanyen els qui no saben escriure. Aquest grup no arribarà a acostar-se al percentatge esmentat fins l'any 1930 (61.3%). En canvi, el grup de 15 a 24 anys sí que manté la majoria assolida l'any 1887 (60.3%). A mesura que avancem en l'edat, s'arriba a la majoria més tardanament; al 1910

per al grup de 25 a 64 anys i al 1930 de forma definitiva per al de més de 64 anys, tot i que aquest darrer grup l'havia aconseguida de forma interina l'any 1910 (68.2%). Aquesta mateixa oscil·lació té lloc també, quan es tracta de saber llegir.

Hem de tenir present, en analitzar aquestes dades, que saber escriure en algunes èpoques vol dir saber signar, encara que sigui de forma molt rudimentària. Això queda clarament reflectit en els fulls d'empadronament.

De 1960 a 1970 gairebé la totalitat de les persones, que integren cada un dels grups d'edat, practiquen la lectura i l'escriptura (vegeu taula VIII.7). És de remarcar el grup de 25 a 24 anys (joves), en el que no hi ha ningú que consti com a analfabet.

La distribució de l'instrucció per quatre grups d'edat en aquest període (1960-1970) no divergeix de la que mostra la taula VIII.3 per a tota la població, segons el sexe i el lloc de naixement.

Al padró de 1975 la majoria dels menors de 15 anys (66%) tenen la primària incompleta, la qual cosa és lògica, ja que l'edat no els permet tenir un grau d'estudis més alt (vegeu gràfic VIII.7).

Entre els individus, que tenen entre 15 i 24 anys, destaquen els qui han aconseguit el nivell d'ensenyança primària completa (53.2%).

En passar als següents grups d'edat, el nivell d'instrucció baixa, en situar-se a primària incompleta, per a la major part del grup de 25 a 64 anys (67.8%) i la gran majoria del de més de 64 anys (82.3%).

El més significatiu del padró de 1981 (vegeu gràfic VIII.8) és que la majoria de joves (63.4%) entre 15 i 24 anys han acabat el batxillerat elemental o tenen la 2a. etapa d'E.G.B. completa. Per altra banda, la gran majoria (78.1%) del grup de més edat (més de 64 anys) únicament té la primària incompleta. Fet que era d'esperar, donades les possibilitats de l'època en la qual foren escolars.

Pel que fa referència als altres dos grups, el de menys de 15 anys es reparteix principalment entre els que no saben llegir ni escriure o ho fan amb dificultat (44.8%) i l'ensenyament primari incomplet (24.8%), a causa dels pocs anys, que no els han permès anar més enllà; les persones que tenen entre 25 i 64 anys es reparteixen majoritàriament entre la primària incompleta (42.3%) i la primària completa (37%).

En analitzar el padró de 1986 (vegeu gràfic VIII.9), veiem que el grup de menys de 15 anys destaca en: primària incompleta (41.2%), analfabetisme (30.4%) i primària completa (22.1%). El de 15 a 24 anys en: batxillerat elemental (30.2%), primària completa (25.9%), formació professional (18%) i batxillerat superior (15.8%). El grup de 25 a 64 anys sobresurt en primària incompleta (43.4%). Finalment, la majoria (61.4%) de persones de més de 64 anys

tenen dificultat en llegir i escriure; tot i que el 34% d'elles té estudis primàris, encara que incomplets.

Malgrat les incongruències i arbitrietats, referents a la variable instrucció, que hem trobat en els padrons d'habitants, podem afirmar que la gran majoria de la població no té un nivell d'estudis superior a la primària completa.

Seguidament passem a analitzar la distribució de la instrucció també per grups d'edat, però ara tenint en compte el sexe de cada individu.

A través de les taules VIII.8 i VIII.9 podem veure la relació existent entre instrucció i sexe segons l'edat.

En el grup de menys de 15 anys no hi ha diferència entre nens i nenes, ambdós sexes saben llegir majoritàriament a partir del padró de 1887. La diferència comença a manifestar-se en el grup de joves (de 15 a 24 anys), entre els que la majoria d'homes sap llegir des de 1860 i, en canvi, les dones no aconsegueixen una majoria consolidada fins a 1910. Aquesta diferència augmenta en passar al grup dels adults (de 25 a 64 anys), en el que la majoria per a les dones no arriba fins l'any 1930. Respecte al grup de més de 64 anys, la meitat dels homes (50%) ja saben llegir a l'inici del segle XX, però no seran majoria fins a 1910; fet que no es donarà entre les dones d'aquesta edat fins al padró de 1950.

Les taules VIII.10 i VIII.11 ens posen de manifest que en la pràctica de l'escriptura també hi ha diferències entre els sexes.

En el grup d'edat de menys de 15 anys (deixant de banda el padró de 1887, que fuig de la tònica general), els nens que saben escriure no són majoria fins a 1930; en canvi, les nenes ho són des de 1920. Tot i no podent garantir l'absoluta fiabilitat d'aquestes dades, cal destacar la superioritat dels nens en els padrons de 1900 i 1910.

En passar als grups de joves (15-24 anys) i adults (25-64 anys), els homes saben escriure majoritàriament des de 1860; per contra, les dones joves no arriben a assegurar la majoria fins l'any 1910 i les adultes fins al 1930.

Respecte als vells (més de 64 anys), els homes no sobresurten fins al padró de 1910 i les dones fins al de 1950.

Al final veiem con el saber llegir i el saber escriure estan relacionats, almenys en els padrons d'habitants, que són la base del nostre estudi. Molt sovint les respostes a les dues preguntes són ambdues o bé afirmatives o bé negatives.

De 1960 a 1970 gairebé tots les homes i dones de totes les edats saben llegir i escriure. L'analfabetisme només té una certa importància (homes: 16.7% i dones: 21.6%) en el padró de 1960, entre els qui formen el grup d'edat de més de 64 anys.

Els menors de 15 anys, que no en saben, són infants, que

tot i anant a l'escola, a causa de la seva edat encara no n'han après.

Podem comprovar com no hi ha cap jove, ni home ni dona, que durant aquest període de temps no sàpiga llegir ni escriure.

La distribució del nivell d'instrucció segons l'edat i el sexe no és gaire significativa en el temps que va de 1975 a 1986. Potser el fet més rellevant és que en cap dels tres padrons (1975, 1981 i 1986) no hem trobat cap vell, ni home ni dona, que tingués estudis superiors al batxillerat elemental. Aixó s'explica per la falta d'oportunitats, que hi havia a la seva època per a poder estudiar (per a més informació vegeu gràfics VIII.10-VIII.12).

Cal destacar també la gran quantitat de joves d'ambdós sexes, que encara avui aturen els seus estudis a unes cotes molt baixes, malgrat les possibilitats que tenen al seu abast per a continuar estudiant, tant de centres escolars com d'economia familiar. La majoria de famílies, tot i essent de classe treballadora, es guanya prou bé la vida com per a poder donar estudis superiors als seus fills. Però sembla ser que aquest hàbit encara no ha arrelat i prefereixen que els seus fills després d'acabada la 2a. etapa d'E.G.B. busquin una feina i comencin a guanyar diners. Aquestes famílies han millorat llur condició econòmica, però continuen mantenint els hàbits culturals dels seus pares, els quals no tenien cap possibilitat d'accedir a altre centre escolar, que no fos l'escola del poble.

Així, l'any 1975 gairebé la totalitat d'homes (95.1%) i dones (94.5%) no tenia estudis superiors als de la primària completa. Al 1981 el percentatge havia baixat per a ambdós sexes: homes (74.5%) i dones (76.5%), però es mantenia al padró d'habitants de 1986: homes (74.7%) i dones (75.7%) (vegeu gràfics VIII.10-VIII.12).

La realització d'estudis regulars al llarg de l'any només es té en compte en el padró de 1981. El resultat és que el 81.3% de la població respon que no i només el 18.7% dona una resposta afirmativa (vegeu taula VIII.14).

El grau de comprensió de la llengua catalana és contemplat únicament en els dos últims padrons estudiats (1981 i 1986). En el de 1981 a la pregunta *enteneu el català?* només cinc persones (0.5%) del total de la població (1010 habitants) va respondre que no. En canvi, al següent padró (1986) la resposta es podia matitzar molt més (vegeu taula VIII.15). La meitat de la població (50.7%) el sap parlar, escriure i llegir, un 20.5% el parla i el llegeix i un 25.1% el parla. Podem dir, doncs, que el 96.3% de la població parla el català. Només un 3.6% no l'entén. Aquest darrer percentatge no és del tot cert, ja que la persona que confeccionà el padró hi va incloure també els nens petits, que encara no l'entenen ni el parlen. Així, la gran majoria

(81.8%), dels qui no l'entenen, tenen entre 0 i 4 anys (vegeu gràfic VIII.13).

Taula VIII.1

Grau d'instrucció (sap llegir?)
(1860-1950)

Any	Total		Homes		Dones		Poble		Fora	
	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %
1860	75.0	25.0	57.3	42.7	92.2	7.8	---	---	---	---
1877	63.3	36.7	46.4	53.6	79.8	20.2	53.9	46.1	75.9	24.1
1887	46.4	53.6	29.8	70.2	65.1	34.9	30.7	69.3	67.7	32.3
1900	45.5	54.5	27.6	72.4	66.4	33.6	33.4	66.6	62.3	37.7
1910	42.1	57.9	29.2	70.8	57.3	42.7	36.1	63.9	51.4	48.6
1920	29.7	70.3	15.7	84.3	44.6	55.4	22.7	77.3	44.9	55.1
1920*	30.5	69.5	15.9	84.1	47.3	52.7	22.9	77.1	46.4	53.6
1930	17.1	82.9	9.3	90.7	25.0	75.0	9.5	90.5	32.5	67.5
1940	13.0	87.0	8.2	91.8	17.4	82.6	7.3	92.7	22.4	77.6
1950	8.8	91.2	8.4	91.6	9.2	90.8	9.4	90.6	7.7	92.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1950)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *total*, *homes* i *dones*: gràfics VIII.1-VIII.10.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VIII.24-VIII.32.

Taula VIII.2

Grau d'instrucció (sap escriure?)
(1860-1950)

Any	Total		Homes		Dones		Poble		Fora	
	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %
1860	72.2	27.8	54.2	45.8	89.6	10.4	---	---	---	---
1877	66.3	33.7	48.7	51.3	83.5	16.5	57.6	42.4	77.9	22.1
1887	51.1	48.9	35.1	64.9	69.1	30.9	38.4	61.6	68.4	31.6
1900	54.4	45.6	36.9	63.1	74.9	25.1	46.8	53.2	65.0	35.0
1910	45.5	54.5	31.8	68.2	61.5	38.5	41.2	58.8	52.3	47.7
1920	37.6	62.4	25.2	74.8	50.7	49.3	33.2	66.8	47.0	53.0
1920*	39.2	60.8	26.1	73.9	54.3	45.7	34.9	65.1	48.2	51.8
1930	24.2	75.8	15.8	84.2	32.9	67.1	18.9	81.1	35.0	65.0
1940	13.0	87.0	8.2	91.8	17.4	82.6	7.3	92.7	22.4	77.6
1950	8.8	91.2	8.4	91.6	9.2	90.8	9.4	90.6	7.7	92.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1950)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a *total*, *homes* i *dones*: gràfics VIII.11-VIII.20.

Per a *poble* i *fora*: gràfics VIII.33-VIII.41.

Taula VIII.3

Grau d'instrucció (sap llegir i escriure?)
(1960-1970)

Any	Total		Homes		Dones		Poble		Fora	
	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %
1960	2.9	97.1	2.5	97.5	3.2	96.8	2.4	97.6	3.7	96.3
1965	0.7	99.3	0.7	99.3	0.7	99.3	0.7	99.3	0.6	99.4
1970	0.6	99.4	0.9	99.1	0.2	99.8	0.7	99.3	0.3	99.7

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1960-1970)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix:

Per a total, homes i dones: gràfics VIII.21-VIII.23.

Per a poble i fora: gràfics VIII.42-VIII.44.

Taula VIII.4

Grau d'instrucció (1975-1986)

	1975		1981		1986	
	n.a.	%	n.a.	%	n.a.	%
Analfabet	70	7.2	130	12.9	235	22.4
Primària incompleta	607	62.4	369	36.7	378	36.0
Primària completa (1a. etapa E.G.B.)	245	25.2	261	25.9	179	17.0
Batxillerat elemental (2a. etapa E.G.B.)	23	2.4	156	15.5	90	8.6
Batxillerat superior (B.U.P. o C.O.U.)	13	1.3	26	2.6	42	4.0
Formació professional	6	0.6	25	2.5	85	8.0
Títol grau mitjà	3	0.3	17	1.7	24	2.3
Títol superior	6	0.6	22	2.2	18	1.7

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1975-1986)*.

Taula VIII.5

Grau d'instrucció (llegir) per grups d'edat
(Població total) (1860-1950)

Any	- 15 anys		15-24 anys		25-64 anys		+ 64 anys	
	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %
1860	88.1	11.9	61.4	38.6	69.1	30.9	82.9	17.1
1877	62.7	37.3	62.7	37.3	62.6	37.4	77.1	22.9
1887	9.8	90.2	38.8	61.2	60.0	40.0	81.0	19.0
1900	15.8	84.2	40.5	59.5	54.6	45.4	75.0	25.0
1910	41.5	58.5	21.9	78.1	48.3	51.7	31.8	68.2
1920	18.1	81.9	15.8	84.2	39.9	60.1	54.2	45.8
1920*	17.4	82.6	18.1	81.9	39.4	60.6	50.0	50.0
1930	6.5	93.5	6.2	93.8	22.5	77.5	46.9	53.1
1940	4.9	95.1	3.8	96.2	16.9	83.1	44.2	55.8
1950	27.4	72.6	0.6	99.4	4.4	95.6	23.4	76.6

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1950)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VIII.45-VIII.54.

Taula VIII.6

Grau d'instrucció (escriure) per grups d'edat
(Població total) (1860-1950)

Any	- 15 anys		15-24 anys		25-64 anys		+ 64 anys	
	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %
1860	85.5	14.5	59.1	40.9	66.0	34.0	80.5	19.5
1877	72.5	27.5	64.5	35.5	64.0	36.0	77.1	22.9
1887	31.8	68.2	39.7	60.3	60.0	40.0	81.0	19.0
1900	62.3	37.7	41.3	58.7	54.9	45.1	75.0	25.0
1910	55.1	44.9	22.9	77.1	48.3	51.7	31.8	68.2
1920	50.0	50.0	16.4	83.6	39.9	60.1	54.2	45.8
1920*	51.2	48.8	19.0	81.0	39.4	60.6	50.0	50.0
1930	38.7	61.3	6.2	93.8	22.7	77.3	46.9	53.1
1940	4.9	95.1	3.8	96.2	16.9	83.1	44.2	55.8
1950	27.4	72.6	0.6	99.4	4.4	95.6	23.4	76.6

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1950)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VIII.55-VIII.64.

Taula VIII.7

Instrucció (llegir i escriure) per grups d'edat
(Població total) (1960-1970)

Any	- 15 anys		15-24 anys		25-64 anys		+ 64 anys	
	No	Sí	No	Sí	No	Sí	No	Sí
	%	%	%	%	%	%	%	%
1960	3.1	96.9	---	100.0	0.6	99.4	19.4	80.6
1965	3.0	97.0	---	100.0	---	100.0	1.2	98.8
1970	2.7	97.3	---	100.0	0.2	99.8	---	100.0

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1960-1970)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VIII.65-VIII.67.

Taula VIII.8

Grau d'instrucció (llegir) per grups d'edat
(Població masculina) (1860-1950)

Any	- 15 anys		15-24 anys		25-64 anys		+ 64 anys	
	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %
1860	78.8	21.2	39.1	60.9	47.8	52.2	70.0	30.0
1877	59.5	40.5	48.7	51.3	39.4	60.6	63.2	36.8
1887	7.3	92.7	32.2	67.8	36.3	63.4	66.7	33.3
1900	14.3	85.7	26.8	73.2	31.9	68.1	50.0	50.0
1910	39.4	60.6	18.5	81.5	29.7	70.3	18.8	81.3
1920	15.0	85.0	11.0	89.0	16.1	83.9	42.9	57.1
1920*	14.7	85.3	11.1	88.9	16.6	83.4	38.5	61.5
1930	6.6	93.4	5.4	94.6	10.6	89.4	19.2	80.8
1940	7.7	92.3	6.1	93.9	9.8	90.2	4.8	95.2
1950	33.8	66.2	1.1	98.9	2.9	97.1	13.3	86.7

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1950)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VIII.68-VIII.77.

Taula VIII. 9

Grau d'instrucció (llegir) per grups d'edat
(Població femenina) (1860-1950)

Any	- 15 anys		15-24 anys		25-64 anys		+ 64 anys	
	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %
1860	96.4	3.6	85.7	14.3	90.6	9.4	95.2	4.8
1877	66.2	33.8	74.7	25.3	85.5	14.5	93.8	6.3
1887	14.0	86.0	45.6	54.4	83.5	16.5	100.0	---
1900	18.2	81.8	60.0	40.0	78.3	21.7	92.9	7.1
1910	43.4	56.6	29.0	71.0	68.0	32.0	66.7	33.3
1920	21.6	78.4	20.2	79.8	65.4	34.6	70.0	30.0
1920*	20.8	79.2	26.4	73.6	63.9	36.1	71.4	28.6
1930	6.3	93.7	7.1	92.9	34.6	65.4	78.3	21.7
1940	2.2	97.8	1.8	98.2	23.3	76.7	71.0	29.0
1950	20.8	79.2	---	100.0	5.8	94.2	32.4	67.6

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1950)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VIII.68-VIII.77.

Taula VIII.10

Grau d'instrucció (escriure) per grups d'edat
(Població masculina) (1860-1950)

Any	- 15 anys		15-24 anys		25-64 anys		+ 64 anys	
	No	Sí	No	Sí	No	Sí	No	Sí
	%	%	%	%	%	%	%	%
1860	75.3	24.7	37.7	62.3	44.6	55.4	65.0	35.0
1877	67.1	32.9	48.7	51.3	40.7	59.3	63.2	36.8
1887	29.3	70.7	32.2	67.8	36.6	63.4	66.7	33.3
1900	57.1	42.9	28.2	71.8	31.9	68.1	50.0	50.0
1910	52.1	47.9	18.5	81.5	29.7	70.3	18.8	81.3
1920	52.0	48.0	12.2	87.8	16.1	83.9	42.9	57.1
1920*	52.6	47.4	12.7	87.3	16.6	83.4	38.5	61.5
1930	37.4	62.6	5.4	94.6	10.6	89.4	19.2	80.8
1940	7.7	92.3	6.1	93.9	9.8	90.2	4.8	95.2
1950	33.8	66.2	1.1	98.9	2.9	97.1	13.3	86.7

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1950)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VIII.78-VIII.87.

Taula VIII.11

Grau d'instrucció (escriure) per grups d'edat
(Població femenina) (1860-1950)

Any	- 15 anys		15-24 anys		25-64 anys		+ 64 anys	
	No	Sí	No	Sí	No	Sí	No	Sí
	%	%	%	%	%	%	%	%
1860	94.5	5.5	82.5	17.5	87.4	12.6	95.2	4.8
1877	78.4	21.6	78.0	22.0	86.8	13.2	93.8	6.3
1887	36.0	64.0	47.4	52.6	83.5	16.5	100.0	---
1900	70.5	29.5	60.0	40.0	78.9	21.1	92.9	7.1
1910	57.9	42.1	32.3	67.7	68.0	32.0	66.7	33.3
1920	47.7	52.3	20.2	79.8	65.4	34.6	70.0	30.0
1920*	49.4	50.6	26.4	73.6	63.9	36.1	71.4	28.6
1930	40.0	60.0	7.1	92.9	35.0	65.0	78.3	21.7
1940	2.2	97.8	1.8	98.2	23.3	76.7	71.0	29.0
1950	20.8	79.2	---	100.0	5.8	94.2	32.4	67.6

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1950)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VIII.78-VIII.87.

Taula VIII.12

Instrucció (llegir i escriure) per grups d'edat
(Població masculina) (1960-1970)

Any	- 15 anys		15-24 anys		25-64 anys		+ 64 anys	
	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %
1960	3.7	96.3	---	100.0	0.4	99.6	16.7	83.3
1965	3.3	96.7	---	100.0	---	100.0	---	100.0
1970	3.6	96.4	---	100.0	0.4	99.6	---	100.0

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1960-1970)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VIII.88-VIII.90.

Taula VIII.13

Instrucció (llegir i escriure) per grups d'edat
(Població femenina) (1960-1970)

Any	- 15 anys		15-24 anys		25-64 anys		+ 64 anys	
	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %
1960	2.4	97.6	---	100.0	0.8	99.2	21.6	78.4
1965	2.6	97.4	---	100.0	---	100.0	2.0	98.0
1970	1.5	98.5	---	100.0	---	100.0	---	100.0

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1960-1970)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics VIII.88-VIII.90.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
No	N	819	81.1	81.3	81.3
Sí	S	188	18.6	18.7	100.0
		3	.3	Missing	
		-----	-----	-----	
	Total	1010	100.0	100.0	
Valid cases	1007	Missing cases	3		

Taula VIII.14 - Realitza estudis regularment? - 1981

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
No l'enten	1	29	2.4	2.4	2.4
L'enten	2	10	.9	1.0	3.4
Entendre i llegir	3	3	.3	.3	3.6
Parlar	4	262	24.9	25.1	28.8
Parlar i llegir	5	214	20.3	20.5	49.3
Parl., lleg., escriure	6	329	30.2	30.7	100.0
	.	11	1.0	Missing	
		-----	-----	-----	
	Total	1054	100.0	100.0	
Valid cases	1043	Missing cases	11		

Taula VIII.15 - Comprensió del català - 1986

SEXE Sexe by INSTRUC Nivell d Instruccio

INSTRUC

SEXE	Count	INSTRUC						Row Total		
		1	2	3	4	5	6		7	8
Home	Row Pct	41	297	123	7	5	5	5	5	485
	Col Pct	8.5	61.2	25.4	1.9	1.0	1.0	1.0	1.0	49.8
	Tot Pct	58.6	48.9	50.2	39.1	38.5	83.3	83.3	83.3	
Dona	Row Pct	4.2	30.5	12.6	.9	.5	.5	.5	.5	
	Col Pct	29	310	122	14	8	1	3	1	488
	Tot Pct	5.9	63.5	25.0	2.7	1.6	.2	.6	.2	50.2
Column Total	Row Pct	41.4	51.1	49.8	60.7	61.5	16.7	100.0	16.7	
	Tot Pct	3.0	31.9	12.5	1.4	.8	.1	.3	.1	
Column Total		70	607	245	23	13	6	3	6	773
Total		7.2	62.4	25.2	2.4	1.3	.6	.3	.6	100.0

Chi-Square Value DF Significance

Pearson	12.44311	7	.08670
Likelihood Ratio	14.11577	7	.04916
Mantel-Haenszel	.01976	1	.88821

Minimum Expected Frequency = 1.495
 Cells with Expected Frequency < 5 = 6 DF 16 (37.5%)

Number of Missing Observations: 10

Gràfic VIII.4 - Grau d'instrucció segons el sexe - 1975

1261

SEXE Sexe by INSTRUC Nivell d Instrucció

INSTRUC

SEXE	Count	1	2	3	4	5	6	7	8	Row Total
Home	1	60	176	135	82	14	13	8	10	498
	Row Pct	12.0	35.3	27.1	16.5	2.8	2.6	1.6	2.0	49.5
	Col Pct	46.2	47.7	51.7	52.6	53.8	52.0	47.1	45.5	
	Tot Pct	6.0	17.5	13.4	8.2	1.4	1.3	.8	1.0	
Dona	2	70	193	126	74	12	12	9	12	508
	Row Pct	13.8	38.0	24.8	14.6	2.4	2.4	1.8	2.4	50.5
	Col Pct	53.8	52.3	48.3	47.4	46.2	48.0	52.9	54.5	
	Tot Pct	7.0	19.2	12.5	7.4	1.2	1.2	.9	1.2	
Column Total	130	369	261	156	26	25	17	22	1006	
Total	12.9	36.7	25.9	15.5	2.6	2.5	1.7	2.2	100.0	

Chi-Square

Value

DF

Significance

Pearson	2.60837	7	.71872
Likelihood Ratio	2.60984	7	.91860
Nantel-Haenszel	.60827	1	.43544

Minimum Expected Frequency - 6.416

Number of Missing Observations: 4

Gràfic NMI-2 - Grau d'instrucció segons el sexe - 1981

1262

SEXE Sexe by INSTRUC Nivell d Instruccio

INSTRUC

SEXE	Count	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Total
Home	1	102	184	104	52	22	18	22	6	11	521
	Rev Pct	19.6	35.3	20.0	10.0	4.2	3.5	4.2	1.2	2.1	49.6
	Col Pct	43.4	48.7	58.1	57.8	42.3	54.5	52.4	25.0	61.1	
	Tot Pct	9.7	17.5	9.9	4.9	2.1	1.7	2.1	.6	1.0	
Dona	2	133	194	75	38	30	15	20	18	7	530
	Rev Pct	25.1	36.6	14.2	7.2	5.7	2.8	3.8	3.4	1.3	50.4
	Col Pct	56.6	51.3	41.9	42.2	57.7	45.5	47.6	75.0	38.9	
	Tot Pct	12.7	18.5	7.1	3.6	2.9	1.4	1.9	1.7	.7	
Column Total	235	378	179	90	52	33	42	24	18	1051	
		22.4	36.0	17.0	8.6	4.9	3.1	4.0	2.3	1.7	100.0

Chi-Square

Value

DF

Significance

Pearson	19.64200	8	.01178
Likelihood Ratio	19.97396	8	.01044
Nantel-Haenszel	.64632	1	.42143

Minimum Expected Frequency - 8.923

Number of Missing Observations: 3

Gràfic VIII.3 - Grau d'instrucció segons el sexe - 1986

PRDC Lloc de procedència by INSTRUC Nivell d Instrucció

INSTRUC

PRDC	Count	INSTRUC						Row Total
		1	2	3	4	5	6	
	Row Pct	47	337	193	17	10	9	574
	Col Pct	6.2	57.1	26.7	3.0	1.7	.7	59.0
	Tot Pct	67.1	55.8	62.4	73.9	76.9	83.3	16.7
		4.8	34.8	15.7	1.7	1.0	.3	.1
		23	268	92	6	3	1	399
		5.8	67.2	23.1	1.3	.8	.3	41.0
		32.9	44.2	37.6	26.1	23.1	16.7	83.3
		2.4	27.5	9.5	.6	.3	.1	.3
	Column Total	70	607	245	23	13	6	973
	Total	7.2	62.4	25.2	2.4	1.3	.6	100.0

Chi-Square

Value

DF

Significance

Pearson	15.44259	7	.03073
Likelihood Ratio	16.04443	7	.02471
Fisher's Exact Test	.36395	1	.54632

Minimum Expected Frequency = 1.230
Cells with Expected Frequency < 5 = 6 OF 16 (37.5%)

Number of Missing Observations: 18

Gràfic VIII.4 - Grau d'instrucció segons el lloc de naixement - 1975

PROC Lloc de procedència by INSTRUC Nivell d instrucció

INSTRUC

PROC	Count	1	2	3	4	5	6	7	8	Row Total
	Row Pct	16.7	32.0	23.2	20.0	3.0	2.3	.9	1.9	56.6
	Col Pct	73.1	49.3	50.6	73.1	65.4	52.0	29.4	50.0	
	Tot Pct	9.4	18.1	13.1	11.3	1.7	1.3	.5	1.1	
1		95	182	132	114	17	13	5	11	569
	Row Pct	16.7	32.0	23.2	20.0	3.0	2.3	.9	1.9	56.6
	Col Pct	73.1	49.3	50.6	73.1	65.4	52.0	29.4	50.0	
	Tot Pct	9.4	18.1	13.1	11.3	1.7	1.3	.5	1.1	
2		35	187	129	42	9	12	12	11	437
	Row Pct	8.0	42.6	29.5	9.6	2.1	2.7	2.7	2.5	43.4
	Col Pct	26.9	50.7	49.4	26.9	34.6	48.0	70.6	50.0	
	Tot Pct	3.5	18.6	12.8	4.2	.9	1.2	1.2	1.1	
Column Total		130	369	261	156	26	25	17	22	1006
Total		12.9	36.7	25.9	15.5	2.6	2.5	1.7	2.2	100.0

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 47.74708 7 .00000
 Likelihood Ratio 51.53857 7 .00000
 Mantel-Haenszel .42076 1 .51656

Minimum Expected Frequency = 7.389

Number of Missing Observations: 4

Gràfic VIII.5 - Grau d'instrucció segons el lloc de naixement - 1981

PROC Lloc de procedència by INSTRUC Nivell d Instrucció

INSTRUC

Count	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Row Total
Row Pct	124	176	103	34	34	17	22	7	6	565
Col Pct	21.9	34.7	18.2	7.6	6.0	3.4	3.9	1.2	1.1	53.8
Tot Pct	53.0	51.9	57.5	60.0	65.4	57.6	52.4	29.2	33.3	
	11.8	18.7	9.8	5.1	3.2	1.8	2.1	.7	.6	
	110	182	76	36	18	14	20	17	12	485
	22.7	37.5	13.7	7.4	3.7	2.9	4.1	3.5	2.5	46.2
	47.0	48.1	42.5	40.0	34.6	42.4	47.6	70.8	66.7	
	10.5	17.3	7.2	3.4	1.7	1.3	1.9	1.6	1.1	
Column Total	234	378	179	90	52	33	42	24	18	1050
	22.3	36.0	17.0	8.6	5.0	3.1	4.0	2.3	1.7	100.0

Chi-Square

DF

Value

Significance

Pearson	14.96273	8	.05987
Likelihood Ratio	15.16312	8	.05605
Mantel-Haenszel	.48911	1	.48432

Minimum Expected Frequency = 6.314

Number of Missing Observations: 4

Gràfic VIII.6 - Grau d'instrucció segons el lloc de naixement - 1986

EDAT1 Grups d'edat by INSTRUC Nivell d'instrucció

EDAT1	Count		INSTRUC				Row Total
	1	2	3	4	5	6	
Menys de 15 anys	48 28.3 48.8	124 66.0 12.4	13 6.3 1.3	4 4.3 .1	33 33.3		189 18.3
15-24 anys	3 1.3 .3	49 27.0 4.4	85 34.8 8.7	13 6.6 1.3	8 8.0 .8	3 3.3 .2	157 15.4
25-64 anys	15 21.4 1.3	347 87.8 35.9	134 24.8 13.8	5 2.0 .5	3 3.0 .3	1 1.1 .1	512 52.9
Més de 64 anys	4 8.7 .4	93 18.3 9.6	12 10.6 1.2	4 3.8 .4			113 11.6
Column Total	70 7.2	607 62.4	249 26.1	23 2.4	43 4.3	4 .4	972 100.6

Chi-Square Value DF Significance

Partitioned Ratio
Mantel-Haenszel
207.24171
272.74981
2.94186

Significance
Probability
0.00000
0.00000
0.06631

Number of Missing Observations: 21

Gràfic VIII.7 - Grau d'instrucció segons l'edat - 1975

EDAT: Grups d'edat by INSTRUC Nivell d'instrucció

EDAT1	Count Row Pct Col Pct Tot Pct	INSTRUC				Row Total
		1	2	3	4	
Menys de 15 anys	94	52	41	23		210
	44.8	24.8	19.5	11.0		21.0
	74.4	14.1	14.7			
15-24 anys	9.4	5.2	4.1	2.3		153
	1	21	97	11		15.3
		.3	43.4	7.3		
25-64 anys	16	216	189	34		511
	12.1	42.3	37.0	6.7		51.0
	1.6	21.8	18.9	3.8		
Mes de 64 anys	16	100	30	2		128
	12.9	78.1	7.8	1.6		12.8
	1.6	27.1	1.0	.2		
Column Total	126	389	261	156		1002
	12.6	38.8	26.0	15.6		100.0

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 768.17983 21 .00000
Likelihood 708.49283 21 .00000
Nantal-Hauszai .57961 21 .48683

Minimum Expected Frequency = 2.172 10 DF 32 (31.3%)
Cells with Expected Frequency < 5 =

Number of Missing Observations: 6

Gràfic VIII.3 - Grau d'instrucció segons l'edat - 1981

EDATI Grups d'edat by INSTRUC Nivell d'instrucció

INSTRUC

EDATI	Count	Row Pct	Col Pct	Total	Row Total	Col Total	Chi-Square	DF	Significance
Menys de 15 anys	62	38.4	27.9	204	19.5	204			
15-24 anys	4	2.5	2.1	139	13.3	139			
25-64 anys	73	45.3	35.9	549	52.5	549			
Més de 64 anys	94	58.0	50.0	153	14.6	153			
Column Total	229	37.8	17.1	1045	100.0	1045			

Chi-Square

Value 36.2 DF 8

Significance .00000

Pearson Likelihood Ratio Mantel-Haenszel

Minimum Expected Frequency = 2.394
Cells with Expected Frequency < 5 = 8 DF 36 (22.2%)

Number of Missing Observations = 9

Gràfic VIII.9 - Grau d'instrucció segons l'edat - 1986

EDAT1 Grups d'edat by INSTRUC Nivell d'instrucció
 Controlling for...
 SEXE Sexe Value = 1 Home

EDAT1	Count Row Pct Col Pct Tot Pct	INSTRUC							Row Total
		Analfabe 1	Primària incompl 2	Primària complet 3	Batxilla rat eim 4	Batxilla rat sup 5	Formació profess 6	Estudis superior 8	
Menys de 15 anys	1	27 28.4 65.9 5.6	60 63.2 20.2 12.4	7 7.4 5.7 1.4			1 1.1 20.0 .2		95 19.6
15-24 anys	2	2 2.4 4.9 .4	23 27.7 7.7 4.7	42 50.6 34.1 8.7	8 9.6 88.9 1.6	4 4.6 80.0 .6	3 3.6 60.0 .6	1 1.2 20.0 .2	83 17.1
25-64 anys	3	11 4.3 26.8 2.3	171 66.8 37.4 35.3	68 26.6 55.3 14.0		1 20.4 20.0 .2	1 20.0 20.0 .2	4 1.6 80.0 .8	256 52.8
Més de 64 anys	4	1 2.0 2.4 .2	43 84.3 14.8 8.9	6 11.8 4.9 1.2	1 2.0 11.1 .2				51 10.5
Column Total		41 8.5	297 61.2	123 25.4	9 1.9	5 1.0	5 1.0	5 1.0	485 100.0

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 170.86467 18 .00000
 Likelihood Ratio 151.03317 18 .00000
 Mantel-Haenszel 2.12766 1 .14466

Minimum Expected Frequency = .8326
 Cells with Expected Frequency < 5 = 17 DF 28 (60.7%)

EDAT1 Grups d'edat by INSTRUC Nivell d'instrucció
 Controlling for...
 SEXE Sexe Value = 2 Dona

EDAT1	Count Row Pct Col Pct Tot Pct	INSTRUC							Row Total	
		Analfabe 1	Primària incompl 2	Primària complet 3	Batxilla rat eim 4	Batxilla rat sup 5	Formació profess 6	Peritatg e. inge 7		Estudis superior 8
Menys de 15 anys	1	21 22.6 72.4 4.3	64 68.8 20.6 13.1	6 6.5 5.0 1.2	1 1.1 7.1 .2		1 1.1 100.0 .2		93 19.1	
15-24 anys	2	1 1.6 3.4 .2	20 24.3 8.5 4.1	43 56.6 35.6 8.6	5 6.6 35.7 1.0	4 5.3 50.0 .6		2 2.6 66.7 .4	1 1.3 100.0 .2	76 15.6
25-64 anys	3	4 1.6 13.8 .8	174 66.8 36.8 36.1	66 26.6 54.8 13.6	3 2.0 35.7 1.0	4 1.6 50.0 .6		1 1.4 33.3 .2	256 52.6	
Més de 64 anys	4	3 4.6 10.3 .6	50 80.6 16.1 10.3	6 9.7 5.0 1.2	3 4.6 21.4 .6				62 12.7	
Column Total		29 6.0	310 63.7	121 24.8	14 2.9	8 1.6	1 .2	3 .6	1 .2	487 100.0

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 159.23954 21 .00000
 Likelihood Ratio 140.98770 21 .00000
 Mantel-Haenszel .88255 1 .34751

Minimum Expected Frequency = .127
 Cells with Expected Frequency < 5 = 21 DF 32 (65.6%)

Number of Missing Observations: 19

Gràfic VIII.10 - Grau d'instrucció segons l'edat i el sexe - 1975

EDAT1 Grups d'edat by INSTRUC Nivell d'instrucció
 Controlling for..
 SEXE Sexe Value = 1 Home

EDAT1	Count Row Pct Col Pct Tot Pct	INSTRUC								Row Total
		Analífab 1	Primària incompl 2	Primària complet 3	Batxilla rat eies 4	Batxilla rat supe 5	Formació profess 6	Estudis superior 7	8	
Menys de 15 anys	1	27 28.4 65.9 5.6	60 63.2 20.2 12.4	7 7.4 5.7 1.4			1 1.1 20.0 .2			95 19.6
15-24 anys	2	2 2.4 4.9 .4	27 27.7 7.7 4.7	42 50.6 34.1 8.7	8 9.8 88.9 1.6	4 4.8 80.0 .8	3 3.6 60.0 .6	1 1.2 20.0 .2		83 17.1
25-64 anys	3	11 4.3 26.8 2.3	171 69.8 97.4 35.3	68 28.6 55.3 14.0		1 20.4 20.0 .2	1 .4 20.0 .2	4 1.6 80.0 .8		256 52.8
Més de 64 anys	4	1 2.0 2.4 .2	42 84.3 14.8 8.9	6 11.8 4.9 1.2	1 2.0 11.1 .2					51 10.3
Column Total		41 8.5	297 61.2	123 25.4	9 1.9	5 1.0	5 1.0	5 1.0		485 100.0

Chi-Square	Value	DF	Significance
Pearson	170.86467	18	.00000
Likelihood Ratio	151.03517	18	.00000
Nantal-Haenszel	2.12766	1	.14466

Minimum Expected Frequency = .026
 Cells with Expected Frequency < 5 = 17 DF 28 (60.7%)

EDAT1 Grups d'edat by INSTRUC Nivell d'instrucció
 Controlling for..
 SEXE Sexe Value = 2 Dona

EDAT1	Count Row Pct Col Pct Tot Pct	INSTRUC								Row Total
		Analífab 1	Primària incompl 2	Primària complet 3	Batxilla rat eies 4	Batxilla rat supe 5	Formació profess 6	Peritatg e. ingen 7	Estudis superior 8	
Menys de 15 anys	1	21 22.6 72.4 4.3	64 68.8 20.4 13.1	6 6.5 5.0 1.2	1 1.1 7.1 .2		1 1.1 100.0 .2			93 19.1
15-24 anys	2	1 1.3 3.4 .2	20 26.3 6.3 4.1	43 56.8 38.3 8.8	5 6.6 35.7 1.0	4 5.3 50.0 .8		2 2.6 66.7 .4	1 1.3 100.0 .2	76 15.6
25-64 anys	3	4 1.4 13.8 .8	174 68.8 88.4 36.1	64 29.8 54.3 13.6	5 2.0 35.7 1.0	4 1.6 50.0 .8		1 1.4 33.3 .2		256 52.8
Més de 64 anys	4	3 4.8 10.0 .6	50 80.6 18.1 10.3	6 9.7 5.0 1.2	3 4.8 21.4 .8					62 12.7
Column Total		29 6.0	310 63.7	121 24.8	14 2.9	8 1.6	1 .2	3 .6	1 .2	487 100.0

Chi-Square	Value	DF	Significance
Pearson	150.23994	21	.00000
Likelihood Ratio	140.48770	21	.00000
Nantal-Haenszel	.86258	1	.34781

Minimum Expected Frequency = .127
 Cells with Expected Frequency < 5 = 21 DF 32 (65.6%)

Number of Missing Observations: 17

Gràfic VIII.10 - Grau d'instrucció segons l'edat i el sexe - 1975

1271

EDAT1 Grups d'edat by INSTRUC Nivell d'instrucció
 Controlling for..
 SEXE Sexe Value = 1 Home

EDAT1	Count Row Pct Col Pct Tot Pct	INSTRUC								Row Total
		Analfabe 1	Primària incompl 2	Primària complet 3	Batxilla rat eies 4	Batxilla rat supe 5	Formació profess 6	Títol gr au mitja 7	Estudis superior 8	
Menys de 15 anys	1	44 42.7 74.6 5.9	28 27.2 46.9 5.6	22 21.4 34.3 4.4	9 8.7 11.0 1.8					103 20.7
15-24 anys	2		1 1.2 .6 .2	12 14.0 8.9 2.4	56 65.1 88.3 11.3	8 9.3 57.1 1.6	7 8.1 53.8 1.4	1 1.2 12.5 .2	1 1.2 10.0 .2	86 17.3
25-34 anys	3	11 4.4 18.6 2.2	100 99.6 36.8 20.1	96 38.2 71.1 19.3	16 6.4 16.5 3.2	6 2.4 42.9 1.2	6 2.4 46.2 1.2	7 2.8 87.5 1.4	9 3.6 90.0 1.8	251 50.5
Més de 34 anys	4	4 7.0 6.8 .8	47 82.5 28.9 9.5	5 8.8 3.7 1.0	1 1.8 1.2 .2					57 11.5
Column Total		59 11.9	176 35.4	135 27.2	82 16.5	14 2.8	13 2.6	8 1.6	10 2.0	497 100.0

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 391.79112 21 .00000
 Likelihood Ratio 351.47881 21 .00000
 Mantel-Haenszel .91945 1 .33762

Minimum Expected Frequency = .918
 Cells with Expected Frequency < 5 = 13 of 32 (40.6%)

EDAT1 Grups d'edat by INSTRUC Nivell d'instrucció
 Controlling for..
 SEXE Sexe Value = 2 Dona

EDAT1	Count Row Pct Col Pct Tot Pct	INSTRUC								Row Total
		Analfabe 1	Primària incompl 2	Primària complet 3	Batxilla rat eies 4	Batxilla rat supe 5	Formació profess 6	Títol gr au mitja 7	Estudis superior 8	
Menys de 15 anys	1	50 44.7 74.8 9.9	24 22.4 36.1 4.8	19 17.8 28.1 3.8	14 13.1 18.9 2.8					107 21.2
15-24 anys	2		9 12.4 7.1 1.8	41 61.2 58.4 8.1	3 4.5 25.0 .6	9 13.4 75.0 1.8	1 1.5 11.1 .2	4 6.0 33.3 .8		67 13.3
25-34 anys	3	5 1.9 7.5 1.0	116 44.6 80.1 23.0	93 35.8 73.8 18.4	18 6.9 24.3 3.6	9 3.5 75.0 1.8	3 1.2 25.0 .6	8 3.1 88.9 1.6	8 3.1 66.7 1.6	260 51.5
Més de 34 anys	4	12 16.9 17.6 2.4	53 74.8 27.8 10.5	5 7.0 4.0 1.0	1 1.4 1.4 .2					71 14.1
Column Total		67 13.3	193 38.2	126 25.0	74 14.7	12 2.4	12 2.4	9 1.8	12 2.4	505 100.0

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 391.72133 21 .00000
 Likelihood Ratio 363.63696 21 .00000
 Mantel-Haenszel .03025 1 .86192

Minimum Expected Frequency = 1.194
 Cells with Expected Frequency < 5 = 13 of 32 (40.6%)

Number of Missing Observations: 8

Gràfic VIII.M - Grau d'instrucció segons l'edat i el sexe - 1981

1072

EDAT1 Grups d'edat by INSTRUC Nivell d'instrucció
 Controlling for...
 SEXE Sexe Value = 1 Home

EDAT1	Count Row Pct Col Pct Tot Pct	INSTRUC									Row Total
		Analfabe t	Primaria incompl	Primaria complet	Batxille rat eien	F.P. o o ficialia	F.P. o o estrage	Batxille rat supe	Títol gr au mitjà	Estudis superior	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Menys de 15 anys	1	30 29.1 30.6 5.8	42 40.8 22.8 8.1	25 24.3 24.0 4.8	5 4.7 9.6 1.0	1 1.0 4.5 .2					103 19.9
15-24 anys	2		1 1.2 .5 .2	29 30.7 22.1 4.4	25 33.3 48.1 4.8	10 13.3 48.8 1.9	5 6.7 27.8 1.0	10 13.3 45.5 1.9		1 1.3 9.1 .2	75 14.5
25-64 anys	3	39 37.9 39.8 7.5	115 41.1 62.5 22.2	52 18.5 50.0 10.1	22 7.9 42.3 4.3	11 3.9 50.0 2.1	13 4.8 72.2 2.5	12 4.2 54.5 2.3	6 2.1 100.0 1.2	10 3.6 90.9 1.9	280 54.2
Més de 64 anys	4	29 49.2 29.6 5.6	26 44.1 14.1 5.0	4 6.8 3.8 .8							59 11.4
Column Total		98 19.0	184 35.6	104 20.1	52 10.1	22 4.3	18 3.5	22 4.3	6 1.2	11 2.1	517 100.0
Chi-Square		Value		DF		Significance					
Pearson		203.58808		24		.00000					
Likelihood Ratio		231.35825		24		.00000					
Nantel-Haenszel		.22723		1		.63359					

Minimum Expected Frequency = .685
 Cells with Expected Frequency < 5 = 16 DF 36 (44.4%)

EDAT1 Grups d'edat by INSTRUC Nivell d'instrucció
 Controlling for...
 SEXE Sexe Value = 2 Dona

EDAT1	Count Row Pct Col Pct Tot Pct	INSTRUC									Row Total
		Analfabe t	Primaria incompl	Primaria complet	Batxille rat eien	F.P. o o ficialia	F.P. o o estrage	Batxille rat supe	Títol gr au mitjà	Estudis superior	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Menys de 15 anys	1	32 31.7 24.4 6.1	42 41.6 21.6 8.0	20 19.8 26.7 3.8	7 6.9 18.4 1.3						101 19.1
15-24 anys	2		3 4.7 1.5 .6	13 20.3 17.5 2.5	17 26.9 44.7 3.2	15 23.4 50.0 2.8	3 4.7 20.0 .6	12 18.8 60.0 2.3		1 1.6 14.3 .2	64 12.1
25-64 anys	3	34 32.6 34.4 6.4	123 49.7 63.4 23.3	40 14.9 53.3 7.6	13 4.8 34.2 2.5	15 9.6 50.0 2.8	12 4.8 80.0 2.5	8 3.0 40.0 1.5	18 6.7 100.0 3.4	6 2.7 85.7 1.1	269 50.9
Més de 64 anys	4	65 61.1 46.6 12.3	26 27.7 19.4 4.9	2 2.1 2.7 .4	1 1.1 2.6 .2						94 17.8
Column Total		131 24.8	194 36.7	75 14.2	36 7.2	30 5.7	15 2.8	20 3.8	18 3.4	7 1.3	529 100.0
Chi-Square		Value		DF		Significance					
Pearson		311.58485		24		.00000					
Likelihood Ratio		304.61257		24		.00000					
Nantel-Haenszel		4.85687		1		.02754					

Minimum Expected Frequency = .848
 Cells with Expected Frequency < 5 = 15 DF 36 (41.7%)

Number of Missing Observations: 7

Gràfic VIII.12 - Grau d'instrucció segons l'edat i el sexe - 1986

CATALA Entensiu el catala? by EDAT Edat en intervals

Page 1 of 2

Count	EDAT											Row Total
	0-4 anys	5-9 anys	10-14 an	15-19 an	20-24 an	25-29 an	30-34 an	35-39 an	40-44 an	45-49 an	50-54 an	
Row Pct	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Total
Col Pct	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Total
Tot Pct	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Total
CATALA	10	2							1			22
No l'entén	81.8	9.1							4.5			2.1
	33.3	2.7							1.6			
	1.7	.2							.1			
L'entén	5					1		2	1			10
	50.0					10.0		20.0	10.0			1.0
	9.3					1.1		2.2	1.1			
	.8					.1		.2	.1			
Entendre i llegir										1	1	2
	50.0									50.0	50.0	.2
	2.0									2.0	2.0	
	.1									.1	.1	
Parlar	25	22	4	2	2	4	6	7	3	8	17	260
	9.8	8.5	1.5	3.8	2.8	1.5	2.3	2.7	1.2	3.1	6.5	25.1
	46.3	29.7	5.3	9.1	2.2	4.2	9.1	9.7	4.5	15.7	31.3	
	2.4	2.1	.4	1.2	.2	.4	.6	.7	.3	.8	1.6	
Parlar i llegir	2	18	1	2	2	9	15	17	16	25	18	214
	3.7	8.4	1.4	3.1	2.7	4.8	7.0	8.9	7.5	11.7	8.4	20.6
	3.2	24.3	1.1	3.2	2.2	9.5	22.7	24.7	25.8	49.0	35.3	
	.2	1.7	.1	.2	.2	.9	1.4	1.6	1.5	2.4	1.7	
Parl...lleg...escri	4	32	68	60	71	81	45	49	41	17	18	529
	7.4	43.0	13.7	11.3	12.4	15.3	8.5	9.3	7.8	3.3	3.4	51.0
	7.4	43.2	43.2	43.8	44.7	45.2	48.2	43.9	46.1	33.3	35.3	
	3.1	3.1	6.6	5.8	6.8	7.8	4.3	4.7	4.0	1.6	1.7	
Column Total	54	74	73	64	75	93	64	77	62	51	54	1037
Total	5.2	7.1	7.0	6.2	7.2	9.2	6.4	7.4	6.6	4.9	5.2	100.0

Gràfic VIII.13 - Comprensió de la llengua catalana segons l'edat - 1986

427

CATALA Enteneu el catala? by EDAT Edat en intervals

EDAT

Count Row Pct Col Pct Tot Pct	55-59 an		60-64 an		65-69 an		70-74 an		75-79 an		80-84 an		85-89 an		Row Total
	YE	12	YE	13	YE	14	YE	15	YE	16	YE	17	YE	18	
CATALA															
1 No l entén			1	4.5											22 2.1
2 L entén	1	10.0		1.5											10 1.0
3 Entendre i llegir															2 .2
4 Parlar	20	35	29	34	22	22	18	2	260 25.1						
	7.7	13.5	11.2	12.7	8.5	8.5	6.9	6.8							
	31.3	48.1	56.9	69.7	78.4	90.0	100.0	100.0							
	1.9	3.4	2.8	3.3	2.1	1.7	.2								
5 Parlar i llegir	29	25	13	12	6	2	214 20.6								
	12.8	11.7	4.4	5.8	2.4	6	6								
	42.3	32.4	23.5	23.5	21.4	10.0	10.0								
	2.8	2.4	1.3	1.2	.6	.2									
6 Parl., lleg., i escr	14	15	9	5			529 51.0								
	2.8	2.8	1.7	9.8											
	21.4	17.7	17.9	1.2											
	1.4	1.4	.9	.5											
Column Total	64	76	51	51	28	20	1037 100.0								
	6.2	7.3	4.9	4.9	2.7	1.9	.2								

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 877.08908 85 .00000
Likelihood Ratio 729.88563 85 .00000
Mantel-Haenszel 41.92289 1 .00000

Minimum Expected Frequency = .004 58 OF 108 (53.7%)
Cells with Expected Frequency < 5 =

Number of Missing Observations: 17

Gràfic VIII.43 - Comprensió de la llengua catalana segons l'edat - 1986 (continuació).

5271

Resum

Més de la meitat de la població folguerolencsa era analfabeta fins a 1877, no sabia llegir ni escriure. A partir de 1887 la majoria ja sap llegir, però la tècnica de l'escriptura no serà coneguda majoritàriament fins a 1910. Al 1950 gairebé la totalitat de la població té coneixements de lectura i escriptura.

Per sexes, les dones donen un grau més elevat d'analfabetisme. Els homes, que saben llegir, són majoria des de 1877; en canvi, les dones no en són fins a 1920.

Segons el lloc de naixement, la majoria de la població nadiua sab llegir des de 1887; per contra, els immigrants no superen el cinquanta per cent fins a 1920.

Pe'l que fa al coneixement de l'escriptura, no és fins el 1910 que la majoria de la població sap escriure. Per sexes, les dones continuen en inferioritat de condicions respecte als homes, aquests assoleixen majoria l'any 1877 i les dones no l'obtindran fins a 1930. La població nadiua sap escriure majoritàriament des de 1887; en canvi, la majoria de la població immigrant no en sabrà fins 1920.

Al 1950 gairebé la totalitat de la població sabia llegir i escriure. Però a mesura que ens acostem als anys noranta, el nivell d'instrucció de la població folguerolencsa no ha pujat gaire, ja que la gran majoria no té estudis superiors als de l'ensenyament primari complet o primera etapa d'E.G.B.

En relacionar el grau d'instrucció de la totalitat de la població amb l'edat, resulta que gairebé tots els menors de 15 anys sabien llegir des de 1887; pe'l que fa a l'escriptura, no consolidaran la majoria fins a 1930. Els joves entre 15 i 24 anys saben llegir i escriure majoritàriament des de 1887; així els de 25-64 anys, des de 1910 i els de més de 60 anys, des de 1930.

Quant a la relació entre el grau d'instrucció per grups d'edat segons el sexe, comprovem que entre els menors de 15 anys no hi ha massa diferència entre nens i nenes, ambdós sexes saben llegir majoritàriament a partir del padró de 1887 i a escriure des de 1930 els nens i de 1920 les nenes. Les diferències remarcables comencen a manifestar-se en el grup de joves (15-24 anys), entre els que la majoria d'homes sap llegir i escriure des de 1860 i, en canvi, les dones no aconseguen una majoria consolidada fins a 1910. Aquesta diferència augmenta en passar al grup dels adults (25-64 anys), en el que la majoria per a les dones no arriba fins l'any 1930. Respecte al grup de més de 64 anys, la meitat dels homes ja saben llegir i escriure a l'inici del segle XX, però no seran majoria fins a 1910; fet que no es donarà entre les dones d'aquesta edat fins al padró de 1950.

De 1960 a 1970 gairebé tots les homes i dones de totes les edats saben llegir i escriure. L'analfabetisme només té una certa importància en el padró de 1960, entre els qui formen el grup d'edat de més de 64 anys.

Finalment, cal destacar la gran quantitat de joves d'ambdós sexes, que encara avui aturen els seus estudis a unes cotes molt baixes (2a. etapa d'E.G.B.), si considerem les possibilitats que tenen al seu abast per a continuar estudiant, tant de centres escolars com d'economia familiar.

7.9 L'ESCOLA A LA COMARCA D'OSONA

Fem un repàs a l'evolució de l'ensenyament i la cultura a través de l'escola a la comarca d'Osona, des del segle XVIII fins a l'actualitat. Alhora posem especial atenció en el desenvolupament de l'activitat escolar a Folgueroles durant el segle XX.

7.9.1 L'ENSENYAMENT I LA CULTURA AL SEGLE XVIII

Les escoles municipals i parroquials comencen a tenir importància a causa de l'expansió urbana del set-cents, algunes d'elles eren de creació anterior.

"Hom hi podia aprendre gramàtica llatina, comptes, lectura i doctrina cristiana.

"(...). Per a les noies no hi havia escola i, com a molt, podien assistir a costura on aprenien, alhora, el catecisme.

"D'altra banda a nivell d'associacions, els gremis continuaven tenint un relleu important en la vida social, i les confraries aglutinaven una gran part de la població.

"Les manifestacions cíviques tenien, encara, un caràcter marcadament religiós. L'Església manté el seu paper fonamental de suport ideològic a l'ordre establert. El 1702 el bisbe Pasqual prohibeix els actes i les representacions populars, com la passió, els balls i les caramelles, per les formes irreverents amb què són tractades.

"Aquestes actituds es degueren accentuar al llarg del segle. El 1785 el bisbe Veyan es queixava que no es respectava el precepte festiu i que l'assistència a la doctrina cristiana era minsa i afegia que "nos ha causado mucha admiración i dolor el haber llegado a entender la tibieza y negligencia que empieza a introducirse en algunos Pueblos y personas..." (A.P.M. Visitas. 15-VIII-1785).

"L'ús del català, malgrat les disposicions legals restrictives en l'àmbit de l'administració, era total. Tan sols a l'escola de nivell superior es consolidava el castellà, car per a la immensa majoria de la gent de la comarca la comprensió de la llengua de Castella era nul·la o molt difícil. Per això es testimonien sovint les dificultats que tenen els funcionaris dels ajuntaments a l'hora d'escriure-la a finals del segle XVIII. Aleshores hi hagué, però, qui intentà forçar la situació: el bisbe Veyan insistia que l'ensenyament de les primeres lletres es fes en llengua castellana així com els sermons panegírics, mentre que els sermons morals recomanava que es prediquessin en català"¹

De la presència, o projecte, d'una escola a Folgueroles al segle XVIII, n'és testimoni el testament de Josep Palmarol, mestre de cases, fet el 17 de setembre de 1718.

"Item en tal cas dit mon fill hereu meu no fos ho no tingues successio deix tots los fruits de mes bens a favor del M(estr)e de min ons... ab la condició que si es capella com (...) vicari se age de celebrar missas de charitat eis sous; si es la ch li deixo sols la mitat de ma renda ho fruits, ab pacte que age de resar tots los dies per ma anima lo tot ofici de difunts; laltre mitat de dita fruits sen dirán missas en Folgaroles de charitat eis sous p(er) lo R(everen)t R(ect)or lo Vicari.

"Item es ma voluntat que dit m(estr)e tinga estudi p(er) los niños de la present Par(ròqui)a; sino hi agues estudi p(er) algun temps que corria a compte del Rt. Ror. y obrers de la pre(s)nt Par(ròqui)a lo rehasmerasár la present renda ho pensio a favor del present magisteri; y que sempre que venga al cas de quitació deixo que se deposia lo diner al Archiu ho Armari de Folgaroles; se esmeria a coneguda dels dita R(ect)or obrers" (Folgueroles, 17-12-1718).²

¹ ALBAREDA, Joaquim; i altres, 1984, Història d'Osona, Vic: Eumo, p. 142.

² A.P.F., Testaments.

7.9.2 L'ENSENYAMENT I LA CULTURA A LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XIX

A la segona meitat del segle XIX, una de les preocupacions fonamentals de la societat osonenca és l'interès per l'ensenyament i la cultura.

"La situació de partida era molt baixa: dels 57.748 habitants del partit judicial de Vic, el 1860, tan sols 10.218 homes i 2.887 dones llegien i escrivia. Robien escolarització 2.430 nens i 1.951 nenes, amb un total de 70 mestres. (...). A la dècada dels 40 es formalitzen les Juntes d'instrucció als pobles per vetllar l'escolarització dels infants, bona part dels quals treballen a les fàbriques.

"En aquest camp, tan fonamental per la reproducció de les idees socials, la pugna ideològica assolí uns nivells elevadíssims. Per adonar-se'n ràpidament n'hi ha prou de veure com a la fi de segle pràcticament a la majoria dels pobles hi havia col·legis de religiosos o de religioses o bé escoles parroquials o municipals, a les quals calia afegir els centres estatals on l'ensenyament era també confessional.

"Aquesta incidència tan aclaparadora de l'Església perdé potència a partir de la industrialització dels nuclis urbans, on sorgí un moviment anticlerical. L'Església ho havia copsat clarament i per tal de contrarestar-ho endegà una ofensiva ideològica d'abast, basada fonamentalment en l'ensenyament. El bisbe Morgades parlava de "las grandes dificultades que se presentan... efecto estas de influencias perversas sobre la clase obrera...", tot remarquant la necessitat dels col·legis religiosos i de les classes dominicals en aquesta represa catòlica, especialment per als joves "... pues arrancados de la escuela a una edad prematura y enviados al trabajo casi siempre en medio de malas compañías, su asistencia a la dominical viene a ser casi la única esperanza de contenerlos en la esperanza y prácticas de la Iglesia nuestra Madre" (A.P.M. Visitas. 12-III-1888). El seu successor, el bisbe Torras i Bages, insistí repetidament en la qüestió.

"Aquesta fou la política que impulsà la creació, entre d'altres centres importants, del col·legi La Salle de Manlleu (el 1880), amb un arrelament molt notori, i l'Escola Dominical de Torelló (el 1896). De fet, les Escoles Dominicals s'implantaren arreu; en cas de no existir-ne institucionalment, eren suplertes per reunions dominicals, que a St. Hipòlit aplegaven, a principis del segle XX, 70 nois i de 150 a 200 noies. La influència damunt les noies és més remarcable perquè patien un nivell d'escolarització baixíssim i sovint es veien limitades a les classes de costura. A tot això cal afegir-hi el catacisme, al qual assistia una xifra considerable d'infants que variava segons els pobles i proporcionalment a Manlleu era molt baixa.

"Les escoles gratuïtes i nocturnes -a l'aparta de l'Església- completaven aquesta tasca educativa i religiosa amb una assistència creixent. Les despeses eren sufragades per la parròquia, per alguns fabricants i, més tard, per l'ajuntament. A aquestes tres estaments els interessava, a més de la millora cultural i tècnica -l'exigència de la qual devia ser baixa, ja que no s'endegà cap centre de formació professional a Manlleu, Torelló o Vic-, sobretot la mentalització de la mà d'obra per tal d'adaptar-la a la disciplina laboral i assolir-ne la identificació amb els objectius del capital. No és pas casual, doncs, l'assentament d'aquests instituts religiosos als centres urbans, mentre a la ruralia hi predominaven les escoles de tipus públic (...).

"D'altres institucions docents arrelades a la Plana són l'Ateneu Català de la Classe Obrera i la Juventut Catòlica. Per la seva part les organitzacions obreres, conscients del caràcter imprescindible de l'ensenyament en la seva emancipació social, iniciaren experiències d'escoles laïques, d'èxit limitat, a diferents pobles de la Plana. (...). La influència eclesiàstica damunt les classes populars era considerable, especialment pel que fa a les dones, de mentalitat tan tradicional i amb un nivell baix d'alfabetització. (...).

"Per últim, cal valorar la qüestió de la llengua en uns moments en què s'accepta la uniformització cultural de l'Estat espanyol. La legislació imposava l'ensenyament en castellà, però la repetició dels decrets a finals del XVIII i en el XIX revela l'incompliment d'aquestes disposicions. (...).

"Però la imposició del castellà topava amb dificultats insuperables: nivells d'escolarització mínims, lectures escasses, i per damunt de tot el fet que l'únic vehicle d'expressió i de comunicació era el català. (...).

"Tot indica que eren poques les possibilitats de difusió i arrelament d'aquesta llengua al primer terç del XIX. (...).

"Però l'acció dels bisbes Francesc Aguilar (...), Josep Morgades i Josep Torras i Bages a favor de la predicació del catecisme en català, així com l'actitud del periòdic "La Veu del Montserrat" a favor de la cooficialitat del català indiquen pressos de posició diferents. Alhora creixia la consciència lingüística nacional i s'asseguraven les bases de la literatura moderna.

"Cap al tombant de segle l'aculturació espanyolitzadora ja comptava amb un terreny molt més ben adobat: l'augment progressiu de l'alfabetització incidí en aquest sentit, acregut per la influència castellanitzadora dels instituts religiosos forans, l'obertura de la comarca al mercat català i el contacte fàcil amb l'exterior, superat l'aïllament que imposava la manca de comunicacions, foren un graó més en aquest procés que en endavant es

manifesta en d'altres aspectes com en el vestir, les modes, etc."³

7.9.3 L'EDUCACIO A OSONA EN EL PRIMER TERÇ DEL SEGLE XX

La comarca d'Osona, molt mal comunicada amb Barcelona fins a finals del segle XIX, "mantenia uns trets estructurals que la feien -i la fan, en part- molt específica fins al punt que es pot dir que no inicià un procés d'obertura fins entrat el segle XX".⁴

"Les escoles eren poques i, en general, en males condicions. Les noies no solien anar-hi o se seguida se les en treia. Això feia que l'analfabetisme femení al camp fos molt estàt. Els nois, que hi anaven més, aviat se posaven a treballar. La pagesia més rica es permetia d'enviar els fills a les escoles de la ciutat, sobretot a la de Vic, i molts acabaven al Seminari."⁵

L'Església controlava l'ensenyament directe i institucionalitzat. Això demostra la influència que l'estament eclesiàstic i religiós tenia sobre la població osonenca, per tal de continuar el domini ideològic i perpetuar el seu model de societat i de conducta.⁶ Aquesta actitud coincidia amb la de la burgesia osonenca, la qual es caracteritza, segons P. Solà, pel seu "conservadurisme (o paternalisme religiós més o menys reformista en segons quins casos), religiositat, proteccionisme econòmic i catalanisme més o menys integrista".⁷

"(...), si d'una banda la concienciació obrera reclamava una escola laica, el fet no quedava exempt de fortes contradiccions en tant que la cultura popular estava marcada per una religiositat arrelada, especialment en el cas de les dones, molt reàctes a acceptar qualsevol innovació d'aquest tipus que fugís dels seus esquemes mentals tradicionals".⁸

"(...), tot i que bona part d'aquestes dones estava empleada a les fàbriques i, per

---

³ ALBAREDA, Joaquim; i altres, 1984, Història d'Osona, Vic: Eumo, pp. 189-191.

⁴ ALBAREDA, Joaquim, 1984, "L'escola laica a la Plana de Vic a principis del segle XX", a Elements per a la història de l'educació a Osona. Actes de les 5ènes. Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans (del 31 de març al 2 d'abril de 1982), Vic: Eumo, p. 187.

⁵ ALBAREDA, Joaquim; i altres, 1984, Història d'Osona, Vic: Eumo, p. 218.

⁶ ALBAREDA, Joaquim; i altres, 1984, Història d'Osona, Vic: Eumo, pp. 231-232.

⁷ SOLA, Pere, 1984, "Pistes de recerca per a una història social de l'educació comuna en el medi rural: la comarca d'Osona (1900-1950)", a Elements per a la història de l'educació a Osona. Actes de les 5ènes. Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans (del 31 de març al 2 d'abril de 1982), Vic: Eumo, p. 215.

⁸ ALBAREDA, Joaquim, 1984, "L'escola laica a la Plana de Vic a principis del segle XX", a Elements per a la història de l'educació a Osona. Actes de les 5ènes. Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans (del 31 de març al 2 d'abril de 1982), Vic: Eumo, p. 197.

tant, en contacte amb el moviment obrer anticlerical (...)"⁹

En l'àmbit de l'educació formal, dintre de l'ensenyament institucionalitzat de nois i noies, Pere Solà distingeix entre les activitats de catequesi i de propaganda religiosa (com poden ser: curssets i activitats dominicals, catecisme de perseverància, etc.) i l'ensenyament escolar de nivell primari i secundari.

"El control que sobre aquestes formes institucionalitzades d'ensenyament exerceix l'Església catòlica és directíssim en molts casos i indirecte en el cas de l'ensenyament públic municipal-estatal (a través de les Juntes Locals d'ensenyament). L'any 1908, un total de 1.206 nens i 1.773 nenes (i de vegades fins i tot adultes) dels principals municipis de la Plana assisteixen al catecisme. Les sessions de catecisme tenen lloc cada diumenge, però també per Quaresma i altres festes. Més del 40% de nens escolaritzats (i nenes) devien anar a catecisme. D'altra banda, gairebé 200 nois i més de 800 noies assistien a les escoles parroquials i, sobretot, dominicals: és a dir, quasi tantes noies com anaven a les escoles públiques assistien a les aules parroquials i classes dominicals. Pel que fa a la instrucció pròpiament escolar, 6 de cada 10 nois van a l'escola privada, i d'aquests, en conjunt 3/4 parts assisteixen a escoles de capellans i religiosos"¹⁰

"(...). Quant a l'activitat docent en centres d'ensenyament primari i secundari creats i regentats per clergues i religiosos, notes com les 2/3 parts dels nois i el 70% de les noies hi assistien l'any 1908".¹¹

Pel que fa a l'educació de les noies a Folgueroles, l'any 1912, en un testament atorgat per Bartomeu Pedra i Ayats, hi consta la voluntat de proveir el poble d'una escola regentada per religioses:

"(...). Y una vegada liquidat tot y pagats els drets dels hereus de cal Dragó y gastos del bé, trapas y demes vull que de les tres cases de la plassa s'escullisca la mes la mes a propòsit per escola y habitació de religioses y les altres s'arrendin ab les millors condicions a n'algun bon massover, però de cap manera al Eudal, el Campané, el Dachs, ni als seus hereus, a no ser que ho paguessin molt. Y que el producte, ó venta d'aquest arrendament y el de les terres s'entregui juntament ab la casa arreglada per escola a les religioses dominiques del P. Coll de Vich ab l'obligació d'ensenyar gratuïtament a les nenes d'aquesta població, a lo menos a les pobres, y si aquestes religioses no poden ó no volen l'us de fruit dels meus bens ab el fi ó obligació indicada, vull que s'ofereixi a n'algun altre institut religiós ab iguals condicions y si arribés algun temps que'l local y les meves ventes no poguessen donarse a religioses, vull que'ls administradors dels meus bens, ó siga els meus hereus de confiança ó els meus sucesors destinin les ventes ó en gratificar al Sr. mestre y la Sra. mestra en el cas de que ensenyin bé y cristianament a la quitxalla, o per un petit hospital en aquesta població y pels pobres malalts fills del poble ó en alguna altre obra bona que'ls aparexi mes necessaria y que redundi a la major gloria de Déu en aquesta població y profit dels meus conterrànys, ya que aquest es el meu unich fi, donar gloria a Déu y fer algun bé als meus paisans" (Folgueroles, 22-1-1912).¹²

En el procés d'alfabetització de la població osonenca

⁹ ALBAREDA, Joaquim, 1984, "L'escola laica a la Plana de Vic a principis del segle XX", a Elemente per a la història de l'educació a Osona. Actes de les 5ènes. Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans (del 31 de març al 2 d'abril de 1982), Vic: Eumo, pp. 201-202.

¹⁰ SOLA, Pere, 1984, "Pistes de recerca per a una història social de l'educació comuna en el medi rural: la comarca d'Osona (1900-1950)", a Elemente per a la història de l'educació a Osona. Actes de les 5ènes. Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans (del 31 de març al 2 d'abril de 1982), Vic: Eumo, pp. 217-218.

¹¹ ALBAREDA, Joaquim; i altres, 1984, Història d'Osona, Vic: Eumo, p. 232.

¹² A.P.F., Testaments.

(1900-1940), estudiat per Pere Solà, es significativa la discriminació que pateix la dona, a qui no calia saber llegir i escriure per a tirar endavant la seva família i fer de mà d'obra barata a les fàbriques tèxtils de la conca del Ter.¹³

7.9.4 L'ESCOLA A FOLGUEROLES EN EL PRIMER TERÇ DEL SEGLE XX

Gràcies al llegat testamentari de Bartomeu Pedra,¹⁴ les nenes de Folgueroles anaven a "estudi amb monges. Aquí a la Plaça, (...) a can Torrents del Pa. I l'escaleta aquella abans d'arribar a can Torrents del Vi, que això encara es veï, d'òs hi 'via la segretaria (l'Ajuntamnet) a dalt i allavores (...) a dalt més alt i a.hi 'vien monges. Hi 'nàvem allà, era a estudi allà, de les monges.

I els nens a baix (a cal Barber), que el mestre s'estava al carrer de la Font (...) (a cal Mestre). Allà sempre a.hi 'via vist el mateix mestre, un home veï, ia gran" (PE-03, p. 1992).¹⁵

Els nens també tenien l'escola al mateix lloc. "El mestre ens fotia més piñes que tothom! Ui, ui! No valia per re. Quina mala llet tenia aquest home! No es cuidava pas de re. Rebatia el puntero, el puntero el llançava aixís (un tros enllà). I era un home que... re, no valia re per ensenyar, ben re! re! re! re!" (PE-21, p. 12-74).

Aquest mestre devia tenir "hasta podé setanta anys. Com que llavores no a.hi 'via jubilació, no a.hi 'via re. I no li daven re (la paga era molt petita), doncs no es cuidava d'ensenyar re.

"I per 'xò vàrem marxar. Una bona parolada ens en vàrem anar a estudi a Vic a peu, anant i tornant cada dia, mira, a peu cap a Vic, i au. Sí, vàrem marxar una bona volada als Hermanos. (Aquest mestre) no tenia paciència per re. I també tanta canaia! Què volies que fes? No podia fer re! I en 'cabat, ia no els daven cap cèntim. Quina moral vòs que tingués aquest home.

"No podien fer re, aquesta gent no podien ensenyar. Aquí n'hi tenia de molt grans i n'hi tenia de molt petits. Doncs, com volies que ensenyés bé? No ho podia pas fer-ho de cap

---

¹³ SOLA, Pere, 1984, "Pistes de recerca per a una història social de l'educació comuna en el medi rural: la comarca d'Osona (1900-1950)", a Elements per a la història de l'educació a Osona. Actes de les 5ènes. Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans (del 31 de març al 2 d'abril de 1982), Vic: Eumo, p. 223.

¹⁴ A.P.F., Testaments (22-1-1912).

¹⁵ Les citacions dels comentaris dels informants van entre cometes i la transcripció, literal, respecta les variants dialectals, els vulgarismes i castellanismes. "PE" vol dir "persona entrevistada". "03" és el número d'ordre, corresponent a la llista d'informants, que es troba a la INTRODUCCIÓ. El nombre de la pàgina remet a Història Oral. Entrevistes, inèdit, on es troben transcrits, per ordre cronològic, totes les entrevistes realitzades als informants des de 1986 a 1992. La numeració en xifres romanes correspon a uns apunts presos abans de començar l'enregistrament de les entrevistes.

manera. I ell gran i poca salut, que tampoc estava bé, i ia estava.

"(Anàvem a estudi a) aquí on t a hi ha el forn de can Torrents (a la plaça Verdaguer). I l'ajuntament era a dalt" (PE-21, p. 1274).

Un altre testimoni coincideix en assenyalar el mateix: "Aquí (Folgueroles), es clar, aquí llavors anàvem a estudi i no aprenia re. Hi teníem (...) l'avi d'en Q. de cal M. Aquell home era una soca, bèstia només per picar, fotia cada fava que... que...i, es clar, i... io per 'nar a estudi aixís. Després, feies una cosa; a la millor tu la feies bé i ell, con que només estava amb el diari, ell venia allà a corretgir i... i estava malament i l'havies fet bé. Només tenia el cap a.m el diari aquell i això.

"Per pegà'ns a, lo que vulguis. Has de contar si pegava!, que una vegada van 'ver d'anar a buscar una palangana i una tobaiola a can Torrents pe'l seu fill, li sortia sang del nas, de tot arreu, de les faves que li 'via fotut ell. Bèstia! Era un bèstia picant.

"I, es clar, io en vista d'això, me cago'm dena!, vaig anar per pastor (al Godiol). I 'xint del Godiol, allavòs em vaig anar a llogar a la Roca, quatre anys!, sense anar a estudi. Llavòs... aixís, com ara obliguen anar a estudi, ara és obligat!, allavores, ia pots contar! Quatre anys per pastor a la Roca.

"(Després va anar) a estudi a Tavèrnoles. Era una mestra, una dona, i ensenyava. O sigui, que lo poc que sé, no sé gaire, però lo poc que sé, doncs, ho vaig aprendre allà. Allà (Tavèrnoles) hi vaig anar dos anys. Vaig aprendre més a.m aquells dos anys que no pas que en 'gués anat deu aquí (Folgueroles)" (PE-17, p. 1370).

Les monges, que s'ocupaven de l'educació de les nenes, dedicaven la major part del temps a treballs manuals:

"Però, havent-hi monges, t'acostumaven a fer labor, fer coses, fer ganxet. Io em 'via torbat molt també a fer ganxet. I punt de tatxado, també feies moltes coses amb punt de tatxado. Brodar no. Veus? Brodar, allò, el tambor aquell, allò no ho 'via fet tant. Però fer lletres amb punt de cama i cadeneta i... això sí. (...). No hi 'via pogut anar gaire a estudi, perquè ben joves cap a treballar.

"(De punta al coixí) te n'ensenyaven, però io no ho 'via pas probat mai, perquè tot era car: el fil, el coixí, els boixets. Allò era més les que venien de Putxelloses... les riques. I tu no podies. Io em 'via trobat... Veies si teníem pobresa, que les monges sempre els... Racons de botiga els daven trossos de roba, aixís, això de percala, que en dèiem abans, i cotó. I sé que a vegades la monja, la jefa¹⁶ era l'hermana Josepa... (...).

"Hi 'vien cinc, quatre monges o cinc i la que anava a comprar i cocinava i rentava i devia arreclar el pis, com diguéssim la minyona, però era monja també, però aquella no

¹⁶ Pronuncia la "j" castellana.

duia hàbit. (Anava vestida de paisana), però molt senzillament, diguéssim. L'andadora, que en deien l'andadora. Dòs, baixava a vegades l'hermana Josepa i baixava amb un tros de cotó, ja dibuixava l'escot del coll, allavores el d'això de les mànigues. Aquest cotó, que ja el 'vies de cosir i fé-te una camisa per dormir (riu).

"Sí, sí, t'ho donaven. I a vegades també et daven un tros de roba per fer-te'n un davantal. Sí. Els que eren... els que veien que no (podien). No podies fer re, perquè no tenien cèntims per comprà-te, s'ha de dir, un pam de roba" (PE-03, pp. 2018-2019).

Les monges, però, també les ensenyaven a "escriure i llegir i contes (comptes). Io hi vaig poguer anar poc a estudi. I a.n a mi l'escriure es veu que no m'entrava gaire, però el llegir m'entrava. Llegiré el català o tot tan bé, i m'agrada, i llegeixo i he llegit molt.

"Bueno, a.m català... Tots els llibres eren castellans, eh! Però vui dir que tan me fa llegir el català com el castellà, eh! En sé tant de l'una manera com de l'atra. (...). Però, mira, escriure no en sé. No. Em faig el meu nom, però ja es veu que és una persona que no en sap gaire (riu). Però, mira, això no em va entrar, el saber escriure. Sé tota l'abacedària i, mira, escriure no. A vegades penso, quin do tenen aquesta gent que saben tant d'escriure! (...).

"El meu pare era molt lletrat, molt, molt, molt! Però era picapedrer, per 'xò, veus? No sé on.t ho va apendre tot això, de tenir tanta cultura. No sé, no sé quins mestres hi 'vien ni... (...).

Aquí (a Folgueroles) noies de carrera de mestres ni nois, casibé... no n'hi 'via pas cap. Ningú estudiava per aquest assumto. La fàbrica. I tothom cap a trebar a Roda a trebar a.n aquelles fàbriques (tèxtils), qu' hi 'vien, i... pots contar! 'Vies de viure de seguida de trebar i s'ha acabat. A gonyar algun cèntim per passar la vida i poguer comprar lo que havies de menester més per viure. Ail Senyor!" (PE-03, pp. 2018-2020).

En marxar les monges de Folgueroles, vingué una mestra a ocupar-se de l'educació de les nenes.

"Hasta el dissabte anàvem a costura. El dissabte deien el rosari, als raders anys.

"El dematí ens feien llegir i ens feien escriure i ens feien... mira, donar lliçons, donar lliçó. Els donaven la lliçó: aritmèrica, gramàtica, geografia, història sagrada... Uns llibrets petits cada un d'aquests i mira, l'un dia l'un, i l'un dia l'atre. Em sembla que els dilluns molt, molt, aritmètica.

"Llavores t'ho 'vies d'estudiar a casa i, con havies d'anar a donar la lliçó, elles, les mestres...

"Els primers anys, que hi anàvem, eren les monges, però no varen durar gaire les monges.

"Doncs, ens feien posar allà... Hi 'via la trima, que deien, i et feien posar a tot el voltant de la trima... Mira, la que en sabia més, primera, segona, tercera... i au! I llavores, mira, la lliçó... el tros que et 'vien donat.

Ella (la mestra) ia te l'assenyalava, el tros que et 'vies d'estudiar i si la sabies, mira... Hi 'via una..., la Rosario, una mestra, que, si la sabies, llavors et donaven *buenos*, unes estampetes petites. Te'n donaven dos i el dissabte te'n donaven cinc,; no sé perquè era, pe' l'història, però el dissabte sempre te'n daven més, si et sabies la lligó. Si no te la sabies, no te'n donaven cap. I el que se la sabia més bé, que no hi feia tantes faltes, també n'hi donaven cinc, em sembla. I con ne tenies (molts de *buenos*), et donaven algun regalo. Un estuig, una capsa (...), però de fusta eren, maques!, que en deien estutxos de labor, saps?, per posar el fil, l'aguia, els didals i això. Aquell, quatre-cents *buenos*. I segons quins, dos-cents.

"Això ho va començar una (mestra), que li deien la Rosario. Llavors totes eren castellanques..., ens a les feien venir. Ah, sí!, llavors tot en castellà.

"Con que te'l feien llegir (el castellà), ia el senties. Ara, per enraonar, no. Enraonaves tu el català i... Però com que ia te'l feien llegir, ia tot era castellà, tots els llibres. Només un dia (a la setmana) ens feien... (llegir un llibre), que en deien el *Prosa i vers*, aquell era català. Només ens feien llegir aquell llibre de català, però tot lo atre, tot, tot, tot!, era castellà" (PE-10, p. 356).

"Era maco, eh!, aquest llibre. Deien: prosa i vers, la meitat del llibre és tot... llegir, diguéssim, i l'atra és tota a.m vers; per 'xò en deien el *Prosa i vers*. Era ben català. I n'hi 'via un que en deien *La Flora*, també era molt maco" (PE-01, p. 1143).

"(Les mestres) enraonaven totes, encara que fossin catalanes, el castellà. Ho 'vien de fer-ho. Com ara, que no volen que els hi enraonin el castellà, doncs, llavors era que no volien que enraonessin català.

"(Els *buenos*) eren unes estampetes petites de dos centímetres quadrats i a l'un hi 'via la Mare de Déu; a l'atre, el nen Jesús; l'atre, Santa Teresa... mira, religioses. (No hi havia cap escrit), només allò. I llavors n'hi 'vien uns que eren més grossos, més grossetes, aquell valia per cinc. I llavors n'hi 'vien unes atres d'una mica més grosses, unes estampetes més grossetes, també hi 'via la Mare de Déu, la Puríssima, però més gros, eh!, i n'hi 'via alguns que hasta hi 'via com les ànimes del purgatori, saps?, mira, allò, estampetes aixís. I, doncs, aquelles valien per deu. Hasta n'hi havien unes que també valien per quinze, saps?; això, segons. El quin en sabia més, de vegades, en vès de dos o tres o quatre... segons, ia ho tenien tatxat, cinc o deu. Cont més sabien les coses, més te'n donaven i tu més afició tenies a poguer... (tenir-ne més), i llavors els regals també eren més grossos. Llavors et feien gràcia.

"Amb els comptes també (en donaven). I el dissabte, con 'vies acabat de dir el rosari, també ens en donaven, però ara no me'n recordo conts ens en donaven. Ens en donaven cinc a.n a cada un. Si hi anaves, el dissabte sempre et feien més regalo. Al cap de setmana, mira, a cobrar la setmanada.

"Només hi 'via la classe dels grans i la dels petits.

Llavores no els admetien a estudi fins a cinc anys, quatre o cinc anys. Com ara els porten a la guarderia fins a cinc anys, llavores fins a cinc anys no n'agafaven cap. Hi 'via la classe dels petits que devia ser de cinc fins a set, em sembla, i de set fins a 11 o 12, que ia et feien anar a treballar" (P-10, p. 357).

"Abans, ai pots contar! 'Nàvem a col.lègit, sí, però re" (PE-01, p. 967). "Ens feien fer labor, la primera cosa. Que hi 'via una mestra, que li deien la Senyora Rosàrio, que deien que era filla d'un militar (...). Bueno, io només em recordo d'ella, que s'estava a dispesa a can Vilar (...). I estava el col.lègit allà on són ara el pastisser de can Torrents; bueno, doncs, a dalt al primer pis (...).

"Anàvem allà i ens feien fer o punta o cosir. I llavores, bueno, fèiem... també escriure al cartipàs, lliçó... Sé que donàvem aritmètica, gràmatica i doctrina (riu). Podé res més, que me'n recordi, no ho sé (...). Fer algun problema, mira, coses aixís.

"(Cada dia els feien dir la lliçó). El que no tocava sempre, es clar, la mateixa; això no. L'un' hora l'una, l'atr' hora l'atra. L'aritmètica, me'n recordo ben bé, la gramàtica... i urbanidad em sembla també, un llibre que en deien *Urbanidad*. Bueno, i llegir i escriure. Que llegíem hasta un llibre que en deien el *Prosa i vers* (...). Aquest era català. Aquest sí, però els atres no, castellans. I era molt maco i hi 'vien uns versos i això, i també el llegíem. (...).

"I el rosari no me'n recordo si el dèiem o no el dèiem, però algun dia a la setmana em sembla que també ens el feien dir. (...).

"I prou. Doctrina, no; ia hi anàvem allà el diumenge a l'iclésia, diguéssim, al poble. (...).

"Bueno, també llavores ens deixaven... No, con érem aquí a la plaça, em sembla que no podíem pas sortir encara jugar, fins que vàrem ser en aquell col.lègit d'allà dalt, que és ara l'ajuntament (...), allavores sí, ia ens deixaven sortir a jugar, mija horeta; però abans no, no hi 'nàvem pas a jugar. Que allà hi venia una, que es deia la senyora Montserrat, que era de Girona, i aquella estava a dispesa a ca l'Evristo (...), soltera també. Bueno, aquesta, la senyora Rosario, també era soltera, i aquesta, la de Girona, també. (...). Però llavores em sembla que ia ens deixaven en aquell col.lègit nou, que ia podíem sortir mija horeta al pati, que deien, a jugar. Però aquí a la Plaça em sembla que no hi vàrem pas... -io, que me'n recordi, no- no hi anàvem pas mai (al pati), no" (PE-01, pp. 970-971).

"I llavores venia una mestra, que em sembla que deien que era la mestra de Tavèrnoles (...) i ens 'via fet una mica d'estudi, diguéssim, de col.lègit aixís, pagant, eh!, que no era del poble ella. Una mestra que era bastant sàvia. Però io ia hi vaig poguer anar poc, ia no sé si va marxar, no sé què va passar i ia va estar.

"Bueno, mira, sé fer la meva firma (...). Sé llegir i escriure. I sé que aprenia de dividir i llavores vaig 'ver de plegar (per anar a la fàbrica). I, vet aquí, que el

dividir ia em va quedar per enlaire.

"Però no, no, a casa, el pare sempre malalt, amb totes les misèries, també havien mirat que sapiguéssim. Perquè la mare em sembla que tampoc no en sabia pas, pobra mare. El pare sí, que en sabia una mica; però la mare ni llegir ni escriure, rei, també poca cosa" (PE-01, p. 1062).

7.9.5 L'ESCOLA A FOLGUEROLES DURANT LA REPUBLICA I LA GUERRA CIVIL

Durant la República l'ensenyament a l'escola de Folgueroles era mig en català i mig en castellà (PE-07, p. 27).

Aleshores a l'escola no s'ensenyava doctrina. La doctrina l'ensenyava el vicari, el qual també els ensenyava poemes i cançons. "És que llavors a més a més d'anar a estudi, el vicari ens feia doctrina, sense que el mestre ho sabés. Io, hasta havia portat la doctrina ficada a la butxaca, perquè el mestre no me la veigués, per estudiar la doctrina" (PE-07, pp. 27-28).

Durant la República hi va haver un mestre, que a causa les seves idees progressistes, fou causa d'escàndol i conflicte per a bona part dels folgueroles.

"Una vegada el mestre, en Vallbè, un que anava coix, que llavors va ser el comissari d'aquí Fogroles durant la guerra, ens va dir: "Nens, nens, això, mireu...". Va dir a.n en C.: "Tu, que ets l'escolar, a veure si ho saps d'on procedim nosatros?". I aquell (en C.), es clar, no li va dir. Diu (el mestre): "Doncs, som com les bèsties¹⁷. Eh, que heu vist com un gos i una gossa tenen un cadell? Nosatros també sortim de la panxa de les nostres mares. Ens ho va volguer explicar una mica. Hosti! Què ens va haver dit! Con vàrem sortir, ho vàrem dir (a casa) i l'aindemà ni un (alumne) no es va presentar a estudi. A casa (varen dir): "Què s'ha cregut aquest!..." No ens varen deixar anar estudi.

"Io pensava: "H(a)uries de dir-ho a.n a la mare"; però una vergonya de dir-li!... (L'endemà) em va cridar per anar a estudi i io ia sabia que els altres (alumnes) no hi 'naven a estudi, perquè a casa seva no els hi deixaven anar. Io pensava: "Sí, sí, 'uràs d'anar a estudi". Con vaig ser a baix que esmorzava, diu la mare: "Què us ha dit el mestre? Eh, que us diu porqueries?". Dic: "Sí". Diu: "Doncs, no vagis pas a estudi". I, uii, io content! Ni un no hi va anar a estudi! Hi vàrem estar almenys una setmana que no hi vàrem anar. Fins i tot l'Ajuntament el va cridar, i això que hi havien els d'esquerres! Però, es clar, en aquell temps dir això! El varen renyar i després hi vàrem tornar" (PE-07, pp. 28-29).

D'aquest afer se'n fa ressó l'ajuntament franquista, quan a l'any 1939, elabora un informe sobre la conducta d'aquest

---

¹⁷ L'accent és greu.

mestre durant la seva estada a Folgueroles (vegeu informe núm. 30 a Recull de textos 2.3).

Durant la República els nens i nenes de Folgueroles anaven a l'escola en aules separades. "Però durant la guerra hi vàrem anar tots junts. Encara hi teníem aquest mateix mestre. Sé, que el primer dia que hi vàrem tornar (estant en guerra), perquè la guerra va estallar pel juliol, era en plenes vacances, i quan hi vàrem tornar, pel setembre, ens va dir: "Nens, això només fa farum d'iclésia". Encara me'n recordo! Hosti!, dir que feia farum d'iclésia, totes les havien cremades! (riu). Diu (el mestre): "Ara vindran les nenes. Les més grans vindran cap aquí i els nens més grans es quedaran aquí amb mi i les nenes i nens més petits aniran amb la mestra". Ens va posar de pareia a.n a tots, un vailet i una mossa, un vailet i una mossa... I, es clar, llavors! (això era fora de mida). Però llavors hi havia guerra... ja semblava que... (tot era permès). Però, amb tot i això, encara hi havia... Hosti! al costat d'una mossa! Semblava que... (era qui sap què) (riu).

"Hosti! A mi em va tocar la J. de can B. Tenia un parel o tres d'anys més. Era una mossassa que... Io tenia 12 anys i ella ja en tenia 12 o 13 i feia una piterassa! (riu). I io allà, al seu costat! Durant tota la guerra va ser aixís" (PE-07, p. 29).

En aquest cas, com que era durant la guerra, la gent del poble, per por, no hi varen dir res. "Oh! Durant la guerra ja va estar bé! Llavors, ui!, si haguessis dit: "No, no, perquè... (això no està bé)". Hosti! (La gent pensava): "Consevol diu res, que podé et mataran! Et diran que ets feixista!" Ia t'h(a)urien dit que eres feixista. Llavors volia ser tothom roig.

"Sí, es clar, durant la guerra... Nosatros, a casa, sempre havíem anat a missa, i durant la guerra et deien: "Aquests que 'nav(e)u tant a missa, ja ereu llanuts, ja!". Això més d'un cop (ens ho havien dit)" (PE-07, pp. 29-30).

Pel que fa a la disciplina escolar: "Con anaves a estudi, io sempre, eh!, allà on seies, si t'aixecaves, havies de dir al mestre perquè t'aixecaves. Sí! I durant la guerra, això, sempre! I durant tota la República! Io vaig anar a estudi sempre que a.hi 'via la República. I con 'vies d'anar al water, 'vies d'anar a.m el mestre (a demanar-ho). Si li demanaves més d'un cop, et deia: "No, a seure! Ia hi 'niràs a l'hora del pati" (riu). I si n'hi 'via un atre: "Con tornarà aquell". Si et giraves a.m el de radera i et veia, ia et renyava. De pegar, no, eh! Ia no. Ara, de cara a la paret, sí. I algun ajoniat, si no feia bondat (riu)" (PE-07, p. 456).

Mes tard, en plena guerra, es produí un canvi de mestre, el qual els posava problemes per a deures a casa. L'infor-mant encara en conserva la llibreta. "Aquest problema te l'acopiava ell a la pissarra, tu el 'vies de copiar. El dematí la primera cosa, con arribàvem (a l'escola), (havíem d') ensenyar el problema. Te'n feia un a la pissarra; tu, a

copià'l i pel vespre, per casa. Con io feia tots aquests problemes ia eren els últims anys que anava a estudi, perquè això em sembla que és del 38. I, es clar, la guerra ia es va acabar al 39 i io després de la guerra ia no hi vaig anar-hi. Als principis del 39 es va acabar la guerra, mira, els últims del 38 ia no vaig anar més a estudi. Llavors ia havia fet 14 anys.

"I sats què fèiem? A.n a tots ens apuntava un problema (...), era el mateix problema per tots i el 'viem de fer a casa. Però (l'un deia a l'altre): "Tu l'has fet? Io no l'he pas sapigut fer". Llavors ens a l'acopiàvem. I ell (el mestre) ho va veure.

"Arribàvem (a l'escola), con li deies "bon dia", ia havies d'anar a deixar la llibreta damunt de la taula (riu), perquè no tinguessis temps de copià-la. Però llavors hi 'nàvem un quart abans i per damunt d'aquestes finestres: "L'has fet?". "Io no, no l'he pas sapigut fer". "Aviam, deixa-me'l copiar" (riu). Es clar, lo que feien la canaia. La canaia sempre ha sigut igual.

Es clar, con arribàvem al principi, el mestre ho va clissar-ho això, que l'un ho copiava de l'atre. I llavors, au!: "Deixeu la llibreta". Bueno, llavors també va veure..., es clar, perquè hi ha problemes d'aquests que són de companyia i són llargs; n'hi han que sí que hi han les operacions i n'hi han que no, i llavors no tenies temps de copiar, només copiaves la presentació i prou. I a.n el que li semblava (el mestre li deia): "Tu, porta les operacions del problema". I llavors (aquell alumne) no les tenia, i (el mestre deia): "Ia te l'has copiat!". Oh, aquell (mestre), en Pere (Dallarès), era molt consagrat! (riu)" (PE-07, pp. 456-457). Però, segons l'informant, aquest mestre era molt bó i els ensenyava molt.

En entrar a l'escola abans de la República, "ens feien dir un parenostre (...), però ia després tu-ru-rut. Re! Ia durant la República re!

"Con arribàvem deiem "bon dia" i, segons quin mestre, a vegades, ensenyà-li les mans, si les portaves netes o brutes (riu). Això, sí. Segons, ho 'vien fet i no ho 'vien fet, sats què vui dir?" (PE-07, p. 457).

"I treure la bandera també la trèiem nosatros durant la República. La bandera de la República llavors, es clar. També una a cada banda (de la porta principal). Encara ara em sembla que hi han els ferros" (PE-07, p. 457).

L'informant comenta que el mestre Pere Dallarès era millor que el mestre Vallbé.

Del mestre Vallbé, a més de ser el comissari al final de la guerra, roman el record de l'embolic que sembla ser va tenir amb la mestra de les nenes:

"Con érem al pati, llavors ells dos (el mestre i la mestra) sortien a la Iera Nova, al davant de les escoles, que era tota una iera. Ells sortien i agafaven una cadira cada un i s'assentaven amb un bona distància entre ells dos. I anaven xerrant i nosatres (els alumnes) deiem: "Agoita, ia

es 'niran acostant". I el mestre, mentres xerrava, au, anar fent moure la cadira fins que eren ben acostats, acostats! "Agoita, agoita, ia s'han acostat!". Això era abans de la guerra que ui!... (ere motiu d'escàndol).

"Aquest mestre era en Vallbè. I la mestra tenia un noi de la nostra edat i no vàrem aclarir mai si era viuda o estava separada de l'home. En aquell temps, hosti!, separat de l'home! (era una cosa grossa).

"I un dia, con varen ser allà... Antes soliem entrar a les vuit (del matí), de les vuit a les dotze. A les nou (el mestre) diu: "Tanqueu totes les finestres". Ai!, cony! Vàrem tancar totes les finestres. Diu: "Obriu els llums!". Llavors vàrem obrir els llums. Diu: "Sortiu, ia podeu sortir al pati. Poseu's a en fila i tots cap al pati". El pati llavors era allà a radera de les escoles, un pels nenes i l'atra pe' les nenes. I, con vàrem ser allà al pati, va tancar amb clau per dintre. (Els alumnes varen pensar): "Ai, carai, per què ho farà això? I per què ens hi ha fet anar al pati?". I tot plegat, llavors, les mosses també eren al pati. I els vàrem dir: "I on teniu la mestra?". Diu (les nenes): "Ah, no hi és. Ha marxat". (Els nens varen dir): "És amb en Vallbè! Són aquí dintre (l'escola) tancats!". I a.hi eren! Podé ens hi varen fer estar una hora! Ui!, la canaia, conte... (riu). Però, veies quines pensades. La canaia: "Conta què deuen fer!". Això i allò, conta la canaia! (riu).

"No sé cont s'hi varen estar (dintre l'escola tancats)..., mira, molta estona. (El mestre) ens torna obrir, diu: "Ia podeu entrar". I la mestra encara estava allà assentada, allà a la trima. Con vàrem entrar encara hi era la mestra assentada allà. (Riu) Bueno, llavors era assentada allà a la trima... (tot donant a entendre que abans no hi era). Home!, però assentada allà... encara no hi 'gués set!

I això també, es clar, la cania ho diuen, i ho varen saber la gent. Ui! (riu)" (PE-07, pp. 572-573).

Aquesta enècdota va escandalitzar, un cop més, el poble de Folgueroles. L'any 1939, s'utilitzarà com a prova de mala conducta en un informe sobre la mestra de les nenes, redactat per l'ajuntament franquista de Folgueroles (vegeu Recull de textos 2.3, informe núm. 28).

"En Vallbè no era gaire bó com a mestre, però en Pere Dallarès era més bó. Havia vingut aquí més (que res) per atipar-se, perquè havia vingut d'un poble de la vora Barcelona. S'estava allà, era mestre allà i després de la guerra, con va marxar d'aquí, se n'hi va entornar. (De bon primer) va marxar d'allà i se'n va anar a Sant Sadurní (d'Osormort), que s'hi va estar mig any o aixís, i de Sant Sadurní se'n va venir aquí.

"Aquest (en Dallarès) era una mica feixista, que dèiem llavors, perquè el seu vailet, con va haver de marxar a la mili (vol dir a la guerra), que llavors devia tenir 18 anys o 19, i, con el varen cridar per anar al frente, de seguida es va passar a l'atra banda (a la banda franquista). I llavors va estudiar la carrera d'alferes. Ia con va venir, després de la guerra, ia era alferes. I (el mestre) podé va

haver de marxar d'allà (vora Barcelona), perquè era una mica (feixista)... no ho sé, eh!" (PE-07, p. 573).

El mestre Dallarès, durant la guerra civil, els ensenyava poesies de Verdaguer com: "El blat és ros com Vós / hermosa Moreneta. / El Batl és ros com Vós, / gordeu els segadors / ...". "Aquest és un vers de mossèn Cinto i ens el feia fer durant la guerra. (...). Això, la Verge, ni ho podies pronunciar durant la guerra! Ho entens!? Salut! Havíem de dir: "Salut!". No podies pas dir: "Adéu-siau".

"Conta, que con es va haver acabat la guerra, que vàrem tornar al col·legi (...), amb un Sant Cristó veí!, (el mestre Dallarès) va dir (als seus alumnes): "Mireu, veieu aquest Sant Cristó? És el que a.n a mi més m'agrada, perquè sense veure'l vosatres, sempre havia set aquí a estudi. El tenia a dintre d'aquest armari" (riu). Aquell Sant Cristó era veí! Diu: "A.n a mi és el que m'agrada més, més que no pas aquests atres nous, que han pagat" (PE-07, pp. 458-459). (Sobre aquest mestre, vegeu informe núm. 5 a Recull de textos 2.3).

El mestre Dallarès "ensenyava; t'ensenyava una mica de tot, de tot, de tot. La geografia? Els rius de tot el món (io) els a sabia, ara no. Els rius, les nacions, les muntanyes. Tot, tot, tot. Perquè un dia et feia donar la lliçó d'una cosa, un altre dia d'una altra cosa. I geometria? També, buscar les àrees d'això i d'allò. Tot, tot, tot" (PE-07, p. 459).

"Llavors feien una mica de tot i no gaire de re. I el quin hi tenia afició i li quedava, aprenia de tot" (PE-09, p. 459).

"Durant la República havien comprat llibres de "La Terra Catalana" i els mestres a.n els més grans ens en varen fer comprar un a.n a cada un" (PE-07, p. 459).

"Hi havia 10 o 12 llibres de *La Terra Catalana* que eren de la comunitat d'estudi i llavors durant la guerra allò ho devien haver pagat a les escoles. A.n a tots ens 'vien fet comprar un llibre, eh!, io també el vaig haver de comprar, però, a més a més, n'hi 'vien uns quants que eren... (de tots). Però, conta, que després de la guerra ho devien... (destruir). Aquells i uns atres, que eren uns manuscrits a.m castellà, amb una lletra de manuscrit. Però conta que tot això devia desaparèixer" (PE-07, p. 573).

7.9.6 L'ESCOLA A FOLGUEROLES DURANT LA POSTGUERRA

Hi havia un mestre, que es deia Antonio González. "Allavonses ens ho feien sempre a.m castellà. Per 'xò ia hi 'viem pujat de petits. Hòstia! Allavonses amb el règim (franquista)! ni parlar-ne de català!" (PE-47, p. 1581).

"Després de la guerra, sí, que et feien cantar el *Cara al sol* i allò *Viva España*, no sé què. Amb la mà aixacada. Amb la bandera, i tant! Penjaven la bandera a fora, la primera cosa con arribàvem al dematí. Cada dia ia n'hi 'via una

d'encarregada de treure la bandera aquí (fora l'escola) penjada. Doncs, con l'entraven a dins el migdia i el vespre, allavores feien cantar això, o el *Cara el sol* o el *Viva España* i la má enlaire" (PE-09, p. 457).

7.9.7 L'ESCOLA A FOLGUEROLES ALS ANYS SEIXANTA

A Folgueroles durant els anys seixanta i fins entrats els setanta l'educació de les nenes no divergia gaire de la que havien rebut les seves mares i iaies. Es basava principalment en la costura (cosir, brodar, etc.) i en la moral i la religió.

En arribar el mes de maig, tres o quatre nenes de les més grans, per torns, s'encarregaven de guarnir l'altar de la Mare de Déu, a l'escola, per a celebrar el mes de Maria. Elles al mig dia anaven a buscar flors per les cases del poble o fins i tot més lluny.

"Si era el mes de Maria, (fèiem) el mes de Maria; i el mes del Sagrat Cor, el mes del Sagrat Cor. I anar a buscar flors com unes benaurades.

"Hasta a la Calveria havia anat a demanar flors, per gornir l'altar a la Mare de Déu. (La mestra) hi posava una estampa. Amb uns batents de sol cap a la Calveria a demanar roses! Una vegada la mestressa de la Calveria ens va dir que no ens en volia donar i la P... (...). Érem quatre. I la P. diu: "Bé prou que ens.a les pendrem, si no ens.a les vol donar". I con (la mestressa) va ser fora, la P. ia duia unes estisores i, es veu que ia anava previnguda, i, clec-clec-clec, vàrem tair un ram de roses i vàrem marxar (riu)" (PE-42, pp. 990-991).

A la tarda, anaven a l'escola una estona abans de començar la classe, i preparaven l'altar de la Mare de Déu amb les flors que havien anat a collir. Després, quan ja havien arribat les altres nenes i la mestra, tancaven totes les finestres, apagaven els llums, encenien dos ciris i cantaven cançons del mes de Maria.

"Sí, ens feien cantar aquella, *Venid y vamos todos con flores a Maria*. Me'n recordo. A.m castellà, eh! I dèiem el rosari a.m castellà també.

"Io sabia el rosari, el sabia ben bé, com el parenostre, però a.m castellà. (...). I l'*Oremus*. I, con sortíem, L'*Angelus*: "El ángel del Señor anunció a Maria...".

"Nosatros la bandera la trèiem cada dia i l'entràvem, i això, allavons cantàvem el *Cara al sol* o *Viva España*, però casibé més, *Cara al sol*" (PE-42, p. 991).

El mati era dedicat a la instrucció de les alumnes, la qual consistia, segons el dia de la setmana, en: el dilluns, "Lo que hiciste ayer (el diumenge)" i dues divisions; el dimarts, una redacció i dues divisions; el dimecres, una carta i dues divisions, etc.

"Al dilluns, sempre, sempre, (ens feien fer) la redacció del diumenge. I llavores pel dijous jarder també la redacció. Allavons càlculs, bueno, molts problemes ens feien fer

(...).

"I allavons pel mes de Maria ens posava a.n a la pissarra: *Flor espiritual*.¹⁸ I els grans dibuixàvem una flor allà a la pissarra. Ella, la senyoreta, només hi posava: *Flor espiritual*, amb unes lletres grosses. I llavons, per exemple: "Rezarás una avemaria cada vez que oigas tocar las campanas".

"Doncs, això era la flor espiritual d'aquell dia del més de Maria. I llavorens les grans hi dibuixàvem una flor, una viola o lo que fos. Io hasta en tinc llibretes. Ho copiàvem a.n a la llibreta. Llavòs, mira, no ho sé, per exemple, un altre dia era: "No contestarás mal a tus padres". Era la *Flor espiritual* d'aquell dia (riu).

"Ui! i llavons el dissabte -perquè allavons io encara anava a estudi el dissabte- era (tocava) l'evangeli. Només el dematí, eh!, això, teníem estudi el dematí. Ens feien fer l'evangeli. Ia el trobàvem, el teníem a la pissarra, el 'viem de copiar i allavons fer-hi un dibuix" (PE-42, p. 992).

Les nenes, cada dia a la tarda, totes les hores de la tarda, feien labor, es a dir, aprenien a cosir.

"Labor. El drap de costura, ganxet i el rosari. I el rosari cada dia, això sí. Només que moltes vegades, dient el rosari, podíem fer labor. Ara, pel mes de Maria no i pel mes del Sagrat Cor tampoc. I mentres fèiem la labor, doncs, mira dèiem el rosari; si no, xerràvem, perquè també de tant en tant sens escapava de xerrar; però la senyoreta s'enrabiava si xerràvem.

"Ah! I sats què ens explicava molt? Història Sagrada! Semblava un quènto! És que ho veies! Una vegada ens va explicar de la seva mare, que es va trobar molt malament, molt malament, i es pensava que es moriria i sort que li varen picar la porta. (...). Diu (la mestra): "Varen picar a la porta i va entrar un senyor molt ben trajat".¹⁹ I ens deia que era un àngel. Io ia el veia (riu), perquè t'ho explicava tant bé! T'ho juro, eh!, que veies aquell home. "Un home alt -deia- ros i guapo!", deia ella, ens explicava. I és que t'ho explicava tan bé, que el veies. Con t'esplícava de la Mare de Déu, també la veies.

"Io, la història sagrada, me'n recordo. Allà amb els braços a sobre la taula i anar escoltant" (PE-42, p. 993).

Els càstigs podien ser: un cop de regle, estar de cara la paret, haver-se de quedar una estona més després de l'hora de sortida, tancar l'alumna en una lloc fosc, etc.

"La mare de la D., pobre, es torrava i li fumia cada estovat a.n aquesta nana! Venia a estudi amb mi. I allà radera a estudi (...) hi 'via un quarto, que la senyoreta hi tenia mapes, la bola del món... I aquesta con (com) que no creia, la tancaven allà, al quarto fosc. I vinga picar allà

---

¹⁸ Ho pronuncia amb accent castellà.

¹⁹ Pronuncia la "j" castellana.

a la porta!, patam! patam! patam! I tancada allà dintre. Pobre nana! Molt desgraciada havia sigut aquesta noia" (PE-42, p. 1458).

En els darrers anys i fins a l'actualitat (1992), s'han vingut cursant a Folgueroles tots els cursos d'E.G.B., a càrrec de cinc mestres titulars, amb la característica de tenir pocs alumnes per aula. També hi ha un parvulari i una guarderia infantil.

8. ELS GRUPS RESIDENCIALS

El capítol dedicat als grups residencials es basa en els padrons d'habitants, que es troben a l'Arxiu Municipal de Folgueroles (A.M.F.) i que corresponen als anys següents: 1860, 1877, 1887, 1900, 1910, 1920, 1920*, 1930, 1940, 1950, 1960, 1965, 1970, 1975, 1981 i 1986.

La població considerada sempre ha estat la de fet. Les nostres dades divergeixen de les que són considerades oficials per l'I.N.E. -en el total d'habitants- només en dos padrons (1920 i 1950). Tot i això, sempre hem tingut present el resultat de l'I.N.E. per al cens de 1920, el qual hem anomenat 1920*, però hem donat per vàlid el padró de 1920, que es troba a l'Arxiu Municipal de Folgueroles i que indica la xifra de 954 habitants, en comptes de la de 837 habitants, que reconeix l'I.N.E. En els fulls d'empadronament, que es troben a l'A.M.F., hi ha una colla d'esmenes sobre els noms d'algunes persones, que, si es deixen de banda, porten a la xifra reconeguda per l'I.N.E.

Respecte al padró de 1950, només hem considerat el de l'A.M.F. amb 978 habitants i hem deixat totalment de banda la xifra de 918 habitants reconeguda per l'I.N.E., per considerar que és errònia. El full del resum del padró, que es conserva a l'A.M.F., escrit a màquina i segellat per l'I.N.E., fou corretgit posteriorment a mà, a fi que coincidís amb els resultats oficials.

Dels grups residencials a Folgueroles s'ha tingut en compte llur estructura (categories i classes) segons la distribució geogràfica, el nombre de persones i el nombre de generacions que hi conviuen i el nombre de servents o criats que hi puguin cohabitar.

Cada capítol ha estat estructurat de forma similar: comença amb una part de text i finalitza amb les taules a les quals fa referència aquell.

Les dades han estat processades per un ordinador VAX/VMS, per mitjà del sistema SPSSX (Statistical Package Social Science).

La part de l'apèndix, que li pertoca, és considerablement extensa i està dividida en tres parts: gràfics, taules i figures. Les dues primeres corresponen a cada un dels padrons d'habitants consultats i amplien i acrediten la informació, que ha estat condensada en les taules incloses en aquest capítol. Les figures il·lustren les diferents variants per a cada una de les classes de grups residencials, que s'han donat al llarg dels cent vint-i-cinc anys estudiats.

8.1 INTRODUCCIO

Hem distribuït la població de Folgueroles, en aquest cas els grups residencials, en quatre àrees geogràfiques ben delimitades: el Poble o cas antic, el barri de La Ricardera, el barri del Passavant i les cases de pagès.

Les cases de nova construcció es comptabilitzen a part des de 1965, que és quan comencen a tenir lloc, fins a 1986, que és el darrer padró d'habitants estudiat.

Els percentatges de població resident als nuclis més grans (Poble o cas antic i la Ricardera) comencen a baixar de forma remarcable a partir de 1975 a favor de les noves construccions, les quals representen el 40.3% del total de grups residencials en el padró de 1986 (vegeu taula 1). Aquest descens no provoca un abandó de les vivendes velles, sinó que és degut a una major demanda de noves. La raó n'és l'augment de grups residencials amb nucli conjugal simple (vegeu taula 2), provocat per la progressiva divisió dels grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples. Hi contribueix també el saldo migratori positiu que té lloc en els darrers padrons d'habitants (1981 i 1986).

El Poble o cas antic és el nucli de població, que acull un nombre de grups residencials més elevat al llarg dels cent vint-i-cinc anys estudiats. Només serà superat al 1986 per les noves construccions (vegeu taula 1).

El barri de La Ricardera s'ha mantingut al voltant del 30% durant tot aquest temps fins a 1975, en què comença a minvar a causa també de les noves construccions. El Passavant s'ha conservat entre poc més del 3% i gairebé el 5% des de 1877 fins a 1981.

Les masies o cases de pagès són les que han patit més el canvi sofert en la distribució geogràfica de la població folguerolenca. Al 1940 toquen sostre (18.4%) i des d'aleshores van davallant fins arribar a la dècada dels vuitants, en què cauen en picat. Cal indicar que l'any 1970 n'hi havia trenta-tres d'habitades, al 1981 només en quedaven vint-i-tres i al 1986 tan sols disset.

Les noves construccions no comencen a tenir un pes remarcable fins l'any 1975 (17.2%), per a passar, només en deu anys (1986), a representar el 40.3% dels grups residencials folguerolencs.

Des de 1965 fins a 1986 les noves construccions, separades del poblament agrupat, no s'han computat com a poblament disseminat. En aquesta darera categoria només s'hi han comptabilitzat els antics masos. La raó d'això és posar de manifest la forta davallada que aquests han sofert en els últims anys.

Les cases de nova construcció, tret de les urbanitzacions de L'Esplanada (els horts de les fonts del Rector, del Glaç i de la Sala) i El Padró (el bosc de la Roca, prop del Passavant), no tenen un emplaçament específic. S'han anat construint al voltant de l'antic nucli i barris existents.

La major part de les terres de conreu, que abans separaven La Ricardera del Poble, avui són ja urbanitzades. Els

horts, que antigament es localitzaven al darrera de la casa, s'han convertit en una nova vivenda, normalment per a algun dels fills. Per exemple, els darreres de les cases del carrer Major han derivat en les noves construccions, que donen a l'avinguda de l'Atlàntida. El mateix passa amb la Rambla i el carrer Nou, i amb els que hi havia al carrer de La Ricardera. Una altra opció ha estat transformar les golfes o dalt-més-alt de la casa vella en un pis, que serà habitat pel fill o filla, que es quedi amb els pares. Així viuran junts, però separats. Cal dir també que quasi totes les cases velles han estat modificades interiorment, la majoria no tenen res a envejar a les noves.

El poblament agrupat (Poble, Ricardera, Passavant i noves construccions) representa més del vuitanta per cent en tots els padrons des de 1860 fins a 1975 i en els dos darrers (1981 i 1986) suposa més del noranta per cent.

El grup residencial o *household*, segons Peter Laslett¹, abarca el conjunt de persones -unides per lligams familiars o no i amb servents o sense- que conviuen en un mateix espai físic, en el que hi mengen, dormen, procreen, cuiden i eduquen els fills i s'organitzen per al treball i les hores de lleure.

Els membres que componen un grup residencial (*household*) són en primer lloc l'home, la seva muller i els seus fills; en segon lloc venen tots els altres parents residents, connectats per matrimoni o per vincles de sang, que viuen amb la família; i en tercer lloc els servents o criats, poc habituals en la nostra societat, però tan freqüents en temps passats².

Ens hem basat en la tipologia establerta per Peter Laslett³, per bé que hi hem introduït algunes modificacions a fi d'adaptar-la al nostre objecte d'estudi. Hem tingut present també el treball de Xavier Roigé⁴ sobre els grups residencials al Priorat (vegeu quadre 1).

En el grup dels *solitaris* (vegeu apèndix: figures 1a.1-1a.3) només hi hem distingit dos apartats: vidus i solters, sense fer distinció de sexes, la qual es farà posteriorment. En l'apartat dels *solters* s'hi ha inclòs també els separats

---

¹ Laslett, P., "Introduction: the history of the family", a Laslett, P. i Wall, R. (Eds.), *Household and family in past time*, Cambridge: Cambridge University Press, 1972, p. 24.

² Laslett, P. op. cit. p. 26.

³ Laslett, P. op. cit. p. 31.

⁴ Roigé, X. *Família i grup domèstic. Estratègies residencials al Priorat (segles XIX i XX)*, Lleida: Departament de Geografia i Història. Facultat de Lletres de l'Estudi General de Lleida, 1989, p. 8.

o divorciats, o els qui tenien el cònjuge absent en el moment de fer el padró i per tant constava que vivien sols; així mateix, també s'hi han computat els qui presentaven un estat civil indeterminat (vegeu apèndix: figures).

En les classes *vidu amb fills* i *vídua amb fills* de la categoria *grups residencials amb nucli conjugal simple* també s'hi han comptabilitzat: els separats o divorciats amb fills, els solters amb fills i els casats amb fills, que en el moment de fer el padró tenien el cònjuge absent i per tant vivien sols amb els seus fills. Aquests darrers tant poden ser un error d'inscripció (hauria de constar vidu/a) com que el marit/muller s'hagi absentat durant un temps determinat per diverses raons; en alguns casos l'error és molt evident, però en d'altres és difícil de detectar (vegeu apèndix: figures 3c.1-3c.2 i 3d.1-3d.4).

Els grups residencials *amb un nucli conjugal extens als ascendents* inclouen el pare o la mare o un oncle o una tia del cap de família o de la muller del cap de família (vegeu apèndix: figures 4a.1-4a.14). Semblantment els *extensos als descendents* es refereixen a la presència de néts/nétes (vegeu apèndix: figures 4b.1-4b.2) o nebots/nebodes (vegeu apèndix: figures 4b.3-4b.6). La presència d'un germà, una germana (vegeu apèndix: figures 4c.1-4c.7) o un cosí o cosina (vegeu apèndix: figures 4c.8 i 4c.9) implica una *extensió als col.laterals*. També es dona la combinació de grups residencials extensos als ascendents i col.laterals (vegeu apèndix: figures 4d.1-4d.3) i als descendents i col.laterals (vegeu apèndix: figures 4d.4-4d.6).

La categoria cinquena, que es refereix als *nuclis conjugals múltiples*, és la que divergeix més de la tipologia establerta per Laslett. Hi hem distingit només tres classes, independentment que els nuclis conjugals siguin extensos o simples: *lineal troncal* (un nucli conjugal a cada generació), *lineal no troncal* (més d'un nucli conjugal a alguna de les generacions) i *col.lateral* (tots els nuclis conjugals a una mateixa generació) (vegeu apèndix: figures 5a.1-5a.45, 5b.1-5b.4 i 5c.1-5c.8).

No fem distinció entre nuclis conjugals ascendents i nuclis conjugals descendents, ja que dependrà de la determinació del nucli principal, i això no es pot saber només amb les dades, que ens proporcionen els padrons d'habitants. En uns casos hi ha tants caps de família com nuclis conjugals i en d'altres la nominació recau sobre el nucli conjugal més vell o el més jove, segons el criteri de qui confecciona el cens. Només es pot assenyalar el veritable cap de família (posseïdor del patrimoni i l'autoritat) a través d'un seguiment exhaustiu de cada família en concret. Aquesta és una tasca molt laboriosa, la qual no podem incloure en aquesta etnografia per manca de temps, malgrat tenir-la en projecte per a un futur relativament pròxim. De moment ens haurem de conformar amb unes quantes "fotografies", una visió estàtica de la societat folguerolesca. Per bé que hem de tenir en compte, que al llarg dels anys cada un dels grups residencials pot passar per cada una de les fases exposades en el quadre 1; a mesura que vagin naixent o morint els seus membres, el grup s'anirà eixamplant o

encongint. Les recessions i recuperacions econòmiques també poden ser factors decisius, així com les guerres, les pestes i altres malvestats.

En haver localitzat el nostre objecte d'estudi a la Catalunya vella, podríem inferir que el nucli dels ascendants és el principal, però hi ha molts factors, que poden determinar i variar aquest fet. És un risc d'equivocació, que no volem córrer. És per això que en aquest estudi únicament quedarà constància de l'estructura i composició del grup residencial.

Cada una d'aquestes cinc categories de grups residencials, amb les seves classes, poden o no incloure servents, els quals en modificaran el nombre de membres, encara que no l'estructura familiar. Més endavant veurem la relació i localització dels servents o criats, que hem trobat al llarg dels cent vint-i-cinc anys estudiats. Així mateix, els grups residencials poden incloure també: hostes (vegeu apèndix: figures 3a.4, 3b.8-3b.10, 3d.4, 5a.43 i 5a.44), "recogidos/das" (vegeu apèndix: figures 2c.2, 2c.5, 2c.6, 3a.3, 3b.5-3b.7 i 5a.42), bords/bordes (vegeu apèndix: figures 3b.3 i 3b.4) i criatures per raó de didatge (vegeu apèndix: figures 3a.5, 3b.11 i 5a.45).

Taula 1
Distribució geogràfica dels grups residencials
(1860-1986)

Any	Poble		Ricardera		Passavant		Pagès		Noves construc.	
	n.a.	%	n.a.	%	n.a.	%	n.a.	%	n.a.	%
1860 ⁵	101	50.2	64	31.8	--	---	36	17.9	--	---
1877	103	49.8	63	30.4	10	4.8	31	15.0	--	---
1887	95	50.8	59	31.6	6	3.2	27	14.4	--	---
1900	85	48.0	57	32.2	7	4.0	28	15.8	--	---
1910	83	46.4	59	33.0	7	3.9	30	16.8	--	---
1920	86	46.7	59	32.1	9	4.9	30	16.3	--	---
1920*	86	46.7	59	32.1	9	4.9	30	16.3	--	---
1930	87	46.8	59	31.7	9	4.8	31	16.7	--	---
1940	97	49.5	55	28.1	8	4.1	36	18.4	--	---
1950	95	49.0	57	29.4	9	4.6	33	17.0	--	---
1960	108	50.5	66	30.8	10	4.7	30	14.0	--	---
1965	106	48.4	68	31.1	10	4.6	31	14.2	4	1.8
1970	106	46.5	65	28.5	8	3.5	33	14.5	16	7.0
1975	103	41.2	61	24.4	10	4.0	33	13.2	43	17.2
1981	96	36.0	55	20.6	10	3.7	23	8.6	83	31.1
1986	95	30.6	65	21.0	8	2.6	17	5.5	125	40.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E

NOTA: Vegeu apèndix: gràfics 1-16.

⁵ Hem aconseguit el nom dels carrers a partir del padró de 1857, ja que no consten en el de 1860, però ens ha estat impossible de localitzar els grups residencials del Passavant, els quals creiem que varen ser comptabilitzats com a poblat disseminat o de pagès.

Quadre 1

Estructura dels grups residencials: categories i classes Adaptació de Peter Laslett⁶ i Xavier Roigé⁷

1. Solitaris
  - a) Vidus/vídues
  - b) Solters/solteres o status marital desconegut.
2. Sense nucli conjugal
  - a) Germans/germanes
  - b) Altres parents coresidents
  - c) Sense vincles de parentiu
3. Amb nucli conjugal simple
  - a) Parella casada sense fills
  - b) Parella casada amb fills
  - c) Vidu amb fills
  - d) Vídua amb fills
4. Amb nucli conjugal extens
  - a) Extens als ascendents
  - b) Extens als descendents
  - c) Extens als col.laterals
  - d) Combinació de 4a-4c
5. Amb nuclis conjugals múltiples
  - a) Lineal troncal
  - b) Lineal no troncal
  - c) Col.lateral

---

⁶ Laslett, P. op. cit. p. 31.

⁷ Roigé, X. op. cit. p. 8.

8.2 ESTRUCTURA DELS GRUPS RESIDENCIALS SEGONS LA DISTRIBUCIO GEOGRAFICA

La distribució dels grups residencials, segons llur estructura, és contemplada a partir de l'emplaçament geogràfic dels nuclis de població, que es troben en el municipi de Folgueroles. En primer lloc es té en compte la població total, seguidament el poblament disseminat o cases de pagès i en darrer terme el poblament agrupat, que abarca: el casc antic, que hem anomenat Poble, els barris de La Ricardera i El Passavant i les cases de nova construcció.

8.2.1 POBLACIO TOTAL

En tots els padrons d'habitants (excepte el de 1950) la majoria de grups residencials estan formats per un nucli conjugal simple (vegeu taula 2).

Des de 1887 fins a 1910 augmenta llur proporció en perjudici dels grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples. Deixant a part aquest període de temps, el percentatge de grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples és prou elevat com per considerar, que la coresidència de més de dues generacions era molt freqüent entre la població folguerolenc, fins fa ben pocs anys. Segons Fine-Souriac, citat per Xavier Roigé⁸, una proporció del 25/30% de grups residencials extensos i múltiples ja es pot considerar significativa de la importància d'aquest tipus de formes residencials en una societat determinada. Aquest és el cas de Folgueroles, ja que aquesta classe de grups residencials superen el 30% en la major part dels padrons d'habitants estudiats. Tan sols els de: 1887, 1900, 1910, 1920* i 1986 no arriben al 25%.

Els grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples presenten una davallada molt pronunciada entre 1887 i 1910, que podria ser deguda a la forta recessió econòmica i demogràfica que patí la comarca en aquella època. Aquest tipus de grups residencials no tornaran a passar el llindà del vint-i-cinc per cent fins a 1920, moment en què ja s'ha superat l'esmentada crisi. Al 1930 sobrepassen el límit del trenta per cent, tot superant el percentatge de 1860. Si deixem de banda 1940, per ser un cas excepcional, acabada la guerra civil, aquests grups assoliran el punt màxim en els padrons de 1950 i 1960, tot superant el 44%. D'aleshores ençà es tornaran a reduir fins a 1981, però sense baixar per sota del 30%. El procés minvant s'accelerà en acostar-nos als nostres dies (1990), puix que només en cinc anys (1986), queden per sota del vint-i-cinc per cent (23.5%), llindà a partir del qual la proporció de grups residencials amb nuclis conjugals

---

⁸ Roigé, X. *Família i grup domèstic. Estratègies residencials al Priorat (segles XIX i XX)*, Lleida: Departament de Geografia i Història de la Facultat de Lletres de l'Estudi General de Lleida (Universitat de Barcelona), 1989, p. 9.

extensos i múltiples ja no es considera significativa (vegeu taula 2).

Ambdues disminucions es donen en dos moments de recessió econòmica, que repercuteixen molt distintament en la població folguerolesca. La pressió demogràfica sobre una agricultura tradicional va provocar la crisi agrària de la segona meitat del segle XIX, la qual va derivar en una intensa emigració dels habitants del poble principalment cap als nous nuclis industrials de la comarca. La població de 1877 (936 habitants) no serà ultrapassada fins l'any 1920 (954 habitants), un cop superada la crisi.

La recessió econòmica de finals del segle XX, també va acompanyada d'una disminució dels grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples, però aquesta no és una conseqüència d'aquella, sinó un reflex de les transformacions sofertes pels grups residencials, en passar d'una societat eminentment agrària a una altra d'industrial i en haver patit un procés accelerat i persistent d'aculturació i urbanització, des de finals dels anys seixanta sobretot. Aquest cop els folguerolescs no s'han vist obligats a emigrar, perquè avui ja no depenen de l'agricultura, sinó de la indústria, a la qual hi poden accedir fàcilment, gràcies a la situació geogràfica, que gaudeix Folgueroles, a sis quilòmetres de Vic i a uns setanta-cinc de Barcelona. La relativa bona comunicació del poble amb les dues ciutats esmentades el fa un punt de mira d'aquelles persones, que busquen la tranquil·litat de la zona rural, però que es veuen obligades a desplaçar-se cada dia als seus llocs de treball a la ciutat. Tot això ha fet que la població no minvés amb aquesta crisi econòmica, sinó que augmentés gràcies als immigrants procedents de les ciutats i pobles veïns, malgrat que en el municipi de Folgueroles mateix no hi hagi cap indústria rellevant, tret d'alguns petits tallers, els quals no poden pas donar feina a tota la població immigrada.

Un altre aspecte remarcable de la taula 2 és l'augment de persones que viuen soles, sobretot des de principis dels anys vuitanta.

8.2.2 POBLAMENT DISSEMINAT

Entre els grups residents a les cases de pagès, els integrats per un nucli conjugal simple baixen considerablement en benefici dels extensos i múltiples, els quals des de 1920 a 1970 arribaran a ser majoria, tot assolint el punt més alt en el padró de 1950 amb un 75.8% (vegeu taula 3). Superen el 30% en el transcurs de tot el període estudiat, tant en la crisi agrària de la segona meitat del segle XIX com en les transformacions econòmico-socials de les darreries del XX. Això ens indica que aquest tipus de grups residencials era més freqüent entre els habitants de pagès, que no pas entre els de carrer.

Un altre tret característic de la població disseminada és que els grups residencials solitaris o sense nucli conjugal són gairebé inexistents.

Cal remarcar també l'abandó, que experimenten les masies per part dels seus habitants en els nostres dies. En qüestió de deu anys (1975-1986) se n'han tancat gairebé la meitat (setze cases de pagès).

8.2.3 POBLAMENT AGRUPAT

Els grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples també tenen llur importància entre el poblament agrupat en èpoques de prosperitat econòmica (vegeu taula 4). A la segona meitat del segle XIX únicament superen el 25% en el padró de 1860. Comencen a baixar al de 1877 (21.6%), tocaran fons al de 1910 (11.4%) i no tornaran a superar el llistó del 25% fins al cens de 1930 (28.4%). De 1950 a 1975 passaran del 30%, però començaran a disminuir en entrar a la dècada dels vuitanta, amb un 22.9% a l'any 1986.

Malgrat que els grups residencials amb nucli conjugal simple són majoria entre el poblament agrupat des de 1860 fins a 1986 (vegeu taula 4), podem dir que els grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples són habituals entre aquest tipus de població, ja que només baixen per sota del 25% en els moments de forts canvis econòmico-socials. Aquest fet no es dona entre els grups residencials de les cases de pagès, perquè aquests disposen de terres i recursos econòmics suficients per a mantenir els membres de llur grup domèstic (vegeu taula 3); en les èpoques de crisi econòmica reduïran la mà d'obra forània (bracers i jornalers, procedents del poblat agrupat) i procuraran subsistir i mantenir-se amb la pròpia (la dels membres de la família). Això repercuteix considerablement entre els treballadors agrícoles, que no tenen terra pròpia, els quals es veuran obligats a emigrar a altres indrets a la recerca d'una nova feina.

Els grups residencials solitaris i sense nucli conjugal es donen gairebé tots en el poblament agrupat. Les societats agrícoles es basen en la divisió sexual del treball, la qual cosa fa necessari un nucli conjugal simple, com a mínim. Per altra banda, els grups residencials, que les conformen, han de ser nombrosos, per a poder aconseguir tot el treball que suposa l'explotació de la terra, d'aquí ve el gran nombre de grups residencials extensos i múltiples que trobem a les cases de pagès.

Passem a veure seguidament la distribució dels grups residencials entre el poblat agrupat, en base als tres nuclis de població, que el caracteritzen: el Poble, La Ricardera i El Passavant. A partir de 1970 també tindrem en compte les cases de nova construcció.

a) Poble

En els padrons d'habitants de 1930, 1950, 1960 i 1965 els grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples superen el 30% en la demarcació, que hem anomenat Poble, (vegeu taula 5). No arriben al 25% des de 1887 fins a 1920, període afectat per la crisi econòmica i demogràfica de la segona meitat del segle XIX, ja comentada anteriorment. El padró d'habitants de 1986 tampoc no assoleix la cota del vint-i-cinc per cent.

Els grups residencials amb nucli conjugal simple són majoria en tots els padrons d'habitants consultats.

b) La Ricardera

El barri de La Ricardera segueix també la tònica del poblament agrupat, en tenir una majoria de grups residencials amb nucli conjugal simple; amb l'excepció de 1975 i 1981, que no arriben al 50% (vegeu taula 6). Els grups residencials extensos i múltiples d'aquest barri superen el 40% en els padrons de 1950, 1960 i 1970 i no arriben al 25% únicament en els del període de 1877 a 1920, com a conseqüència de la crisi econòmica i demogràfica, que va trasbalsar la Plana de Vic a la segona meitat del segle XIX (vegeu taula 6).

c) El Passavant

El barri de El Passavant té pocs habitants i, en conseqüència, els percentatges assignats a les diferents categories de grups residencials varien considerablement d'un padró d'habitants a un altre (vegeu taula 7).

Les oscil·lacions són inevitables en un mètode com el que estem utilitzant, basat en moments instantanis de la població, molt puntuals i concrets. No es mira cada un dels grups residencials com un ens en moviment i en constant evolució, sinó com una part d'un tot, que és el conjunt de la població, la qual sí que canvia, poc o molt, d'un padró d'habitants a un altre. Quan la mostra és elevada, aquests canvis són més suaus i apunten una tendència determinada; però quan la mostra és molt reduïda, com és el cas de El Passavant, els salts d'un padró a un altre en una mateixa categoria de grup residencial són tan marcats, que fan que qualsevol interpretació sigui força gratuïta. Malgrat tot, podem veure com els grups residencials amb nucli conjugal simple es destaquen en la majoria de padrons i com també a partir de 1950 els grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples adquireixen una relativa importància.

d) Noves construccions

Les noves construccions es tenen en compte des del padró d'habitants de 1970, ja que la primera urbanització (els

antics horts de les fonts del Rector, del Glaç i de la Sala) no té lloc fins a la segona meitat dels anys seixanta.

En els padrons de 1970 (50.1%) i 1975 (51.2%) la majoria de grups residencials estan formats per nuclis conjugals extensos i múltiples. En canvi en els de 1981 (27.8%) i 1986 (21.6%) el descens d'aquests grups és considerable (vegeu taula 8). La raó és que les primeres cases noves varen ser ocupades per persones, que ja vivien a Folgueroles; principalment llogaters, que passaren a ser propietaris. Els qui posseïen una casa de les antigues, optaren per modificar-la i acondicionar-la als nous temps abans de comprar-ne una altra de nova. Aquesta opció, en tot cas es realitzaria més endavant, un cop els fills arribessin a l'edat de casar-se. Així, la minva experimentada pels grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples en entrar als anys vuitanta, és deguda principalment a la immigració procedent de la zona urbana de la comarca sobretot (parelles joves i parelles jubilades) i també a la tendència, que poc a poc es va imposant entre els folguerolencs de naixement, que els fills casats visquin fora de la casa paterna, encara que moltes vegades sigui al costat o ben aprop.

8.2.4 RESUM

La majoria de grups residencials estan formats per un nucli conjugal simple en la pràctica totalitat dels padrons d'habitants consultats (1860-1986). Malgrat això, podem afirmar que la coresidència de més de dues generacions era molt freqüent a Folgueroles fins fa pocs anys, puix que la majoria de padrons indiquen un percentatge de grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples, que va del vint-i-cinc al trenta per cent.

La crisi econòmica i demogràfica, que afectà la comarca d'Osona a la segona meitat del segle XIX, queda reflectida en la disminució de grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples durant aquesta època. Aquests assoliran el punt màxim de tot el període estudiat en els padrons d'habitants de 1950 i 1960. Amb el de 1965 inicien un segon descens, que s'accelerará en arribar als anys vuitanta.

Amb la dècada dels vuitanta s'inicia un progressiu augment de grups residencials solitaris.

Entre el poblament disseminat els grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples augmenten considerablement, respecte del poblament agrupat. Superen el trenta per cent en tot el període (1860-1986) i fins i tot arriben a ser de l'ordre del 75,8% en el padró de 1950.

Els grups residencials solitaris i sense nucli conjugal són gairebé inexistents entre la població que habita les cases de pagès.

Entre el poblament agrupat es destaquen els grups residencials amb nucli conjugal simple. Tot i això, els extensos i múltiples hi són habituals, ja que només baixen per sota

del vint-i-cinc per cent en els moments de forts canvis econòmico-socials.

Gairebé tots els grups residencials solitaris o sense nucli conjugal es donen entre el poblament agrupat.

Taula 2

**Estructura dels grups residencials
(Població total)
(1860-1986)**

Any	1 Sol. %	2 S/n %	3 Conj. %	4 Ext. %	5 Mult. %	4+5 %	Nombre G.R.
1860	4.0	3.0	60.7	17.9	14.4	32.3	201
1877	1.9	3.4	69.1	11.1	14.5	25.6	207
1887	2.1	4.8	75.4	8.0	9.6	17.6	187
1900	6.2	2.3	71.8	9.0	10.7	19.7	177
1910	5.0	5.0	72.6	6.1	11.2	17.3	179
1920	3.8	2.2	68.5	12.0	13.6	25.6	184
1920*	3.8	2.2	73.9	8.2	12.0	20.2	184
1930	4.3	1.6	60.2	13.4	20.4	33.8	186
1940	6.1	2.0	59.7	16.3	15.8	32.1	196
1950	6.2	1.0	48.5	19.6	24.7	44.3	194
1960	4.2	1.4	50.0	21.0	23.4	44.4	214
1965	2.7	1.8	56.6	17.8	21.0	38.8	219
1970	2.2	2.2	57.5	22.8	15.4	38.2	228
1975	5.2	1.6	57.2	19.2	16.8	36.0	250
1981	8.6	3.0	57.7	13.5	17.2	30.7	267
1986	9.7	2.9	63.9	12.9	10.6	23.5	310

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E, però no creiem que sigui el vàlid.

Sol. = Grups residencials solitaris.

S/n = Grups residencials sense nucli conjugal.

Conj.= Grups residencials amb nucli conjugal simple.

Ext. = Grups residencials amb nucli conjugal extens.

Mult.= Grups residencials amb nuclis conjugals múltiples.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 1-16.

Taula 3

**Estructura dels grups residencials
(Poblament disseminat)
(1860-1986)**

Any	1 Sol. %	2 S/n %	3 Conj. %	4 Ext. %	5 Mult. %	4+5 %	Nombre G.R.
1860	---	---	50.0	27.8	22.2	50.0	36
1877	---	3.2	48.4	25.8	22.6	48.4	31
1887	---	---	63.0	22.2	14.8	37.0	27
1900	---	3.6	53.6	25.0	17.9	42.9	28
1910	---	3.3	50.0	13.3	33.3	46.6	30
1920	---	---	46.7	13.3	40.0	53.3	30
1920*	---	---	56.7	10.0	33.3	43.3	30
1930	---	---	38.7	19.4	41.9	61.3	31
1940	---	---	38.9	33.3	27.8	61.1	36
1950	---	---	24.2	27.3	48.5	75.8	33
1960	---	---	30.0	23.3	46.7	70.0	30
1965	---	---	45.2	16.1	38.7	54.8	31
1970	---	---	42.4	30.3	27.3	57.6	33
1975	3.0	---	48.5	21.2	27.3	48.5	33
1981	---	8.7	52.2	8.7	30.4	39.1	23
1986	---	11.8	52.9	11.8	23.5	35.3	17

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

Sol. = Grups residencials solitaris.

S/n = Grups residencials sense nucli conjugal.

Conj. = Grups residencials amb nucli conjugal simple.

Ext. = Grups residencials amb nucli conjugal extens.

Mult. = Grups residencials amb nuclis conjugals múltiples.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 1-16.

Taula 4

**Estructura dels grups residencials
(Poblament agrupat)
(1860-1986)**

Any	1 Sol. %	2 S/n %	3 Conj. %	4 Ext. %	5 Mult. %	4+5 %	Nombre G.R.
1860	4.8	3.6	63.0	15.8	12.7	28.5	165
1877	2.3	3.4	72.7	8.5	13.1	21.6	176
1887	2.5	5.6	77.5	5.6	8.8	14.4	160
1900	7.4	2.0	75.2	6.0	9.4	15.4	149
1910	6.0	5.4	77.2	4.7	6.7	11.4	149
1920	4.5	2.6	72.7	11.7	8.4	20.1	154
1920*	4.5	2.6	77.3	7.8	7.8	15.6	154
1930	5.2	1.9	64.5	12.3	16.1	28.4	155
1940	7.5	2.5	64.4	12.5	13.1	25.6	160
1950	7.5	1.2	53.4	18.0	19.9	37.9	161
1960	4.9	1.6	53.3	20.7	19.6	40.3	184
1965	3.2	2.1	58.5	18.1	18.1	36.2	188
1970	2.6	2.6	60.0	21.5	13.3	34.8	195
1975	5.5	1.8	58.5	18.9	15.2	34.1	217
1981	9.4	2.5	58.2	13.9	16.0	29.9	244
1986	10.2	2.4	64.5	13.0	9.9	22.9	293

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

Sol. = Grups residencials solitaris.

S/n = Grups residencials sense nucli conjugal.

Conj. = Grups residencials amb nucli conjugal simple.

Ext. = Grups residencials amb nucli conjugal extens.

Mult. = Grups residencials amb nuclis conjugals múltiples.

NOTA: Vegeu també apèndix: taules 1-16.

Taula 5

**Estructura dels grups residencials
(Poble)
(1860-1986)**

Any	1 Sol. %	2 S/n %	3 Conj. %	4 Ext. %	5 Mult. %	4+5 %	Nombre G.R.
1860	5.0	5.9	60.4	15.8	12.9	28.7	101
1877	1.9	5.8	65.0	10.7	16.5	27.2	103
1887	1.1	5.3	77.9	5.3	10.5	15.8	95
1900	7.1	2.4	70.6	10.6	9.4	20.0	85
1910	4.8	7.2	74.7	3.6	9.6	13.2	83
1920	3.5	3.5	73.3	10.5	9.3	19.8	86
1920*	3.5	3.5	77.7	5.8	9.3	15.1	86
1930	4.6	3.4	60.9	12.6	18.4	31.0	87
1940	9.3	3.1	60.8	14.4	12.4	26.8	97
1950	9.5	2.1	52.6	22.1	13.7	35.8	95
1960	6.5	2.8	53.7	18.5	18.5	37.0	108
1965	3.8	2.8	59.4	16.0	17.9	33.9	106
1970	3.8	3.8	66.0	15.1	11.3	26.4	106
1975	7.8	1.0	66.0	16.5	8.7	25.2	103
1981	12.5	3.1	57.3	10.4	16.7	27.1	96
1986	13.7	2.1	64.2	8.4	11.6	20.0	95

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

Sol. = Grups residencials solitaris.

S/n = Grups residencials sense nucli conjugal.

Conj. = Grups residencials amb nucli conjugal simple.

Ext. = Grups residencials amb nucli conjugal extens.

Mult. = Grups residencials amb nuclis conjugals múltiples.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 1-16.

Taula 6

Estructura dels grups residencials
(La Ricardera)
(1860-1986)

Any	1 Sol. %	2 S/n %	3 Conj. %	4 Ext. %	5 Mult. %	4+5 %	Nombre G.R.
1860	4.7	---	67.2	15.6	12.5	28.1	64
1877	---	---	84.1	6.3	9.5	15.8	63
1887	3.4	6.8	76.3	6.8	6.8	13.6	59
1900	5.3	1.8	84.2	---	8.8	8.8	57
1910	8.5	3.4	79.7	5.1	3.4	8.5	59
1920	5.1	1.7	71.2	15.3	6.8	22.1	59
1920*	5.1	1.7	76.3	11.9	5.1	17.0	59
1930	5.1	---	67.8	11.9	15.3	27.2	59
1940	5.5	---	67.3	10.9	16.4	27.3	55
1950	3.5	---	56.1	12.3	28.1	40.4	57
1960	3.0	---	51.5	25.8	19.7	45.5	66
1965	2.9	1.5	57.4	22.1	16.2	38.3	68
1970	1.5	1.5	53.8	26.2	16.9	43.1	65
1975	6.6	4.9	49.2	18.0	21.3	39.3	61
1981	14.5	---	47.3	20.0	18.2	38.2	55
1986	15.4	3.1	52.3	23.1	6.2	29.3	65

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

Sol. = Grups residencials solitaris.

S/n = Grups residencials sense nucli conjugal.

Conj. = Grups residencials amb nucli conjugal simple.

Ext. = Grups residencials amb nucli conjugal extens.

Mult. = Grups residencials amb nuclis conjugals múltiples.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 1-16

Taula 7
Estructura dels grups residencials
(El Passavant)
(1860-1986)

Any	1 Sol. %	2 S/n %	3 Conj. %	4 Ext. %	5 Mult. %	4+5 %	Nombre G.R.
1860	---	---	---	---	---	---	---
1877	20.0	---	80.0	---	---	---	10
1887	16.7	---	83.3	---	---	---	6
1900	28.6	---	57.1	---	14.3	14.3	7
1910	---	---	85.7	14.3	---	14.3	7
1920	11.1	---	77.8	---	11.1	11.1	9
1920*	11.1	---	77.8	---	11.1	11.1	9
1930	11.1	---	77.8	11.1	---	11.1	9
1940	---	12.5	87.5	---	---	---	8
1950	11.1	---	44.4	11.1	33.3	44.4	9
1960	---	---	60.0	10.0	30.0	40.0	10
1965	---	---	50.0	20.0	30.0	50.0	10
1970	---	---	50.0	50.0	---	50.0	8
1975	---	---	80.0	20.0	---	20.0	10
1981	10.0	---	60.0	20.0	10.0	30.0	10
1986	50.0	---	25.0	12.5	12.5	25.0	8

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

Sol. = Grups residencials solitaris.

S/n = Grups residencials sense nucli conjugal.

Conj. = Grups residencials amb nucli conjugal simple.

Ext. = Grups residencials amb nucli conjugal extens.

Mult. = Grups residencials amb nuclis conjugals múltiples.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 1-16.

Taula 8

Estructura dels grups residencials
(Noves construccions)
(1970-1986)

Any	1 Sol. %	2 S/n %	3 Conj. %	4 Ext. %	5 Mult. %	4+5 %	Nombre G.R.
1970	---	---	50.0	31.3	18.8	50.1	16
1975	---	---	48.8	25.6	25.6	51.2	43
1981	2.4	3.6	66.3	13.3	14.5	27.8	83
1986	2.4	2.4	73.6	11.2	10.4	21.6	125

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1970-1986)*.

Sol. = Grups residencials solitaris.

S/n = Grups residencials sense nucli conjugal.

Conj. = Grups residencials amb nucli conjugal simple.

Ext. = Grups residencials amb nucli conjugal extens.

Mult. = Grups residencials amb nuclis conjugals múltiples.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 13-16.

8.3 ESTRUCTURA DELS GRUPS RESIDENCIALS: CATEGORIES I CLASSES

Aquest apartat s'ocupa especialment de les classes de grups residencials, que es donen a Folgueroles al llarg dels cent vint-i-cinc anys estudiats. Fa especial atenció als grups residencials solitaris, tant vidus/es com solter/res, segons l'edat, el sexe i l'estat civil.

8.3.1 CATEGORIES I CLASSES DELS GRUPS RESIDENCIALS

Els grups residencials amb nucli conjugal simple són els més freqüents, com ja s'ha comentat anteriorment (vegeu taula 2), i entre ells destaquen els formats per una *parella casada amb fills*, inclús per damunt de tots els altres grups de les restants categories (vegeu taula 9). No obstant això, els grups integrats per una *parella casada sense fills* representen entre el 14% i gairebé el 17% a la segona meitat del segle XIX, en plena crisi econòmica i demogràfica. A partir de 1910 (8.4%) comencen a baixar fins a 1950 (3.1%), que tocaran fons. De 1960 ençà experimenten un considerable augment, que es traduirà en el 17.7% de 1986.

Els grups residencials mostren un cop més llur flexibilitat, per a adaptar-se als canvis socials i econòmics de l'època, que els ha tocat viure. A finals del segle XIX molts grups residencials amb nucli conjugal simple veieren com els fills abandonaven la llar paterna, a la recerca de noves perspectives laborals, tot deixant els pares vells i sols. A les acaballes del segle XX els fills tornen a deixar els pares; però aquest cop la majoria d'ells no abandona el poble, sinó que es queda prop dels vells en una altra vivenda. Avui bona part de les parelles sense fills tenen una edat avançada, com la majoria de les de finals del segle XIX, però amb la variant que actualment també se'n troben moltes de joves.

Les parelles joves, tot i vivint independentment dels pares, no se n'han desenganxat del tot. Els continua unint una espècie de cordó umbilical, a través del qual es fan prestacions mútues. Els vells guarden els néts, quan els fills són a treballar; a vegades inclús fan el dinar per a tota la família, ja que els joves disposen de poc temps per a menjar. Aquests darrers s'ocuparan dels seus pares, quan estiguin malalts o ja no es puguin valer per ells mateixos. Però mentre puguin i estiguin bons, cadascú viurà a casa seva i tots intentaran fer llur vida el màxim d'independent possible de la dels altres.

Gairebé tots els grups *residencials amb nuclis conjugals múltiples* són *lineals troncal*s, per bé que n'hem trobat algun de *lineal no troncal* en els padrons de 1920, 1930, 1960 i 1965. Els *col.laterals* són molt poc freqüents, numèricament parlant, encara que n'ha aparegut un a cada un dels padrons següents: 1877, 1887, 1910, 1930, 1960, 1970, 1975, 1981 i 1986, i dos en el de 1950.

Els grups residencials amb nucli conjugal extens als

ascendents suposen la major part de la quarta categoria. Les extensions als *descendents* han aparegut molt de tant en tant (1877, 1900, 1930-1970). Per altra banda, les extensions als *col.laterals* són habituals en cada padró, malgrat que a una distància molt considerable de les dels ascendents.

La sol.lidaritat dels grups residencials envers els seus col.laterals quedaria desdibuixada, si no tinguéssim en compte, que en bona part dels grups residencials amb nuclis conjugals múltiples (lineal troncal, lineal no troncal i col.lateral) s'hi emparen també els fills i filles solters del cap de família, així com els seus germans i germanes celibataris, o els de la seva muller. Recordem el que hem dit a la introducció, que els nuclis conjugals múltiples tant podien ser extensos com simples (vegeu apèndix: figures 5a.1-5a.45, 5b.1-5b.4 i 5c.1-5c.8).

Els grups residencials solitaris i sense nucli conjugal són molt minoritaris, encara que els primers han augmentat en els darrers anys, a causa del creixent nombre de vidus i vídues, que viuen sols.

a) Grups residencials solitaris

Dels grups residencials solitaris, ens interessa especialment l'edat (anys), el sexe i l'estat civil.

Edat (anys)

La mitjana d'edat de les persones, que viuen soles, va des de 37.571 anys (1920), la més baixa, fins a 65.783 (1981), la més alta (vegeu taula 10). Des de 1860 va disminuint fins a 1920 (amb l'excepció de 1900). A partir d'aleshores anirà en augment fins a 1981.

L'any 1939 no segueix aquesta tònica. És just acabada la guerra civil. La mitjana d'edat dels solitaris s'incrementa més de dos punts per sobre del padró de 1940 i gairebé quatre, si la comparem amb la de 1930.

Al llarg dels cent vint-i-cinc anys estudiats no hem trobat cap solitari que tingués menys de 23 anys ni més de 82 anys.

Sexe i estat civil

Els solitaris es divideixen a parts iguals entre els dos sexes en el padró de 1860. La totalitat de solitaris són dones en el de 1877 i homes en el de 1920 (1920*). Des de 1900 fins a 1950 els solitaris seran majoritàriament masculins, exceptuant el padró de 1940, tot just acabada la guerra civil). En canvi, les dones solitàries seran majoria des de 1960 fins a 1986 (vegeu taula 11).

La majoria femenina en els padrons de 1981 i 1986 és força significativa, ja que la població de solitaris (casos vàlids) és bastant més nombrosa en ells que no pas en els padrons anteriors.

La població de solitaris d'ambdós sexes és majoritàriament vídua des de 1960 fins als nostres dies. Anteriorment

s'havien destacat els solters, per bé que en el anys 1860 i 1900 la majoria és per als vidus una vegada més.

Els casats, que viuen sols, estan en franca minoria. Són els separats de fet, que no consten com a tals en els padrons d'habitants. Alguns d'ells també poden ser un error d'inscripció.

Cal recordar, que la població de solitaris és molt poc nombrosa en la majoria de padrons d'habitants. Això provoca les oscil·lacions tan pronunciades, que podem apreciar a les taules 10, 11 i 12. Malgrat tot, la taula 5 ens dóna una visió prou clara de l'increment que estan adquirint aquests grups residencials des de l'inici dels anys vuitanta.

Així, entre els solters/res destaquen els homes des de 1860 fins a 1950 (amb les excepcions de 1877 i 1940) i les dones des de 1965 fins a 1986. Els pocs casats solitaris, que hem localitzat, són principalment homes. Per contra, entre els vidus dominen clarament les dones en la pràctica totalitat dels padrons consultats (vegeu taula 12).

9.3.2 RESUM

Els grups residencials amb nucli conjugal simple són els més freqüents entre la població folguerolesca i entre ells sobresurten els formats per una parella casada amb fills.

Els grups residencials amb nucli conjugal simple integrats per una parella sense fills puntegen tant a la segona meitat del segle XIX com a les darreries del segle XX, com a conseqüència dels canvis econòmics i demogràfics que han afectat i afecten ambdós períodes.

Gairebé tots els grups residencials amb nuclis conjugals múltiples són lineals troncal.

Els grups residencials amb nucli conjugal extens als ascendents obtenen percentatges molt més alts que no pas els extensos als descendents o als col·laterals.

Els grups residencials solitaris i sense nucli conjugal són molt minoritaris, per bé que els primers s'han incrementat en la dècada dels anys 1980.

La mitjana d'edat de les persones que viuen soles ha augmentat a partir de l'any 1970, moment en què és superada la ratlla dels seixanta anys. La mitjana d'edat més baixa la dóna el padró d'habitants de 1920 amb trenta-set anys. La persona solitària més jove de tot el període estudiat (1860-1986) tenia vint-i-tres anys i la més vella vuitanta-dos.

De 1860 fins a 1950 sembla ser que els homes són els qui principalment viuen sols. Malgrat tot, cal tenir present que en aquest període de temps la població de solitaris és molt reduïda. Quan aquesta augmenta (1960-1986), el sexe femení pren el relleu i es destaca en aquesta categoria de grups residencials.

La població de solitaris d'ambdós sexes és majoritàriament vídua, entre la que predominen clarament les dones. Respecte als solitaris solters, els homes són més nombrosos de 1860 a 1950 i les dones de 1965 a 1986. Els pocs solita-

ris, que consten com a casats en els padrons d'habitants, són principalment del sexe masculí.

Taula 9

**Estructura dels grups residencials:
categories i classes
(1860-1986)**

	1860	1877	1887	1900	1910
	%	%	%	%	%
1. Solitaris					
1a) Vidus/vídues	2.5	1.0	0.5	3.4	1.1
1b) Solters/solteres	1.5	1.0	1.6	2.8	3.9
2. Sense nucli conjugal					
2a) Germans/germanes	0.5	---	1.6	0.6	2.2
2b) Altres parents corresid.	---	1.9	---	---	---
2c) Sense vincles de parentiu	2.5	1.4	3.2	1.7	2.8
3. Amb nucli conjugal simple					
3a) Parella sense fills	16.9	14.5	15.5	11.3	8.4
3b) Parella amb fills	34.8	46.4	48.1	50.3	54.2
3c) Vidu amb fills	1.0	1.4	2.1	3.4	2.2
3d) Vidua amb fills	8.0	6.8	9.6	6.8	7.8
4. Amb nucli conjugal extens					
4a) Extens als ascendents	9.5	5.8	5.3	6.2	5.6
4b) Extens als descendents	---	1.0	---	0.6	---
4c) Extens als col.laterals	8.0	3.9	2.7	2.3	0.6
4d) Combinació de 4a-4c	0.5	0.5	---	---	---
5. Amb nuclis conj. múltiples					
5a) Lineal troncal	14.4	14.0	9.1	10.7	10.6
5b) Lineal no troncal	---	---	---	---	---
5c) Col.lateral	---	0.5	0.5	---	0.6

Taula 9 (continuació)

	1920	1920*	1930	1940	1950
	%	%	%	%	%
1. Solitaris					
1a) Vidus/vídues	---	---	1.6	2.6	2.1
1b) Solters/solteres	3.8	3.8	2.7	3.6	4.1
2. Sense nucli conjugal					
2a) Germans/germanes	0.5	0.5	0.5	1.0	1.0
2b) Altres parents coresid.	---	---	0.5	---	---
2c) Sense vincles de parentiu	1.6	1.6	0.5	1.0	---
3. Amb nucli conjugal simple					
3a) Parella sense fills	4.3	6.0	3.8	4.6	3.1
3b) Parella amb fills	56.0	58.7	47.3	37.8	38.7
3c) Vidu amb fills	2.2	2.2	2.7	2.0	0.5
3d) Vídua amb fills	6.0	7.1	6.5	15.3	6.2
4. Amb nucli conjugal extens					
4a) Extens als ascendents	9.2	6.5	7.5	9.2	13.4
4b) Extens als descendents	---	---	1.1	2.6	1.5
4c) Extens als col.laterals	2.2	1.1	4.3	4.6	4.6
4d) Combinació de 4a-4c	0.5	0.5	0.5	---	---
5. Amb nuclis conj. múltiples					
5a) Lineal troncal	13.0	12.0	19.4	15.8	23.7
5b) Lineal no troncal	0.5	---	0.5	---	---
5c) Col.lateral	---	---	0.5	---	1.0

Taula 9 (continuació)

	1960	1965	1970	1975	1981	1986
	%	%	%	%	%	%
1. Solitaris						
1a) Vidus/vídues	2.3	1.4	1.8	3.6	6.4	7.4
1b) Solters/solteres	1.9	1.4	0.4	1.6	2.2	2.3
2. Sense nucli conjugal						
2a) Germans/germanes	1.4	1.4	1.3	0.8	1.1	1.3
2b) Altres parents corasd.	---	0.5	0.9	0.8	1.1	1.0
2c) Sense cap parentiu	---	---	---	---	0.7	0.6
3. Amb nucli conjugal simple						
3a) Parella sense fills	5.6	6.8	6.6	12.4	12.7	17.7
3b) Parella amb fills	41.1	46.6	45.6	36.0	40.1	38.1
3c) Vidu amb fills	0.9	0.9	1.8	2.0	1.1	1.6
3d) Vídua amb fills	2.3	2.3	3.5	6.8	3.7	6.5
4. Amb nucli conjugal extens						
4a) Extens ascendents	16.4	12.8	16.7	14.4	10.9	10.0
4b) Extens descendents	1.9	0.9	0.9	---	---	---
4c) Extens col.laterals	2.8	4.1	5.3	4.4	2.6	2.9
4d) Combinació de 4a-4c	---	---	---	0.4	---	---
5. Amb nuclis conj. múltiples						
5a) Lineal troncal	22.4	20.5	14.9	16.4	16.9	10.3
5b) Lineal no troncal	0.5	0.5	---	---	---	---
5c) Col.lateral	0.5	---	0.4	0.4	0.4	0.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: taules 17-32.

NOTA: S'han tingut en compte les tipologies establertes per Peter Laslett⁹ i Xavier Roigé.¹⁰

⁹ Laslett, P., "Introduction: the history of the family", a Laslett, P. i Wall, R. (Eds.), *Household and family in past time*, Cambridge: Cambridge University Press, 1972, p. 31.

¹⁰ Roigé, X. *Família i grup domèstic. Estratègies residencials al Priorat (segles XIX i XX)*, Lleida: Departament de Geografia i Història. Facultat de Lletres de l'Estudi General de Lleida, 1989, p. 8.

Taula 10

Edat (anys) dels solitaris (1860-1986)

Anys	Població	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	8	55.875	36 - 74	114.696	57.000
1877	4	54.250	46 - 63	58.917	54.000
1887	4	44.500	24 - 67	347.000	43.500
1900	11	49.545	27 - 67	171.673	51.000
1910	9	43.444	23 - 60	234.778	52.000
1920	7	37.571	29 - 47	49.286	38.000
1920*	7	37.571	29 - 47	49.286	38.000
1930	8	48.000	32 - 57	81.143	50.500
1939(1)	13	51.769	34 - 73	149.526	53.000
1940	12	49.500	32 - 73	218.273	48.000
1950	12	49.667	23 - 60	110.424	51.500
1960	9	55.889	30 - 69	163.361	60.000
1965	6	58.333	44 - 74	126.667	58.500
1970	5	63.800	53 - 79	95.700	64.000
1975	13	63.692	24 - 79	170.564	66.000
1981	23	65.783	35 - 82	98.269	66.000
1986	30	63.500	23 - 82	251.086	68.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

(1) A.M.F.: *Censo de habitantes a los efectos del racionamiento, 1939*.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 17-33.

Taula 11

Sexe i estat civil dels solitaris
(1860-1986)

Any	Homes %	Dones %	Solters %	Casats %	Vidus %	Separats %
1860	50.0	50.0	25.0	12.5	62.5	---
1877	---	100.0	50.0	---	50.0	---
1887	100.0	---	50.0	25.0	25.0	---
1900	54.5	45.5	27.3	9.1	63.6	---
1910	75.0	25.0	62.5	12.5	25.0	---
1920	100.0	---	100.0	---	---	---
1920*	100.0	---	100.0	---	---	---
1930	85.7	14.3	71.4	14.3	14.3	---
1939(1)	53.8	46.2	---	---	---	---
1940	41.7	58.3	33.3	25.0	41.7	---
1950	66.7	33.3	41.7	25.0	33.3	---
1960	44.4	55.6	44.4	---	55.6	---
1965	33.3	66.7	50.0	---	50.0	---
1970	20.0	80.0	20.0	---	80.0	---
1975	23.1	76.9	30.8	---	69.2	---
1981	17.4	82.6	26.1	---	73.9	---
1986	26.7	73.3	16.7	3.3	76.7	3.3

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

(1) A.M.F.: *Censo de habitantes a los efectos del racionamiento, 1939*.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 34-50.

Taula 12

Solitaris segons el sexe i l'estat civil
(1860-1986)

Any	Solters/res		Casats/des		Vidus/es	
	Homes %	Dones %	Homes %	Dones %	Homes %	Dones %
1860	50.0	50.0	100.0	---	40.0	60.0
1877	---	100.0	---	---	---	100.0
1887	100.0	---	100.0	---	100.0	---
1900	66.7	33.3	100.0	---	42.9	57.1
1910	80.0	20.0	100.0	---	50.0	50.0
1920	100.0	---	---	---	---	---
1920*	100.0	---	---	---	---	---
1930	100.0	---	100.0	---	---	100.0
1940	50.0	50.0	33.3	66.7	40.0	60.0
1950	100.0	---	33.3	66.7	50.0	50.0
1960	50.0	50.0	---	---	40.0	60.0
1965	33.3	66.7	---	---	33.3	66.7
1970	---	100.0	---	---	25.0	75.0
1975	25.0	75.0	---	---	22.2	77.8
1981	33.3	66.7	---	---	11.8	88.2
1986	40.0	60.0	100.0	---	17.4	82.6

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 34-50.

8.4 DIMENSIO DELS GRUPS RESIDENCIALS: NOMBRE DE PERSONES

El present apartat tracta del nombre de membres que componen els grups residencials. Recordem que, a més de les persones unides per vincles de parentiu, hi hem comptabilitzat també els servents o criats. Els individus, que el padró d'habitants anomena: hostes, bords i "recogidos", també hi han estat inclosos; així com les criatures, que per raons de didatge, convivia amb algun dels grups residencials estudiats. En aquest capítol també es té en compte la distribució geogràfica: població total, poblament disseminat i poblament agrupat (Poble, La Ricardera, El Passavant i les noves construccions).

8.4.1 POBLACIO TOTAL

L'amplitud dels grups residencials és molt variable, pot anar des d'una persona, que viu sola, fins a divuit, que habiten juntes (vegeu taula 13).

La mitjana de persones per grup residencial no és mai inferior a 3.4 en cap dels padrons estudiats; només els dels anys 1920, 1930 i 1950 superen els cinc habitants per grup.

La fluctuació en el nombre de persones per grup residencial reflecteix els períodes de recessió econòmica i demogràfica, a l'hora que ens indica els de prosperitat. Així, des de 1860 (4.632) la mitjana va baixant fins a 1887 (3.791), any en què el descens demogràfic de la població folguerolencs arriba a la cota més baixa dels darrers cent vint-i-cinc anys. Malgrat tot, el següent padró d'habitants (1900) assenyalava una mitjana, que torna superar les quatre persones per grup residencial; la qual cosa ens indica, que la recuperació demogràfica ha començat. Al 1920 (5.185) l'esmentada recuperació serà un fet i al 1930 (5.355) s'assolirà la mitjana més alta de tot el període estudiat. Aquest ascens es veurà estroncat per la guerra civil, però al padró de 1950 (5.041) ja s'haurà recuperat. D'aleshores ençà la mitjana de persones per grup residencial anirà disminuint poc a poc fins als 3.4 individus del padró de 1986. La raó d'aquesta minva l'hem de buscar en la transformació progressiva, però ràpida, dels valors propis d'una societat rural, a causa d'un procés accelerat d'urbanització.

La mediana es mou entre tres, quatre i cinc habitants per grup residencial, amb una clara predominança del nombre quatre.

La variança de la distribució de 1860 és de 7.284 persones per grup residencial; en canvi, per a 1986 és de 2.804 habitants. A mitjans del segle passat es podien trobar grups residencials força nombrosos amb relativa facilitat, cosa que avui és molt poc freqüent. En el període de 1930 a 1950 també hem trobat alguns grups residencials copiosos.

8.4.2 POBLAMENT DISSEMINAT

Si tenim en compte les cases de pagès o poblament disseminat, independentment de la resta de grups residencials localitzats en el poblament agrupat, veurem que l'amplitud és més gran, alhora que augmenta l'índex de variabilitat o variança (vegeu taula 14).

El grup residencial més nombrós ha estat una masia localitzada en el padró de 1860, en la que hi vivien 18 persones. Aquests grups residencials disseminats parteixen sempre de dos habitants com a mínim, sinó de tres (1887, 1930 i 1950). Tan sols el padró de 1975 n'assenyala un amb un sol habitant. Això ens indica, que les cases de pagès podien mantenir uns grups residencials molt més nombrosos, que no pas els del poblament agrupat.

La mitjana és inferior a cinc persones (4.647) únicament en el padró de 1986. En la resta de padrons supera els cinc individus i en les bones èpoques fins i tot pot arribar a fregar els vuit habitants (1950). Exceptuant 1986, les minves més pronunciades les trobem, una vegada més, als padrons de 1887 i de 1975 a 1981.

La mediana oscil·la entre les quatre (1986) i les vuit (1920 i 1950) persones per grup residencial i la variança ens indica una variabilitat molt alta, sobretot en els padrons de 1860, 1877, 1930, 1940 i 1950.

8.4.3 POBLAMENT AGRUPAT

El poblament agrupat, com era d'esperar, presenta uns grups residencials amb una mitjana d'individus considerablement inferior a la de les cases de pagès (vegeu taules 14 i 15). La més baixa la trobem al 1986 (3.328) i la més alta al 1930 (5.000). De 1887 a 1910 hi ha un descens, que es tornarà a repetir de 1975 a 1986 (vegeu taula 15), conseqüència de les crisis econòmiques, que afectaren tant la segona meitat del segle XIX com la del segle XX.

La mediana es mou entre tres i quatre persones per grup residencial, per bé que el padró de 1930 n'indica cinc.

L'amplitud, malgrat que no és tan pronunciada com en el poblament disseminat, és força considerable en alguns padrons, com és el de 1930, que assenyala un grup residencial de dotze persones.

L'índex de variabilitat -entre dues i quatre persones- és bastant més baix que el presentat pels grups residents a les masies.

a) Poble

En el sector del poblament agrupat, que hem anomenat Poble, la mitjana d'individus per grup residencial es mou entre tres i cinc (vegeu taula 16). Des de 1860 fins 1920 segueix la tònica de la població total agrupada (vegeu taula 15), encara que amb lleugeres oscil·lacions. Després de

1930, amb la mitjana més alta (5.103) de tot el període estudiat, i de 1940 (4.309), amb la influència negativa de la guerra civil, el 1950 torna a indicar un lleuger augment (4.379), que es veurà estroncat ràpidament pels canvis socio-econòmics, que afectaran la població folguerolenc a partir dels anys seixanta fins avui, tot resultant 3.168 persones per grup residencial al 1986 (vegeu taula 16).

L'índex de variabilitat (variança) és mou entre 2.606 persones l'any 1887 i 5.195 individus l'any 1940.

La mediana també oscil·la entre tres i cinc persones.

Respecte a l'amplitud dels grups residencials, el nombre màxim pot anar de vuit fins a dotze habitants (vegeu taula 16).

b) La Ricardera

La mitjana de persones per grup residencial al barri de La Ricardera sembla que mostra una major coherència en relació amb els canvis socio-econòmics, experimentats per la població folguerolenc a llarg dels cent vint-i-cinc anys estudiats (vegeu taula 17).

Els padrons de 1860 i 1877 ens indiquen un moment força òptim; encara no s'ha notat la recessió demogràfica, que marcarà el final del segle XIX, la qual es farà palesa sobretot en el padró de 1887 i no iniciarà la recuperació fins a 1910, per arribar a 1920 amb una mitjana (4.610) de persones per grup residencial, superior a la de 1860 (3.828). L'any 1930 assenyala el pic més alt (4.966) de tot el període (1860-1986). La guerra civil farà sentir la seva influència negativa (4.473), però al 1950 el guany és fa evident (4.526). Malgrat tot, la pèrdua d'efectius per part dels grups residencials, en entrar als anys seixanta serà un fet imparable, que arriba fins avui (1990), per bé que el padró de 1986 (3.123) en sigui el darrer exemple.

c) El Passavant

El Passavant és el nucli de tot el poblament agrupat, que presenta una amplitud més restringida (vegeu taula 18). Alguns dels padrons d'habitants parteixen de la base de dues persones per grup residencial i inclús tres, com és el cas del de 1970, el qual donarà un índex de variabilitat molt baix (0.857), ja que en ell el nombre màxim d'individus per grup residencial és de cinc. En el conjunt del període estudiat hi ha grups que en tenen set, vuit, i fins i tot nou (vegeu taula 18).

Hem de dir, un cop més, que el barri del Passavant, en agrupar una població tan reduïda, varia sensiblement d'un padró a un altre.

Per aquesta raó la mitjana d'habitants per grup residencial, tampoc no segueix la tònica iniciada pels restants nuclis de poblament agrupat. En aquest cas, deixant a part 1986 (2.250), el nombre més baix recau al padró de 1900 (2.857) i el més alt, contra tots els pronòstics, al de 1940

(4.875).

La variança pot oscil·lar des de 0.857 al padró d'habitants de 1970 fins a 5.000 en els de 1920 i 1950.

La mediana es mou entre dues i cinc persones, per bé que la més generalitzada és entre tres i quatre.

d) Noves construccions

Al 1970 les noves construccions presentaven una mitjana de més de quatre persones (4.313) per grup residencial, la qual anirà disminuint progressivament en els padrons següents fins arribar als 3.624 individus de 1986 (vegeu taula 19).

Quant a l'amplitud, parteix de dos individus i pot arribar fins a deu en els padrons de 1970 i 1975. En els de 1981 i 1986 parteix d'una persona i arriba, en alguns casos, fins a nou i vuit, respectivament.

La mediana es troba entre tres i quatre habitants.

8.4.4 RESUM

La mitjana de persones per grup residencial no és mai inferior a 3.4 en tot el període estudiat (1860-1986), essent superior a quatre en la gran majoria de padrons d'habitants consultats i fins i tot a cinc en tres d'ells (1920, 1930 i 1950).

El nombre mínim per grup residencial és d'una persona i el màxim de divuit. El nombre d'habitants per grup residencial disminueix en moments de recessió econòmica i augmenta quan l'economia tendeix a recuperar-se.

En considerar només el poblament disseminat, a part de l'agrupat, l'amplitud augmenta, la qual cosa ens indica uns grups residencials més nombrosos per a les cases de pagès que no pas per a les de carrer. La mitjana per grup residencial supera les cinc persones en tots els padrons d'habitants des de 1860 fins a 1981 i en moments de prosperitat econòmica (1950) fins i tot pot arribar al llindar dels vuit individus per grup residencial.

Entre el poblament agrupat la mitjana de persones per grup residencial és força inferior a la de les masies. La més alta no supera els cinc habitants i la més baixa no és mai inferior a tres.

Taula 13

Dimensió dels grups residencials
(nombre de persones)
(Població total)
(1860-1986)

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	931	201	4.632	1 - 18	7.284	4.000
1877	936	207	4.522	1 - 14	4.911	4.000
1887	709	187	3.791	1 - 10	2.811	4.000
1900	735	177	4.153	1 - 12	3.800	4.000
1910	751	179	4.196	1 - 11	3.933	4.000
1920	954	184	5.185	1 - 11	5.649	5.000
1920*	837	184	4.549	1 - 09	3.309	4.000
1930	996	186	5.355	1 - 15	6.198	5.000
1940	964	196	4.918	1 - 14	6.578	4.000
1950	978	194	5.041	1 - 15	6.516	5.000
1960	980	214	4.579	1 - 13	4.630	4.000
1965	972	219	4.438	1 - 11	3.798	4.000
1970	977	228	4.285	1 - 12	3.658	4.000
1975	991	250	3.964	1 - 11	3.665	4.000
1981	1010	267	3.783	1 - 09	3.404	3.000
1986	1054	310	3.400	1 - 09	2.804	3.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 51-66.

Taula 14

Dimensió dels grups residencials
 (nombre de persones)
 (poblament disseminat)
 (1860-1986)

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	261	36	7.250	2 - 18	14.879	6.500
1877	196	31	6.323	2 - 14	9.692	6.000
1887	146	27	5.407	3 - 10	3.405	5.000
1900	169	28	6.036	2 - 12	5.221	6.000
1910	195	30	6.500	2 - 11	3.776	6.000
1920	217	30	7.233	2 - 11	5.771	8.000
1920*	177	30	5.900	2 - 09	2.645	6.000
1930	221	31	7.129	3 - 15	10.583	6.000
1940	261	36	7.250	2 - 14	9.336	7.000
1950	262	33	7.939	3 - 15	10.621	8.000
1960	213	30	7.100	2 - 13	5.610	7.000
1965	195	31	6.290	2 - 10	5.013	6.000
1970	197	33	5.970	2 - 12	5.093	6.000
1975	178	33	5.394	1 - 11	4.621	5.000
1981	120	23	5.217	2 - 09	4.905	5.000
1986	79	17	4.647	2 - 08	4.993	4.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 67-82.

Taula 15

Dimensió dels grups residencials
(nombre de persones)
(poblament agrupat)
(1860-1986)

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	670	165	4.061	1 - 11	3.874	4.000
1877	740	176	4.205	1 - 10	3.444	4.000
1887	563	160	3.519	1 - 08	2.213	3.000
1900	566	149	3.799	1 - 09	2.770	4.000
1910	556	149	3.732	1 - 08	2.698	4.000
1920	737	154	4.786	1 - 11	4.679	4.500
1920*	660	154	4.286	1 - 09	3.029	4.000
1930	775	155	5.000	1 - 12	4.623	5.000
1940	703	160	4.394	1 - 10	4.504	4.000
1950	716	161	4.447	1 - 10	3.649	4.000
1960	767	184	4.168	1 - 11	3.288	4.000
1965	777	188	4.133	1 - 11	2.961	4.000
1970	780	195	4.000	1 - 10	2.876	4.000
1975	813	217	3.747	1 - 10	3.181	3.000
1981	890	244	3.648	1 - 09	3.069	3.000
1986	975	293	3.328	1 - 09	2.598	3.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 83-98.

Taula 16

Dimensió dels grups residencials
(nombre de persones)
(Poble)
(1860-1986)

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	425	101	4.208	1 - 11	3.966	4.000
1877	463	103	4.495	1 - 10	4.115	4.000
1887	341	95	3.589	1 - 08	2.606	3.000
1900	346	85	4.071	1 - 08	2.828	4.000
1910	316	83	3.807	1 - 08	2.914	4.000
1920	423	86	4.919	1 - 11	5.158	5.000
1920*	385	86	4.477	1 - 09	3.547	4.000
1930	444	87	5.103	1 - 12	5.164	5.000
1940	418	97	4.309	1 - 10	5.195	4.000
1950	416	95	4.379	1 - 10	3.961	4.000
1960	442	108	4.093	1 - 11	3.468	4.000
1965	428	106	4.038	1 - 11	3.218	4.000
1970	405	106	3.821	1 - 10	3.139	3.000
1975	357	103	3.466	1 - 09	2.938	3.000
1981	342	96	3.563	1 - 09	3.575	3.000
1986	301	95	3.168	1 - 09	2.908	3.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 99-114.

Taula 17

Dimensió dels grups residencials
(nombre de persones)
(La Ricardera)
(1860-1986)

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	245	64	3.828	1 - 09	3.700	3.500
1877	245	63	3.889	2 - 10	2.197	4.000
1887	201	59	3.407	1 - 07	1.625	3.000
1900	200	57	3.509	1 - 09	2.433	3.000
1910	209	59	3.542	1 - 08	2.425	4.000
1920	272	59	4.610	1 - 11	4.035	4.000
1920*	240	59	4.068	1 - 09	2.409	4.000
1930	293	59	4.966	1 - 10	4.068	5.000
1940	246	55	4.473	1 - 08	3.328	4.000
1950	258	57	4.526	1 - 09	3.039	4.000
1960	286	66	4.333	1 - 09	2.933	4.000
1965	285	68	4.191	1 - 08	2.545	4.191
1970	274	65	4.215	1 - 09	2.328	4.000
1975	238	61	3.902	1 - 08	3.290	4.000
1981	195	55	3.545	1 - 08	3.030	4.000
1986	203	65	3.123	1 - 06	2.578	3.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 115-130.

Taula 18

Dimensió dels grups residencials
(nombre de persones)
(El Passavant)
(1860-1986)

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	--	--	-----	- - --	-----	-----
1877	32	10	3.200	1 - 06	2.400	3.500
1887	21	6	3.500	1 - 05	2.300	3.500
1900	20	7	2.857	1 - 06	3.143	3.000
1910	31	7	4.429	2 - 07	2.286	4.000
1920	42	9	4.667	1 - 08	5.000	4.000
1920*	35	9	3.889	1 - 05	1.861	4.000
1930	38	9	4.222	1 - 07	3.194	4.000
1940	39	8	4.875	2 - 08	4.982	5.000
1950	42	9	4.667	1 - 07	5.000	4.000
1960	39	10	3.900	2 - 08	4.100	3.000
1965	46	10	4.600	2 - 09	4.044	4.000
1970	32	8	4.000	3 - 05	0.857	4.000
1975	35	10	3.500	2 - 06	1.167	3.000
1981	36	10	3.600	1 - 06	2.711	3.000
1986	18	8	2.250	1 - 05	2.214	2.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 131-145.

Taula 19

Dimensió dels grups residencials
(nombre de persones)
(Noves construccions)
(1860-1986)

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1970	69	16	4.313	2 - 10	4.363	4.000
1975	183	43	4.256	2 - 10	3.766	4.000
1981	317	83	3.819	1 - 09	2.613	3.000
1986	453	125	3.624	1 - 08	2.253	3.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1970-1986)*.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 146-150.

8.5 DIMENSIO DELS GRUPS RESIDENCIALS: NOMBRE DE GENERACIONS

A l'hora de comptabilitzar l'amplitud dels grups residencials, també s'ha tingut en compte el nombre de generacions, que conviuen conjuntament sota un mateix sostre. Així mateix s'ha considerat la situació geogràfica: població total, poblament disseminat i poblament agrupat.

8.5.1 POBLACIO TOTAL

La gran majoria de padrons d'habitants donen una mitjana de dues generacions, les quals conviuen juntes en un mateix grup residencial (vegeu taula 20). Els padrons de 1887 (1.925), 1910 (1.978), 1981 (1.996) i 1986 (1.881) donen mitjanes inferiors a dues generacions. Les més altes resulten ser les dels padrons de 1950 (2.237) i 1960 (2.243).

Tots els padrons d'habitants donen una mediana de dues generacions.

L'amplitud va d'un mínim d'una a un màxim de tres i quatre generacions.

En aquest cas l'índex de variabilitat (variança) és inferior a 1, ja que els valors estan molt menys dispersos, contràriament al què passava amb el nombre de persones per grup residencial.

8.5.2 POBLAMENT DISSEMINAT

La mitjana de generacions, convivint juntes, augmenta, en considerar les cases de pagès independentment de la resta de grups residencials (vegeu taules 20 i 21). En el cas de les masies la mitjana no és mai inferior a dues generacions (vegeu taula 21).

El tret a destacar del poblament disseminat, pel que respecta a l'amplitud, és que aquesta parteix de dues generacions per grup residencial en els padrons de 1887 i 1900. El nombre màxim és de tres i quatre.

La mediana és dues generacions en la majoria de padrons, tot i que és de 2.5 en els de 1860 i 1940, i de tres en els de: 1930 i 1950-1970.

La variança és sempre inferior a 0.5.

8.5.3 POBLAMENT AGRUPAT

El poblament agrupat, en considerar-lo a part, presenta un perfil bastant diferent del mostrat per les cases de pagès (vegeu taules 21 i 22). La mitjana baixa per sota de les dues generacions en els períodes (1887-1910 i 1981-1986) de canvis econòmics i moviments migratoris (vegeu taula 22).

L'amplitud sempre parteix d'una generació i es poc freqüent trobar-n'hi quatre (1950, 1975 i 1986). El nombre

màxim més repetit és de tres generacions.

La mediana sempre és de dues generacions i la variança no arriba mai al 0.6.

8.5.4 RESUM

Dues generacions convivint juntes és la mitjana més generalitzada entre el total de grups residencials a Folgueroles durant els cent vint-i-cinc anys estudiats (1860-1986). El nombre mínim és d'una generació i el màxim de tres i quatre.

La mitjana de generacions augmenta en considerar únicament el poblament disseminat, on no és mai inferior a dues generacions; contràriament al que succeeix amb el poblament agrupat, entre el que podem trobar padrons d'habitants que donin una mitjana inferior a les dues generacions.

Taula 20

**Dimensió dels grups residencials
(nombre de generacions)
(Població total)
(1860-1986)**

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	931	201	2.030	1 - 3	0.449	2.000
1877	936	207	2.043	1 - 3	0.314	2.000
1887	709	187	1.925	1 - 4	0.317	2.000
1900	735	177	2.034	1 - 4	0.362	2.000
1910	751	179	1.978	1 - 3	0.292	2.000
1920	954	184	2.125	1 - 4	0.307	2.000
1920*	837	184	2.071	1 - 3	0.263	2.000
1930	996	186	2.188	1 - 4	0.359	2.000
1940	964	196	2.117	1 - 3	0.361	2.000
1950	978	194	2.237	1 - 4	0.399	2.000
1960	980	214	2.243	1 - 4	0.410	2.000
1965	972	219	2.192	1 - 4	0.403	2.000
1970	977	228	2.171	1 - 3	0.380	2.000
1975	991	250	2.064	1 - 4	0.502	2.000
1981	1010	267	1.996	1 - 3	0.500	2.000
1986	1054	310	1.881	1 - 4	0.500	2.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 151-166.

Taula 21

Dimensió dels grups residencials
(nombre de generacions)
(Poblament disseminat)
(1860-1986)

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	261	36	2.417	1 - 3	0.421	2.500
1877	196	31	2.032	1 - 3	0.232	2.000
1887	146	27	2.222	2 - 4	0.256	2.000
1900	169	28	2.393	2 - 4	0.321	2.000
1910	195	30	2.333	1 - 3	0.299	2.000
1920	217	30	2.467	1 - 4	0.395	2.000
1920*	177	30	2.333	1 - 3	0.299	2.000
1930	221	31	2.581	1 - 4	0.452	3.000
1940	261	36	2.472	1 - 3	0.313	2.500
1950	262	33	2.576	1 - 3	0.314	3.000
1960	213	30	2.633	1 - 4	0.447	3.000
1965	195	31	2.484	1 - 4	0.458	3.000
1970	197	33	2.455	1 - 3	0.381	3.000
1975	178	33	2.364	1 - 4	0.426	2.000
1981	120	23	2.217	1 - 3	0.360	2.000
1986	79	17	2.059	1 - 3	0.434	2.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 167-182.

Taula 22

**Dimensió dels grups residencials
(nombre de generacions)
(Poblament agrupat)
(1860-1986)**

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	670	165	1.945	1 - 3	0.418	2.000
1877	740	176	2.045	1 - 3	0.329	2.000
1887	563	160	1.875	1 - 3	0.311	2.000
1900	566	149	1.966	1 - 3	0.343	2.000
1910	556	149	1.906	1 - 3	0.261	2.000
1920	737	154	2.058	1 - 3	0.265	2.000
1920*	660	154	2.019	1 - 3	0.241	2.000
1930	775	155	2.110	1 - 3	0.306	2.000
1940	703	160	2.037	1 - 3	0.338	2.000
1950	716	161	2.168	1 - 4	0.390	2.000
1960	767	184	2.179	1 - 3	0.377	2.000
1965	777	188	2.144	1 - 3	0.380	2.000
1970	780	195	2.123	1 - 3	0.366	2.000
1975	813	217	2.018	1 - 4	0.500	2.000
1981	890	244	1.975	1 - 3	0.510	2.000
1986	975	293	1.870	1 - 4	0.504	2.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 183-198.

8.6 GRUPS RESIDENCIALS AMB SERVENTS O CRIATS

En la distribució dels servents o criats, a més de l'estructura dels grups residencials, dels quals aquells formen part, també s'ha considerat la posició geogràfica: població total, poblament disseminat i poblament agrupat.

La localització dels servents o criats no sempre ha estat fàcil, sobretot en els padrons d'habitants del segle XIX, ja que en alguns casos no hi constava la classe de relació que tenien amb el cap de família (vegeu apèndix: figures 1a.3, 2c.2, 2c.3, 3a.2, 3a.4, 3b.2, 3d.2, 4a.5, 4a.9, 5a.12 i 5a.18). Sabem que no hi havia lligams de parentiu, perquè cap dels seus cognoms no coincideix amb els d'ell ni amb els de la seva muller. Quan es dona aquest cas i en l'ocupació o professió consta "sirviente", no tenim cap dubte que és un servent i el comptabilitzem com a tal. Però hi ha altres casos, que no són tan clars, puix que a la professió o ocupació se'ls qualifica de "bracero", "jornalero del campo" o, si és una dona, de "doméstica", adjectiu assignat també a totes les dones de la família. Davant el dubte hem optat per deixar-ho en blanc i donar el valor per perdut, tot i que les probabilitats que siguin servents són molt altes. Heus-ne aquí la relació: 1860 (11), 1877 (17), 1887 (1), 1900 (1), 1910 (6), 1920 (5), 1920* (2), 1930 (1), 1940 (1), 1950 (0), 1960 (0), 1965 (1), 1970 (0), 1975 (1), 1981 (0) i 1986 (0).

Hem trobat algun cas en el que el servent és una tia o un oncle solter, que deixa la casa pairal, per anar a viure amb un nebot o neboda, quan aquest es casa.

Els "recogidos" i "recogidas", en la major part dels casos també tenien l'ocupació de servents, amb la diferència que sovint eren recollits a una edat molt primerenca, de mesos o pocs anys (vegeu apèndix: figures 2c.2, 2c.5, 2c.6, 3a.3, 3b.5-3b.7 i 5a.42). Els anaven a buscar a la bordaria. D'aquí ve el nom de bord i borda que hem trobat en dos casos del padró d'habitants de 1877 (vegeu apèndix: figures 3b.3 i 3b.4).

Els "recogidos/das" apareixen sobretot en els padrons del segle XIX (1860, 1877 i 1887). Es donen alguns casos en els que el "recogido/a" és un nebot/da, que ha estat afillat per un matrimoni sense descendència, en aquestes circumstàncies és molt probable que siguin criats com a fills pròpis.

8.6.1 DISTRIBUCIO GEOGRAFICA

Només hem comptabilitzat els servents, que exercien en el municipi de Folgueroles, tant si n'eren fills com si no. Els fills del poble, que servien en altres municipis, no han estat computats, ja que consten com a absents i el nostre estudi es basa únicament en la població de fet.

Malgrat les mancances comentades anteriorment, ens podem

fer una idea de la proporció i distribució dels servents en la població folguerolesca a partir de la taula 23. Al 1860 el 12.6% dels grups residencials n'hi incloïen algun.

El percentatge de grups residencials amb servents o criats no arriba a ser mai superior al vint per cent. La major proporció la trobem a la segona meitat del segle XIX. En entrar al segle XX, comença a disminuir progressivament, per bé que de 1940 a 1960 sembla que hi ha una certa reactivació. Però des d'aleshores el descens és inevitable fins arribar als dos criats de 1986, els quals ja són grans i, en certa manera jubilats, encara que continuen formant part del mateix grup residencial, al qual han prestat els seus serveis durant la major part de la seva vida.

La població domèstica es divideixen principalment entre el Poble i Pagès. No hem trobat cap servent al Passavant ni a les noves construccions i a La Ricardera ben pocs (vegeu taula 23).

Els grups residencials, que habiten al Poble, sempre han disposat de més servents que no pas els de La Ricardera. Malgrat tot, no superen mai el deu per cent.

La gran majoria de servents (mossos i minyones) formaven part dels grups residents a les cases de pagès (vegeu taula 23). La discontinuïtat en aquesta part, també és deguda a la poca claretat de la informació facilitada pels padrons d'habitants. La majoria de grups residencials del poblament disseminat disposava de servents al 1860. Posteriorment la proporció baixa, però una bona part de les cases de pagès en continuen tenint fins al padró de 1986, on han estat comptabilitzats els dos últims. Cal mencionar el padró de 1920, en el que no n'hi consta cap, la qual cosa se'ns fa difícil de creure.

Cal dir que l'antic model de minyones, les quals vivien conjuntament amb la família, avui dia ja no existeix. Actualment han estat substituïdes per les dones de fer feines. Al poble hi ha un nombre considerable de famílies, que paguen una dona, perquè durant unes hores a la setmana els faci la feina de la casa. L'ocupació d'aquestes dones no queda reflectida al padró d'habitants, ja que no contenen com a població activa, sinó com a mestresses de casa seva.

8.6.2 ESTRUCTURA DELS GRUPS RESIDENCIALS AMB SERVENTS

La distribució dels servents segons la tipologia dels grups residencials no és gaire significativa (vegeu taula 24). Els grups residencials amb nucli conjugal simple se n'emporten la major part fins a 1940, exceptuant 1910.

El percentatge dels grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples, comptabilitzats conjuntament, supera el dels grups residencials amb nucli conjugal simple en els padrons d'habitants de: 1860, 1950, 1960, 1965, 1975, 1981 i 1986 i l'igualava en els de: 1877, 1887, 1910 i 1940. Per tant, la major part dels servents formen part de grups residencials integrats per nuclis conjugals extensos i múltiples.

8.6.3 GRUPS RESIDENCIALS SEGONS EL NOMBRE DE SERVENTS

En analitzar els grups residencials segons el nombre de servents hem tingut en compte: la població total, el poblament disseminat i el poblament agrupat.

a) Població total

El nombre de servents o criats més alt (cinquanta-cinc) el trobem en el padró de 1860 (vegeu taula 25). La davallada en el nombre de servents, que observem en els padrons de 1877 fins a 1900, ve en part condicionada pel nombre de casos perduts, comentats anteriorment. Malgrat tot, no hem d'oblidar la influència negativa, que la crisi agrària de finals del segle XIX hagi pogut tenir sobre aquest col·lectiu.

De 1910 a 1930 la minva és encara més considerable. Ens fa l'impressió que aquests padrons no reflecteixen la realitat, però no en tenim proves. A partir de 1940 i fins a 1960 en torna a augmentar el nombre, però de 1970 cap aquí desapareixen gairebé del tot.

Tenir criats a casa a jornada completa ha esdevingut un luxe excessiu, fins i tot per a les famílies més benestants del poble. Actualment aquests serveis es contracten a hores.

La mitjana de servents per grup residencial arriba a dos només en una ocasió (1877) i únicament al 1860 és superada aquesta quantitat (2.292). La majoria de grups residencials, que disposen de criats, n'indiquen una mitjana que oscil·la entre 1.000 i 1.500, amb l'excepció de 1940 (1.538).

El major nombre de servents (set) vivint en un mateix grup residencials l'hem localitzat al padró de 1877; el de 1860 en dóna un màxim de sis; el de 1900, de quatre; els de 1940 i 1965, de tres; la resta no sobrepassa els dos servents per grup residencial.

b) Poblament disseminat

Les cases de pagès o poblament disseminat són qui disposa amb més freqüència de servents. Són els grups residencials, que en tenen un major nombre (amplitut), poden arribar fins a un màxim de set (vegeu taula 26).

La mitjana puja sensiblement respecte al poblament agrupat (vegeu taules 26 i 27). La més alta la trobem en el padró de 1877 (3.750), però també cal destacar les de: 1860 (2.611), 1900 (1.857), 1940 (1.667) i 1965 (1.600).

La mediana pot arribar a 2.000 (1900 i 1940), a 2.500 (1860) i fins i tot a 3.500 (1877).

c) Poblament agrupat

Pel que fa al poblament agrupat, la mitjana de servents per grup residencial no supera mai l'1.400 (1910). En cap padró no hem trobat ni un sol grup residencial, que tingués

més de dos criats (vegeu taula 27). La mediana sempre és un.

8.6.4 RESUM

La proporció de grups residencials amb servents o criats no arriba a ser mai superior al vint per cent. El percentatge més alt el donen els padrons d'habitants del segle XIX.

El poblament disseminat absorbeix la major part dels servents, seguit del nucli anomenat Poble entre el poblament agrupat.

La distribució dels servents, segons la tipologia dels grups residencials, no és gaire significativa. Malgrat tot, la majoria d'ells formen part de grups residencials amb nuclis conjugals extensos i múltiples.

La mitjana és d'un servent per grup residencial en la majoria de padrons d'habitants (1860-1986). Entre les cases de pagès la mitjana més alta és de prop de quatre servents (1877). En canvi, entre el poblament agrupat la mitjana no supera mai l'1.4 servents per grup residencial.

Taula 23

Distribució geogràfica dels servents
(1860-1986)

Any	Total		Poble		Ricardera		Passavant		Pagès	
	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %	No %	Sí %
1860	87.4	12.6	93.6	6.4	100.0	---	---	---	47.1	52.9
1877	93.7	6.3	94.8	5.2	95.1	4.9	100.0	---	81.8	18.2
1887	91.9	8.1	95.7	4.3	100.0	---	100.0	---	59.3	40.7
1900	88.1	11.9	90.6	9.4	89.5	10.5	100.0	---	74.1	25.9
1910	96.0	4.0	93.7	6.3	100.0	---	100.0	---	93.1	6.9
1920	99.4	0.6	100.0	---	98.3	1.7	100.0	---	100.0	---
1920*	98.9	1.1	98.8	1.2	98.3	1.7	100.0	---	100.0	---
1930	97.8	2.2	97.7	2.3	98.3	1.7	100.0	---	96.8	3.2
1940	93.3	6.7	96.9	3.1	98.2	1.8	100.0	---	75.0	25.0
1950	94.3	5.7	97.9	2.1	98.2	1.8	100.0	---	75.8	24.2
1960	94.9	5.1	97.2	2.8	98.5	1.5	100.0	---	76.7	23.3
1965	97.2	2.8	99.1	0.9	100.0	---	100.0	---	83.3	16.7
1970	97.8	2.2	97.2	2.8	100.0	---	100.0	---	93.9	6.1
1975	98.0	2.0	99.0	1.0	100.0	---	100.0	---	87.9	12.1
1981	98.9	1.1	100.0	---	100.0	---	100.0	---	87.0	13.0
1986	99.4	0.6	100.0	---	100.0	---	100.0	---	88.2	11.8

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 199-214.

Taula 24

Estructura dels grups residencials amb servents
(1860-1986)

Any	1 Sol. %	2 S/n %	3 Conj. %	4 Ext. %	5 Mult. %	4+5 %	Nombre G.R.
1860	---	4.2	45.8	33.3	16.7	50.0	24
1877	---	---	50.0	33.3	16.7	50.0	12
1887	---	20.0	40.0	26.7	13.3	40.0	15
1900	4.8	14.3	71.4	4.8	4.8	9.6	21
1910	---	42.9	28.6	28.6	---	28.6	7
1920	---	---	100.0	---	---	---	1
1920*	---	50.0	50.0	---	---	---	2
1930	25.0	25.0	50.0	---	---	---	4
1940	---	7.7	46.2	38.5	7.7	46.2	13
1950	---	---	27.3	27.3	45.5	72.8	11
1960	---	18.2	9.1	36.4	36.4	72.8	11
1965	---	16.7	33.3	16.7	33.3	50.0	6
1970	---	20.0	60.0	---	20.0	20.0	5
1975	---	---	40.0	20.0	40.0	60.0	5
1981	---	---	---	33.3	66.7	100.0	3
1986	---	---	---	---	100.0	100.0	2

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

Sol. = Grups residencials solitaris.

S/n = Grups residencials sense nucli conjugal.

Conj. = Grups residencials amb nucli conjugal simple.

Ext. = Grups residencials amb nucli conjugal extens.

Mult. = Grups residencials amb nuclis conjugals múltiples.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 215-230.

Taula 25

Grups residencials segons el nombre de servents
(Població total)
(1860-1986)

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	55	24	2.292	1 - 6	2.129	2.000
1877	24	12	2.000	1 - 7	3.818	1.000
1887	17	15	1.133	1 - 2	0.124	1.000
1900	28	21	1.333	1 - 4	0.533	1.000
1910	9	7	1.286	1 - 2	0.238	1.000
1920	1	1	1.000	1 - 1	-----	1.000
1920*	2	2	1.000	1 - 1	0.000	1.000
1930	4	4	1.000	1 - 1	0.000	1.000
1940	20	13	1.538	1 - 3	0.436	1.000
1950	15	11	1.364	1 - 2	0.255	1.000
1960	13	11	1.182	1 - 2	0.164	1.000
1965	9	6	1.500	1 - 3	0.700	1.000
1970	6	5	1.200	1 - 2	0.200	1.000
1975	6	5	1.200	1 - 2	0.200	1.000
1981	4	3	1.333	1 - 2	0.333	1.000
1986	2	2	1.000	1 - 1	0.000	1.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 231-246.

Taula 26

Grups residencials segons el nombre de servents
(poblament disseminat)
(1860-1986)

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	47	18	2.611	1 - 6	2.369	2.500
1877	15	4	3.750	1 - 7	7.583	3.500
1887	13	11	1.182	1 - 2	0.164	1.000
1900	13	7	1.857	1 - 4	1.143	2.000
1910	2	2	1.000	1 - 1	0.000	1.000
1920	--	--	-----	- - -	-----	-----
1920*	--	--	-----	- - -	-----	-----
1930	1	1	1.000	1 - 1	-----	1.000
1940	15	9	1.667	1 - 3	0.500	2.000
1950	12	8	1.500	1 - 2	0.286	1.500
1960	9	7	1.286	1 - 2	0.238	1.000
1965	8	5	1.600	1 - 3	0.800	1.000
1970	3	2	1.500	1 - 2	0.500	1.500
1975	5	4	1.250	1 - 2	0.250	1.000
1981	4	3	1.333	1 - 2	0.333	1.000
1986	2	2	1.000	1 - 1	0.000	1.000

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 247-260.

Taula 27

Grups residencials segons el nombre de servents
(poblament agrupat)
(1860-1986)

Any	Població	Grups resid.	Mitjana	Amplitut min. max.	Variança	Mediana
1860	8	6	1.333	1 - 2	0.267	1.000
1877	9	8	1.125	1 - 2	0.125	1.000
1887	4	4	1.000	1 - 1	0.000	1.000
1900	15	14	1.071	1 - 2	0.071	1.000
1910	7	5	1.400	1 - 2	0.300	1.000
1920	1	1	1.000	1 - 1	-----	1.000
1920*	2	2	1.000	1 - 1	0.000	1.000
1930	3	3	1.000	1 - 1	0.000	1.000
1940	5	4	1.250	1 - 2	0.250	1.000
1950	3	3	1.000	1 - 1	0.000	1.000
1960	4	4	1.000	1 - 1	0.000	1.000
1965	1	1	1.000	1 - 1	-----	1.000
1970	3	3	1.000	1 - 1	0.000	1.000
1975	1	1	1.000	1 - 1	-----	1.000
1981	--	--	-----	- - -	-----	-----
1986	--	--	-----	- - -	-----	-----

FONT: Elaboració pròpia a partir de: A.M.F.: *Padró d'habitants (1860-1986)*.

* Reconegut oficialment per l'I.N.E.

NOTA: Vegeu també apèndix: gràfics 261-274.

9. SUCCESSIO TESTAMENTARIA¹

---

¹ L'elaboració del capítol corresponent a la *Successió testamentària a Foigueroles* finalitzà l'any 1989. En aquell moment no disposàvem encara d'un ordinador personal, raó per la que el treball fou mecanografiat. Ara ens és totalment impossible, per manca de temps, poder-lo informatitzar. És per això que s'inclou tal com fou compost aleshores. Malgrat tot, a l'índex general, la numeració dels diferents apartats segueix l'ordre que regeix per a la resta de capítols d'aquest estudi etnogràfic.

PRESENTACIÓ

L'estudi que presentem, encara que té identitat per ell mateix, forma part d'una etnografia sobre el poble de Folgueroles (Osona).

S'ha confeccionat un qüestionari (vegeu apèndix) per a elaborar tota la informació obtinguda a partir de set-cents cinquanta testaments, que són la base d'aquest treball. Gairebé la totalitat d'ells es troben a l'arxiu parroquial de Folgueroles. Només tres procedeixen d'arxius particulars. Setanta-quatre dels testaments parroquials són perduts, però d'alguna manera recuperats a través del llibre Causes Pies i Consentiments, on es recullen totes les disposicions que afecten l'ànima del difunt, a més d'identificar l'hereu universal. Si no es fa constar la procedència de les citacions, és que es troben a l'arxiu de la parròquia; altrament ja s'indica.

La informació obtinguda és considerable tant en qualitat com en quantitat. Hi podem distingir dues parts ben diferenciades. La primera, anomenada clàusula de l'ànima, contempla les ordenacions respecte a la sepultura, funerals, capdany o ofici de recordança, oferta, misses, celebracions del fundat i llegats piadosos o caritats. Són actes religiosos, que s'han de celebrar per a repòs de l'ànima del testador (i, en alguns casos, de determinats familiars).

La segona, que es refereix a la clàusula dels drets i la clàusula de les deixes o llegats, abarca les disposicions que afecten als fills i filles no hereus ni hereves universals, al cònjuge usufructuari, als altres familiars o altres persones alienes a la família i a l'hereu universal.

Es dona el cas que en determinades variables el nombre de casos perduts és molt elevat, car el text no ens en diu res. Hem de tenir

present també que el ventall de variables considerades és prou ample, perquè cada una d'elles no sigui contemplada en tots els testaments. La raó d'aquesta amplitud és que no hem volgut deixar cap aspecte fora del nostre camp d'estudi; però també hi ha una altra causa, que agreuja aquesta mancança, alguns testaments es troben en molt mal estat, gairebé són il·legibles. També, segons les èpoques o els rectors de la parròquia, determinats valors d'una variable es veuen més afavorita que altres (ex.: els funerals o el capdany cantats).

Cada capítol està estructurat d'una forma similar. En cada un d'ells hi ha una part de gràfics i una altra de citacions.

Els gràfics són el resultat de les dades obtingudes a través del qüestionari, les quals han estat processades per un ordinador VAX/VMS mitjançant el sistema SPSSX (Statistical Package Social Science).

En l'apartat anomenat citacions hi tenen cabuda els paràgrafs dels testaments, que fugen una mica de la tònica dominant, la qual ja queda reflectida en les operacions estadístiques. Es segueix un ordre cronològic en cada una de les seccions. Si hi ha algun salt, és un error de mecanografia; cal situar el paràgraf al lloc que li correspon cronològicament. Els números entre parèntesi, que es troben al mig de les textos, corresponen a les notes, que hi ha a l'apèndix.

Les citacions, que fan referència als fills i filles no hereus universals, han estat dividides en dos blocs, segons el sexe dels legataris. Quan en el testament consta que s'atorga la mateixa quantitat de diners o l'estada a la casa paterna a fills d'ambdós sexes, el text va a l'apartat dels fills mascles. En aquest apartat de vegades també hi surten noms de filles; la raó és que el testador així ho ha expressat, tots junts i no per separat. Aquests textos ja no els

trobarem a les citacions corresponents a les filles. D'altres vegades podem trobar diners en metàl·lic a la secció altres béns o bé estada a la casa paterna a diners en metàl·lic, per exemple; el testament ho indica tot junt i així ho fem constar, només ho hem desglossat en la part estadística.

Quan no consta que el fill instituït hereu universal sigui el primogènit, podem saber que ho és, perquè no esmenta cap altre fill mascle, en tot cas només filles, o perquè indica que prefereix els mascles a les femelles, guardant l'ordre de primogenitura.

La població testamentària ha estat dividida en sis subpoblacions, segons l'ofici dels testadors: pagesos, poders fàctics, ram de la construcció, grup vestir-tèxtil, jornalers del camp i altres. Al llarg de tot l'estudi es té en compte i s'analitza la relació que cada un dels cinc primers grups té amb cada una de les variables, que corresponen a cada capítol. L'últim grup (altres), en fer una mica de calaix de sastre, l'hem deixat de banda en les nostres conclusions, per bé que és present en totes les gràfiques.

A l'apèndix hi hem inclòs les citacions literals dels testaments, que fan referència al dot, al pagament de deutes i a altres temes, que no tenen cabuda a cap dels capítols anteriors. També hi hem adjuntat els còdicils trobats junt amb els testaments. Així com les notes corresponents a totes les indicacions, les parts formals, que es van repetint de manera uniforme en els testaments. Finalment, el qüestionari, que és l'esquelet d'aquest treball, i a partir del qual hem elaborat les dades procedents dels testaments.

Per acabar, una reduïda bibliografia sobre el tema, en la que ens hem basat per confeccionar la part teòrica, que encapçala els capítols de les clàusules dels drets i de les deixes o llegats. Aquestes obres són anteriors a la Compilació del Dret Civil de Catalunya (lleí de 21-7-1960), com ho són també els testaments, objecte del nostre estudi.

INTRODUCCIÓ

Aquesta part no vol ser res més que una breu introducció a la successió testamentària. S'hi defineix el que és un testament, quines finalitats té i la relació que guarda amb els capítols matrimonials.

En ser el cas dels 750 testaments, que són la base d'aquest estudi, es dóna especial relleu al rector de la parròquia com a autoritzant de testaments, en fer de notari públic.

El testador, quan atorga testament, ha de tenir en compte el valor que el seu patrimoni tindrà el dia de la seva mort i no el que té en el moment de testar, per tal que la distribució que se'n faci s'ajusti realment a la seva voluntat.

Si el l'atorgant té fills petits cal que els nomeni un tutor o tutors, per evitar que quedin desamparats, si ell mor abans no arribin a la majoria d'edat.

Una altra figura capdalt en els testaments són els marmessors. Se'n contempla la classe, la funció i la remuneració.

La clàusula codicil·lar i els codicils fan de cloenda.

En morir una persona, ni els seus béns ni els seus drets i obligacions queden vacants o s'extingeixen, sinó que formen una universalitat de dret anomenada herència en sentit general, que ^{és} transmesa mortis causa a l'hereu, que serà qui continuarà la personalitat del difunt. La voluntat de disposar del patrimoni propi es respectada més enllà de la mort; raó per la qual el testament és la llei de la successió; però no en un sentit absolut, puix que la llei protegeix els drets dels legitimaris; i en defecte de disposició del causant, l'herència es reparteix entre els parents més pròxims. Així, són tres les formes de successió: la forçosa, que és imposada per la llei; la testamentària, que la disposa el difunt; i la intestada o llegal, que supleix la segona (Borrell i Soler, 1923(b): 7-10).

"Justiniano en su "Intituta" deriva la palabra testamento de testimonio de la mente. 'Testamentum ex eo appellatur quod testatio mentis est' " (De la Fuente, 1916:7).

"Creo pues que puede decirse del testamento que 'es la manifestación solemne de la voluntad acerca de cuanto queremos que se haga despues de nuestra muerte' " (De la Fuente, 1916: 8-9).

Les disposicions testamentàries s'atorguen en testament, en codicil i en forma de donació mortis causa.

"La successió testada es defereix a Catalunya per capítols matrimonials, car no mor intestat el que ha feta donació universal entre vius, en capítols matrimonials; i també per testament. La institució d'hereu és irrevocable en el primer cas, i revocable en el segon; i por existir donatari universal, per heretament, i hereu testamentari del que el donador es reservà per testar" (Borrell i Soler, 1923(b): 12-13).

El testament té dues finalitats: assegurar la continuació de la personalitat del testador i ordenar la distribució dels seus béns.

"El testament és un acte jurídic, personal, unilateral, solemne, revocable, pel qual algú disposa lliurement els seus béns per a després de sa mort, instituint hereu" (Borrell i Soler, 1923(b): 14).

"El testament serveix perquè el testador pugui complir amb facilitat, obligacions morals, exigibles o inexigibles legalment, que potser sense ell hauria de deixar incomplertes" (Maspons i Anglasesell, 1927: 31).

El dret català reconeix el testament atorgat per un feligrès davant el rector de la seva parròquia i dos o tres testimonis.

La missió dels testimonis és donar fe de l'actuació del notari o rector autoritzant. Perquè el testament sigui vàlid n'hi ha prou amb dos testimonis.

Les facultats rectorals tenen per fonament legal el costum, han estat consagrades pel poble català amb una pràctica constant i repetida.

"Poden autoritzar testaments el rector de la parròquia i el sacerdot que, en representació o substitució seva, canònicament establerta, exerceixi les funcions de rector.

"Els poden autoritzar dintre el territori de la seva jurisdicció parroquial, però no fora d'ell. (...).

"Poden autoritzar els de qualsevulla persones, siguin o no feligresos.

"No poden autoritzar-los, si a la localitat hi ha notari, (...)" (Maspons i Anglasesell, 1927: 16-17).

"El rector en aquest cas concret té les mateixes facultats que un notari; no sols ell, sinó el vicari de la parròquia, l'ecònom, el regent, i fins l'encarregat d'una sufragància, dins el terme de la sufragància. Un altre sacerdot, encara que hi tingui càrrec, o hi visqui constantment, no les té.

"El testador no ha d'ésser feligrès de la parròquia, sinó que és suficient que, al moment de testar, sigui en el territori parroquial. (...)" (Maspons i Anglasesell, 1929: 12-13).

El rector no pot autoritzar cap testament fora del seu terme parroquial, ni el dels seus feligresos.

Les còpies dels testaments atorgats davant de rector no les pot treure ningú més que el notari, per bé que l'original quedi a l'arxiu parroquial.

"La facultat de testar avui és un dret d'ordre privat que disfruta tota persona natural, amb excepció dels impúbbers, dels declarats pròdigs per sentència ferma, dels que no es poden expressar, dels boigs i tal volta dels fills de família" (Borrell i Soler, 1923(b): 17).

La pubertat comença als catorze anys per als nois i als dotze per a les noies.

"Pot fer testament tot el qui té més de 14 anys o de 12, si 's tractés d'una noya, encara que no tinga bens de cap mena.

"L'impúber no pot testar, però ho pot fer el pare per ell.

"El menor púber pot testar fins contra la voluntat del seu guardador" (Maspons i Anglasesell, 1907: 128).

Tota persona, que en contraure matrimoni ha fet capítols, o està lligada per capítols fets pels seus avis o pares o altres persones, pot fer testament com si els capítols no existissin. Però no pot disposar contra el que ordenen els capítols.

"Una de les coses que cal tenir en compte en fer testament, és si els béns que té el testador estan ja lligats per pactes de capítols matrimonials, atorgats amb anterioritat, siguin els capítols de quan ell mateix es va casar, siguin els de quan es van casar els seus pares.

"L'existència de capítols no priva mai de testar: per lligat que hom estigui a causa del que disposen, pot atorgar testament; cal, però, que tingui en compte que els capítols estan per sobre el testament, i que, per tant, tot el que disposi contra allò que els capítols ordenen, és com si no ho hagués disposat.

(...)

"La raó d'aquesta superioritat és fàcilment compresa; perquè uns capítols no solament han d'ésser complerts com qualsevol tracte que hom faci, sinó, a més a més, amb una cura especial, perquè són pactes tan fermes, segons una bella expressió dels nostres juriconsults,

com el mateix matrimoni. Als capítols és ordenat el règim de la família; i sovint el de dues generacions, i hi són constituïts drets fins per als fills que han de néixer, i llur interès es cosa que no pot estar a l'albir dels canvis de pensar que hom pugui fer" (Maspons i Anglasell, 1929: 49-50).

Es pot atorgar testament sempre, encara que ja n'hagi fet abans. La llibertat de lliurar testament és una de les més sagrades de l'home.

El patrimoni del testador el formen tots els béns que tingui en el moment de morir. En un testament, per a anomenar tot el que tingui l'atorgant, es parla de tots els seus béns, drets i accions. No són només els que té en morir, sinó els que li pervindran o li poden pervenir després de mort.

"Aquest concepte de totalitat dels béns, s'ha d'interpretar en un sentit amplíssim.

"Primerament l'integren, i, en conseqüència, són part del patrimoni: els béns materials, immobles, mobles, semovents o animals, les terres, les aigües, els edificis, les robes, les eines, és a dir, tot el que té cos material.

"Segonament, i d'igual manera, l'integren els drets, no sols els que comunament s'anomenen drets, o sigui les llegendes i dots per cobrar, sinó els de tota mena i sobre tota cosa, amb l'excepció única de què siguin drets dels anomenats personalíssims, perquè aquests moren amb el seu titular.

"Tercerament, també l'integren, d'igual manera, les que en llenguatge jurídic s'anomenen accions, o sigui les que poden ésser exercides per a reclamar davant dels tribunals, béns o drets" (Maspons i Anglasell 1927: 83-84).

"El llegat de tots els bens mobles, además dels propiament anomenats axís, comprèn al diner, els animals y els fruyts despressos, a menos de que diga lo contrari la disposició" (Maspons i Anglasell, 1907: 204).

El testador en fer testament no ha d'oblidar que aquest conjunt de béns, drets i accions, compresos els fruits i rendes, oscil·la

en el seu valor segons els moments. Ha de calcular o preveure el que tindran quan ell mori, a fi que la seva distribució s'ajusti a la seva voluntat.

El patrimoni és el conjunt de tots els béns, després d'haver-ne restat els deutes (vegeu apèndix).

"La disposició per la qual el testador mana pagar els deutes, s'entén que fa referència als personals" (Maspons i Anglasell, 1907: 133).

Cal que l'atorgant tingui també presents els béns gravats.

"Hi ha deutes que encara que, per ésser del testador, afectin a tot el seu patrimoni, graven especialment una part d'ell, i, per tant, aquell al qual deixi aquesta part, es veurà forçat a fer-hi cara, en evident perjudici de la deixa, que li quedarà disminuïda en tant com el deute representi.

"El béns gravats, no amb un deute, sinó amb obligacions a favor d'altres persones, com, per exemple, la de passar-los al fill, en morir, etc., tampoc tenen el valor dels lliures; i, en igual cas, estan aquells que encara que no tinguin cap d'aquestes càrregues, el mateix testador els grava, com, per exemple, succeeix si deixa una casa en algú, però amb condició de què passi tant o quant a altra persona, etc." (Maspons i Anglasell, 1927: 87).

Si tot això no es té en compte, pot passar que la persona a qui el testador volia afavorir, sigui la més perjudicada. En instituir-la hereva universal, de fet, no li deixa gaire res més que deutes i problemes.

La llibertat de disposició de l'atorgant és el fonament essencial del testament: que pugui distribuir els seus béns de la forma que més li plagui, afavorir a qui millor li abelleixi i posar totes les condicions que ell cregui pertinents.

En el dret català les limitacions legals a la llibertat del testador són mínimes, consisteixen en: drets de llegítima, béns reservables,

drets de la vídua pobra i drets de successió dels impúbbers (Maspons i Anglasell, 1927: 92).

Quan el testador té fills petits, és prudent nomenar-los tutor, no fos cas que morís abans ells no arribessin a la majoria d'edat.

"Pera ser tutor, se ha de ser major de 25 anys, varó, si no es la mare o avia, no ser sort ni mut y estar en son cabal judici.

"El tutor testamentari pot sr nomenat en testament, codicil, o en general en quantsevol forma de última voluntat.

"El testador, no sols pot nomenar tutor, sinó condicionar el càrrech, desde o fins a cert temps.

"El pare pot designar tutor al fill emancipat, quan convé que aquest ne tingui.

"Són tutors llegalitims els més pròxims parents dels menor, inclús el pare.

"El fill de família no pot serho.

"La dona, y per lo tant la mare y l'avia, no venen obligades a acceptar la tutela" (Maspons i Anglasell, 1907: 222-223).

Molt poques vegades les clàusules que conformen el testament són totes tan clares i senzilles que en el moment mateix de la mort del testador l'hereu pugui actuar com a tal; generalment ha de passar un cert temps fins que això és possible. Com que durant aquest període, que pot ser més curt o més llarg segons els testament, tot el que afecta a l'atorgant no pot pas quedar desemparat, cal nomenar determinades persones, que reben el nom de marmessors, perquè se n'encarreguin.

"Els marmessors són les persones encarregades de complir el testament o d'ajudar els hereus a complir-lo. El D. R. antic no coneixia aquest càrrec, car l'hereu era sempre l'executor testamentari; s'introduí perquè ni hagués qui tingués cura de l'enterrament del testador; als marmessors s'encarregaren més tard els llegats piadosos; i el D. C. els donà més impuls.

"Els marmessors són mandataris post mortem del testador.

(...)

"Pot ésser marmessor tot home o dona major de disset anys; però, si és religiós, necessita permís del superior; i, si és dona casada no separada legalment, la vènia marital. El sacerdot que confessà el testador en sa darrera malaltia no està incapacitat per ésser nomenat son marmessor universal ni singular" (Borrel i Soler, 1923(b): 216-217).

"Son marmessors o ecxecutors testamentaris, els cridats pèl testador o per la lley, a complir o ecxecutar la última voluntat d'aquell, o vigilar el seu compliment per altres.

"Els marmessors poden ser particulars o universals.

"Son particulars, quan havent el testador fet hereu a determinada persona o persones, els hi senyala el testador el modo de complir la seva voluntat; y universals, quan senyalant també axò, fa hereua la seva ànima o be als pobres o altre causa pía.

"Els marmessors particulars tenen les facultats que 'l testador els hi senyala, sense que puguin tranzigir ni enagenar sinó es ab autorisació expressa del metex.

(...)

"Els marmessors universals se tenen com a hereus, y com a hereus disposan de la herencia, poden eczercir les accions actives y passives, y fer, tranzigir y enagenar" (Maspons i Anglasell, 1907: 140-141).

"Són universals els marmessors encarregats de prendre possessió d'una herència per tal de trametre-la, o liquidar-ne els béns i esmerçar-los en la forma disposada pel testador en son testament. (...).

"Al testament que nomena marmessor universal no es pot dir que li falti hereu; però la designació d'aquells quasi sempre va acompanyada d'institució d'hereu a favor de l'ànima, de Déu Nostre Senyor, dels pobres, etc., per tal de donar-li més eficàcia" (Borrell i Soler, 1923(b): 227).

El càrrec de marmessor és voluntari, però, un cop és acceptat, no es pot renunciar sense una causa justa. Poden ser tants com el testador n'hagi nomenat, però per regla general solen ser tres; encara que de vegades només se n'indiqui un de sol. Han d'actuar tots a l'hora, no ho poden fer de forma individual, i han de prendre els

acords per majoria. Si algun renuncia o mort, els que queden exerceixen el càrrec, ja que aquest no és hereditari. Tampoc no és un càrrec permanent, dura el temps necessari que requereix el compliment de la seva missió. És facultat i obligació dels marmessors fer-se càrrec de tot el que es refereix a la clàusula de l'ànima: sepultura, funerals i altres sufragis; a més de les altres disposicions que l'atorgant els hagi encomanat.

"Es distingeixen dels anomenats hereus de confiança en què aquests han de complir unes instruccions que solen ésser reservades i els permeten obrar amb certa amplitud, i els marmessors universals les tenen escrites al testament, i s'han de cenyir a elles" (Maspon i Anglasell, 1927: 132).

La remuneració que reben els marmessors per a fer el seu treball varia segons el lloc; "generalment és igual al deu per cent de l'import líquid dels fruits o guanys de l'herència que hagi passat per ses mans: no del capital; però aquest costum no és per tot, ni igual per tot on existeix; a la Plana de Vich, per exemple, sols percebeixen el cinc, i no pot passar d'una unça. (...).

"Del que hagin de distribuir o pagar complimentant la clàusula de l'ànima, no en tenen cap part" (Maspons i Anglasell, 1927: 135).

"Per costum admès, els marmessors universals amb facultat d'administrar o de liquidar l'herència perceben igual remuneració que els hereus de confiança. Al bisbat de Vic la retribució està reduïda al 5 per 100, i no pot passar de 16 duros" (Borrell i Soler, 1923(b): 228-229).

Amb la finalitat d'assegurar la validesa del testament, s'hi sol posar l'anomenada clàusula codicil·lar, que té per objectiu prevenir-ne l'anul·litat. Té la força d'un codicil.

"Els codicils són disposicions d'última voluntat introduïdes per tal de poder reformar parcialment els testaments o d'addicionar-los: vénen a ésser les postdates d'un testament. Però també pot morir amb codicil eficaç el que no ha atorgat testament; i, en aquest cas, els hereus intestats han de complir les disposicions del codicil; i, si aquest designés hereu, el cridat seria fideïcomissari, i els legítims, fiduciaris" (Borrell i Soler, 1923(b): 59).

Els codicils són una continuació del testament. Han de ser autoritzats pel notari o bé el rector i dos testimonis. Per costum, es consideren "disposicions pròpies dels codicils les relatives a la marmessoria, a les designacions de tutela, als fideïcomisos, a les deixes, i en general, a les que no són institucions i substitucions directes" (Maspons i Anglasell, 1927: 197).

"Els codicils no poden contenir institucions d'hereu ni substitucions directes; i en això es diferencien essencialment dels testaments. Però és lícit que l'atorgant d'un testament es reservi el nom de l'hereu, i el reveli en codicil. Tampoc no és lícit, en codicil, de revocar directament la institució d'hereu, imposar-li condicions ni desheredar. La matèria pròpia dels codicils són els llegats i fideïcomisos de tota mena, marmessoria i tutela.

"Poden deixar-se vigents mants codicils, car el posterior no deroga l'anterior, sinó en el que resultin contradictoris" (Borrell i Soler, 1923(b): 60).

La utilitat dels codicils, doncs, consisteix en facilitar al testador una manera de completar o esmenar el testament sense haner-ne de fer un altre de nou (vegeu apèndix).

I. MARC DEL TESTAMENT

Hem donat el nom de marc del testament a aquest capítol, perquè els punts que en ell són tractats no ens diuen res sobre l'última voluntat del testador, únicament ens el descriuen. Ens donen el seu nom, el dels seus pares, el seu ofici (o el del seu marit o pare), el lloc on viu i la data en què va ser fet el testament.

Aquesta informació l'hem desglossada en dos apartats: la capçalera i la data del testament. Corresponen als dos paràgrafs que enceten i acaben, respectivament, el text testamentari.

El primer apartat que contemplem és la data del testament, es correspon a l'estudi detallat del dia, mes i any en que han estat realitzats els testaments consultats. En el segon, la capçalera, es contempla el sexe, l'estat civil de qui fa testament i la relació que s'estableix entre aquestes dues variables. Així com una relació detallada de tots els oficis que hem trobat en els textos estudiats i la seva agrupació en capes de població, que al llarg del treball ens permetran veure les diferències socio-econòmiques que tenien lloc en la societat de l'època. Alhora que hi té lloc una llista de totes les cases de pages testadores; així com el lloc que els seus estadants tenien en elles.

En tot testament trobem dos paràgrafs: l'un l'encapçala i l'altre el conclou. Ambdos emmarquen o encerclen el que pròpiament pot anomenar-se el cos del testament: l'espai destinat a concretar i especificar el compliment de l'última voluntat de la persona testadora.

DATA DEL TESTAMENT

La data del testament la trobem al paràgraf final. La majoria de testaments conclouen d'una forma semblant o igual a aquesta:

"Fet y firmat est mon Testament en lo Poble de Folgarolas als vuit de Setembre del any mil vuit cents y onze: sent presents per Testimonis Mariano Coloner Pintor y Mariano Colomer y Cors en la Ciutat de Vich domiciliats y en atencio de no saber escriurer dono facultat als Test(imoni)s per firmaro en mon nom. O no val lo borrat; pero val la adicio asas liberas voluntats de lo q(u)e dono fe.

Signatura del rector de Folgueroles
Signatures dels testimonis

"Devant de mi.

"Dr. Joseph Colomer i Cors P(re)b(e)re y Rector de Folgarolas Not(ari) Publ(ic)".

DIA DEL TESTAMENT

El dia del testament no és significatiu, no n'hi ha cap que sobresurti en particular (vegeu taula I.1).

Qualsevol dia era b6 per fer testament. Recordem que moltes vegades es feia gairebé a les portes de la mort, moments en què el capellà de la parròquia feia de notari públic.

El 51% dels testaments consultats han estat realitzats entre els dies 1 i 15 del més i el 49% entre els dies 16 i 31. Aquest darrer percentatge és més baix a causa dels mesos que només tenen 30 dies i el més de febrer que en té 28 (o 29) (vegeu gràfic I.1).

MES DEL TESTAMENT

Els mesos que puntegen (encara que no excessivament) a l'hora de fer testament són: gener (11.1%) i agost (10.4%), seguits d'aprop per setembre (9.2%) i octubre (9.3%). El mes amb menys testaments és maig (6.6%) (vegeu taula I.2).

Al llarg de l'any no hi ha diferències massa marcades entre les quatre estacions. Encapçala la llista l'estiu (26.6%) i el segueixen l'hivern (25.9%), la tardor (24%) i la primavera (23.5%) (vegeu gràfic I.2).

ANY DEL TESTAMENT

El testament més antic, del qual en tenim referència, data de l'any 1600 i el més recent de l'any 1917. L'any que sobresurt en quantitat de testaments consultats és 1810 amb 25, que representen el 3.4% del total. Segueix 1812 amb 18 testaments (2.4%), 1818 amb 12 (1.6%), 1817 amb 11 (1.5%) i 1784 amb 10 (1.3%). La resta d'anys donen xifres més baixes (vegeu taula I.3).

El període de temps, del qual s'han conservat més testaments és el que va des de 1801 fins a 1850 (inclusius) amb 254 testaments (34.2%), seguit dels períodes següents: de 1751 a 1800 (inclusius) amb 145 testaments (19.5%), de 1851 a 1900 (inclusius) 126 (16.9%)

i de 1701 a 1750 (inclusius) 121 testaments (16.3%). Només en posseïm 87 que són anteriors a 1701 i que representen l'11.7%; a l'hora que només en tenim 10, que són posteriors a 1900 (1.3%) (vegeu gràfic I.3).

LA CAPÇALERA

En el paràgraf que encapçala el testament hi és anotat el nom de la persona que vol expressar la seva última voluntat; el seu ofici o l'ofici del seu marit; el nom dels pares i el lloc on habita.

Els dos textos que venen a continuació en són un exemple:

+

In Cht. Nomine Amen

"Jo Francesch Poudevida Bracer fill lleg(ftim) y natu(ra)l de Jacinto Poudevida y de Gertrudis conjug(e)s Defunts: habitant en lo Poble de S. Maria de Folgaroles Bisbat de Vich: estant molestat y detingut de certa indisposicio corporal: pero en mon bon enteniment y ferma paraula: volent disposar de mos bens fas y ordeno lo present meu Testament ultima y derrera voluntat mia".

"En Nom de Deu Omnipotent y de Maria Santissima nostra Patrona y Advocada Jo Margarida Vivet y Angles filla llegitima i natural de Jaume Angles y de Rosa Angles difunts muller de Joan Vivet Bracer habitant en lo carrer de la Ricardera de la Parr(òqui)a de S. Maria de Folgarolas, estan detinguda en lo lilit de una grave indisposició de la q(u)e temo morir, pero en mon sa enteniment estant, desitjant disposar dels bens temporals per conseguir los eternals, ordeno y mano est mon Testament".

SEXE

Del total de 750 testaments estudiats només de dos d'ells no hem pogut saber el sexe dels seus autors, degut al mal estat dels originals del material consultat.

La majoria de testaments examinats (59.6%) són fets per homes; només un 40.4% són realitzats per dones (vegeu gràfic I.4).

ESTAT CIVIL

La gran majoria de les persones testadores (72%) són casades, el 19.7% són vídues i només el 8.3% són solteres.

Hem de tenir en compte, però l'elevat nombre de testadors-res (16.1%) dels quals no se'n sap l'estat civil a l'hora de fer el testament. Això és degut, que aquesta dada (estat civil) no sempre és específicament anotada a cada estament, sobretot pel que respecte als homes. A vegades l'hem poguda inferir a partir d'altre informació com és, per exemple, si deixa usufructuària a la muller (o marit), si deixa els funerals pagats a la muller, si deixa altres béns a la muller (o marit), etc. (vegeu gràfic I.5).

Els solters(-res) hi són representats en franca minoria, perquè en la societat de l'època poca cosa tenien en propietat, sobretot si morien joves (vegeu gràfic I.6). Hi ha molts més homes solters (67.3%) que fan testament, que no pas dones solteres (32.7%). En contraposició, hi ha moltes més dones vídues (38.7%) que en fan que no pas homes vidus (11.3%). Respecte als casats, el 68.7% són homes i només el 31.3% són dones. Amb aquestes dades podem suposar la societat de l'època, en la que la dona soltera (sota la potestat del pare) i la dona casada (sota l'autoritat del marit) no tenien gairebé poder econòmic (a no ser que fossin pubilles). És amb la viudetat que la dona veu augmentar aquest poder econòmic, ^{en poder disposar del dot i l'escriu,} en ésser usufructuària dels béns del marit, haver-ne rebut alguna deixa o llegat i fins i tot esdevenir-ne algunes vegades l'hereva universal.

OFICI

A l'hora de valorar els oficis dels autors dels testaments hem de tenir en compte que només s'especifiquen en cas que siguin persones del sexe masculí. Quan es tracta de dones, és fa notar que és la "muller de ... bracer" o "la filla de ... pagès". Així, doncs, els familiars del cap de casa figuren dins el recompte de l'ofici d'aquest darrer (la dona d'un teuler, per exemple, consta com un teuler més. Tot i això, és elevat el nombre de persones (249, el 33.2%) de les que no podem donar fe del seu ofici, ni del del cap de la casa, a la qual pertanyen.

Dels testadors dels que sí en sabem l'ofici, destaquen els pagesos (que habitaven les masies) propietaris i masovers (34.7%) i els bracers (34.7%), que eren els treballadors o jornalers del camp. També es dóna el cas que algun dels fadrísters de les cases de pages és qualificat de bracer (vegeu taula I.4). Aquests dos grans grups, que configuraven el marc agrícola del poble de Folgueroles, eren seguits a molta distància pels mestres de cases (4.4%), els sastres (3.2%), els teixidors (2.2%), els teulers (2%) i els fusters (2%). Els altres oficis donen percentatges més baixos.

Tots els oficis trobats en els testaments (un total de trenta-dos) han estat agrupats formant sis capes de població, que ens indiquen els diferents estaments socials de l'època.

El primer estament, que hem anomenat pagesos grossos, per diferenciar-los dels bracers que també sobreviuen de les feines del camp, suposa el 34.7% dels testaments estudiats. Hi són contemplats els amos i masovers de les cases de pagès amb llurs respectives famílies (vegeu gràfic I.7).

El segon, que hem titulat jornalers del camp, representa el 35.3% de la població total. En ell hi són inclosos els bracers i els pastors, per considerar que tots ells anaven a jornal. Els béns que treballaven (la terra i els remats) no eren propis, sinó d'altri.

Les dues capes de població fins ara esmentades suposen el 70.1% de la població testamentària estudiada. Ens indiquen una societat eminentment rural, on el sector primari era el més poderós.

Al tercer estament li hem donat el nom de poders fàctics (4.2%). El configuren els rectors de la parròquia, els capellans o monjos, les mojordones, els metges, els mestres d'escola i els hisendats.

El quart, ram de la construcció (12.6%), es format per: serradors, trencadors de pedra, mestres de cases, teulers, escultors, ferrers i fusters.

El cinquè estament, que porta per nom vestir-tèxtil, representa el 9.2% de la població testamentària. El conformen: sastres, esclopers, paraïres, teixidors, teixidors de lli, teixidors de cànem, corders i sabaters.

El sisè i últim, que fa una mica de calaix de sastre i per això porta per nom altres (4%), abarca: mestres de moles, taberners, negociants, traguers, botiguers, propietaris, moliners i comerciants.

Nom de la casa de pagès

(En cas que el testador-a sigui pagès-a).

En la societat de l'època només són qualificades de pageses les persones que viuen a les masies o cases de pagès, siguin amos o masovers. Els treballadors del camp, que havien de vendre la seva força de treball a aquestes cases de pagès veïnes, eren anomenats bracers.

Sobresurten en quantitat de testaments consultats les cases següents: Puigseslloses (10.6%) i El Gelabert (10.6%); seguides de La Sala (9.1%) i La Roca (9.1%). El Pou (8.3%), El Godaiol (7.6%) i El Masdelcoll (7.6%) són altres de les cases més citades. La resta de cases de pagès assoleixen percentatges més baixos (vegeu taula I.5).

Algunes de les masies mencionades en els testaments (el mas de les Vinyes, el mas Amat, el mas Martí i el mas Noguer) ja han desaparegut. El mas Amat ens el recorda la font que porta el mateix nom (font de l'Amat) prop del Gelabert.

El masos Vinyes i Amat estaven estretament vinculats a El Gelabert, puix que el febrer de 1664 Jaume Gelabert, "pagès hereu del mas de les Viñes y mas Amat de la par(ròquia) de Sancta Maria de Folgaroles", va fer testament. I no és el cas que aquests dos masos o un d'ambdós prenguess posteriorment el nom de El Gelabert, ja que el 17 de gener de 1658 un tal Jaume Gelabert, "hereu util y propietari del mas Gelabert", va fer un testament. Caldrà investigar amb més profunditat la relació que hi pugui haver entre aquests masos.

Actualment a Folgueroles no hi ha cap casa de pagès coneguda pel nom de L'Albareda Vella, però sí que és coneguda per tothom una masia anomenada Can Tramuntana, situada prop de L'Aromir a la banda de llevant del municipi. Es dona el cas que en el testament de Domingo Vila (30-8-1817) hi trobem la següent anotació: "masover de L'Albareda Vella vulgo can Tramuntana de Folgueroles".

La resta de cases de pagès perviuen totes, unes en millors condicions que d'altres. Algunes d'elles són deshabitades i només es fan servir per guardar-hi el bestiar. Les poques, com Puigseslloses i El Gelabert, encara hi viuen els amos.

Serrabou no és del municipi de Folgueroles, però per enllaços matrimonials va arribar a ser propietaria de El Godaiol i El Pou, raó per la qual els amos de Serrabou han estat sempre un dels grans propietaris agrícoles de Folgueroles, junt amb els de La Sala, Puigseslloses i El Gelabert.

Lloc que ocupa el testador-a en la casa de pagès

En el conjunt d'edificacions que conformen la casa de pagès, hi hem de distingir les que ocupen els amos de les habitades pels masovers. La condició social i econòmica d'ambdós no és pas la mateixa.

Els testaments efectuats pels amos són majoria (58.1%) en front als realitzats pels masovers (41.9%) (vegeu gràfic I.8).

Si desglossem la família de l'amo a partir dels testaments trobats, podrem comprovar que l'hereu o pubilla és de qui en disposem més (29.5%). El segueixen la muller o el marit de l'hereu o pubilla (15.5%), el fill o filla de l'hereu o pubilla (7.8%), el germà o germana de l'hereu o pubilla (3.9%) i l'oncle o tia de l'hereu o pubilla (1.6%) (vegeu gràfic I.9).

Finalment, cal mencionar un únic testament fet per un mosso, que habitava en una d'aquestes cases de pagès (0.8%), el qual ha estat agrupat amb els masovers.

Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
1	22	2.9	3.0	3.0
2	25	3.3	3.4	6.5
3	27	3.6	3.7	10.2
4	30	4.0	4.1	14.3
5	26	3.5	3.6	17.9
6	30	4.0	4.1	22.1
7	27	3.6	3.7	25.8
8	31	4.1	4.3	30.1
9	21	2.8	2.9	33.0
10	18	2.4	2.5	35.4
11	22	2.9	3.0	38.5
12	29	3.9	4.0	42.5
13	22	2.9	3.0	45.5
14	18	2.4	2.5	48.0
15	22	2.9	3.0	51.0
16	25	3.3	3.4	54.5
17	32	4.3	4.4	58.9
18	26	3.5	3.6	62.5
19	22	2.9	3.0	65.5
20	27	3.6	3.7	69.2
21	20	2.7	2.8	72.0
22	18	2.4	2.5	74.5
23	23	3.1	3.2	77.7
24	25	3.3	3.4	81.1
25	18	2.4	2.5	83.6
26	18	2.4	2.5	86.1
27	23	3.1	3.2	89.2
28	18	2.4	2.5	91.7
29	23	3.1	3.2	94.9
30	22	2.9	3.0	97.9
31	15	2.0	2.1	100.0
.	25	3.3	Missing	
Total	750	100.0	100.0	

Taula I.1 - Data del testament (dia).

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
1 - 15	1	370	49.3	51.0	51.0
16 - 31	2	355	47.3	49.0	100.0
	9	25	3.3	Missing	
	Total	750	100.0	100.0	

Value Label	Value	Frequency	Valid Percent	Cum Percent
1	1			
1 - 15	1			370
	2			
16 - 31	1			
	2			355
	0			
	1	160	240	320
	1			400

Frequency

Valid cases 725 Missing cases 25

Gràfic I.1 - Data del testament (dia) en intervals.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Gener	1	81	10.8	11.1	11.1
Febrer	2	52	6.9	7.1	18.2
Marc	3	56	7.5	7.7	25.9
Abril	4	64	8.5	8.8	34.7
Maig	5	48	6.4	6.6	41.3
Juny	6	59	7.9	8.1	49.4
Juliol	7	51	6.8	7.0	56.4
Agost	8	76	10.1	10.4	66.8
Setembre	9	67	8.9	9.2	76.0
Octubre	10	68	9.1	9.3	85.3
Novembre	11	54	7.2	7.4	92.7
Desembre	12	53	7.1	7.3	100.0
.	.	21	2.8	Missing	
Total		750	100.0	100.0	

Taula I.2 - Data del testament (mes).

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Hivern	1	189	25.2	25.9	25.9
Primavera	2	171	22.8	23.5	49.4
Istiu	3	194	25.9	26.6	76.0
Tardor	4	175	23.3	24.0	100.0
	9	21	2.8	Missing	
Total		750	100.0	100.0	

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Hivern	1				
Primavera	2				
Istiu	3				
Tardor	4				
	9				
Total		750	100.0	100.0	

Valid cases 729 Missing cases 21

Gràfic I.2 - Data del testament (mes) en intervals.

Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
1600	1	.1	.1	.1
1651	1	.1	.1	.3
1655	3	.4	.4	.7
1656	1	.1	.1	.8
1657	3	.4	.4	1.2
1658	3	.4	.4	1.6
1659	1	.1	.1	1.7
1661	3	.4	.4	2.2
1662	2	.3	.3	2.4
1663	1	.1	.1	2.6
1664	2	.3	.3	2.8
1665	1	.1	.1	3.0
1667	3	.4	.4	3.4
1668	1	.1	.1	3.5
1669	2	.3	.3	3.8
1670	3	.4	.4	4.2
1671	2	.3	.3	4.4
1672	1	.1	.1	4.6
1673	1	.1	.1	4.7
1674	1	.1	.1	4.8
1675	3	.4	.4	5.2
1676	1	.1	.1	5.4
1677	2	.3	.3	5.7
1678	1	.1	.1	5.8
1680	1	.1	.1	5.9
1681	2	.3	.3	6.2
1682	1	.1	.1	6.3
1683	3	.4	.4	6.7
1684	1	.1	.1	6.9
1685	1	.1	.1	7.0
1686	1	.1	.1	7.1
1687	3	.4	.4	7.5
1688	2	.3	.3	7.8
1689	2	.3	.3	8.1
1690	2	.3	.3	8.3
1692	2	.3	.3	8.6
1693	2	.3	.3	8.9
1694	5	.7	.7	9.6
1696	6	.8	.8	10.4
1697	2	.3	.3	10.6
1698	3	.4	.4	11.0
1699	1	.1	.1	11.2
1700	4	.5	.5	11.7
1701	1	.1	.1	11.8
1702	1	.1	.1	12.0
1705	1	.1	.1	12.1
1707	1	.1	.1	12.2

Taula I.3 - Data del testament (any) (continua).

1708	5	.7	.7	12.9
1709	1	.1	.1	13.1
1712	4	.5	.5	13.6
1714	5	.7	.7	14.3
1715	3	.4	.4	14.7
1716	1	.1	.1	14.8
1717	4	.5	.5	15.3
1718	4	.5	.5	15.9
1719	3	.4	.4	16.3
1720	1	.1	.1	16.4
1722	4	.5	.5	17.0
1723	1	.1	.1	17.1
1724	2	.3	.3	17.4
1725	2	.3	.3	17.6
1726	4	.5	.5	18.2
1727	4	.5	.5	18.7
1728	3	.4	.4	19.1
1729	1	.1	.1	19.2
1731	3	.4	.4	19.7
1732	2	.3	.3	19.9
1733	7	.9	.9	20.9
1734	5	.7	.7	21.5
1735	5	.7	.7	22.2
1736	5	.7	.7	22.9
1737	3	.4	.4	23.3
1738	3	.4	.4	23.7
1739	2	.3	.3	24.0
1740	2	.3	.3	24.2
1741	3	.4	.4	24.6
1742	2	.3	.3	24.9
1743	3	.4	.4	25.3
1744	4	.5	.5	25.8
1745	1	.1	.1	26.0
1746	3	.4	.4	26.4
1747	5	.7	.7	27.1
1748	3	.4	.4	27.5
1749	2	.3	.3	27.7
1750	2	.3	.3	28.0
1751	3	.4	.4	28.4
1752	3	.4	.4	28.8
1753	5	.7	.7	29.5
1754	3	.4	.4	29.9
1755	8	1.1	1.1	31.0
1756	1	.1	.1	31.1
1757	1	.1	.1	31.2
1758	4	.5	.5	31.8
1759	4	.5	.5	32.3
1760	1	.1	.1	32.4
1761	1	.1	.1	32.6
1762	4	.5	.5	33.1
1763	7	.9	.9	34.1
1764	2	.3	.3	34.3
1765	4	.5	.5	34.9

Taula I.3 - Data del testament (any) (continua).

1766	3	.4	.4	35.3
1767	3	.4	.4	35.7
1768	4	.5	.5	36.2
1769	2	.3	.3	36.5
1770	3	.4	.4	36.9
1772	3	.4	.4	37.3
1773	3	.4	.4	37.7
1774	5	.7	.7	38.4
1775	3	.4	.4	38.8
1776	3	.4	.4	39.2
1777	2	.3	.3	39.4
1778	4	.5	.5	40.0
1779	2	.3	.3	40.2
1781	1	.1	.1	40.4
1782	8	1.1	1.1	41.5
1783	2	.3	.3	41.7
1784	10	1.3	1.3	43.1
1786	6	.8	.8	43.9
1787	4	.5	.5	44.4
1789	1	.1	.1	44.5
1791	3	.4	.4	45.0
1792	1	.1	.1	45.1
1793	2	.3	.3	45.4
1794	3	.4	.4	45.8
1795	3	.4	.4	46.2
1796	3	.4	.4	46.6
1797	1	.1	.1	46.7
1798	2	.3	.3	47.0
1800	4	.5	.5	47.5
1801	1	.1	.1	47.6
1802	4	.5	.5	48.2
1803	4	.5	.5	48.7
1805	1	.1	.1	48.9
1806	6	.8	.8	49.7
1809	8	1.1	1.1	50.7
1810	25	3.3	3.4	54.1
1811	6	.8	.8	54.9
1812	18	2.4	2.4	57.3
1813	6	.8	.8	58.1
1814	8	1.1	1.1	59.2
1815	9	1.2	1.2	60.4
1816	6	.8	.8	61.2
1817	11	1.5	1.5	62.7
1818	12	1.6	1.6	64.3
1819	7	.9	.9	65.3
1820	9	1.2	1.2	66.5
1821	5	.7	.7	67.2
1822	3	.4	.4	67.6
1823	3	.4	.4	68.0
1824	5	.7	.7	68.6
1825	8	1.1	1.1	69.7
1826	4	.5	.5	70.3
1827	3	.4	.4	70.7

Taula I.3 - Data del testament (any) (continua).

1828	1	.1	.1	70.8
1829	1	.1	.1	70.9
1830	3	.4	.4	71.3
1831	3	.4	.4	71.7
1832	2	.3	.3	72.0
1833	1	.1	.1	72.1
1834	2	.3	.3	72.4
1835	2	.3	.3	72.7
1837	1	.1	.1	72.8
1838	2	.3	.3	73.1
1839	6	.8	.8	73.9
1840	6	.8	.8	74.7
1841	8	1.1	1.1	75.8
1842	4	.5	.5	76.3
1843	7	.9	.9	77.3
1844	6	.8	.8	78.1
1845	2	.3	.3	78.3
1846	3	.4	.4	78.7
1847	7	.9	.9	79.7
1848	7	.9	.9	80.6
1849	4	.5	.5	81.2
1850	4	.5	.5	81.7
1851	6	.8	.8	82.5
1852	3	.4	.4	82.9
1853	6	.8	.8	83.7
1854	4	.5	.5	84.3
1855	2	.3	.3	84.5
1856	2	.3	.3	84.8
1857	3	.4	.4	85.2
1858	4	.5	.5	85.7
1859	3	.4	.4	86.1
1860	3	.4	.4	86.5
1861	6	.8	.8	87.3
1862	1	.1	.1	87.5
1864	2	.3	.3	87.8
1865	3	.4	.4	88.2
1866	3	.4	.4	88.6
1867	3	.4	.4	89.0
1868	1	.1	.1	89.1
1869	1	.1	.1	89.2
1870	7	.9	.9	90.2
1871	4	.5	.5	90.7
1872	3	.4	.4	91.1
1873	2	.3	.3	91.4
1874	2	.3	.3	91.7
1875	2	.3	.3	91.9
1876	5	.7	.7	92.6
1877	7	.9	.9	93.5
1878	3	.4	.4	93.9
1879	1	.1	.1	94.1
1881	1	.1	.1	94.2
1882	1	.1	.1	94.3
1883	7	.9	.9	95.3

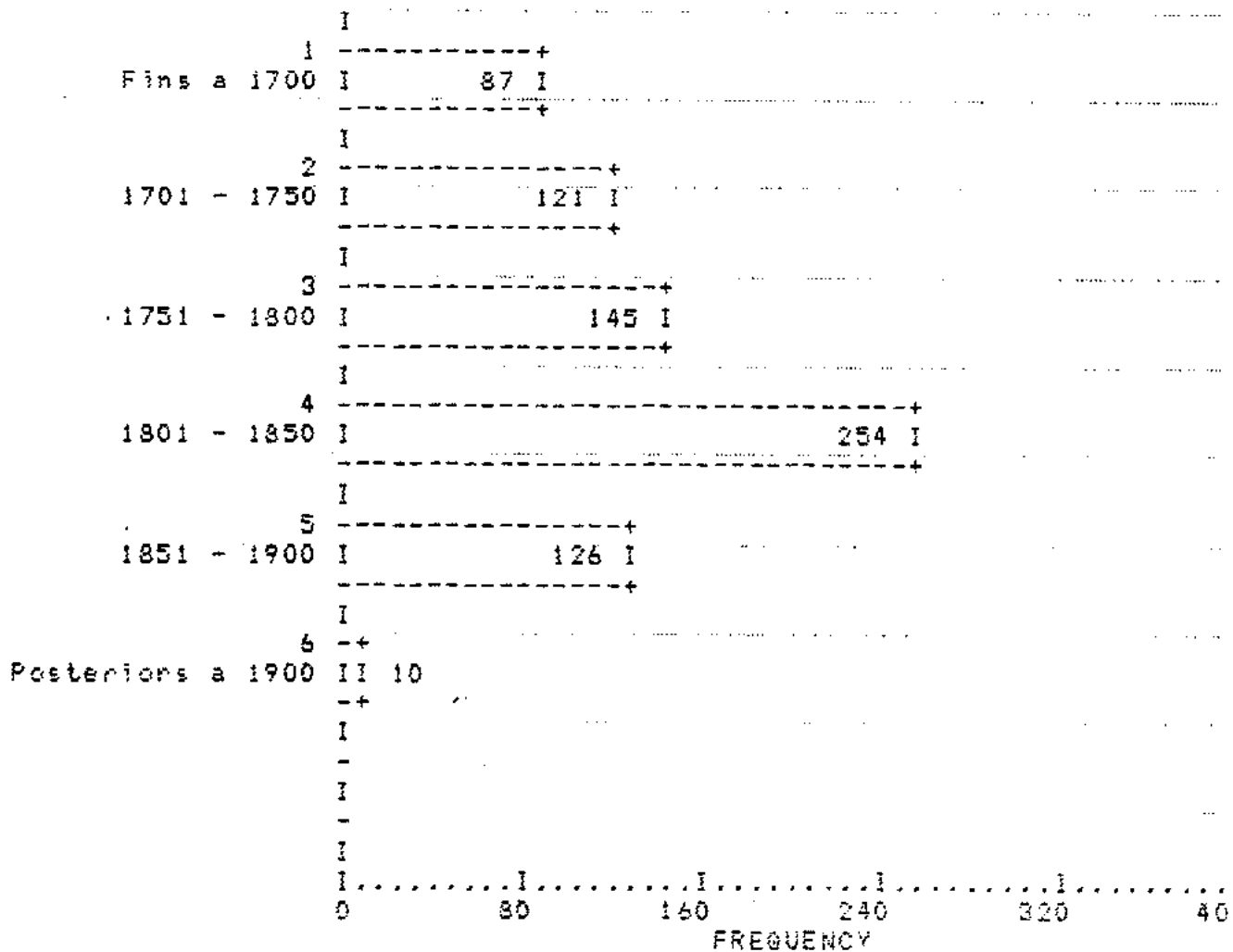
Taula I.3 - Data del testament (any) (continua).

1884	3	.4	.4	95.7
1885	3	.4	.4	96.1
1886	3	.4	.4	96.5
1887	2	.3	.3	96.8
1888	1	.1	.1	96.9
1890	2	.3	.3	97.2
1891	1	.1	.1	97.3
1892	1	.1	.1	97.4
1894	3	.4	.4	97.8
1896	1	.1	.1	98.0
1897	1	.1	.1	98.1
1898	3	.4	.4	98.5
1899	1	.1	.1	98.7
1901	1	.1	.1	98.8
1902	3	.4	.4	99.2
1903	1	.1	.1	99.3
1906	1	.1	.1	99.5
1908	1	.1	.1	99.6
1912	1	.1	.1	99.7
1913	1	.1	.1	99.9
1917	1	.1	.1	100.0
.	7	.9	Missing	
Total	750	100.0	100.0	

Taula I.3 - Data del testament (any) (final).

VALUE LABEL	VALUE	FREQUENCY	PERCENT	VALID PERCENT	CUM PERCENT
Fins a 1700	1	87	11.6	11.7	11.7
1701 - 1750	2	121	16.1	16.3	28.0
1751 - 1800	3	145	19.3	19.5	47.5
1801 - 1850	4	254	33.7	34.2	81.7
1851 - 1900	5	126	16.8	16.9	98.7
Posterior a 1900	6	10	1.3	1.3	100.0
	7	7	.9	MISSING	
	TOTAL	750	100.0	100.0	

VALID CASES 743 MISSING CASES 7

Gràfic I.3 - Data del testament (any) en intervals.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Dona	D	302	40.3	40.4	40.4
Home	H	446	59.5	59.6	100.0
		2	.3	Missing	
	Total	750	100.0	100.0	

Value Label	Frequency
Dona I	302 I
Home I	446 I

Value Label	Frequency
0	200
1	300
1	400
1	500

Valid cases 748 Missing cases 2

Gràfic I.4 - Sexe dels testadors-res.

SEXE Sexe by VG4 Retodificació del estat civil

VG4 Page 1 of 1

Count	Row Pct			Row Total
Col Pct	1	2	3	Total
Dona	17	142	110	269
	6.3	52.8	40.9	42.8
	32.7	31.3	88.7	
	2.7	22.6	17.5	
Home	35	311	14	360
	9.7	86.4	3.9	57.2
	67.3	68.7	11.3	
	5.6	49.4	2.2	
Column Total	52	453	124	629
Total	8.3	72.0	19.7	100.0

Chi-Square Value DF Significance

Pearson Likelihood Ratio 133.22506 2 .00000
 142.21904 2 .00000

Minimum Expected Frequency = 22.238

Number of Missing Observations: 121

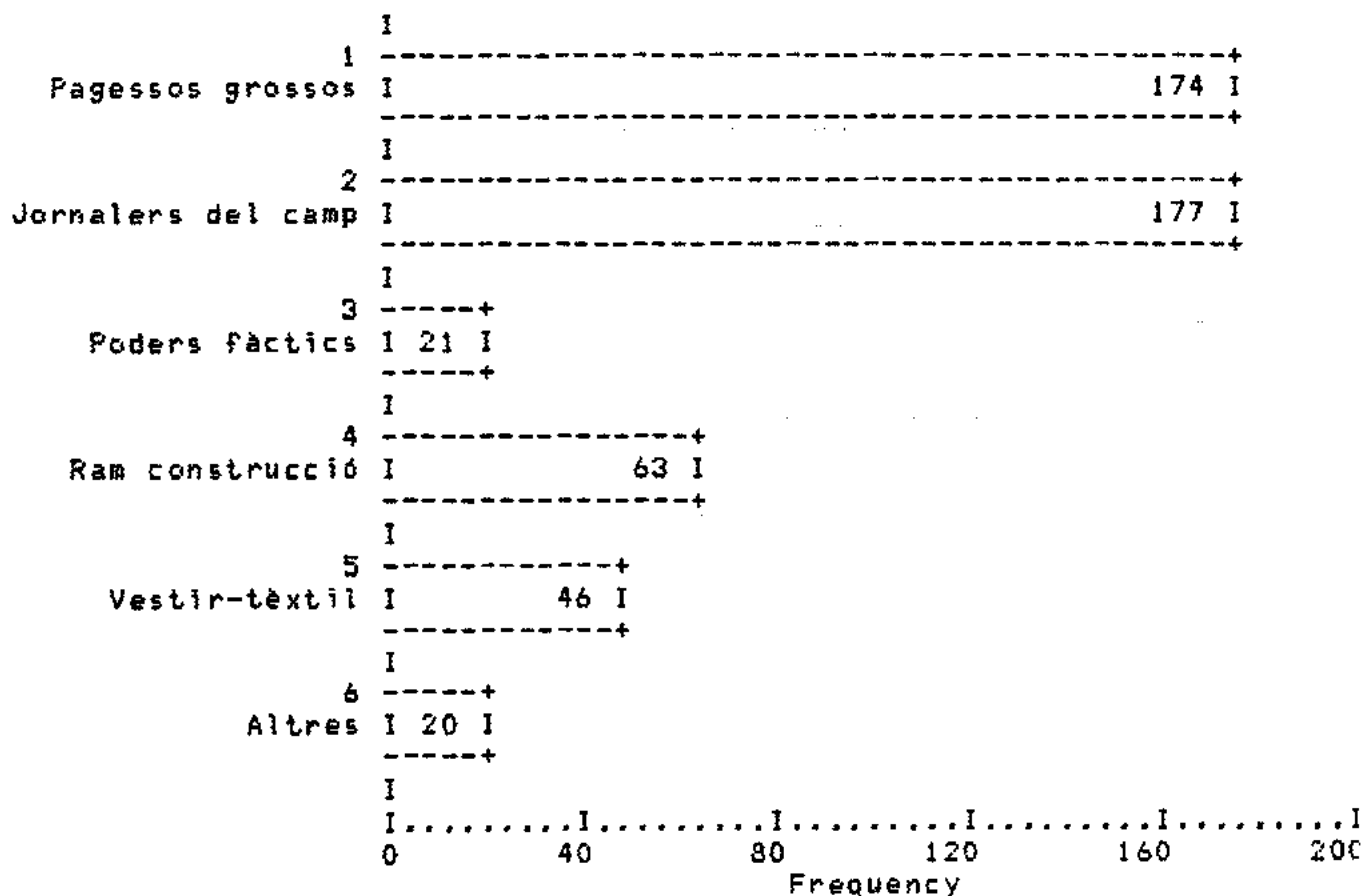
Gràfic I.6 - Relació entre el sexe i l'estat civil.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Pages	1	174	23.2	34.7	34.7
Serrador	2	4	.5	.8	35.5
Rector de parròquia	3	8	1.1	1.6	37.1
Pitapedrer	4	8	1.1	1.6	38.7
Brater	5	174	23.2	34.7	73.5
Sastre	6	16	2.1	3.2	76.6
Mestre cases	7	22	2.9	4.4	81.0
Escloper	8	2	.3	.4	81.4
Pastor	9	3	.4	.6	82.0
Paraire	10	3	.4	.6	82.6
Capellà o monjo	11	6	.8	1.2	83.8
Teixidor lli	12	7	.9	1.4	85.2
Teuler	13	10	1.3	2.0	87.2
Mestre moles	14	2	.3	.4	87.6
Majordona	15	1	.1	.2	87.8
Taberner	16	1	.1	.2	88.0
Corder	17	5	.7	1.0	89.0
Escultor	18	1	.1	.2	89.2
Negociant	19	8	1.1	1.6	90.8
Traginer	20	4	.5	.8	91.6
Ferrer	21	8	1.1	1.6	93.2
Cirurgià	22	4	.5	.8	94.0
Sabater	23	1	.1	.2	94.2
Fuster	24	10	1.3	2.0	96.2
Teixidor canam	25	11	1.5	2.2	98.4
Teixidor canam	26	1	.1	.2	98.6
Hisendat	27	1	.1	.2	98.8
Botiguer	28	2	.3	.4	99.2
Propietari	29	1	.1	.2	99.4
Mestre escola	30	1	.1	.2	99.6
Moliner	31	1	.1	.2	99.8
Comerciant	32	1	.1	.2	100.0
Total		249	33.2	Missing	
		750	100.0		

138

Taula I.4 - Ofici del testador o del marit o pare de la testadora.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Pagessos grossos	1	174	23.2	34.7	34.7
Jornalers del camp	2	177	23.6	35.3	70.1
Poders fàctics	3	21	2.8	4.2	74.3
Ram construcció	4	63	8.4	12.6	86.8
Vestir-tèxtil	5	46	6.1	9.2	96.0
Altres	6	20	2.7	4.0	100.0
	9	249	33.2	Missing	
	Total	750	100.0	100.0	

Valid cases 501 Missing cases 249

Gràfic I.7 - Ofici del testador o del marit o pare de la testadora (recodificat).

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Poudevida	1	7	.9	5.3	5.3
La Sala	2	12	1.6	9.1	14.4
Puigseslloses	3	14	1.9	10.6	25.0
Raurell	4	5	.7	3.8	28.8
Gelabert	5	14	1.9	10.6	39.4
La Roca	6	12	1.6	9.1	48.5
Puigsec	7	3	.4	2.3	50.8
Godaïol	8	10	1.3	7.6	58.3
Vinyes i Amat	9	1	.1	.8	59.1
Mas Martí	10	1	.1	.8	59.8
Masdelcoll	11	10	1.3	7.6	67.4
Aromir	12	7	.9	5.3	72.7
Casa Nova Reguer	13	2	.3	1.5	74.2
Serrabou	14	1	.1	.8	75.0
El Pou	15	11	1.5	8.3	83.3
Albareda Vella	16	2	.3	1.5	84.8
Torre Morgadès	17	4	.5	3.0	87.9
El Folcs	18	6	.8	4.5	92.4
La Codina	19	3	.4	2.3	94.7
Casa Nova Freres	20	1	.1	.8	95.5
Molí Reguer	21	2	.3	1.5	97.0
Codinoies	22	1	.1	.8	97.7
Casa Nova Puig	23	1	.1	.8	98.5
Mas Noguier	24	1	.1	.8	99.2
Palcu	25	1	.1	.8	100.0
99	99	618	82.4	Missing	
Total		750	100.0	100.0	

Taula I.5 - Nom de la casa de pagès.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
AMOS	1	75	10.0	58.1	58.1
MASCOVERS	2	54	7.2	41.9	100.0
	9	621	82.8	Missing	
Total		750	100.0	100.0	

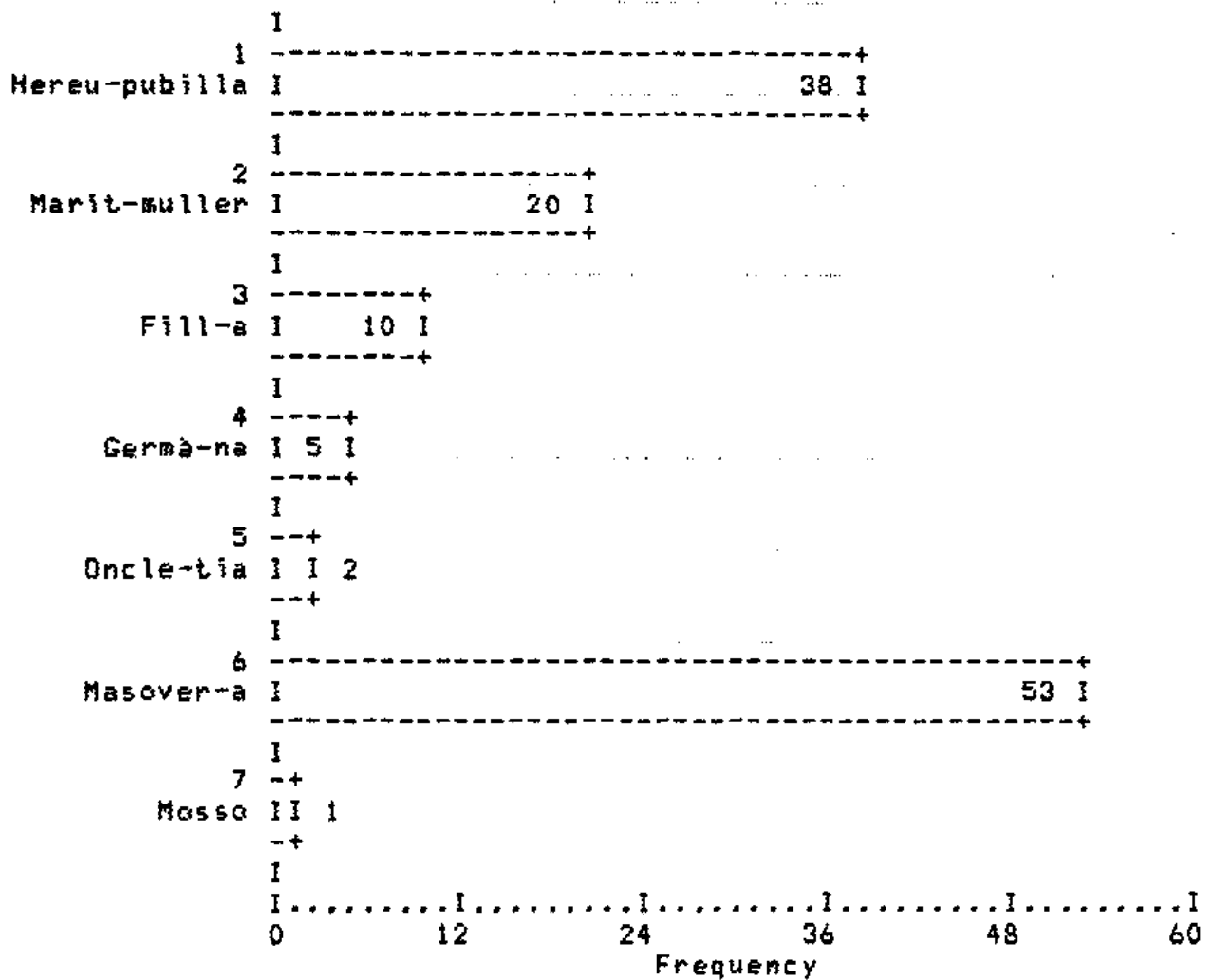
Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
1	1				
AMOS	1				75.1
2	1				
MASCOVERS	1				54.1
1	1				
1	1				
0	15	30	45	60	75
			Frequency		

Valid cases 129 Missing cases 621

Gràfic I.8 - Lloc que el testador-a ocupa en la casa de pagès (recodificat).

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Hereu-pubilla	1	38	5.1	29.5	29.5
Marit-muller	2	20	2.7	15.5	45.0
Fill-a	3	10	1.3	7.8	52.7
Germa-na	4	5	.7	3.9	56.6
Oncle-tia	5	2	.3	1.6	58.1
Masover-a	6	53	7.1	41.1	99.2
Mosso	7	1	.1	.8	100.0
	9	621	82.8	Missing	
Total		750	100.0	100.0	

Valid cases 129   Missing cases 621

Gràfic I.9 - Lloc que ocupa el testador-a en la casa de pagès.

CLAUSULA DE L'ANIMA

La clàusula de l'ànima acostuma a ser la primera de les disposicions testamentàries.

És la que es refereix a les ordenacions respecte a la sepultura, funerals, capdany o ofici de recordança, oferta, misses, aniversaris i llegats piadosos o caritats. Tots ells són actes relacionats amb el cadàver o l'ànima del testador.

Moltes vegades passa que l'otorgant no vol disposar sobre aquestes celebracions i ho deixa a gust dels marmessors o l'hereu o els seus familiars més propers.

La complimentació dels encàrrecs que conté la clàusula de l'ànima es considera "encomanada als marmessors, i feina pròpia d'ells, o dels qui compleixen el que correspondria als marmessors, si el testador no en nomena; i la seva particularitat més característica consisteix en ésser una clàusula que s'ha de complir, almenys en sa gran part, encara que el testament resulti nul, (...)" (Maspons i Anglasesell, 1927: 140).

Dins aquesta clàusula el testador sol manar el pagament dels deutes, que deixi després de morir. De tota manera, els deutes existents hauran de ser pagats, encara que el testament no ho digui (vegeu apèndix).

II. SEPULTURA

En aquest capítol es contempla el lloc que la persona testadora escull per a la seva sepultura. Quines característiques ha de tenir aquesta sepultura: si ha de ser en un vas dins l'església parroquial o al fossar, si hi ha d'haver un ofici de cos present, si ho deixa a gust dels marmessors o si no n'especifica els detalls. Quina relació s'estableix entre els diferents estaments socials i la classe de sepultura o enterrament.

També hi trobarem el nombre de capellans assistents en els enterraments i la relació que hi ha entre la quantitat de sacerdots i l'ofici dels testadors.

Finalment, l'apartat anomenat citacions (transcripcions literals dels testaments estudiats) ha estat dividit en les següents categories: elecció de sepultura fora de la parròquia de Folgueroles; sepultura en un vas familiar dins l'església parroquial de Folgueroles; sepultura en un vas en el fossar de la parròquia; els qui no concreten que la sepultura hagi de ser en un vas o carner; les persones, que a més de no especificar que la sepultura hagi de tenir lloc en un vas, volen un ofici de cos present el dia del seu enterrament; i els qui volen la sepultura en un vas en el fossar de la parròquia i a més a més es deixen un ofici de cos present.

LLOC ELEGIT

En gairebé la totalitat dels testaments consultats (98.1%) la clausula de l'ànima comença de forma semblant o igual a les següents citacions:

"Primerament elegesch sep(ultur)a Ecc(lesias)t(ica) en lo Fossar de la Parr(òqui)a hont moriré".

"Elegesch sep(ultur)a Ecc(lesias)t(ica) en lo Fossar de la Parr(òqui)a hont moriré ab los sufragis ben vistos á mos Marmessors segons estil de la Parr(òqui)a de Folgarolas".

"Elegesch sep(ultur)a Ecc(lesias)t(ica) en lo Fossar de la Parr(òqui)a hont jo habitaré, quan moriré".

Hem de pensar que, si continua vivint a Folgueroles, morirà en aquesta població. Per aquesta raó, aquests testaments han estat comptabilitzats en el mateix grup de les persones que volen ser enterrades a Folgueroles (vegeu gràfic II.1).

Només 13 persones (1.9%) trien un altre indret concret, que no és la parròquia de Folgueroles (vegeu citacions 1-6).

TIPUS DE SEPULTURA

La classe de sepultura l'hem de dividir en dos grans blocs: els que són enterrats en un vas propietat de la casa (20.5%) i els que no especifiquen en el testament que vulguin ser enterrats en un vas o carner, els quals són la gran majoria (79.5%) (vegeu gràfic II.2). Hem de suposar que els qui componen aquest darrer grup són enterrats a terra en el fossar. Tot i això, hi ha un petit percentatge que hauria d'anar amb els enterrats en un vas. Però com que no podem assegurar amb certesa quins són, no ens queda cap més remei que deixar-

ho així. Fem aquesta observació, perquè hem trobat testaments de persones, que pertanyen a famílies o cases, que sabem de segur posseïen un vas i, en canvi, no en fan cap mena de menció. Serà que consideren que ja se sobreentén?

Si desglossem les dades anteriors, la distribució queda més fragmentada (vegeu gràfic II.3). El 74.8% dels testaments no concreten que la sepultura sigui en un vas (vegeu citacions 37-62). El 4.7% a més de no concretar-ho assenyalen que volen un ofici cantat en el seu enterrament (vegeu citacions 63-67). El 19.1% assenyalen com a lloc de llur sepultura el vas que la família posseeix en el fossar de Folgueroles (vegeu citacions 15-36). Només una persona (0.1%) diu que vol ser enterrada en el vas de la seva família i a més se li ha de fer un ofici de cos present (vegeu citació 68). Únicament nou testaments (1.3%) assenyalen explícitament que volen ser enterrats en el vas, que la seva família té dins l'església parroquial.

Els testaments ens informen que almenys dues de les cases de pagès de Folgueroles (La Sala i El Gelabert) tenien el privilegi d'enterrar els seus morts dins l'església parroquial (vegeu citacions 7, 9, 10, 11, 13 i 14). Els capellans, que morien essent rectors de Folgueroles, també gaudien d'aquest privilegi (vegeu citacions 8 i 12).

La gran majoria dels testadors no concreten els detalls que han de configurar llur sepultura, només unes poques persones se'n preocupen.

Així trobem que encara que a vegades es concreta la quantitat que cal donar als sacerdots que assisteixen a l'enterrament, sovint trobem anotat: "anals quals vull sia donada la caritat ordinaria" o "donant los la caritat ha cada hu acostumada". Només en un testament hem trobat un text que assenyalava un duro per a cada sacerdot en cas

que el rector de la parròquia no els doni dinar. Si els en dóna, només els haurà de donar la caritat acostumada (vegeu citació 47). Cal dir que aquest testament pertany a un capellà resident a Folgueroles. La memòria popular encara avui recorda els àpats que feien els capellans a la rectoria després dels enterraments i funerals.

Els testaments que assenyalen explícitament un ofici de cos present o d'enterrament els trobem a principis i finals del segle XIX i començaments del segle XX.

Un altre detall que només hem trobat en tres testaments (citacions 15, 57 i 67), és que els sacerdots anessin a buscar el cadàver a la casa mortuòria. El primer és un testament de Puigseslloses de la segona meitat del segle XVII i assigna un sou més (a més de la quantitat establerta) als preveres que l'acompanyin de casa a l'església. Els altres dos testaments són fets i signats a Barcelona a finals del segle XIX. En el darrer s'expressa la voluntat de ser conduït al cementiri en "el Coche de caballos".

Només en un testament es fa menció de les cases que han de ser convidades per al ^{cadàver} (vegeu citació 15). El testador és un pagès d'una de les cases més poderoses de la parròquia i en convida quatre d'altres de la seva mateixa categoria, tres d'elles són de Folgueroles.

Una altra curiositat és el desig que assisteixi a l'enterrament, a més de la quantitat de sacerdots assenyalada, "lo Mestre de Minyons" (vegeu citació 45).

Es voluntat d'alguns testadors que en els oficis de l'òbit es doni als assistents pa d'ànimes i d'absoltes, "segons lo costum", per poder anar a oferir per l'ànima del difunt (vegeu citacions 24 i 46). En altres testaments es concreta que l'oferta del dia de l'enterrament ha de ser de diner i candela o llum (vegeu citacions 19, 38

i 39) o bé de pa i diner (vegeu citació 36) o bé de pa (o panellet), diner i candela (vegeu citacions 20-23 i 40). També hem trobat com a llegat "una quartera de blat per fer pa per donar a la Iglesia" (vegeu citació 42).

Entre els testadors que volen ser enterrats en un vas o carner de la seva propietat, a finals del segle XIX ja trobem qui concreta que sigui en "un nincho" (vegeu citació 35). Això ens indica l'existència de l'actual cementiri, construït l'any 1884.

Tipus de sepultura, segons els oficis dels testadors

El 77% de la població estudiada i de la qual en sabem l'ofici, no concreta on ha de ser enterrada, només ho fa un 23% (vegeu gràfic II.4). Dels qui especifiquen que llur sepultura ha de tenir lloc en un vas, la majoria (54.8%) són pagesos; això representa el 38.3% d'aquesta capa de població. El grup anomenat poders fàctics també sobresurt en aquest aspecte, la meitat (50%) de la seva població diu que ha de ser enterrada en un vas.

La població pagesa (38.3%) junt amb els poders fàctics (50%) i el grup del vestir-tèxtil (22.7%) són els únics estaments que superen el 20.5% de la població testamentària total, que volia ser enterrada en un vas.

Si analitzem a part la població pagesa, veurem que les diferències socials entre amos i masovers són rellevants, car els qui són principalment enterrats en un vas són els amos (85.7%) i no els masovers (14.3%) (vegeu gràfic II.5).

NOMBRE DE CAPELLANS EN LA SEPULTURA

En aquesta variable s'hi ha computat el nombre de capellans, només si deia específicament que havien d'assistir a l'acte d'enterrament. Si, en canvi, n'assenyalava un nombre per als "oficis funerals d'enterrament, novenal i capdany", aquest ha estat comptabilitzat en el capítol dels funerals. És per aquesta raó, que hi ha tants casos perduts (622, el 82.9%). Molts testaments no diuen un nombre exacte de sacerdots, sinó que ho deixen a gust dels marmessors.

Els casos vàlids assenyalen que el més comú a Folgueroles, segons els testaments, eren els enterraments de 3 a 7 capellans (vegeu gràfic II.6).

El mínim de capellans assistents en els enterraments, que hem trobat, és de 2 i el màxim de 25; així, doncs, l'amplitud és de 23 sacerdots. La mitjana, la moda i la mediana són de 6 capellans per enterrament.

Si el nombre de capellans en la sepultura l'agrupem en intervals, veurem que l'enterrament mitjà (de 4 a 6 capellans) és el que sobresurt (51.6%), seguit a distància de l'enterrament bé (de 7 a 9 capellans) amb un 20.3%) i del senzill (d'1 a 3 capellans) amb un 16.4%. Els enterraments que hem qualificat d'extraordinaris (més de 9 capellans) només hi són representats amb un 11.7% (vegeu gràfic II.7).

Nombre de capellans en la sepultura, segons l'ofici dels testadors

Per sobre de la mitjana de la població testamentària total (6.289) hi ha el grup dels poders fàctics (16.333) i la població pagesa (7.941). L'estament del ram de la construcció (6.000) dóna una mitjana gairebé igual a la de la població total; per sota d'ella s'hi situen els

dos grups restants: vestir-tèxtil (4.667) i jornalers del camp (4.333) (vegeu gràfics II.8-12).

En agrupar el nombre de capellans en la sepultura en intervals, queda encara més clara les diferències socials entre els diferents estaments de població (vegeu gràfic II.13). D'enterraments extraordinaris només en tenen els poders fàctics i la població pagesa. La majoria d'enterraments bons (61.1%) també són a càrrec dels pagesos; tot i que el ram de la construcció també en té un bon percentatge (33.3%). Més de la meitat de la població pagesa opta per enterraments o bons o extraordinaris. Els enterraments mitjans són assenyalats principalment pels jornalers del camp (66.7%) i el grup vestir-tèxtil (77.8%).

Entre els pagesos, però, hem de diferenciar, un cop més, els amos dels masovers (vegeu gràfic II.14). El 87.5% dels enterraments extraordinaris són per als amos, així com el 83.3% dels bons. Els masovers sobresurten en els enterraments mitjans (75%).

VALUE LABEL	VALUE	FREQUENCY	PERCENT	VALID PERCENT	CUM PERCENT
Altre lloc	A	13	1.7	1.9	1.9
Folguer o on morirà	F	671	89.5	98.1	100.0
		66	8.8	MISSING	
TOTAL		750	100.0	100.0	

VALUE LABEL	VALUE	FREQUENCY	VALID PERCENT	CUM PERCENT
Altre lloc	A	13	1.9	1.9
Folguer o on morirà	F	671	98.1	100.0
TOTAL		684	100.0	

VALID CASES 684 MISSING CASES 66

Gràfic II.1 - Lloc elegit per a la sepultura.

VALUE LABEL	VALUE	FREQUENCY	PERCENT	VALID PERCENT	CUM PERCENT
En un vas	1.00	141	18.8	20.5	20.5
No ho concreta	2.00	546	72.8	79.5	100.0
	9.00	63	8.4	MISSING	
TOTAL		750	100.0	100.0	

VALUE LABEL	VALUE	FREQUENCY	PERCENT	VALID PERCENT	CUM PERCENT
1	1.00				
En un vas	1.00	141			
1	2.00				
No ho concreta	2.00				
1					
1					
0					
		120			
		240			
		360			
		480			
		600			
		546			

VALID CASES 687 MISSING CASES 63

Gràfic II.2 - Recodificació del tipus de sepultura.

VALUE LABEL	VALUE	FREQUENCY	PERCENT	VALID PERCENT	CUM PERCENT
No concreta i ofici	C	32	4.3	4.7	4.7
Vas dins església	D	9	1.2	1.3	6.0
Vas en el fossar	F	131	17.5	19.1	25.0
En un vas i ofici	P	1	.1	.1	25.2
No concreta	T	514	68.5	74.8	100.0
		63	8.4	MISSING	
TOTAL		750	100.0	100.0	

VALUE LABEL	VALUE	FREQUENCY	PERCENT	VALID PERCENT	CUM PERCENT
No concreta i ofici	C	32	4.3	4.7	4.7
Vas dins església	D	9	1.2	1.3	6.0
Vas en el fossar	F	131	17.5	19.1	25.0
En un vas i ofici	P	1	.1	.1	25.2
No concreta	T	514	68.5	74.8	100.0
		63	8.4	MISSING	
TOTAL		750	100.0	100.0	

VALID CASES 687 MISSING CASES 63

Gràfic II.3 - Tipus de sepultura.

VG8 Recodificació del tipus de sepultura by VG5 Recodificació del ofici

VG5

Count	1	2	3	4	5	6	Row Total
En un vas	57	17	8	10	10	2	104
	54.8	16.3	7.7	9.6	9.6	1.9	23.0
No ho concreta	92	151	8	49	34	15	349
	26.4	43.3	2.3	14.0	9.7	4.3	77.0
Column Total	149	168	16	59	44	17	453
	32.9	37.1	3.5	13.0	9.7	3.8	100.0

Chi-Square	Value	DF	Significance
------------	-------	----	--------------

Pearson 44.39428 5 .00000
 Likelihood Ratio 44.40189 5 .00000
 Mantel-Haenszel 6.36219 1 .01166

Minimum Expected Frequency - 3.673
 Cells with Expected Frequency < 5 - 2 DF 12 (16.7%)

Number of Missing Observations: 297

Gràfic II.4 - Relació entre el tipus de sepultura i l'ofici dels testadors.

VG7 Recodificació del lloc dins la casa by VG8 Recodificació del tipus de sepultura

VG8 Page 1 of 1

Count	En un va	No ho co	Row	Col	Total
1	2	1	1	2	Total
1	42	18	60		
	70.0	30.0	54.5		
	83.7	29.5			
	38.2	16.4			
2	7	43	50		
	14.0	86.0	45.5		
	14.3	70.5			
	6.4	39.1			
Column	49	61	110		
Total	44.5	55.5	100.0		

Chi-Square	Value	DF	Significance
Pearson	34.622293	1	.00000
Continuity Correction	32.393308	1	.00000
Likelihood Ratio	37.38062	1	.00000
Mantel-Haenszel	34.30820	1	.00000

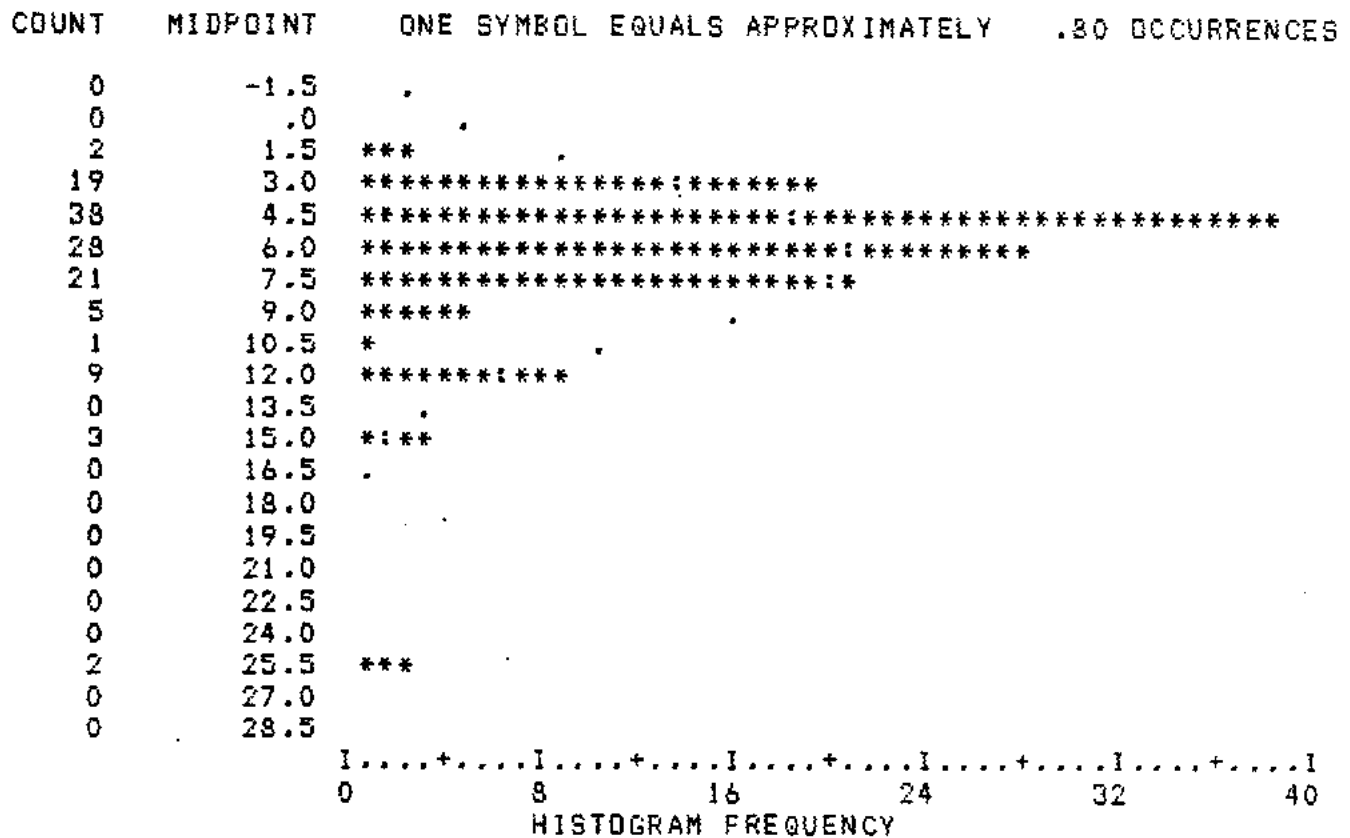
Minimum Expected Frequency - 22.273

Number of Missing Observations: 64

Gràfic II.5 - Relació entre el lloc que el testador ocupa en la casa de pagès i el tipus de sepultura (població: pagesos).

VALUE LABEL	VALUE	FREQUENCY	PERCENT	CUMULATIVE PERCENT	PERCENT
	2	2	.3	1.6	1.6
	3	19	2.5	14.8	16.4
	4	24	3.2	18.8	35.2
	5	14	1.9	10.9	46.1
	6	28	3.7	21.9	68.0
	7	16	2.1	12.5	80.5
	8	5	.7	3.9	84.4
	9	5	.7	3.9	88.3
	10	1	.1	.8	89.1
	12	9	1.2	7.0	96.1
	15	3	.4	2.3	98.4
	25	2	.3	1.6	100.0
	.	622	82.9	MISSING	
	TOTAL	750	100.0	100.0	

MEAN	6.289	STD ERR	.322	MEDIAN	6.000
MODE	6.000	STD DEV	3.646	VARIANCE	13.294
KURTOSIS	9.824	S E KURT	.425	SKEWNESS	2.606
S E SKEW	.214	RANGE	23.000	MINIMUM	2.000
MAXIMUM	25.000	SUM	805.000		

VALID CASES   128   MISSING CASES   622

Gràfic II.6 - Nombre de capellans en la sepultura (població: total).

VALUE LABEL	VALUE	FREQUENCY	PERCENT	VALID PERCENT	CUM PERCENT
Senzill	1	21	2.8	18.4	18.4
Mitjà	2	66	8.8	51.6	68.0
Ró	3	26	3.5	20.3	88.3
Extraordinari	4	15	2.0	11.7	100.0
	9	622	82.9	MISSING	
TOTAL		750	100.0	100.0	

1	-----+	
1	-----+	
Senzill	1	21
	-----+	
1	-----+	
2	-----+	
Mitjà	1	66
	-----+	
1	-----+	
3	-----+	
Ró	1	26
	-----+	
1	-----+	
4	-----+	
Extraordinari	1	15
	-----+	
1	-----+	
1	-----+	
0	15	30
		45
		60
		75
		FREQUENCY

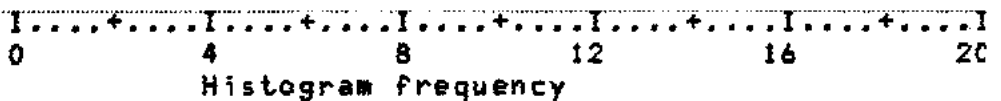
VALID CASES 128 MISSING CASES 622

Gràfic II.7 - Capellans en la sepultura en intervals (població: total).

14/10

Value Label	Value	Frequency	Percent	Percent	Percent
	3	3	1.7	8.8	8.8
	4	2	1.1	5.9	14.7
	5	4	2.3	11.8	26.5
	6	6	3.4	17.6	44.1
	7	6	3.4	17.6	61.8
	8	3	1.7	8.8	70.6
	9	2	1.1	5.9	76.5
	10	1	.6	2.9	79.4
	12	4	2.3	11.8	91.2
	15	2	1.1	5.9	97.1
	25	1	.6	2.9	100.0
	.	140	80.5	Missing	
	Total	174	100.0	100.0	

Count	Midpoint	One symbol equals approximately .40 occurrence
0	-1.0	.
0	.5	.
0	2.0	.
5	3.5	*****:*****
4	5.0	*****:*
12	6.5	*****:*****
3	8.0	***** .
3	9.5	***** .
0	11.0	.
4	12.5	*****:***
0	14.0	.
2	15.5	**:**
0	17.0	.
0	18.5	.
0	20.0	.
0	21.5	.
0	23.0	.
1	24.5	***
0	26.0	.
0	27.5	.
0	29.0	.

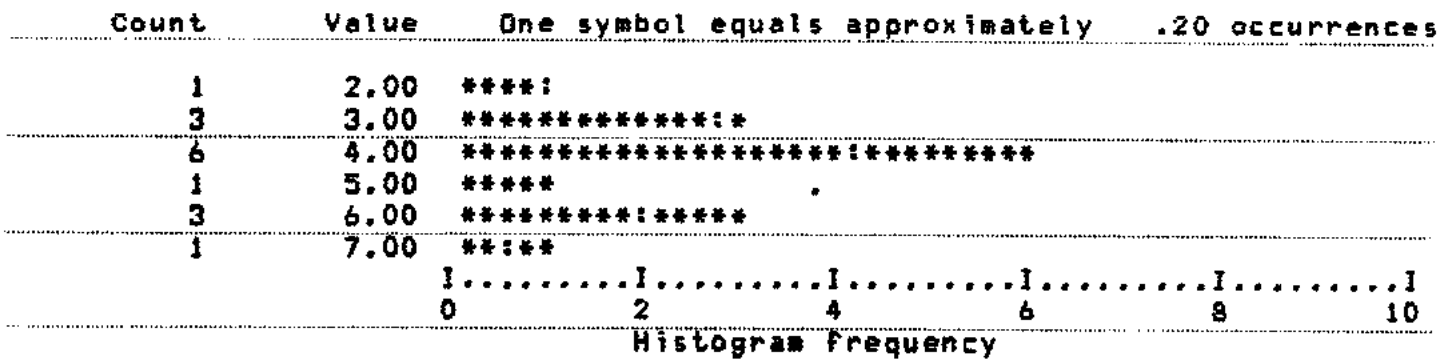

Mean	7.941	Std err	.749	Median	7.000
Mode	6.000	Std dev	4.369	Variance	19.087
Kurtosis	6.027	S E Kurt	.788	Skewness	2.051
S E Skew	.403	Range	22.000	Minimum	3.000
Maximum	25.000	Sum	270.000		

Valid cases 34 Missing cases 140

Gràfic II.8 - Nombre de capellans en la sepultura (població: pagesos).

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
	2	1	.6	6.7	6.7
	3	3	1.7	20.0	26.7
	4	6	3.4	40.0	66.7
	5	1	.6	6.7	73.3
	6	3	1.7	20.0	93.3
	7	1	.6	6.7	100.0
	.	162	91.5	Missing	
	Total	177	100.0	100.0	

Mean	4.333	Std err	.361	Median	4.000
Mode	4.000	Std dev	1.397	Variance	1.952
Kurtosis	-.508	S E Kurt	1.121	Skewness	.396
S E Skew	.580	Range	5.000	Minimum	2.000
Maximum	7.000	Sum	65.000		

Valid cases 15 Missing cases 162

Gràfic II.9 - Nombre de capellans en la sepultura (població: jornalers del camp).

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
	3	2	3.2	15.4	15.4
	4	1	1.6	7.7	23.1
	5	1	1.6	7.7	30.8
	6	3	4.8	23.1	53.8
	7	4	6.3	30.8	84.6
	8	1	1.6	7.7	92.3
	9	1	1.6	7.7	100.0
	.	50	79.4	Missing	
	Total	63	100.0	100.0	

Count	Value	One symbol equals approximately .10 occurrence
2	3.00	*****:*****
1	4.00	***** .
1	5.00	***** .
3	6.00	*****:*****
4	7.00	*****:*****:*****
1	8.00	***** .
1	9.00	*****:***

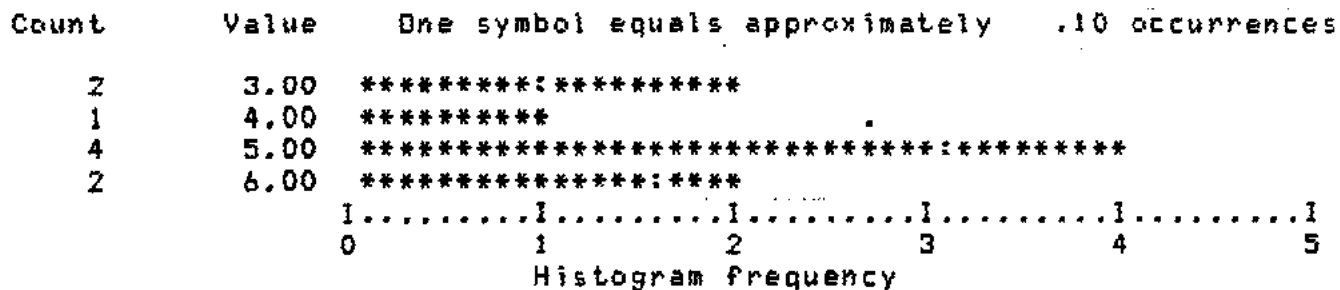

Mean	6.000	Std err	.506	Median	6.000
Mode	7.000	Std dev	1.826	Variance	3.333
Kurtosis	-.453	S E Kurt	1.191	Skewness	-.388
S E Skew	.616	Range	6.000	Minimum	3.000
Maximum	9.000	Sum	78.000		

Valid cases 13 Missing cases 50

Gràfic II.11 - Nombre de capellans en la sepultura (població: ram de la construcció).

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
	3	2	4.3	22.2	22.2
	4	1	2.2	11.1	33.3
	5	4	8.7	44.4	77.8
	6	2	4.3	22.2	100.0
	.	37	80.4	Missing	
	Total	46	100.0	100.0	

Mean	4.667	Std err	.373	Median	5.000
Mode	5.000	Std dev	1.118	Variance	1.250
Kurtosis	-.800	S E Kurt	1.400	Skewness	-.537
S E Skew	.717	Range	3.000	Minimum	3.000
Maximum	6.000	Sum	42.000		

Valid cases   9   Missing cases   37

Gràfic II.12 - Nombre de capellans en la sepultura (població: vestir-tèxtil).

Count	1	2	3	4	5	6	Row Total
Row Pct	3	4		2	2	2	13
Col Pct	23.1	30.8		15.4	15.4	15.4	17.1
Tot Pct	8.8	26.7		15.4	22.2	100.0	
	3.9	5.3		2.6	2.6	2.6	
	12	10		5	7		34
	35.3	29.4		14.7	20.6		44.7
	35.3	66.7		38.5	77.8		
	15.8	13.2		6.6	9.2		
	11	1		6			18
	61.1	5.6		33.3			23.7
	32.4	6.7		46.2			
	14.5	1.3		7.9			
	8		3				11
	72.7		27.3				14.5
	23.5		100.0				
	10.5		3.9				
Column Total	34	15	3	13	9	2	76
Total	44.7	19.7	3.9	17.1	11.8	2.6	100.0

Chi-Square	Value	DF	Significance
Pearson	49.44304	15	.00001
Likelihood Ratio	47.49010	15	.00003
Mantel-Haenszel	7.24304	1	.00712

Minimum Expected Frequency = .289
 Cells with Expected Frequency < 5 = 19 OF 24 (79.2%)
 Number of Missing Observations: 674

Gràfic II.13 - Relació entre el nombre de capellans en la sepultura i l'ofici dels testadors.

VG7 Recodificació del lloc dins la casa by VG9 Capellans en la sepultura en intervals

VG9

Count	1	2	3	4	Row Total
Row Pct	6.7	13.3	33.3	46.7	100.0
Col Pct	50.0	25.0	83.3	87.5	100.0
Tot Pct	4.2	8.3	20.8	29.2	62.5
1	1	2	5	7	15
2	1	6	1	1	9
Column Total	2	8	6	8	24
	8.3	33.3	25.0	33.3	100.0

Chi-Square Value DF Significance

Pearson 8.17778 3 .04248
 Likelihood Ratio 8.55003 3 .03591
 Mantel-Haenszel 5.30095 1 .02131

Minimum Expected Frequency = .750
 Cells with Expected Frequency < 5 = 6 OF 8 (75.0%)

Number of Missing Observations: 150

Gràfic II.14 - Relació entre el lloc que el testador ocupa en la casa de pagès i el nombre de capellans en la sepultura (població: pagesos).

CITACIONES (sepultura)

Elecció d'un altre lloc fora de Folgueroles

- (1) "... en la Igl(esi)a pa(rroquia)l de St. Esteve de Granollers en lo vas de mos pares" (Pau Rossell, 10-10-1658).
- (2) "... en lo vas del Duran en lo cementiri de la Iglesia de Sant Miquel de la Guardia" (Maria Anna Durant, "habitant en lo mas Puigsech", 18-10-1661).
- (3) "... Sant Feliu de Terrasola en lo vas del mas Euras" (Joan Euras, "fadri de la Parroquia de St. Feliu de Terrasola", 11-07-1678).
- (4) "... en lo fossar de la Par(roqui)al Igl(ési)a de St. Pere de Falgas Bisbat de Vich, y en lo vas de la casa Coma..." (Mariana Coma i Puitgseslloses, 3-09-1736. Arxiu de Puigseslloses).
- (5) "...en la tomba dels traginers en la catedral de Vich, y en cas de morir fora de Vich ahont mos Marmesors determinian" (Feliciano Ruiz, "traginer de la Parr(òqui)a de Vich", 26-04-1825).
- (6) "... quiero ser enterrado en el sementerio de la parroquia de Oris en donde descansan mis antepassados" (Candido Reixach, 16-02-1871).

Sepultura en un vas familiar dins l'església parroquial

- (7) "... en lo vas ho carner de la heretat y mas Sala construit dins la Iglesia de Folgarolas en lo qual vas ho carner estan enterrats dits mos pares y demes naturals de dita casa y mas Sala" (Rafael Sala, "pages fill legitim y natural de Bartomeu Sala quondam pages ereu del mas Sala", 28-08-1651).
- (8) "Elegi la sepultura al seu cos feadora (morint sent R(ector de dita Parr(òqui)a) al vas dels antecessors Rectors". (A Causes Pies i Consentiments. Joseph Reguer, rector de Folgueroles, 25-02-1735).
- (9) "Elegi la sepultura, al seu cos faedora, en la dita Iglesia parroquial de Folgarolas, en la tomba que en dita Iglesia y ha de dit mas Sala" ("lo noble Dn Francischo de Sala, y de Prats hereu y propietari de la casa, y mas Sala", 23-06-1735).
- (10) "... se li dona sepultura Eclesiastica al seu Cadaver en la tomba de la Casa de la Sala sita dins la Iglesia". (A Causes Pies i Consentiments, Ignasia de Sala i de Prat, 4-07-1736).
- (11) "En lo vas o tomba sita dins la Igl(esi)a Parr(oquia)l de Sta Maria de Folgaroles que obte lo Mas Gelabert". (A Causes Pies i Consentiments. Marianna Gelabert, "viuda deixada del quondam Bernat Gelabert Pages hereu del Mas Gelabert", 22-10-1744).
- (12) "... en la tomba dels Rectórs sita en la Igl(esi)a Par(ro)q(ua)l de Folgarólas prop lo Altar del Roser". (A Causes Pies i Consentiments. Fran(cis)co Caldero, rector de Folgueroles, 8-8-1748).
- (14) "... en la Tomba del Mas Gelabert sita en esta Yglesia Parr(oqui)al" (Maria Rosa Gelabert, "viuda deixada del q(uo)n(dam) Francisco Gelabert Pages, 12-9-1821).
- (13) "... en la tomba te en ella (església) dit Sr. Dn. Joseph de Sala (...); y q(u)e son cadaver sia vestit, ab lo habit del Pare St. Fran(ces)ch" (Marianna de Sala, y Puigdesalit, 29-3-1752).

Sepultura en un vas familiar en el fossar

- (15) "... en lo vas del mas Puigsallosas ahont yaccen mos entepassats en la qual vull y assistescin vuit preveres que haquex dia digan missa per ma anima anals quals vull sie donada la charitat de deu sous y un sou mes als preveres que vindran a acompanyar lo meu cos de casa ala iglesia. Vull empero que tant en lo meu enterro com en las honras sian sols convidadas quatre casas per lo dol que son al Godaiol, Oromir, Sala y al Sangles de Roda" (Pere Puigsallosas, "pages hereu util y propietari del mas Puigsallosas", 6-11-1655).
- (16) "...en lo vas den Roura ahont jauen mos entepassats en la qual vull y assistesean nou preveras que aquex dia digan missa per ma anima anals quals vull sia donada la charitat ordinaria" (Montserrat Solera, "hereva y propietaria de la tal casa", 29-9-1656).
- (17) "... en lo vas te ma casa" (Jaume Gelabert, "pages hereu del mas de les Viñes y mas Amat de la par(ròquia) de Sancta Maria de Folgaroles", ?-2-1664)).
- (18) "... en lo vas ho carner de la casa que vuÿ abito (...). Vull que en mon enterro assistescan sinch sacerdots soes Rector y vicary de Fulgarolas (...) lo Rector de St. Julia y un religios de St. Tomas del convent de Franciscos de St Martÿ de Riudeperas" (Antonÿ Viñyes, sastre, 29-6-1682).
- (19) "... al Bas ho carne de la casa que vuÿ havito (...) tres preveras donant los la caritat ha cada hu acostumada.
"Vull que en mon enterro, y novenal y capdeany se sia donat ha quans asistescan en los oficis diner, y candela" (Josep Moner, bracer, 10-10-1683).
- (20) "... en lo vas o carner del aromir (...) set preveres abonan los a cada qual de caritat deu sous.
"(...) en mon enterro y funeraria majors per cada missa se aportia per sufragi de la mia anima lo pa de obsolta de les animas com tambe se donia a tots onrra me faran en ditas fonerarias un panallet diner y candela de oferta perque aquelles cosas offerescan a mon deu y creador per repos de la meva anima" (Francesch Aromir, bracer, ?-?-1686)

- (21) "...al vas o carner de mos antepassats (...) quatra sacerdots donant a cada qual la caritat acostumada tant en lo enterro com en las onrras volent que en ditas functions als del dol que assistiran los donian la oferta per oferir per repos de ma anima de pa diner y candela" (Ignes Muns y Muner, 16-8-1697).
- (22) "... al vas o carner de mon marit (...) los Preveras que ben vist sera a mon marit y aixi mateix en las honrras novenal y Capdeany.
"... tot lo any de mon obit la oferta de pa diner y candela y que en los oficis de mon obit y honrras se donia de la mateixa manera als del dol y si ben vist sera a mon marit a tots los demes que se trobaran en la Iglesia" (Maria Palmarol, 23-3-1698).
- (23) "... al vas, o, carner de mon marit (...) sis pr(everes) (...).
"Vull que tant en lo enterro no(vena)l y capdeany me se sia ofert per tots los que assistiran en dits oficis pa diner y candela p(er) los del dol" (Maria Viñes, "viuda de Antoni Viñes, sastre", 6-9-1708).
- (24) "Elegesch la sepultura al meu cos faedora en lo cementiri de Folgaroles y en lo vas de ma casa ab assistencia de quatre preveres donantlos la caritat acostumada de deu sous per ofici tant en lo enterro, com en las honrras.
"(...) vull que en lo dia del enterro, novenal, y capdeany se donia Pa de animas y de absoltas per quiscun offici, y se donia panelllet, diner y Candela als Capellans, y en los del dol (...)" (Maria Damiá, "Uxor Francisci Damiá Agricola in dicto loco", 9-2-1718).
- (25) "... en lo vas del Mas Bofi situat en lo Cementiri de la dita Par(ròqui)a de Folgaroles" (Maria Barthomeus, "Majordona, viuda dexada del q(uon)d(am) Jauma Barthomeus Pagés del lloch de la Par(ròqui)a de Sta Maria de Balcereny", 20-1-1740).
- (26) "... en lo vas ahont está enterrat mon marit" (Magdalena Codina, vidua, 22-3-1752).
- (27) "... en lo Vas de mon Marit (...) y si muÿra al Hospital en lo Cementiri del mateix St. Hospital" (Marianna Juliá, y Moragues, vidua, 29-8-1758).

- (28) "... en lo vas propi de la casa (...). Vull se donia lo die del enterro a (...) Pobres ó un Panellet (...)" (el testament és pràcticament il·legible) (Anton Puigsesllossas, "hereu propietari del mas y bens Puigsesllosses", 5-2-1761).
- (29) "... en lo vas de mon pare" (Jaume Serra, bracer, 19-1-1765).
- (31) "... en lo vas que foren enterrats mos Pares volent que en cada un dels tres oficis entrevinga lo num² de set P(re)b(e)res a cada un dels quals sia donada la caritat acostumada" (Miquel Blanch, pagès, 30-8-1809).
- (30) "...). Cometé als d(it)s Marm(es)ors, la elecció de sepultura, perque la disposian ô, en la Par(ròquia) de Folgarolas, ô, en la de Tabernolas: volent, que si se disposará, en la Par(ròquia) de Folgarolas, sia enterrat son cadaver, en la sepultura del mas Godayó1, y si se disposará en la de Tavernolas, sia enterrát en la tomba del mas Serrabou, y que en la una de d(ite)s Igl(ési)as, en que será enterrát son cadaver, sian celebráts los oficis de enterro novenal, y cap de any segons costum, ab acistencia de 20. Sacerdóts als quals sia donada la charitát acostumada" (Esteve Serrabou, y Godaiol, pagés, Vic, 26-8-1767. A Llibre de tots los aniversaris y Missas fundats).
- (32) "Elegesch la Sepultura a mon cos fahedora en el vas propi de esta ma Casa que se encontra en lo fossar de la Parr(oqui)al Iglesia de S. Maria de Folgarolas" (Monica Codina, vfdua d'un sastre, 3-9-1810).
- (33) "Elegesch la sepultura al us fahedora en un dels vasos te las Casas del Gelabert sitas en dit Poble si apareix be a dits amos o en lo lloch del Fossar de Folg(ueroles) que millor apareixerá" (Jaume Puig, 23-8-1812).
- (34) "Elegesch la sepultura al meu cos fahedora en lo Vas del Mas Roca situat en lo Fossar de la Iglesia Parr(oqui)al de Santa Maria de Folgarolas" (Antonia Roca y Antentas, "muller de Joseph Roca Pages Hereu del Mas Roca", 2-1-1819).
- (35) "... en un nincho conforme al derecho que á el tengo" (José Pedro Riera, 14-11-1887).

- (36) "... en lo bas y Carner de mos paras (...) anomenat lo bas de Pou de Vida ab asistencia de nou preberas ab las ofertas de pa: y dines acostumadas" (Arcangela Molista, "No diu en que die ni en que any fonch pres").

No concreta que la sepultura sigui en un vas

- (37) "... al costat de hont se doná sepultura al cos feador de mon fill Joan Saura ab la sistencia de Sacerdots que ben vist sera a mon germa lo Rector primer curador..." (Francisca Saura, vfdua, 20-9-1696).
- (38) "... tres sacerdots donant a cada un la caritat acostunada tant en lo enterro com en las honrras donant en cas que asistiran del dol en ditas functions diner y llum per oferir per repos de ma anima" (Maria Sala, "muller de Pau Sala Mestra de Casas", 15-1-1698).
- (39) "... Vull en lo dia del enterro novenal y Cap de any se donia diner y Candela als del dol (...). Vull esser encaxada" (Margarida Paias, donzella, 26-5-1698).
- (40) "... ahont habitare ab la assistencia de 6 Sacerdots..., so es en lo enterro novenal y cap de any (...) se donia pa diner y llum als del dol" (Joseph Pares, "pages masover habitant en la Casa nova del Raguer", 14-9-1700).
- (41) "... alli haont tinch a mos fills enterrats ha la qual sepultura, junt ab lo Novenal y Cap de any vull hi entrevingan sis pre(ve)res, donantlos a cada qual la caritat ordinaria" (Franc(es)sh Serrabou, "Pages de la Sagrera de Sta. Maria de Folgaroles fill llegendim y natural de LLuhís Serrabou pages hereu util y Propietari del mas Serrabou", 22-12-1712).
- (42) (Vol ser enterrat a Folgueroles) "si esdevindra morir en dita Parrochia, pero sino (...) vull sie enterrat mon cos en la Parrochia haont esdevindre morir y vull que en la Iglesia Parrochial de la Parrochia haont esdevindre morir sem celebrian los Officis de enterro, novenal, y cap de any ab assistencia de set Sacerdots, o ab assistencia de aquells apareixera al dit R(everen)t Francischo Feliu (germà seu), y vull que en ma funeraria se possia una quartera de blat per fer pa per donar a la Iglesia" (A Causes Pies i Consentiments, Raymundus Feliu, "Magister puerorum", 9-7-1722).
- (43) "Elegi la sepultura en lo fossar de la Iglesia parrochial haont li esdevingues morir y volgue que en dita Iglesia se li fessen los officis funerals ab assistencia de .5. Preveres" (A Causes Pies i Consentiments, Rafael Casellas, "Pages masover del mas Raurell", 17-7-1724).

- (44) "Elegí la sepultura en lo Sementiri de aquella Iglesia Parroquial o Sufraganea haont li esdevindria habitat lo die de son obit volent que en dita Iglesia se li fossen celebrats los officis de enterro, novenal, y Cap de any ab la asistencia de aquells sacerdots aparexeria posari a sos Marmessors". (A Causas Pies i Consentiments, Rosa Molist, 8-9-1725).
- (45) "Jaume Roca dit lo Pagés (...) se li doná Sepultura Eclesiastica a son Cos aventse celebrat los 3 Oficis de Enterro, Novenal, y Capdeany ab intervencio de cinc P(re)b(e)res y lo M(estr)e de Minyons conforme lo tenia disposat en lo testament".(A Causas Pies i Consentiments, 11-4-1741).
- (46) "... 7 P(reve)res donant â cada hu la caritat acostumada (...). Item mano, sem dia feta la sobredita sepultura ab los 7 p(reve)res dalt dits, celebrant los tres officis, de Enterro, Novenal, y Cap de any, portant lo Pa de animas, y de absoltas, segons lo costum" (Pere Abeÿer, bracer, 12-12-1760).
- (47) "... dotze sacerdots, donant un duro â cada sacerdot, en suposicio lo S(enyo)r R(ecto)r nols vulgui donar dinar; en cas empero que lo S(enyo)r R(ecto)r los donia dinar se donara â cada hu la caritat acostumada, y al S(enyo)r Rector 7 s(ous) 6 (diners) por cada sacerdot" (Geroni Abear, "P(reve)re y Resident en la Parroquia de S. M. de Folgarolas", 24-4-1772).
- (48) "... en lo lloch en que se troban sepultats mos Pares, y demes Predecessors de ma casa" (Theresa Samón y Casacuberta, 18-4-1806).
- (49) "... en lo lloch en que se troban enterrats los Pares y Predecessors de la dita Theresa muller mia" (Sagimon Samon y Pinós, bracer, 18-4-1806)
- (50) "Elegesch la Sepultura a mon cos fahedora a la Igl(ési)a Parr(oqui)al de S. Maria de Folgarolas i la qual me sia feta del modo que se pugua y permetian mas possibilitats" (Joseph Dordal, 10-5-1810).
- (51) "... la qual (sepultura) vull me sia feta segons se feu a ma primera muller a disposicio de mos Marmessors" (Francisco Calm, "Masover del Moli del Reguer", 1-11-1814).

- (52) "... la qual (sepultura) vull me sia feta junt ab los tres Funerals Oficis de Ent(erro), Nov(enal) y Capdeany conforme se practicá a ma difunta estimada muller" (Josep Sala, 28-12-1814).
- (53) "... vull me sia feta del modo y forma se ha acostuma fer als amos de ma Casa..." (Jaume Pedra, "Mestre de Casas", 23-3-1816).
- (54) "... ab los oficis de ella sos novenal y cap de any al meu cós fahedora y celebradors respective, elegesch en la Parr(oqui)al (...); volent que mon cadaver sie sepultat en lo fossar de aquella y que en cada un dels tres oficis entrevinga lo numero de quatre Sacerdots á cada un dels quals sie donada la caritat acostumada" (Josepha Pradell y Llussá, vídua, 12-5-1830).
- (55) "Primerament elegesch sep(ultur)a Eccta (eclesiàstica) en lo Fossar de la Parr(òqui)a hont moriré" (Pau Fochs, bracer, 18-5-1850).
- (56) "... dejando a la discrecion y voluntad de mi amado padre el numero de Sacerdotes que querra asisten a la celebracion de mi entierro, Funerales y oficio de recuerdo, lo que quiero se me haga tan pronto como (...), y en la misma parr(oqui)al Eccta (església) se me ara tambien la ofrenda todo el año del luto" (Sagismundo Trias, 19-2-1866).
- (57) "... en el lugar y con la solemnidad que mejor apareciese á dichos mis Albaceas, disponiendo que los Sacerdotes vayan á buscarlo (el cadáver) á la casa y que sea conducido al Cementerio con el Coche de dos caballos" (Maria Serra y Mestre; Barcelona, 5-1-1870).
- (58) "... el oficio de entierro segun consuetud de la Parroquia" (Francisco Roca, 7-2-1870).
- (59) "... dejando á su disposicion (del seu marit) el entierro de mi cadaver..." (Antonia Benet y Serra, "de veinte y cinco años de edad"; Barcelona, 30-1-1872).
- (60) "Quiere que sus funerales y exequias se celebren en la parroquia, en que muera, con asistencia de cinco sacerdotes" (Geronimo Rifa y Dachs, 17-12-1876 i José Gallifa, 8-1-1877).